GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 5 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2020/15874 02.04.2024
RUKİYE KILIÇ

002 2020/21097 02.04.2024
YAŞAR ÖZCAN

003 2020/22222 02.04.2024
K.E.A.

004 2020/22418 02.04.2024
NÜVİT IŞIK KANİK

005 2020/22893 02.04.2024
MAHMUT ASLANBAY

006 2020/22991 02.04.2024
AYŞE YEŞİL VE DİĞERLERİ

007 2020/24136 02.04.2024
TASFİYE HALİNDE PREKONSA PREFABRİKE KONUT SANAYİİ A.Ş.

008 2020/24984 02.04.2024
AYŞE ERENOĞLU VE DİĞERLERİ

009 2020/33957 02.04.2024
O.A.

010 2020/36049 02.04.2024
MELİKE ARZU AKGÜN

011 2020/39163 02.04.2024
CEMAL VATANDAŞ

012 2020/39682 02.04.2024
ÖZKAN ÇELİK

013 2021/11857 02.04.2024
MUSTAFA ATAŞ

014 2021/14553 02.04.2024
BARIŞ KOÇ

015 2021/30462 02.04.2024
MESUT DENİZ

016 2021/30995 02.04.2024
VEYSEL KILINÇ

017 2022/43530 02.04.2024
ARİF GÜLCEMAL

İçindekiler - devam

018 2022/82720 02.04.2024
MURAT FENER

019 2019/6057 03.04.2024
ALİ AKKUM VE DİĞERLERİ

020 2019/25805 03.04.2024
BEKİR ÇIĞLI

021 2019/29889 03.04.2024
MUSTAFA ŞİMŞEK (2)

022 2019/34053 03.04.2024
DENİZ PELİN DİNÇER AKAN

023 2020/3086 03.04.2024
AHMET TEYİT KEŞLİ (5)

024 2020/11549 03.04.2024
AZİZE BUĞDAY VE DİĞERLERİ

025 2020/16371 03.04.2024
ALİ YEKTA ÖZTAŞ VE DİĞERLERİ

026 2020/22679 03.04.2024
GÜLTEN DOYGUN

027 2020/23774 03.04.2024
ŞIHMEHMET KOYUNCU

028 2020/26430 03.04.2024
FATMA AKKIN

029 2020/28464 03.04.2024
AHMET AKYOL

030 2020/32876 03.04.2024
BARIŞ YEŞİLOVA

031 2020/35000 03.04.2024
MURAT KAYMAKÇI

032 2020/35123 03.04.2024
ABDULLAH SELVİ

033 2020/39912 03.04.2024
A.D.

034 2020/40060 03.04.2024
ABDULSAMET DOĞAN VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

035 2021/3520 03.04.2024
MEHMET ALİ UÇAR

036 2021/13520 03.04.2024
NURTANE KAPLAN VE DİĞERLERİ

037 2021/17182 03.04.2024
YÜKSEL ÇİÇEK VE DİĞERLERİ

038 2021/20018 03.04.2024
HASAN TOKLU VE DİĞERLERİ

039 2021/22082 03.04.2024
BERİVAN ÖZPOLAT ŞİMŞEK

040 2021/23051 03.04.2024
ÜMMÜHAN USLU

041 2021/36804 03.04.2024
FATMA SARI

042 2021/45324 03.04.2024
FEHMİ TURANLI

043 2021/49158 03.04.2024
ÇELİK SAN ÇELİK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

044 2022/4345 03.04.2024
MERYEM HIZ VE DİĞERLERİ

045 2022/12830 03.04.2024
MUSTAFA KOYLU

046 2022/31687 03.04.2024
MURAT UĞUZ

047 2022/57842 03.04.2024
HAKKI YOZGAT

048 2022/58391 03.04.2024
ADİL YILIKYILMAZ

049 2022/64117 03.04.2024
YÜKSEL AYDIN

050 2022/71176 03.04.2024
NİGAR ÇAPRAZ VE DİĞERLERİ

051 2019/8044 17.04.2024
MİHRİBAN EZA

İçindekiler - devam

052 2019/9227 17.04.2024
AYDIN ÇİMEN VE DİĞERLERİ

053 2019/19232 17.04.2024
SEBATİ SÖNMEZ

054 2019/28733 17.04.2024
Z.Ö. VE DİĞERLERİ

055 2019/31923 17.04.2024
ZEKİ SOYDEMİR

056 2019/38221 17.04.2024
MUSTAFA ŞAKİR CANBOLAT

057 2019/38355 17.04.2024
NİMET HÜLYA TIRMANDIOĞLU TALU

058 2019/40092 17.04.2024
DOĞAN ÖZTÜRK VE İLYAS BİLGİŞ

059 2019/42107 17.04.2024
ÖNCEL PETROL İNŞAAT VE İNŞAAT MALZEMELERİ GIDA SANAYİ VE TAŞIMACILIK TİCARET LTD. ŞTİ.

060 2020/586 17.04.2024
MODÜL GRUP PREFABRİK YAPI VE ÇELİK KONSTRÜKSİYON İNŞAAT SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

061 2020/6982 17.04.2024
OSMAN DENİZ

062 2020/11939 17.04.2024
A.J.

063 2020/17951 17.04.2024
ÜMİT KESKİN

064 2020/26215 17.04.2024
DÖNDÜ SAYINBATUR VE DİĞERLERİ

065 2020/26382 17.04.2024
ABDULLAH AKÇA

066 2020/35909 17.04.2024
İSMAİL YANAR

067 2020/37034 17.04.2024
RUKİYE ORTAYAZICI

068 2021/2166 17.04.2024
RAZİYE KUM VE DENİZ KUM

İçindekiler - devam

069 2021/3958 17.04.2024
NEZİR ÖZCAN

070 2021/30032 17.04.2024
ESENGÜL YILDIRIM VE DİĞERLERİ

071 2021/30498 17.04.2024
CANSAN İPLİK PAZARLAMA SANAYİ VE DIŞ TİCARET A.Ş.

072 2022/13630 17.04.2024
HÜSEYİN GÜLLÜ

073 2022/47922 17.04.2024
MEHMET DEMİR VE DİĞERLERİ

074 2022/50596 17.04.2024
ABDULLAH YİĞİT

075 2022/52405 17.04.2024
ERCAN YILDIZBAŞ VE DİĞERLERİ

076 2022/55920 17.04.2024
AYCAN ERZENGİN VE DİĞERLERİ

077 2022/68511 17.04.2024
MEHMET BEKTAŞ

078 2018/28230 18.04.2024
HÜSNÜ ÇALMUK

079 2019/12120 18.04.2024
OSMAN VECDET DERVİŞOĞLU

080 2019/27921 18.04.2024
BEBEK İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

081 2019/39103 18.04.2024
SINIRLI SORUMLU KAVAK ARSA VE KONUT YAPI KOOPERATİFİ

082 2020/6515 18.04.2024
ALFRED RİCHARD PARUSEL VE DİĞERLERİ

083 2020/7266 18.04.2024
İMDAT KILAVUZ VE DİĞERLERİ

084 2020/8388 18.04.2024
MEHMET ENİS DEMİRCİOĞLU

085 2020/9481 18.04.2024
AHMET MUHAMMET ÇAY

İçindekiler - devam

086 2020/19612 18.04.2024
HALİL FATİH AŞGÜN

087 2020/22319 18.04.2024
P.T.

088 2020/23395 18.04.2024
SÜLEYMAN BENZER

089 2020/23585 18.04.2024
HANIM ÖZPINAR VE MEHMET ÖZPINAR

090 2020/27113 18.04.2024
FAHRETTİN ÖZAYITGU VE DİĞERLERİ

091 2020/30719 18.04.2024
YALÇIN ULUSLARARASI NAKLİYAT DIŞ TİCARET PETROL ÜRÜNLERİ MADENİ YAĞLAR SANAYİ VE TİC. LTD. ŞTİ. - MERKEZİ Ş...

092 2020/31253 18.04.2024
AZİZOĞLU ULUSLARARASI NAKLİYAT VE DIŞ TİCARET A.Ş.

093 2020/32967 18.04.2024
HAYDAR DEMİR VE ZELİHA YALÇİN

094 2020/33007 18.04.2024
ÜMİT ARSLAN

095 2021/2948 18.04.2024
O.K.

096 2021/5124 18.04.2024
AZİZE VURUR VE DİĞERLERİ

097 2021/5135 18.04.2024
UĞUR AYHAN ZOR

098 2021/5443 18.04.2024
EROL TOMAK VE DİĞERLERİ

099 2021/8803 18.04.2024
KUTBEDDİN KARAGÖZ

100 2021/25319 18.04.2024
GAZİ MUT

RUKİYE KILIÇ

B. No: 2020/15874 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15874

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RUKİYE KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15874)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Rukiye KILIÇ

Vekili : Av. Mustafa Hüseyin BUZOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ortağı olunan şirketin usulsüz işlemleri sonucunda uğradığı zararların giderilmesi için açtığı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Bera Holding A.Ş. (Şirket) ile Şirketin Denetim ve Yönetim Kurulunda üye olanlar aleyhine tazminat davası açmıştır. Başvurucu, bu davada Şirkette usulsüz işlemler yapıldığını ileri sürmüş; doğrudan ve dolaylı zararının giderilmesini talep etmiştir.

3. Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesi (Mahkeme) alınan bilirkişi raporu sonrasında davanın ispat edilemediği gerekçesiyle reddine karar vermiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay) başvurucunun ortak olduğu hususunda çekişme olmadığı ve ortaklığın tespitine karar verilmesine ilişkin dava açılmasında hukuki yararı olmadığı, davada ileri sürülen sebeplerin doğrudan zarar kapsamında bulunmadığı, doğrudan zarara ilişkin bir belirleme olmadığı, dolaylı zarar bakımından da ancak bu zararın Şirkete ödenmek üzere talep edilebileceği gerekçesiyle başvurucunun karar aleyhindeki temyiz talebini reddetmiştir.

Başvurucunun karar düzeltme talebi Yargıtay tarafından reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 20/5/2020 tarihinde öğrendikten sonra 8/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Anayasa Mahkemesi 11/9/2023 tarihinde başvurunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

7. Başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

8. Başvuru konusu olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arası bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılmalıdır.

9. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni gerçek anlamda koruma sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülükleri de olmalıdır. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri vardır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirir (Türkiye Emekliler Derneği, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

10. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma ve oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etme sorumluluklarını da içerir (Selahattin Turan, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

11. Anayasa Mahkemesinin Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararına konu olayda yüksek getiri sağlanacağı ve talep edildiğinde geri ödeneceği garantisi ile başvurucu tarafından Şirkete para yatırılmıştır. Başvurucu, şirket ortağı olmadığının tespitine ve şirkete yatırılan paranın iadesine karar verilmesi istemiyle açtığı davada Şirketin kendisi de dâhil birçok kişiden para topladığını, mevzuata aykırı ortaklık ilişkisi kurduğunu, kandırılıp borsaya girmeye zorlandığını ve paraların istendiği her an iade edileceği taahhüdünde bulunulmasına rağmen parasını tahsil edemediğini ileri sürmüştür. Yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar

verilmiştir. Anayasa Mahkemesi alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

12. Somut olayda ise başvurucu Turgay Kılıç kararından farklı olarak şirket ortağı olmadığının tespitini ve ödediği bedelin iadesini değil ortağı olduğu Şirkette yapılan usulsüz işlemler nedeniyle zarara uğradığını ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur. Mahkeme ispat edilemediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay doğrudan zarara ilişkin bir belirlemede bulunulmadığı, dolaylı zarar bakımından da ancak bu zararın Şirkete ödenmek üzere talep edilebileceği gerekçesiyle kararı onamış ve karar düzeltme talebini reddetmiştir. Mahkemelerce mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen uyuşmazlığın çözümüne ilişkin olarak önceden oluşturulan, öngörülebilir, ulaşılabilir ve belirli nitelikte olduğu anlaşılan bir hukuksal çerçeve kapsamında delillerin değerlendirildiği ve hukuk kurallarının yorumlanarak sonuca varıldığı anlaşılmıştır.

13. Diğer taraftan mülkiyet hakkının ihlali iddiasına konu edilen yargılama sürecinin bütününe bakıldığında başvurucunun kendisini vekille temsil ettirdiği, başvurucuya iddia ve itirazlarını ortaya koyabilme ve delillerini sunabilme imkânının tanındığı, mahkeme kararlarında başvurucunun iddialarına ilişkin ilgili ve yeterli gerekçeye yer verildiği görülmüştür. Mahkemelerin delillerin değerlendirilmesi sonucunda vardıkları sonuçta bariz takdir hatası veya açık keyfîlik de tespit edilmemiştir. Somut olayın koşulları gözönünde bulundurulduğunda devletin pozitif yükümlülüklerinin gerektirdiği menfaatler dengesinin başvurucu aleyhine bozulmadığı değerlendirilmiştir.

14. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAŞAR ÖZCAN

B. No: 2020/21097 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21097

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR ÖZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21097)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Yaşar ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda infaz görevlileri tarafından darbedilme ve bu olaya ilişkin ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde Alanya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak kalmaktadır. Başvurucu, ceza infaz kurumunda kaldığı sırada kötü muameleye uğradığını ileri sürmekle birlikte bireysel başvuru formunda olayın nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Kötü muamele iddialarına ilişkin soruşturma evrakına ve özellikle Alanya Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) verdiği suç duyurusu dilekçelerindeki anlatımına göre başvurucu 2/2/2016 tarihinde aynı koğuşta beraber kaldığı hükümlüler S.C. ve Ü. ile aralarında çıkan tartışma üzerine acil çağrı butonuna basarak infaz koruma memurlarını çağırmıştır. Koğuşa gelen infaz koruma memurlarına olayın nasıl yaşandığını anlatırken tartışma esnasında S.C.nin kendisine yaptığı hareketi göstermek amacıyla kazağının yakasını tutması nedeniyle koğuşa giren infaz koruma Başmemuru İ.K. ve yanındaki infaz koruma memurları tarafından dışarı çıkarıldığını, kameraların görmeyeceği bir noktada Başmemur İ.K.nın göğsüne beş altı defa

yumruk attığını, "Senin bu ceza evinde can güvenliğin yok, bunu bil. Sen daha önce de sana küfreden bir arkadaşımıza karşılık vermişsin, şimdi hesabını vereceksin, sana göstereceğim." diyerek kendisini tehdit ettiğini, daha sonra elleri kelepçeli olarak halılı oda diye tanımlanan ve içinde ayak koyma yerlerine kadar idrar ve pislik dolu tuvalet taşı bulunan odaya kapatıldığını, akşam saat 19.00'dan ertesi gün saat 10.30-11.00'a kadar oturmak için dahi yer olmayan bu odada tutulduğunu, infaz koruma memurları tarafından koğuşta yaşanan tartışmaya ilişkin olarak gerçeğe aykırı bir tutanak tutulduğunu iddia etmiştir.

3. Dört infaz koruma memuru başvuruya konu olay hakkında aynı gün tutanak tutmuştur. Tutanağa göre C1 Blok C-9 koğuşunun acil çağrı butonuna basılması üzerine görevli memurlar tarafından koğuşa gidilmiş, koğuşta tartışma çıktığının öğrenilmesi üzerine birbirleriyle tartışmış olan başvurucu ile S.C. isimli hükümlü koğuş ortak alanına çağrılmıştır. Taraflar olayın çay meselesi yüzünden çıktığını söylemiştir. Bu esnada S.C.nin yakasını toplaması, agresif tutum sergilediği ve bağırdığı için koğuş dışına çıkarılan başvurucu, agresif tutum ve davranışlarını sürdürmesi üzerine orantılı güç kullanılmak ve kurum nöbetçi müdürüne de bilgi verilmek suretiyle güvenlik ve tedbir amacıyla B Blok B-6 alt 2 numaralı müşahede odasına yerleştirilmiştir.

4. Olay nedeniyle İnfaz Kurumu tarafından başlatılan idari soruşturmada Disiplin Kurulu tarafından 10/2/2016 tarihli karar ile "...savunmalarının, alınan ifadelerin, T/H Yaşar ÖZCAN'a ait doktor raporunun, incelenen kamera kaydının ve dosya kapsamının tamamının değerlendirilmesi sonucunda;... kurumda korku, kaygı ve panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak" gerekçesiyle başvurucunun iki ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılması disiplin cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiş, başvurucunun bu cezaya itirazı etmesi üzerine Alanya İnfaz Hâkimliğince "...hükümlünün aşamalarda değişmeyen savunması, bu savunmayı doğrulayan Hakimliğimizce dinlenen tanık anlatımlarına göre hükümlü Yaşar Özcan'ın gerek (3) nolu odada gerekse koğuş orta alanında, T/H [S.]'ın üzerine yürümediği. T/H [S.]'ın (3) nolu odada kendisine yaptığını göstermek amacıyla memurların yanında T/H [S.]'ın yakasından tuttuğu, dolayısıyla hükümlü Yaşar'ın üzerine atılı T/H [S.]'ın üzerine yürüme fiilini işlemediği, suç kastıyla T/H [S.]'ın yakasından tutmadığı anlaşıldığından.." gerekçesiyle disiplin cezasının kaldırılmasına karar verilmiştir.

5. İnfaz Kurumu Hekimi tarafından başvurucu hakkında düzenlenen 3/2/2016 tarihli ve muayeneye gönderilme nedeni olarak halılı oda çıkış notunun düşüldüğü genel adli muayene raporunda "Yapılan muayenede NFM (normal fonksiyonları mevcut) hayati tehlike yoktur." tespitine yer verilmiştir.

6. Başvurucu 8/2/2016 tarihinde Başsavcılığa suç duyurusu dilekçesi vermiştir. Başvurucu, dilekçede şüpheli olarak hükümlüler S.C. ve Ü. ile ismini bilmediği infaz koruma memurunu göstermiş olduğu ancak dilekçede kendisine vurduğunu iddia ettiği ve dilekçesinde başmemur olarak ifade ettiği infaz koruma memuru İ.K.nın hareketlerinden şikâyetçi olmuş, hakkında düzenlenen 3/2/2016 tarihli genel adli muayene raporuna itiraz etmemiştir.

7. Başsavcılık, suç duyurusu dilekçesi üzerine şüpheliler S.C., Ü., infaz koruma memuru İ.K. ve infaz koruma memuru G.B. hakkında başlattığı soruşturma neticesinde "müştekinin beyanlarının soyut nitelikte kaldığı, şüpheliler aleyhine müsnet suçlardan kovuşturma açmaya yeterli bir somut delil elde edilemediği, tanık beyanları, Alanya İnfaz Hakimliği'nin ilgili dosyası, disiplin soruşturması dosyası ve tüm dosya kapsamından anlaşılmakla..."

gerekçesiyle 26/2/2020 tarihinde kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

8. Başvurucu, Başsavcılık kararına 30/3/2020 tarihli dilekçe ile itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde olay öncesinde infaz koruma memurlarını şikâyet ettiği için kendisine karşı hareket edildiğini açıklamış; infaz koruma memuru İ.K.nın göğsüne yumruk atarken diğer iki infaz koruma memurunun kollarını tuttuğunu ilk kez ileri sürmüş; tanıkların dinlenmemesini ve kamera görüntülerinin izlenmemesini eksik soruşturma sebebi olarak göstermiştir. Başvurucu bu dilekçesinde de 3/2/2016 tarihli genel adli muayene raporuna itiraz ettiğini ileri sürmemiştir. Başvurucunun itirazı Alanya 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 13/5/2020 tarihli kararıyla, dosya kapsamında gerekli inceleme ve araştırmanın yapıldığı, kamera kaydı, tanık beyanı, disiplin soruşturmalarının incelendiği ancak şüphelilerin görevlerine aykırı davrandıklarına dair delil elde edilemediği, Başsavcılığın karar gerekçelerinin yerinde olduğu değerlendirilerek reddedilmiştir. Ret kararı başvurucuya 5/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 1/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; ceza infaz kurumunda sözlü ve fiziksel saldırıya maruz kaldığını, elleri kelepçeli olarak, halılı oda diye tanımlanan ve içinde ayak koyma yerlerine kadar idrar ve pislik dolu tuvalet taşı bulunan odaya kapatıldığını, burada 16 saate yakın bir süre tutulduğunu, Başsavcılığa verdiği şikâyet dilekçesi üzerine etkili bir soruşturma yürütülmediğini, kamera kayıtlarının toplanmadığını, müşteki ve tanık beyanlarının alınmadığını, hem kovuşturma yapılmasına yer olmadığı kararı sonrası hem de bu karara karşı ileri sürdüğü itirazın reddi kararı sonrası Başsavcılıktan soruşturma dosyasında yer alan evrakın kendisine gönderilmesini istemesine rağmen bu talebinin karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadı sunulmuş, kötü muamele iddiasının etkili bir şekilde soruşturulduğu, başvurucunun kötü muamele iddiaları ile ilgili herhangi bir delil sunmadığı bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında koğuş ve koridor kamera görüntülerinin iddialarını doğrulayacağını, olay hakkındaki tutanak ve disiplin soruşturması evrakının İnfaz Kurumu idaresi tarafından çalışanlarını koruma psikolojisiyle ve tarafgir bir anlayışla düzenlendiğini ve 3/2/2016 tarihli genel adli muayene raporunun ise gerçeği yansıtmadığını ifade etmiştir.

12. Başvuru kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü öncelikle negatif yükümlülük olarak kamu otoritelerinin kişilerin fiziksel ve ruhsal olarak zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirdiği gibi ayrıca pozitif yükümlülük olarak devlete kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevi yüklemektedir. Sınırları belli bazı durumlarda, mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Kötü muamele iddialarının savunabilir olduğundan ve dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilebilmesi için iddiaların güçlü bir dayanak

ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmesi gerekmektedir. Söz konusu gereklilik sağlanmadığında mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek mümkün değildir (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013; Cezmi Demir ve Diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014; Ali Rıza Özer ve Diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015; Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018).

14. Somut olayda başvurucu; ceza infaz kurumunda aynı koğuşta birlikte barındırıldığı iki mahpusla tartışma yaşadığını, bu tartışma sonrası koğuşa gelen infaz koruma memurlarından biri tarafından darbedildiğini ve elleri kelepçeli olarak oldukça pis olan bir odada tutulduğunu ileri sürmekle birlikte bireysel başvuru formunda olayın nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir açıklama yapmamıştır.

15. Başvurucunun Başsavcılığa verdiği suç duyurusu dilekçesinde koğuşta yaşanan tartışma esnasında taraflar arasında fiziki bir şiddet yaşandığından bahsetmediği, sadece infaz koruma memuru İ.K.nın koridorda kameraların görmediği bir noktada beş altı kez göğsüne vurduğunu ve halılı oda tabir edilen odaya alındığını iddia ettiğini görülmüştür (bkz. § 2). Koridorda İ.K.nın kendisine vururken iki infaz koruma memurunun kollarını tuttuğu iddiasını ilk olarak Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz dilekçesinde ileri süren başvurucu (bkz. § 8), halılı oda tabir edilen odada kelepçeli olarak tutulduğu iddiasını ise yine ilk olarak bireysel başvuru formunda dile getirmiştir.

16. Bu noktada bir muamelenin kötü muamele kapsamında kalması için aranan asgari eşik değerlendirmesinde muamelenin sonuçlarının ortaya konması büyük önemi olduğunun altını çizmek gerekir. Bu bağlamda yapılan hukuki bir uygulamanın kötü muamele yasağı bakımından aranan eşiği aşması için söz konusu müdahalenin başvurucunun fiziksel veya ruhsal bütünlüğü üzerinde olumsuz etki yarattığına ilişkin makul kanıtların varlığı gerekmekte olup küçük düşürüldüğü iddiası dışında başvurucunun herhangi bir kanıt sunmadığı anlaşılmıştır.

17. Başvurucu hakkında olay tarihinden bir gün sonra İnfaz Kurumu hekimi tarafından düzenlenen 3/2/2016 tarihli ve muayeneye gönderilme nedeni olarak "halılı oda çıkış" notunun düşüldüğü genel adli muayene raporunda "Yapılan muayenesinde NFM(normal fonksiyonları mevcut) hayati tehlike yoktur." tespitine yer verilmiştir (bkz. § 5). Başvurucu, soruşturma sürecinde bu raporun gerçeği yansıtmadığı yönünde bir iddia ileri sürmemiştir. Başvurucunun raporun gerçeği yansıtmadığı iddiasına ilk olarak Anayasa Mahkemesine hitaben yazdığı, Bakanlık görüşüne yanıtlarını içeren 23/6/2023 tarihli dilekçede yer vermiştir (bkz. § 11). Bunun yanı sıra başvurucu, uğradığını ileri sürdüğü fiziksel şiddet sonucunda vücudunda yaralanma meydana gelip gelmediği yönünde bir açıklama yapmadığı gibi halılı odada tutulmasının maddi ve manevi varlığı üzerindeki bir etkiden söz etmemiş ve bu konuda herhangi bir belge sunmamıştır.

18. Anayasa Mahkemesi, genel ilkeler için atıf yapılmış olan Beyza Metin (anılan kararda bkz. §§ 46,47) ve Cezmi Demir ve Diğerleri kararlarında olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan başvuruları inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kötü muameleye maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emareleri ve delilleri sunmaları gerektiği belirtilmelidir. Bu kapsamda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin olgulara dayanmayan yetersiz açıklamaları, iddialarının delillerle desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu, kötü muamelenin

yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeleri gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddiaların savunabilir olduğundan ve dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemeyecektir. Bu gibi durumlar -iddiaların güçlü bir dayanak ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmemesi- söz konusu olduğunda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek de mümkün değildir.

19. Kötü muamele yasağının asgari eşiğini geçer nitelikte savunulabilir iddianın bulunması usul yükümlülüğünün başladığı andır. Bu aşamadan sonra etkili soruşturmada geçerli olan ilkelere uygun şekilde resen ve derhâl soruşturma başlatılması gerekir. Başvurucu, olay yaşandıktan bir gün sonra hakkında düzenlenen rapora soruşturma süresince değinmemiş ya da itiraz etmemiş; ayrıca iddia ettiği kötü muamele sonucunda vücudunda bir yaralanma meydana gelip gelmediği yönünde bir açıklama yapmamıştır.

20. Başsavcılık tarafından yapılan soruşturma kapsamında infaz kurumundaki kamera kaydı görüntülerinin dosya içine alınmayarak disiplin soruşturması dosyasında izlendiğinin belirtildiği görüntülerle neden yetinildiği anlaşılamamakla birlikte başvurucunun İ.K.nın uyguladığı fiziki şiddetin infaz koruma memurları tarafından götürüldüğü koridorun kameranın göremeyeceği bir noktasında gerçekleştiğini iddia etmesi karşısında bu hususun usuli bir eksiklik olduğu da söylenemeyecektir.

21. Eldeki veriler ışığında dosya kapsamındaki mevcut delillerin başvuruya konu fiilî ve sözlü şiddet iddiasını desteklemediği, başvuruya konu ihlal iddialarının araştırılmasına, dosya kapsamında sahip olunan bilgi ve belgelerle karşılaştırılarak değerlendirilmesine elverişli somut bir olay anlatımı yapılmadığı, tüm soruşturma süreci boyunca ifade edilen olay örgüsünün başvurucunun değiştirdiği hususlarla birlikte değerlendirilmesi neticesinde başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin olarak savunulabilir bir iddianın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

K.E.A.

B. No: 2020/22222 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22222

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

K. E. A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22222)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : K. E. A.

Vekili : Av. Şahin POLAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, kaymakam olarak görev yapmakta iken aynı ilçedeki bir okulda müdür yardımcısı olan E.Z.Z. başvurucu hakkında ihbarda bulunmuştur. Bunun üzerine Balıkesir Valiliği tarafından (Valilik) başvurucunun mülki idare amirliği ile bağdaşmayan tutum içerisinde olduğu iddiasından hareketle disiplin soruşturması başlatılmıştır.

3. Soruşturma kapsamında ifadesine başvurulan E.Z.Z. özetle 2017 yılının Ekim ayında bir eğitim projesi kapsamında sunuculuk görevi yaptığı programdan sonra başvurucunun ihbara konu mesajları göndermeye başladığını, devam eden süreçte önce iş, sonrasında iş dışı konularda konuşmak ve bir yerlere davet etmek şeklinde mesaj ve aramaların çoğaldığını beyan etmiştir.

4. Düzenlenen soruşturma raporunda başvurucu tarafından 2017 yılının Kasım ve Aralık aylarında farklı zaman dilimlerinde telefon ve sosyal medya üzerinden E.Z.Z.ye gönderilen "bu akşam gizlice çalsam kapını içeri alır mısın açar mısın kollarını", "Sarılır mısın aşkla ve şevkle bana", "[Z.] vahşi kedi misin", "Liderlik bana işve sana", "Seni istiyorum, geleceğim yanına her yerini morartacağım", "Neyse vaktim yok, senle uğraşamam şimdi, öptüm", "[N.] bugün seksi iç çamaşırları giyerek beni yatağa bağladı. Amacı beni tahrik etmekti. Benim soğuk davrandığımı görünce kemerle ellerimi sonra iple ayaklarımı bağladı. Daha sonra sana değer verdiğim için yanında getirdiği bıçakla elimi yaraladı. Seni seviyorum. Bunu bil." şeklindeki mesajlara yer verilmiştir. Başvurucunun söz konusu mesajları soruşturmayı yürüten müfettiş önünde inkâr etmesi üzerine anılan mesajlar adli bilişim uzmanları marifetiyle E.Z.Z.ye ait telefon üzerinden yapılan inceleme neticesinde teyit edilmiştir. Soruşturma sonucunda başvurucunun gönderdiği söz konusu mesajlarla 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (g) alt bendinde yer alan memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak fiilini işlediği kanaati bildirilmiştir.

5. İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu (Kurul) tarafından başvurucunun yazılı ve sözlü savunması alınmıştır. Başvurucu bu kapsamda özetle başarılı bir meslek hayatı sürdürdüğünden, herkese karşı güler yüzlü olduğundan, ihale mevzuatı ve meri mevzuat kapsamında işlemlerin tam yapılmasını denetlediğinden bahsetmiştir. Soruşturmaya konu olayla ilgili olarak da başvurucu, E.Z.Z.nin iddialarının kurgusal ve geçersiz olduğunu, görevini her zaman hukuk ve ahlak kurallarına uygun olarak yerine getirdiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak Kurul 30/10/2018 tarihli kararıyla başvurucunun devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasını öngörmüş ise de geçmiş hizmetleri sırasındaki olumlu çalışmalarından dolayı bir alt ceza uygulamak suretiyle 3 yıl süreyle kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu tarafından anılan işlemin iptali talebiyle 17/1/2019 tarihinde Yozgat İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açılmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu özel hayatı içerisinde müstehcen mesaj gönderdiği gerekçesiyle cezalandırıldığını, bu mesajların mesleki hayatına bir etkisinin olmadığını ve tesis edilen disiplin cezasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

7. İdare Mahkemesi 13/9/2019 tarihli kararıyla davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, soruşturma raporunda belirtilen ve başvurucu tarafından da ikrar edilmiş olan mesajların özel hayat kapsamında sayılamayacağı, başvurucunun söz konusu mesajları makam ve görevini kullanarak maiyetinde bulunan ve disiplin amiri olan bir memura gönderdiği hususu vurgulanarak dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, dava dilekçesindeki iddialarını yinelemekle birlikte söz konusu mesajların ihbar sahibinin telefonu incelenerek elde edildiğini, bu incelemenin soruşturmayı yürütenler tarafından yapıldığını, bağımsız bir bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını ve kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak kullanıldığını ileri sürerek İdare Mahkemesi kararının kaldırılmasını talep etmiştir.

9. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi 10/6/2020 tarihinde İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu ve kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 7/7/2020 tarihinde öğrendiğini bildirmiş ve 6/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; savunmasının aleyhine kullanıldığını, yöneltilen suçlamadan haberdar edilmediğini, soruşturmayı yapan mülkiye müfettişinin memleketi nedeniyle tarafsız olmadığını, delillerin hukuka aykırı biçimde elde edildiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte aile içi mahremiyet gözardı edilerek rızası olmadan kişisel verilerinin kullanıldığını, özel hayatına ilişkin sorular üzerinden işlem tesis edildiğini belirten başvurucu adil yargılanma hakkının, özel hayata saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Bakanlık görüş yazısında, başvurucunun usul güvencelerine ilişkin iddialarını temellendirmediği, soruşturmaya dayanak olan mesajların bizatihi muhatabının şikâyet hakkı bağlamında sunulduğu, bu kapsamda sunulan veriler kullanılarak yapılan soruşturmanın başvurucunun temsil ettiği devlet imajı ve itibarı ile mesleğin gerektirdiği saygınlığın, idareye olan güvenin ve kamu düzeninin tesisi karşısında demokratik toplumda gerekli olduğu bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında; bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

13. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

15. Somut olayda başvurucu hakkında özel hayatı kapsamındaki eylemleri nedeniyle disiplin cezası tesis edilmiş olduğundan özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahale söz konusudur. Bununla birlikte 657 sayılı Kanun'un 125. maddesine dayanılarak ortaya çıkan müdahalenin Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrası kapsamında kamu hizmetinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve mesleki disiplinin sağlanması amacıyla tesis edildiği değerlendirilmiştir (Namet Sevinç, B. No: 2015/9155, 10/1/2019, §§ 41-43). Bu bağlamda anılan müdahalenin kanunilik şartını sağladığı ve meşru amacının bulunduğu sonucuna varılmıştır. Öte yandan söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olup olmadığının ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

16. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu görevini yürütmekle görevli kişilerin hak ve özgürlüklerine herhangi bir vatandaşa uygulanamayacak sınırlamalar getirilmesi demokratik bir toplumda gerekli olabilir. Bu kapsamda kamu makamlarının, faaliyetin niteliği ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş bir takdir yetkisinin bulunması doğaldır. Ancak müdahalenin haklı olduğunun kabul edilebilmesi için kamu makamlarınca müdahalenin gerekliliği konusunda ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulması gerekir. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 44-47; Namet Sevinç, §§ 47, 48; A.K., B. No: 2015/10298, 7/3/2019, §§ 50, 51).

17. Somut olayda kaymakam olarak görev yapan başvurucu tarafından aynı ilçede bir okulda müdür yardımcısı olarak görev yapan E.Z.Z.ye gönderilen mesajlardan hareketle yürütülen

disiplin soruşturması sonucunda başvurucu hakkında 3 yıl kademe ilerlemesinin durdurulması cezası tesis edilmiştir. Öncelikle başvurucu, savunmasının aleyhine kullanıldığını, yöneltilen suçlamadan haberdar edilmediğini, soruşturmayı yürüten müfettişin memleketi nedeniyle tarafsız olmadığını belirtmiş ise de bunlarla ilgili olarak somut bir bilgi, belge veya herhangi bir dayanak sunmamıştır. Nitekim başvurucunun ilk olarak söz konusu mesajları inkâr ettiği, bunun üzerine soruşturmayı yürüten müfettiş tarafından görevlendirilen adli bilişim uzmanlarınca E.Z.Z.nin telefonu üzerinden yapılan incelemeyle bu mesajların teyit edildiği hususu soruşturma raporunda yer almaktadır. Bununla birlikte başvurucunun Kurula hitaplı savunmalarında da E.Z.Z.nin iddialarının kurgusal ve geçersiz olduğuna yönelik beyanlarda bulunduğu görülmüştür. Dava ve istinaf dilekçelerinde ise başvurucu özel hayatına ilişkin mesajlara dayanılarak disiplin cezası verildiğine ilişkin beyanlarda bulunmuştur. Dolayısıyla başvurucunun savunmasının aleyhine kullanıldığına ilişkin iddiasının temelden yoksun olduğu değerlendirilmektedir.

18. Öte yandan şikâyetçi E.Z.Z., hakkının korunması amacıyla başvurucu tarafından kendisine gönderilen mesajları Valiliğe sunmuş, akabinde soruşturma makamının disiplin soruşturması yapma yükümlülüğü kapsamında bizzat E.Z.Z. tarafından sunulan ve başvurucunun inkâr etmesi üzerine E.Z.Z.nin telefonu incelenerek teyit edilen mesajlardan hareketle disiplin soruşturması yürütülmüştür. Bu bağlamda başvurucunun soruşturma makamının inceleme amacına uygun davranmadığına ve iradesinin fesada uğratıldığına yönelik bir iddiasının olmadığı, başvurucunun mesajların aleni hâle gelebileceğini önceden öngörebilecek durumda olduğu hususları birlikte gözetildiğinde delillerin elde ediliş şekline ilişkin iddialarının dayanaktan yoksun olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

19. 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 27. maddesinde de belirtildiği üzere ilçe genel idaresinin başı ve mercii kaymakamdır. Kaymakam, ilçede Cumhurbaşkanının idari yürütme vasıtasıdır ve ilçenin genel idaresinden kaymakam sorumludur. İlçede kurulmuş olan idari teşkilat kaymakamın emri altındadır. Bireysel başvuruya konu edilen olayda da şikâyetçi E.Z.Z. başvurucunun kaymakamı olduğu ilçedeki bir okulda görevli müdür yardımcısıdır. Bu nedenle başvurucunun temsil ettiği makam, görev ve yetkileri ile mesleğinin gerektirdiği saygınlık hususları birlikte düşünüldüğünde E.Z.Z.ye gönderdiği mesajların salt özel hayat sınırları içinde kaldığı ve mesleki alana girmediği de söylenemez. Ayrıca başvurucuya isnat edilen eylem değerlendirilirken başvurucunun ifa ettiği görev ve kamu hizmetinin devamlılığını sağlamada hiyerarşi ile disiplin kurallarının öneminin gözetildiği anlaşılmaktadır.

20. Ayrıca disiplin soruşturması ve Mahkeme sürecinde başvurucunun katılımı ve savunması ile delillerini sunmasını sağlanmak suretiyle özel hayata saygı hakkının gerektirdiği usule ilişkin güvencelerden yararlandırılmış olduğu anlaşılmıştır. Öte yandan başvurucunun disiplin soruşturmasına konu eyleminin kurum disiplinini ve mensubu olduğu mesleğin itibarını olumsuz yönde etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmesi ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla alınması zorunlu bir tedbir olarak ortaya çıktığı değerlendirilmiştir. Sonuç olarak başvurucu hakkında uygulanan yaptırımın demokratik toplumun gereklerine uygun ve ölçülü olmadığı söylenemez.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NÜVİT IŞIK KANİK

B. No: 2020/22418 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22418

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NÜVİT IŞIK KANİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22418

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Nüvit Işık KANİK

Vekili : Av. Oğuz Kaan KANİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai hükmü 21/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olanMehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018) ve Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388,

13/9/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede davanın açıldığı tarih ile bedelin ödendiği tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında kamulaştırma bedelinin hissedilir/önemli derecede değer kaybetmesi nedeniyle başvuruculara şahsi olarak aşırı bir külfet yüklendiği belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılama süresinde kamulaştırma bedelinin yaklaşık %31,67 oranında değer kaybettiği tespit edilmiştir. Bu durumda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamıştır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 60.000 TL maddi tazminat ve 40.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

6. Başvuruda mülkiyet hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekmektedir.

7. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/169, K.2018/362) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT ASLANBAY

B. No: 2020/22893 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22893

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT ASLANBAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22893)

Karar Tarihi: 2/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 2/8/2024-32620

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Mahmut ASLANBAY

Vekili : Av. Fatih CEBECİOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sürücü belgesinin geçici olarak alınmasına karar verilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri (İETT) bünyesinde otobüs şoförü olarak çalışan başvurucu 5/6/2020 tarihinde bir yayaya otobüsün dikiz aynası ile çarpmıştır. Bunun üzerine olay yerine trafik polisi ve ambulans çağıran başvurucunun saat 17.54'te alkolmetre ile yapılan nefes ölçümü sonucunda 0,64 promil alkollü olduğu belirlenmiş ve başvurucu hakkında İdari Para Cezası Karar Tutanağı ile Geçici Olarak Sürücü Belgesi Geri Alma Tutanağı düzenlenmiştir. Aynı tarihli Kaza Tespit Tutanağında yaya E.K.nın yakındaki yaya geçidini kullanmadan taşıt yoluna çıkması nedeniyle 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 68. maddesinin (1) numaralı fıkrasını ihlal ettiği tespit edilmiştir.

3. Başvurucu, hiçbir zaman alkol kullanmadığını belirterek anılan tutanağa itiraz etmiş ve

kan tahlili yapılmasını talep etmiştir. Kolluk görevlileri refakatinde aynı gün Haydarpaşa Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürülen başvurucunun saat 19.08'de yapılan kan tahlilinin sonucunda kanındaki alkol oranının sıfır (0) promil olduğu, bir başka deyişle kanında alkol bulunmadığı belirlenmiştir.

4. Başvurucu 8/6/2020 tarihinde İstanbul Anadolu 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurarak sürücü belgesinin iadesine karar verilmesini talep etmiştir. Başvurucu dilekçesinde; alkolmetre ölçümünün hatalı olduğunu, nitekim kolluk görevlilerinin refakatinde gittikleri hastanede -alkometre ile yapılan ölçümden bir saat sonra- kanında alkol bulunmadığının belirlendiğini ifade etmiştir.

5. Hâkimlik 9/7/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Gerekçede; idari yaptırım kararı ile ilgili düzenlenen evrakın dosyaya alınarak incelendiği belirtilerek idarece düzenlenen tutanak ile eylemin sabit olduğu, düzenlenen idari yaptırımın kanuna ve usule uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucu anılan karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde; hastaneden alınan ve kan tahliline ilişkin olan raporun dikkate alınmadığını, işini kaybetme riski bulunduğunu ifade etmiştir. İtirazı inceleyen İstanbul Anadolu 2. Sulh Ceza Hâkimliği, kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 29/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 6/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; kazanın kusurundan kaynaklanmadığını, alkollü olmamasına rağmen hatalı bir ölçümle idari yaptırım kararı verildiğini beyan etmiştir. Olaydan bir saat sonra kolluk görevlileri ile gittikleri hastanede yapılan tahlilde kanında alkol bulunmadığının tespit edildiğini belirten başvurucu, Hâkimliğin kan tahlili sonucunu dikkate almadan karar verdiğini ifade ederek mesleğini kaybetme riskinin bulunduğunu, ayrıca altı ay süresince gelirini de kaybedeceğini vurgulamıştır. Başvurucu; hayatında alkol kullanmadığını, söz konusu süreç nedeniyle şahsi ve mesleki itibarının ciddi ölçüde zedelendiğini belirterek adil yargılanma hakkının, çalışma hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Anayasa Mahkemesi önceki birçok kararında, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan şartların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-90; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110). Başvurucunun sürücü belgesinin geri alınması tek başına özel hayata saygı hakkının uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte söz konusu işlemin başvurucunun mesleki faaliyetlerin; mesleki ve kişisel itibarını ve ilişkilerini olumsuz şekilde etkilediği, bu etkinin ciddi olduğu ve belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru, özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Sürücü belgesinin geri alınması nedeniyle mesleğini ifa edememesinin başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu açıktır. 2918 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası çerçevesinde gerçekleştirildiği görülen söz konusu müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvurucunun sürücü belgesinin geri alınması şeklindeki müdahalenin kamu düzeninin sağlanması meşru amacına yönelik olduğu kanaatine varılmıştır. Bu belirlemelerin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre demokratik toplum düzeninin gerekleri kavramı öncelikle ilgili hak yönünden getirilen sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmasını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendisini göstermesini gerektirmektedir. Demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olmasını ifade etmektedir (AYM, E.2016/179, K.2017/176, 28/12/2017; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 44; Haluk Öktem [GK], B. No: 2014/13433, 13/10/2016, § 49; Erhun Öksüz [GK], B. No: 2014/12777, 13/10/2016 § 53; Salim Onur Şakar, B. No: 2015/2711, 21/9/2017, § 35).

13. Anayasa’nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Ölçülülük ilkesinin amacı temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlama için kullanılan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye uygun olmasını ifade eden elverişlilik, sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşmak bakımından zorunlu olmasına işaret eden gereklilik ve araçla amacın orantısız bir ölçü içinde bulunmaması ile sınırlamanın ölçüsüz bir yükümlülük getirmemesi anlamına gelen orantılılık unsurlarını içermektedir (Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 106; Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, § 70; Bülent Kaya, [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, § 82; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 45, 48).

14. Özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygun olduğu konusunda idari ve yargısal makamlar tarafından oluşturulan gerekçelerin ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olması gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ata Türkeri, §§ 45, 47; Murat Deniz, B. No: 2014/5318, 21/9/2016, § 66). Yine söz konusu tedbirlerin yargısal denetiminin usule ilişkin gereklilikler yerine getirilerek etkili bir şekilde ve makul bir süre içinde tamamlanması önemlidir.

15. Anayasa Mahkemesi Gurbet Çoban (B. No: 2019/38857, 17/11/2021, §§ 17-39) kararında kamu ajanları tarafından düzenlenen tutanakların içeriğinin gerçeğe uygunluk karinesinden yararlanacağını ancak idari işlemin hukukiliğinin veya tutanağın içeriğinin gerçekliğinin dava konusu edildiği bir yargılamada hâkimin değinilen karineyi uygulamasının bu davanın açılmasını anlamsız hâle getireceğini belirtmiştir. Dolayısıyla yargı mercilerinden başvurucunun iddia ve itirazlarını dikkate alması, bunları ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılaması, bu iddialara da yeterli ölçüde şans tanıdığını ortaya koyması beklenmektedir.

16. Somut olayda başvurucunun sürücü belgesi, alkollü olarak araç kullandığı gerekçesiyle altı aylığına geri alınmıştır. Başvurucu, sürücü belgesinin geri alınması işlemine karşı itirazda bulunurken alkolmetre ile yapılan ölçümden yaklaşık bir saat sonra kolluk görevlilerinin refakatinde kan örneği alınarak tahlil yapıldığını ve tahlil sonucunda

düzenlenen raporda kanındaki alkol oranın sıfır (0) promil olduğunun tespit edildiğini ileri sürmüştür.

17. Söz konusu itiraz kapsamında Hâkimlikçe yapılan değerlendirmede başvurucu hakkında düzenlenen tutanakların ve idari yaptırım kararının usul ve kanuna uygun olduğunun belirtilmesi ile yetinildiği görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun, kanında alkol bulunmadığını tespit eden rapora dayanarak ileri sürdüğü itirazlarla ilgili bir araştırma ya da değerlendirme yapılmadığı gibi kan tahliline ilişkin rapora hangi sebeple itibar edilmediğine dair açıklama yapılmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucunun ret kararına itiraz dilekçesinde aynı iddiaları ileri sürmesine rağmen itiraz mercii tarafından da Hâkimliğin kararının usul ve kanuna uygun olduğunun bildirilmesi dışında bir tespite yer verilmediği gözetildiğinde yargı makamlarının özenli bir yargılama yaptığı söylenemez.

18. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir. Bu bağlamda somut olayda başvurucunun yasal sınırın üzerinde alkollü olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi olmadığı gibi Anayasa Mahkemesince burada varılacak olan sonuç başvuruya konu idari para cezası ve sürücü belgesinin geçici olarak alınmasına ilişkin işlemin mutlaka kaldırılması gerektiği anlamına da gelmemektedir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Selim Demir, B. No: 2019/13365, 24/3/2021, § 36).

19. Sonuç olarak başvurucunun Hastaneden aldığı rapor sonucuna dayanarak alkolmetrenin hatalı ölçüm yaptığına ilişkin -yargılamanın sonucuna etki edebilecek nitelikteki- iddia ve itirazlarına dair bir araştırma yapılamadığı gibi ilgili ve yeterli bir gerekçenin de ortaya konulmadığı dikkate alındığında başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahale, demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygunluk koşulunu sağlamamaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 15.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

24. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 1. Sulh Ceza Hakimliğine (2020/3369 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 2. Sulh Ceza Hâkimliği (2020/1254 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE YEŞİL VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/22991 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22991

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE YEŞİL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22991)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucular : 1. Ayşe YEŞİL

2. Emine KILINÇ

3. İsmail UZUN

4. Meryem KARA

5. Nurcan UZUN

6. Nurdan UZUN

7. Sinan UZUN

Başvurucular Vekili : Av. Suat SERT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular; İzmir'in Kemalpaşa ilçesi, Ansızca Köyü'nde bulunan 1832 parsel sayılı 1.133,92 m² yüz ölçümüne sahip taşınmazın malikidir. 13/8/2012 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla taşınmazın lojistik merkezi kurulmak üzere acele kamulaştırılmasına karar

verilmiştir. Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı (İdare) tarafından Kemalpaşa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) acele kamulaştırma kararı nedeniyle dava açılmış, kamulaştırma bedeli bilirkişi raporuyla 21.493,01 TL olarak tespit edilmiştir. Bilirkişi raporunda taşınmazın belediye hizmetlerinden yararlanmadığı, sulu tarım arazisi niteliğinde olduğu; üzerinde meyve ağacı bulunmadığı açıklanarak net gelir yöntemine göre buğday, kavun, sivribiber münavebesiyle taşınmazın değerinin tespit edildiği belirtilmiştir.

3. İdare, uzlaşma sağlanamaması nedeniyle 8/5/2013 tarihinde başvurucular aleyhine kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açmıştır. Mahkeme 15/8/2013 tarihinde yapılan keşif sonucunda alınan bilirkişi raporunda kamulaştırma bedelini 21.996,40 TL olarak belirlemiştir. Bilirkişi raporunda dava konusu taşınmazın kullanım ve imar durumu dikkate alındığında tarım arazisi vasfında olduğu ifade edilmiş, taşınmaz üzerinde zirai bitki ve su kaynağı bulunmadığı açıklanmıştır. Taşınmazın tarımsal niteliği, toprak yapısı, vasfı ve kullanım şekli dikkate alındığında kapitalizasyon faiz oranı %5 olarak belirlenmiştir. Bilirkişi raporunda acele kamulaştırma dosyasında alınan bilirkişi raporunda taşınmazın sulu tarım arazisi olduğu kabul edilerek sivribiber, kavun, buğday münavebesi üzerinden hesaplama yapıldığı ancak taşınmazın kuru tarım arazisi niteliğinde olduğunun anlaşılması nedeniyle buğday, kavun münavebesi dikkate alınarak kamulaştırma bedelinin tespit edildiği açıklanmıştır.

4. Tarafların itirazı üzerine Mahkeme 20/1/2014 tarihinde keşif yaparak tekrar bilirkişi raporu almıştır. Bilirkişi raporunda kamulaştırma bedeli 11.815,45 TL olarak tespit edilmiştir. Raporda imar durumu, şehir merkezine uzaklığı ve acele kamulaştırma dosyasında yer alan tespitler dikkate alındığında taşınmazın arazi/tarla vasfında olduğu kabul edilmiştir. Taşınmazın kuru tarım arazisi niteliği, ana yollara ve yerleşim yerlerine yakınlığı dikkate alındığında objektif değer artış oranı %45 olarak belirlenmiştir. Son olarak kamulaştırma bedelinin tespitinde buğday, kavun münavebesi ve %6 kapitilizasyon faiz oranının dikkate alındığı belirtilmiştir.

5. Mahkeme 26/5/2014 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Kararda taşınmazın başvurucular adına olan tapu kaydının iptaliyle İdare adına tesciline hükmetmiş, kamulaştırma bedeli 11.815,45 TL olarak belirlemiştir. Taraflarca temyiz edilen Mahkeme kararı Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 12/12/2016 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında iki yılda üç ürün veya üç yılda dört ürün alınabileceği dikkate alınarak yıllık net gelirlerinin tümü üzerinden hesaplama yapılması gerekirken bir yılda iki ürün (buğday, kavun) üzerinden değerlendirme yapıldığı izlenimi uyandıracak şekilde ve ürünlerin net gelirlerine yüzdelik oranla değer biçilerek bedel tespiti yapan bilirkişi kurul raporuna göre karar verilmesinin hatalı olduğu açıklanmıştır. Öte yandan münavebeye alınan buğday ve kavunun 2013 yılı itibarıyla kuru/sulu ayrımı gözetilmeden dekar başına ortalama verimi, dekar başına ayrıntılı üretim gideri ve kilogram başına toptan satış fiyatını gösterir veri cetveli dikkate alınarak hesaplama yapılması gerektiği belirtilmiştir. Son olarak taşınmazın bulunduğu yer, konumu ve bilirkişi raporunda belirtilen objektif değer artışına etkileyen hususlar dikkate alındığında %300 oranında objektif değer artışı uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Aynı Daire 27/11/2020 tarihinde hükmedilen kamulaştırma bedelini dikkate alarak tarafların karar düzeltme dilekçelerinin reddine karar vermiştir.

6. Mahkeme, bozma kararına uyarak ek bilirkişi raporu almıştır. Ek bilirkişi raporunda kamulaştırma bedeli 26.193,55 TL olarak belirlenmiştir. Raporda kök bilirkişi raporunda açıklanan tespitlerin bozma kararına göre gözden geçirilerek hesaplandığı ifade edilmiştir.

7. Mahkeme 4/7/2018 tarihinde kamulaştırma bedelini 26.193,55 TL olarak belirleyerek davanın kabulüne ve taşınmazın tapu kaydının iptaliyle İdare adına tesciline karar vermiştir. Taraflarca temyiz edilen Mahkeme kararı Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 13/5/2019 tarihli kararıyla onanmıştır. Daire 27/2/2020 tarihinde hükmedilen kamulaştırma bedelini dikkate alarak tarafların karar düzeltme dilekçelerini reddetmiştir.

8. Nihai karar başvurucular tarafından 29/3/2020 tarihinde öğrenilmiştir. Başvurucular -COVİD-19 salgını nedeniyle yasal sürelerin 13/3/2020 ile 15/6/2020 tarihlerinde durmasına dair düzenlemelerden istifade etmek suretiyle- 14/7/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkı yönünden kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucular, kamulaştırılan taşınmazın arsa vasfında olduğunu ancak gerekçesiz olarak arazi/tarla vasfında kabul edilerek kamulaştırma bedelinin hesaplandığını açıklamıştır. Aynı nitelikte olan komşu taşınmaz hakkında görülen bedel ve tescil davasında taşınmazın m² birim değerinin 262 TL olarak tespit edildiğini kendilerine ait taşınmazın üzerinde ekili ürün bulunmaması nedeniyle buğday, kavun münavebesi uygulanarak m² birim değerinin 23,10 TL olarak belirlendiğini ifade etmiştir. Taşınmazın bulunduğu ilçede en çok kiraz yetiştirildiğini buna rağmen yerleşik Yargıtay içtihadına aykırı olarak taşınmaz üzerinde kiraz ağacı bulunmaması nedeniyle buğday, kavun münavebesi dikkate alınarak hesaplama yapıldığını böylece kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğini iddia etmiştir. Sonuç olarak başvurucular, açıklanan nedenlerle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, kamulaştırma bedelinin ödenmiş olması hâlinde başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiği, diğer hak ihlali iddialarının ise kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formunda belirtilen iddialarının yanı sıra ayrıca taşınmazın kamulaştırmasına ilişkin işlemde kamu yararının bulunmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

12. Başvuruculara başvuru tarihinden sonra Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçelerinde taşınmazın kamulaştırılmasına ilişkin işlemde kamu yararı olmadığından ve kamulaştırmanın üçüncü kişilerin menfaati doğrultusunda yapıldığından yakındığı ancak başvuru formu ve eklerinde bu şikâyetlerine açık bir biçimde yer vermedikleri görülmüştür. Bu durumda başvuru formu ve eklerinde yer almayıp başvuru süresi sona erdikten sonra dile getirilen söz konusu şikâyetlerin değerlendirilebilmesi mümkün görülmemiştir. Başvuruculara diğer iddiaları mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Kamulaştırılan taşınmaz, başvuruculara mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma bulunmamaktadır. Ayrıca başvuruculara taşınmazının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32).

14. Uyuşmazlık konusu taşınmaz 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu çerçevesinde kamulaştırılmıştır. Dolayısıyla kamulaştırma yoluyla yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının olduğu kuşkusuzdur. Öte yandan lojistik merkezi kurulması için yapılan kamulaştırma işleminin kamu yararı amacına dayandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Dolayısıyla kamu makamlarınca başvuruculaların mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

15. Anayasa Mahkemesi Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Mukadder Sağlam ve diğerleri (B. No: 2013/2511, 22/1/2015), Abdülkerim Çakmak ve diğerleri (B. No: 2014/1964, 23/2/2017), Cevat Aydın, (B. No: 2014/13886, 4/10/2017), Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2015/12563, 24/5/2018) ve Ali Taşgeldi (B. No: 2018/30814, 16/11/2021) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu kararlarda, taşınmaz bedelinin tespitinin teknik ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespitinin uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevinde olduğu, Anayasa Mahkemesinin görevinin kamulaştırma bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibaret olduğu vurgulanmıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii olmadığı, inceleme yetkisinin sınırlı olduğu ve bir temyiz mercii gibi hareket ederek derece mahkemesi kararlarını her yönüyle hukuka uygunluk denetimine tabi tutmayacağına dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 46. maddesine gerçek değerin kamulaştırma bedeli olarak ödenmesi mülkiyetten yoksun bırakılan malikler için anayasal bir güvencedir. Bu madde ışığında taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği durumlarda somut olayın şartları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

16. Bu ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde başvuruculara ait kamulaştırılan taşınmazın arazi/tarla vasfında kabul edilerek net gelir yöntemine göre kamulaştırma bedelinin tespit edildiği anlaşılmıştır. Mahkeme tarafından hükme esas alınan bilirkişi raporlarında taşınmazın imar ve kullanım durumu nedeniyle arazi/tarla vasfında kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Sonuç olarak Mahkeme ve Daire tarafından benimsendiği anlaşılan bilirkişi raporlarındaki gerekçenin taşınmazın arazi/tarla olarak nitelendirilmesinin ilgili ve yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Başvurucular, dava konusu taşınmazla aynı bölgede ve aynı nitelikte olduğunu iddia ettikleri başka bir taşınmazın kamulaştırma bedelinin kiraz ürünü dikkate alınmak suretiyle daha yüksek belirlendiğini ileri sürmüştür. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede başvurucular tarafından emsal olduğu iddia edilen taşınmaza ilişkin görülen kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında taşınmazın kirazlık ve zeytinlik vasfında olduğunun tespit edildiği ve taşınmazın belirtilen nitelikleri dikkate alınarak kamulaştırma bedelinin belirlendiği görülmüştür. Kamulaştırılan taşınmazın ise üzerinde kiraz ağacı bulunmadığı yargılama sürecinde alınan bilirkişi raporlarıyla tespit edilmiş olup başvuruculaların kabulündedir (bkz. § 10). Başvuruculaların aynı bölgedeki taşınmazları kamulaştırma bedelinin farklı şekilde hesaplandığını öne sürmesi, Mahkemenin ulaştığı kanaatin keyfî olduğunun kabulü için tek başına yeterli değildir. Diğer yandan başvurucular tarafından emsal olarak gösterilen taşınmaz ile dava konusu taşınmazın aynı nitelikte olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla dava konusu taşınmazın değerinin emsal taşınmazlardan farklı olarak tespit edildiği yönündeki iddianın temellendirilemediği anlaşılmıştır.

18. Öte yandan başvurucular taşınmazın bulunduğu ilçede kiraz üretimi yapılmasına rağmen buğday, kavun münavebesi dikkate alınarak kamulaştırma bedelinin belirlendiğinden yakınmıştır. Taşınmaz üzerinde kiraz ağacı bulunmadığı ve kiraz üretimi yapılmadığı bilirkişi raporlarıyla tespit edilmiştir (bkz. § 2). Başvuruculaların fiili durum dışında taşınmazın bulunduğu bölgede çoğunlukla yetiştirilen ürünlere göre kamulaştırma bedelinin tespit edilmesi gerektiğini ileri sürdüğü ancak bu iddialarını destekler mahiyette Yargıtay içtihadı sunmadığı görülmüştür. Bu kapsamda başvuruculaların söz konusu tarımsal veriler ve münavebeye esas alınacak ürünlere ilişkin şikâyetleri hakkında yargılama makamlarınca 2942 sayılı Kanun'da öngörülen bedel tespiti prensiplerine uygun olarak kamulaştırma bedelinin hesaplandığı anlaşılmıştır.

19. Sonuç olarak; Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatlarında ortaya koyduğu ilkeler uyarınca Mahkeme tarafından hükmedilen kamulaştırma bedelinin başvuruculaların mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi orantılı kıldığı, müdahalenin taşıdığı kamu yararı ile başvuruculaların mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengeyi bozmadığı sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TASFİYE HALİNDE PREKONSA PREFABRİKE KONUT SANAYİİ A.Ş.

B. No: 2020/24136 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24136

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TASFİYE HALİNDE PREKONSA PREFABRİKE KONUT SANAYİİ A. Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24136)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Tasfiye Halinde Prekonsa Prefabrike Konut Sanayii A.Ş.

Vekili : Av. Nursel KARAASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bedelsiz terk edilen taşınmazların iadesi talebinin reddi nedeniyle mülkiyet hakkının, mahkeme kararlarında ilgili ve yeterli gerekçe bulunmaması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/8/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu şirket Ankara'nın Çankaya ilçesi Karakusunlar mahallesinde bulunan 86, 87 ve 7427 sayılı parsel sayılı taşınmazlarda hisseli maliktir.

9. Ankara İdare Heyetinin (İdare Heyeti) 6/6/1978 tarihli kararı ile 86, 87 ve 7427 sayılı parsel sayılı taşınmazlar ile diğer bazı taşınmazların birlikte ifraz ve tevhidine karar verilmiştir. Karar içeriğinde özetle:

i. Anılan yerde bulunan 86, 87 ve 7427 parsel sayılı taşınmazlar ile 49, 92 ve 93 parsellerde Sınırlı Sorumlu D. Toplu Konut Yapı Kooperatifleri Birliğine (D. Toplu Konut) ait parselasyon haritasının kooperatif tarafından tetkik ve tasdikinin talep edildiği belirtilmiştir.

ii. Uygun olduğu değerlendirildiğinden 71200 plan numarası verildiği ve planla ilgili tapulama 7421 ve 7427 nolu parsellere ait ifraz-tevhidine ait 71370 nolu beyannamenin ekte sunulduğu, kooperatifin muvafakati gereğince düzenleme ortaklık payı dışında bağışlanan 54.197 m² bedelsiz olarak terkin, ayrıca umumi hizmetlere ayrılan 27.187 m² 13774 ada 1, ve 2, 13779 ada 1 ve 13780 ada 2 parsellerin de ilgili kamu kuruluşları adına bedelsiz olarak tescil edileceği ifade edilmiştir.

iii. Müdürlük Harita Şubesinin 6/6/1978 tarihli yazısı içeriğinden İmar ve İskan Bakanlığınca onanlı mevzii imar planındaki parsellere ait D. Toplu Konut tarafından düzenlenen 1/1000 ölçekli ekli 71200 nolu kesin plan ve dağıtım cetvelleri ile tapulama parsellerin ifraz ve tevhidine ait 71370 nolu beyannamelerin uygun olduğu ve kanuni gereğinin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

10. Bu kararın ekinde yer alan 23/12/1977 tarihli Ankara 10. Noterliği taahhütnamesinde, D. Toplu Konut Karakusunlar köyü 49, 86, 87 ve 7427 sayılı parseller üzerine inşa edecekleri sosyal meskenler için hazırlanan imar planında belirtilecek olan ve kamu kuruluşlarına devir edilmesi gereken yerleri bedelsiz olarak ilgili kamu kuruluşlarına terk edeceklerini beyan ve taahhüt etmiştir. 26/12/1977 tarihli Ankara 10. Noterliği taahhütnamesinde ise başvurucu hisseleri bulunan Karakusunlar köyü 86 ve 87 parselleri, 49, 92, 93 ve 7427 sayılı parsellerle beraber toplu konut bölgesi olarak kabul ettiklerini ve D. Toplu Konut tarafından hazırlanan imar planında kamuya devredilmesi zorunlu olan yerleri bedelsiz olarak kamuya terk etmeyi kabul ve taahhüt ettiklerini ifade etmiştir.

11. İdare Heyetinin 6/6/1978 tarihli kararının ekinde yer alan Ankara Belediyesi İmar Müdürlüğünün 71200 nolu Düzenleme Sahasına İlişkin Düzenleme Ortaklık Payı ve Kamulaştırma Miktarı Hesap Cetvelinde (Hesap Cetveli) toplam sahanın 198.790 m² olduğu, 108.935 m²nin imar parseline ve kalan 89.855 m²nin kamu hizmetine ayrıldığı anlaşılmaktadır. Kamu hizmetine ayrılan kısımdan 35.658 m² düzenleme ortaklık payı, kalan 54.197 m² ise kamulaştırılması gerekli alan olarak düzenlenmiştir. Tüm alana oranla kamu hizmetine ayrılan kısmın % 45,65 olarak belirlendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Hesap Cetvelinde özetle:

i. 86 nolu parselde düzenlemeye girecek alan 37.800 m², imar parseline tahsis edilen alan 20.544 m², düzenleme ortaklık payı 6.848 m² ve kamulaştırılan alan 10.408 m² olarak ifade

edilmiştir.

ii. 87 nolu parselde, düzenlemeye girecek alan 39.800 m², imar parseline tahsis edilen alan 21.631 m², düzenleme ortaklık payı 7.210 m² ve kamulaştırılan alan 10.959 m² olarak belirtilmiştir.

iii. 7427 nolu parselde, düzenlemeye girecek alan 56.130 m², imar parseline tahsis edilen alan 30.506 m², düzenleme ortaklık payı 10.169 m² ve kamulaştırılan alan 15.455 m² olarak ifade edilmiştir.

12. Hesap cetveli ekinde yer verilen belgelere göre düzenleme ortaklık payı dışında kalan ve kamulaştırılan alan olarak belirtilen kısımlar 25/10/1978 tarihinde bedelsiz olarak tapudan terk edilmiştir.

13. Başvurucu 29/11/2016 tarihinde Çankaya Belediye Başkanlığına (İdare) başvurmuş ve İdare Heyetinin 6/6/1978 tarihli imar uygulaması sonucunda düzenleme ortaklık payı kesintisi içinde olmayan 9.649 m² alanın fazladan alındığını belirterek bu kısmın iadesini veya buraya isabet eden rayiç bedelin ödenmesini talep etmiştir. Başvurucu dilekçesinde ayrıca, 6785 sayılı Kanun gereği en fazla % 25 oranında düzenleme ortaklık payı alınabileceği hâlde yanlış uygulama ile % 45,65 düzenleme ortaklık payı alındığını, imar dosyasında düzenleme ortaklık payı oranının % 18,1 olduğunu tespit ettiklerini, diğer hissedarlardan bu şekilde kesinti yapılmasına rağmen kendisinden yüksek oranda kesinti yapıldığını ileri sürmüştür.

14. İdare başvurucunun talebini 27/12/2016 tarihinde reddetmiştir. İdare ret gerekçesinde, kadastral parsellerden alınan düzenleme ortaklık payının %25'i aşması nedeniyle düzenleme ortaklık payı fazlası kısımların Hesap Cetvelinde kamulaştırılacak alan olarak gösterildiğini, bu kısımların başvurucu ve D. Toplu Konut tarafından verilen taahhütlere istinaden bedelsiz olarak terk edildiğini ve 25/10/1978 tarihinde başvurucu ve D. Toplu Konutun bu kısımları tapudan terkin ettiklerini belirtmiştir. Tapudan rızaları ile terkin edilen bu kısımların yeniden özel mülke dönüştürülmesinin hukuken mümkün olmadığını ifade etmiştir.

15. Başvurucu İdarenin ret işleminin iptali ve 50.000 TL'nin başvuru tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesi talebiyle 21/3/2017 tarihinde Ankara 14. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, idari yargı içtihatlarında bedelsiz terke ilişkin kısmın da düzenleme ortaklık payına dahil edilen kısım içinde değerlendirildiğini ve dolayısıyla kanun gereği alınması gerekli % 25 oranının çok üzerinde % 45,65 oranında kesinti yapıldığını ileri sürmüştür. Söz konusu imar uygulaması kapsamında bulunan ve başka kişilere ait olan 92 parselle ilgili davada Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (5. Hukuk Dairesi) 25/2/2016 tarihli ve E.2015/14639, K.2016/3510 kararı ile parselasyon işlemi yapılmadan önce verilen taahhüdün geçersiz olduğunun tespit edildiğini, ayrıca 7427 sayılı parselle ilgili verilen taahhüt bulunmadığını iddia etmiştir.

16. Başvurucunun dava dilekçesinin ekinde sunduğu 5. Hukuk Dairesi kararı incelendiğinde, kamulaştırmasız el atılan taşınmazların bedelinin tahsili talebine ilişkin davanın ilk derece mahkemesi tarafından reddedildiği belirtilmiştir. 6/6/1978 tarihli İdare Heyeti kararı ile onaylanan 71200 nolu parselasyon planında dava konusu 92 parsel sayılı taşınmazın 1.460 m² kısmı ile 93 parsel sayılı taşınmazın 7.572 m² kısmının kamulaştırılacak alan olarak ayrıldığı, taşınmazların halen bu miktarlar ile tapuda yaşadığı ve taşınmazlara oyun alanı, çocuk bahçesi ve yol yapılarak el atıldığı ifade edilmiştir. Muris H. T.'nin Ankara 1. Noterliğinin 29/12/1977 tarihli bedelsiz terke ilişkin taahhütnamesinin parselasyon planının

onaylanıp ilan edilerek kesinleşmesinden önce düzenlendiğine işaret edilmiştir. Soyut şekilde yapılan taahhütnamenin geçerli kabul edilemeyeceği belirtilmiş ve davanın reddine karar verilmesinin yerinde olmadığı ifade edilmiştir.

17. İdare Mahkemesi 5/5/2017 tarihinde davayı süre aşımı nedeniyle reddetmiştir. Başvurucunun istinaf başvurusunu değerlendiren Ankara Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 21/12/2017 tarihinde İdare Mahkemesi kararını kaldırmış ve yeniden karar verilmek üzere dava dosyasını mahkemesine geri göndermiştir.

18. İdare Mahkemesi yeniden yargılamaya başlamış ve yargılama sırasında bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. 21/3/2019 tarihli bilirkişi raporunda özetle:

i. 9/7/1956 tarihli ve 6785 sayılı mülga İmar Kanunu'nun 42. maddesi ile kentlerin ihtiyacı olan imarlı arsa temini yanında sosyal donatı alanlarının kazandırılmasının hedeflendiği ve düzenleme ortaklık payı adı altında taşınmazların % 25 'ine kadar kesinti yapılabildiği belirtilmiştir. 6785 sayılı mülga Kanun'da düzenlenen bu oranın yetersiz kalması nedeniyle 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun yürürlüğe girdiği ve düzenleme ortaklık payı oranının %35'e çıkarıldığı, daha sonra ise 3/12/2003 tarihli ve 5006 sayılı İmar Kanunu ile İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile yapılan değişiklik sonucunca düzenleme ortaklık payı oranının % 40'a çıkarıldığı ifade edilmiştir.

ii. Uyuşmazlığa konu imar uygulamasında düzenleme ortaklık payı kesintisinin %18,12, cetvellerde kamulaştırma sütununda gösterilen oranın %27,53 ve toplam kesinti miktarının %45,65 olduğu, 49, 86, 87, 92, 93 ve 7427 sayılı parsellerden eşit şekilde alındığı, anılan tarihteki düzenleme ortaklık payı sınırının %25 olduğu ve sınır içinde düzenleme ortaklık payı kesintisi yapıldığı belirtilmiştir.

19. İdare Mahkemesi 30/4/2019 tarihinde, düzenleme ortaklık payı oranının % 18,12 olarak belirlendiği ve yasal % 25 oranının aşılmadığı, noterde düzenlenen 26/12/1977 tarihli taahhütnamede bedelsiz terkin kabul edildiği ve imar uygulamasının tapuya tescil edilmesi için talepte bulunulması üzerine tapuda terkin işleminin yapıldığı ve bu terk işleminin usulüne uygun olduğu gerekçeleriyle davayı reddetmiştir.

20. Yapılan istinaf başvurusunu inceleyen Bölge İdare Mahkemesi 12/3/2020 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir. Maliklerin taahhütname vererek kamuya terk edilecek alanları kabul etmesi sonucunda yaptırdıkları parselasyon planının idarece onaylanarak yansıtıldığını, taahhütnameden rücu anlamına da gelecek şekilde terk edilen taşınmazların bedelinin tazmini istemiyle açılan davanın hukuki dayanağının olmadığını ifade etmiştir.

21. Başvurucu 27/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Başvurucu bireysel başvuru tarihinden sonra 1/9/2020 tarihinde temyiz talebinde bulunmuştur. Danıştay 6. Dairesi (Danıştay Dairesi) kararı 23/6/2022 tarihinde onamıştır. Kararın gerekçesinde özetle:

i. Başvurucunun İdare Heyetinin 6/6/1978 tarihli imar uygulaması sonucunda bedelsiz terk miktarının düzenleme ortaklık payı hesabına dahil edilmesi gerektiğine, verilen taahhütnamenin geçersiz olduğuna, söz konusu imar uygulamasının başvurucu tarafından verilen taahhütnameye dayanmadığına, 7427 parsel sayılı taşınmaza ilişkin taahhüdün

bulunmadığına ve düzenleme ortaklık payı oranının yasal sınırın çok üstünde olduğuna ilişkin iddiaları bulunduğu belirtilmiştir. Bu iddiaları sahibi olduğu taşınmazlara yönelik imar uygulaması yapılması üzerine açacağı davada ileri sürmesi ve hukuka aykırı bir uygulama varsa belirtilen dava sonucunda verilecek karar ile durumun ortaya konulması gerektiği ancak işleme karşı dava açılmadığı ifade edilmiştir.

ii. Başvurucunun rıza gösterdiği anlaşılan idari işlem nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararın tazmininin istenilmesine hukuken olanak bulunmadığı belirtilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

23. Taşınmazların tapudan bedelsiz terki sırasında yürürlükte bulunan 6785 sayılı mülga Kanun'un 42. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''İmar ve yol istikamet planları hududu içindeki binalı ve binasız gayrimenkullerin; plana uygun şekilde inşaata elverişli hale getirilmesi için, gayrimenkul sahiplerinin muvafakati aranmaksızın birbirleriyle ve yol fazlası ile veya sair belediye, amme hükmi şahıslarıyla amme müesseslerine ait yerlerle birleştirerek, plan icaplarına göre, müstakilen veya şüyulu olarak parsellere ayırmaya ve bu yerleri yüzde yirmi beşe kadar noksanıyla sahiplerine dağıtmaya belediyeler salahiyetlidir.

...''

24. 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''...

Belediyeler veya valiliklerce düzenlemeye tabi tutulan arazi ve arsaların dağıtımı sırasında bunların yüzölçümlerinden yeteri kadar saha, düzenleme alanındaki nüfusun kentsel faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gerekli olan umumi hizmet alanlarının tesis edilmesi ve düzenleme dolayısıyla meydana gelen değer artışları karşılığında 'düzenleme ortaklık payı' olarak düşülebilir. Ancak, bu maddeye göre alınacak düzenleme ortaklık payları, düzenlemeye tabi tutulan arazi ve arsaların düzenlemeden önceki yüzölçümlerinin yüzde kırk beşini geçemez.

...''

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 2/4/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu, bedelsiz terk yapılmak suretiyle işlem tarihinde yürürlükte olan 6785 sayılı mülga Kanun'da düzenleme ortaklık payı için öngörülen % 25 oranının çok üzerinde kesinti yapılarak taşınmazlarına el konulduğunu ileri sürmüştür. Taşınmazın kamulaştırılması zorunlu alanlarda kullanılıp kullanılmadığının yargılama sırasında tespit edilmediğini ve bu konuda uzman bilirkişi incelemesi yapılmayarak ıslah imkanını kullanmalarının engellediğini iddia etmiştir. Taşınmazın kamulaştırılması zorunlu alanlara tahsis edildiği hâlde kamulaştırmadığını, yargı içtihatları ile bedelsiz terk edilen kısmın fazla alınan düzenleme ortaklık payına dahil olduğu kabul edilerek tazminatlara hükmedilmesine rağmen hatalı değerlendirme yapıldığını belirtmiştir. Başvurucu bu gerekçelerle adil yargılanma ve

mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucunun taşınmazlardan bedelsiz terk yoluyla alınan kısımlara ilişkin şikâyetlerinin özünün mülkiyet hakkını ilgilendirdiği anlaşıldığından şikâyetleri mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

2. Değerlendirme

a. Genel İlkeler

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıç tarihi 23/9/2012 olup bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurular incelenebilir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 17).

29. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin doğru olarak belirlenebilmesi için kesinleşen nihai işlem ve kararın tarihinin yanı sıra gerçekleştiği iddia edilen müdahalenin zamanının da doğru tespit edilmesi gerekir. Bu tespit yapılırken müdahaleyi oluşturan olaylar ve ihlal edildiği iddia edilen hakkın kapsamı birlikte değerlendirilmelidir (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, B. No: 2014/4715, 15/6/2016, § 100; başka bir hak ile ilgili olmakla birlikte ilgisi nedeniyle bkz. Zeycan Yedigöl [GK], B. No: 2013/1566, 10/12/2015, § 31).

30. Mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki mülkiyet hakkına yapılan müdahaleler kural olarak anlık eylemler olup sürekli bir müdahale oluşturmaz (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, § 114). Ancak bu kuralın bir istinası ise mevzuatta yeni bir başvuru yolunun bulunması ve bu başvuru yolunun zaman bakımından yetki alanında devam etmesi durumudur (benzer yöndeki karar için bkz. Emin Acar, B. No: 2014/333, 4/10/2017, § 55).

31. Anayasa Mahkemesi, taşınmazın tapusunun orman olduğu gerekçesiyle iptal edilmesi üzerine yapılan bir başvuruda mülkiyetten yoksun bırakmaya yol açan yargı kararının 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlaline yönelik başvuruyu zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Nurdan Sesiz, B. No: 2012/317, 16/4/2013, §§ 21-23).

32. Yine Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri kararında başvuruculların uyuşmazlık konusu taşınmazın mülkiyetini 1958 yılında kaybettiklerine ve 1975 yılında bu işleme karşı açtıkları davanın da reddedildiğine vurgu yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi bu sebeple başvuruculların mülkiyet hakkına konu ettikleri taşınmazla hukuki ilişkilerinin Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları incelemeye başladığı 23/9/2012 tarihinden kırk bir yıl önce kesilmiş olduğu ve daha sonra açtıkları davanın ise etkili ve başarı şansı sunan yeni bir hukuk yolu olmadığı gerekçeleriyle mülkiyet hakkına yönelik şikâyetin zaman bakımından yetkisi dışında kaldığı sonucuna varmıştır (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, §§ 118-120).

33. Emine Görgülü (B. No: 2014/5871, 6/7/2017) kararında da başvurucu, vakıf evladı olduğunun tespiti ve vakfa mütevelli olarak atanması talebinin reddedilmesinden yakınmıştır. Anayasa Mahkemesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden başvuruya konu mülhak vakfın mazbut vakıflar arasına alınmasına ilişkin sürenin fiilen 30/11/1965 tarihinde sona erdiğine işaret etmiştir. Sonuç olarak başvurucunun vakfa yönetici olarak atanma talebine ilişkin hukuk yolunun da başarı şansı bulunan, etkin bir başvuru yolu olmadığı vurgulayarak başvurunun zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna

karar vermiştir (Emine Görgülü, §§ 31-54).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Somut olayda, 6/6/1978 tarihli İdare Heyeti kararı ile başvurucunun hissesi bulunan 86, 87 ve 7427 sayılı parsel sayılı taşınmazlar ile diğer kişilerin hisseleri bulunan 49, 92 ve 93 parselleri kapsayan alanda imar uygulaması yapılmıştır.

35. İmar uygulamasının eki 71200 nolu kesin plan ve dağıtım cetvellerinde başvurucu hissesi bulunan üç taşınmazdan düzenleme ortaklık payları dışında kamunun ihtiyacı olan alanların kamulaştırılacak kısımlar olarak belirlendiği anlaşılmaktadır. Buna göre, 86 nolu parselde 10.408 m², 87 nolu parselde 10.959 m² ve 7427 nolu parselde 15.455 m² kamulaştırılacak alan olarak ifade edilmiştir. İmar dosyası ekindeki D. Toplu Konut tarafından düzenlenen 23/12/1977 tarihli ve başvurucu tarafından düzenlenen 26/12/1977 tarihli noter taahhütnameleri ile kamulaştırılacak alan olarak belirlenen bu kısımların bedelsiz şekilde kamuya terk edileceği ifade edilmiştir. Bu kısımlar 25/10/1978 tarihinde taahhütlere uygun şekilde tapuda bedelsiz olarak terk edilmiştir.

36. Başvurucu, İdareye yaptığı başvuruda İdare Heyetinin 6/6/1978 tarihli imar uygulaması ile düzenleme ortaklık payı kesintisi içinde olmayan 9.649 m² alanın fazladan alındığını ileri sürmüştür. Bir başka deyişle 6785 sayılı mülga Kanun gereği en fazla % 25 oranında düzenleme ortaklık payı alınabileceği hâlde yanlış uygulama ile % 45,65 düzenleme ortaklık payı alındığını iddia etmiştir. İdarenin ret işleminin iptali istemiyle açılan davanın reddi üzerine temyiz incelemesi yapan Danıştay Dairesi, başvurucunun iddialarını hukuka uygun bulmamış ve temyiz istemini reddetmiştir. Danıştay Dairesi, başvurucunun bedelsiz terk miktarının düzenleme ortaklık payı hesabına dahil edilmesi gerektiğine, düzenleme ortaklık payı oranının yasal sınırın çok üstünde olduğuna, taahhütün geçerliliği ve kapsamına ilişkin iddialarının taşınmazlar hakkında yapılan imar uygulaması üzerine açılacak davada ileri sürülmesi gerektiğini ancak işleme karşı dava açılmadığını ifade edilmiştir.

37. Somut olayda, başvurucunun ileri sürdüğü ihlal iddialarına konu işlem 1978 yılında yapılmış ve başvurucunun taşınmazlar ile hukuki bağı kopmuştur. Anılan işlemlere karşı etkili bir hukuk yolunun bulunduğu anlaşılan dönemde dava yoluna gitmeyen başvurucu, taşınmazların iadesine ilişkin yeni bir kanuni düzenleme veya yargı içtihadı bulunmadığı hâlde yeniden idareye başvurmuş ve ardından dava açarak taşınmazların iadesini veya bedelinin ödenmesini talep etmiştir. Başvurucu uzun süre sonra yaptığı başvuru ile açtığı davanın taşınmazların iadesi veya bedelinin ödenmesi için etkili bir hukuk yolu olduğunu da ortaya koymamıştır. Her ne kadar başvurucu tarafından aynı imar uygulaması kapsamındaki başka bir taşınmaza ait taahhütnamenin geçersiz olduğuna ilişkin 5. Hukuk Dairesi kararı sunulmuş ise de, söz konusu karara konu olayda davacıların miras bırakanı tarafından tapudan bedelsiz terk işlemi yapılmamış ve 5. Hukuk Dairesi de taşınmazların halen bu miktarlar ile tapuda yaşadığına vurgu yapmıştır. Somut olayda ise başvurucu 26/12/1977 tarihinde noter taahhütnamesi vermiş, 6/6/1978 tarihli imar uygulamasından sonra da 25/10/1978 tarihinde tapudan bedelsiz terk işlemini gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla başvurucunun 1978 yılında hukuken bağının koptuğu taşınmazlar hakkında yaptığı başvuru ve açtığı dava etkisiz yolu canlandırma niteliğindedir.

38. Sonuç olarak, başvurucunun mülkiyet hakkına konu ettiği taşınmazlarla hukuki ilişkisinin Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları incelemeye başladığı 23/9/2012 tarihinden yaklaşık otuz dört yıl önce kesilmiş olduğu ve daha sonra açtığı davanın ise etkili ve başarı şansı sunan yeni bir hukuk yolu olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla mülkiyet

hakkına yönelik şikâyetin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dışında kaldığı sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Başvurucu, mahkeme kararlarında ilgili ve yeterli gerekçe bulunmadığından şikâyet etmiştir.

41. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri gereği mahkemelerin her türlü kararının gerekçeli olması gerekir. Ancak bu hak, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

42. Somut olayda Danıştay Dairesi, başvurucunun davasının reddine ilişkin gerekçesinde başvurucunun şikâyetlerinin işlemlerin yapılması üzerine açılacak davada ileri sürülmesi gerekirken başvurucu tarafından dava açılmadığını ifade etmiştir. Ayrıca rıza gösterdiği anlaşılan idari işlem nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararın tazminine hukuken olanak bulunmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla yapılan yargılama sonunda başvurucunun davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları ile dosya kapsamı dikkate alınarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görüldüğünden gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE ERENOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/24984 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24984

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE ERENOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24984)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucular : 1. Ayşe ERENOĞLU

2. Cem ERENOĞLU

3. İsmihan AK

4. Nafiye YAŞAR

Başvurucular Vekili : Av. Merve DEMİRAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davasının hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddedilmesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ/İdare) 12/8/1964 tarihinde Fethiye Karaçulha sulaması sol ana kanal sahası içinde kalan taşınmazların kamulaştırılmasına karar vermiştir. Devam eden süreçte kamulaştırma krokisinde 95 sayılı parsel olarak belirtilen, sonrasında yapılan tapulama çalışmalarında Muğla'nın Fethiye ilçesi Esenköy Mahallesi'nde 1.054 m² yüz ölçümüne sahip 884 sayılı parsel olarak belirlenen taşınmaz hakkında kamulaştırma kararı alınmıştır. Kamulaştırma işlemi 12/8/1966 tarihinde taşınmazın zilyedi olarak tespit edilen başvurucuların murisi Mehmet Erenoğlu'na tebliğ edilmiştir. Taşınmaz kadastro

çalışmaları sırasında tarla (sulama kanalı) vasfıyla 16/12/1975 tarihinde tespit görmüş, kadastro çalışmalarının kesinleşmesiyle 19/4/1977 tarihinde Mehmet Erenoğlu adına tapuda tescil edilmiştir.

3. Başvurucular 4/8/2017 tarihinde Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) İdareye karşı kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde İdarenin kamulaştırma bedelini ödemeden başvuruculara ait taşınmazı sulama kanalı olarak kullandığı belirtilmiştir. İdare ise cevap dilekçesinde tapu devir işlemlerinin yapılmaması nedeniyle kamulaştırma bedelinin bloke edilmediğini açıklamıştır. Mahkeme 18/10/2018 tarihinde davanın kabulüyle birlikte kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen 168.419,76 TL'nin başvuruculara ödenmesine karar vermiştir. Kararda dava konusu taşınmazla ilgili kamulaştırma kararının 12/8/1964 tarihinde alındığı ancak taşınmazın İdare adına tescil edilmemesi nedeniyle kamulaştırma işleminin tamamlanmasından söz edilemeyeceği belirtilmiştir. Mahkemeye göre dava konusu taşınmaza kamulaştırmasız el atıldığı sabittir.

4. İdarenin istinaf talebinde bulunması üzerine İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 11/3/2020 tarihinde kesin olarak Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın hak düşürücü süre nedeniyle reddine karar vermiştir. Kararda kamulaştırma işleminin dava konusu taşınmazın zilyedi olarak tespit edilen başvuruculardan murisi Mehmet Erenoğlu'na 12/8/1966 tarihinde tebliğ edildiği dikkate alındığında belirtilen tarihin kamulaştırma ihbarnamesinin tebliğ edildiği tarih olarak kabul edilmesi gerektiği açıklanmıştır. 31/8/1956 tarihli ve 6830 sayılı İstimlak Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca dava tarihi itibarıyla 15 günlük hak düşürücü sürenin fazlasıyla geçtiği bu nedenle görülen davanın hak düşürücü süre nedeniyle reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5. Başvurucular, nihai hükmü 28/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra COVID-19 salgını nedeniyle yasal sürelerin 13/3/2020 ile 15/6/2020 tarihlerinde durmasına dair düzenlemelerden istifade etmek suretiyle 14/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucular, İdare tarafından kamulaştırma bedeli ödenmeden kendilerine ait taşınmazın sulama kanalı olarak kullanılması nedeniyle tazminat davası açtıklarını açıklamışlardır. Dava konusu taşınmazın tapuda kendi adlarına kayıtlı olduğunu ve İdarece fiilen kullanıldığını belirterek kamulaştırma bedeli ödenmemesine rağmen kamulaştırma işleminin murislerine tebliğ edildiği ve buna göre hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle davanın reddedilmesi sonucu mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Adalet Bakanlığı görüşünde; inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. Öte yandan somut olayda dava konusu taşınmazın tapuda başvurucular adına kayıtlı olduğu anlaşılmakla birlikte

başvuruculara ait taşınmazların kamulaştırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Başvuruculara ait taşınmazın kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği tartışmasızdır. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

10. Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Anayasa Mahkemesi, daha önce çeşitli kararlarında kamulaştırmasız el atma yoluyla yapılan müdahalelerin kanuni bir dayanağı olmadığından mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığını kabul etmiştir (Celalettin Aşçıoğlu, B. No: 2013/1436, 6/3/2014; Mustafa Asiler, B. No: 2013/3578, 25/2/2015; İbrahim Oğuz ve diğerleri, B. No: 2013/5926, 6/10/2015; Şevket Karataş [GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018).

11. Anayasa'nın kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddesinin birinci fıkrasında "Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir" denilmektedir. Devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından yapılabilmesi, kamu yararının bulunması, kamulaştırma kararına ilişkin kanunda gösterilen esas ve usullere uyulması, gerçek karşılığın kural olarak peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal ögeleridir (AYM, E.2018/156, K.2019/22, 10/4/2019, § 29). Gerçek karşılığın peşin olarak ödenmesi Anayasa'nın 46. maddesiyle maliklerin lehine olarak getirilen özel bir güvence mahiyetindedir.

12. Başvuru konusu somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi, kamulaştırma işleminin başvuruculara murisine tebliğ edilmesiyle birlikte 6830 sayılı Kanun'un 14. maddesi uyarınca işlemeye başlayan 15 günlük hak düşürücü sürenin dava tarihi itibarıyla dolduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. İdare başvuru konusu davaya ilişkin yargılamada başvuruculara murisine kamulaştırma işleminin tebliğ edilmesine rağmen taşınmazın tapuda devredilmemesi nedeniyle kamulaştırma bedelinin bloke edilmediğini beyan etmiştir. İdarenin anılan beyanı dikkate alındığında başvuruculara kamulaştırma bedelinin ödenmediğine ilişkin iddialarının sabit olduğu anlaşılmıştır. Bu bilgiler çerçevesinde Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen gerçek karşılığının ödenmediği hususu, başvuruya konu yargılama çerçevesinde tespit edildiğinden geçerli bir kamulaştırmadan söz edilmesi mümkün görülmemiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ahmet Turgut ve diğerleri, B. No: 2019/13661, 5/9/2023, § 30).

13. Sonuç olarak başvuruculara taşınmazına yönelik müdahalenin Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymadığı ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

14. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yargılanmanın yenilenmesine ve 40.000 TL maddi tazminat ve 28.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

15. Başvuruda mülkiyet hakkının ihlalininin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesine (E.2019/432, K.2020/349) iletilmek üzere Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/422, K.2018/549) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

O.A.

B. No: 2020/33957 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33957

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

O. A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33957)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : O. A.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltındaki şüpheliye fiziki ve sözlü şiddet uygulanması ve konuyla ilgili suç duyuruları hakkında hiçbir işlem yapılmaması, nezarethanenin ve ceza infaz kurumunun yetersiz fiziki koşulları, şüphelinin elleri kelepçeli hâlinin kamuya teşhir edilmesi ve şüphelinin doktor muayenelerinin elleri kelepçeliyken yapılması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 13/2/2018 tarihinde başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçu kapsamında gözaltına alınmış ve başvurucunun evinde arama yapılmıştır.

3. Başvurucuya göre götürüldüğü polis merkezinde uzun süre kötü şartlarda gözaltında tutulmuş, gözaltında tutulduğu bölümde tuvalet kokusuna maruz bırakılmış, kişisel ihtiyaçlarını karşılayamamış, temizlenememiş ve yardım talepleri karşılıksız bırakılmıştır.

4. Başvurucu; polis merkezinde ifadesi alınırken işkence yapıldığını, hakarete uğradığını, hasta eşi üzerinden tehdit edildiğini, yumruk ve tekmelerle şiddet uygulandığını belirtmiştir.

5. Başvurucu, gözaltı sürecinden sonra 19/2/2018 tarihinde götürüldüğü hastaneden alınan, herhangi bir darp izi görülmediğine ilişkin raporun doktorun kendisini görmeden düzenlediğini, muayene edilmediğini ileri sürmüştür.

6. Başvurucu, savcılık ifadesinde ve tutuklanmasına karar veren sulh ceza hâkimliği sorgusunda bu hususları ileri sürmemiş; bu konular ilgili herhangi bir şikâyetini dile getirmemiştir. Başvurucu, korktuğu için bunları ifade edemediğini belirtmiştir.

7. 19/2/2018 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiş ve başvurucu, ceza infaz kurumuna sevk edilmiştir.

8. Başvurucu 26/2/2018 tarihinde Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği dilekçe ile gözaltında işkence, eziyet ve hakarete uğradığını, bu sebeple ifadesinin yeniden alınmasını talep etmiştir.

9. Söz konusu başvuru, savcılık tarafından tahliye talebi olarak değerlendirilmiş; sulh ceza hâkimliğine gönderilmiş, ilgili hâkimlik başvurucunun talebinin tahliyeye yönelik olmadığını belirterek karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucu, bu hususları 28/3/2018 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir.

10. Bunun üzerine başvurucu 3/4/2018 tarihinde 26/2/2018 tarihli başvurusunun akıbetini öğrenmek için Başsavcılığa başvurmuş ancak bu başvurusuna da herhangi bir cevap alamamış, ilgililer hakkında da herhangi bir soruşturma başlatılmamıştır.

11. Başvurucu, başvuru dilekçesinde ilgili kamu görevlileri hakkında bulunduğu suç duyurusuna ilişkin hiçbir işlem yapılmadığını ilk derece mahkemesinin 18/10/2018 tarihli karar duruşmasında öğrendiğini beyan etmiştir.

12. Başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçu kapsamında verilen hapis cezası, ilgili Yargıtay dairesi tarafından onanarak kesinleşmiş ve başvurucuya 25/9/2020 tarihinde müddetname tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu 21/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebi kabul edilmiş ve başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları dışındaki diğer hak ihlali iddialarının kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; kolluk görevlilerinin fiziksel ve sözlü şiddet niteliğindeki fiillerine maruz kaldığını, suç duyurusunda bulunmasına rağmen soruşturma başlatılmadığını, nezarethanede ceza infaz kurumunda kötü koşullarda tutulduğunu, kalabalık koğuşlarda kaldığını, sosyal ve sportif etkinliklere katılımının engellendiğini açıklayarak kötü muamele yasağının, etkili soruşturma yükümlülüğünün, adil yargılanma hakkının ve diğer bazı haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu dilekçede şikâyetlerini tekrar etmiştir.

16. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

A. Gözaltı Sürecinde Sözlü ve Fiziki Şiddete İlişkin Şikâyet Yönünden

17. Başvuruculara yetkili makamlara müracaat etmelerine rağmen bir olayla ilgili soruşturma başlatılmamışsa, başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa veya soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa başvuruculardan soruşturmanın sonucunu beklemelerini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda başvurucular, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetlerini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunabilmelidir (Rahil Dink ve diğerleri, B. No: 2012/848, 17/7/2014, § 77). Zira soruşturmanın etkililiğini sağlayacak bir başvuru yolu bulunmamaktadır. O hâlde anılan ihlal iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmesi gerekmemektedir (Yasin Ağca, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 121). Böyle bir durumda başvurucular, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmalıdır. Doğal olarak başvurucuların etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varmaları gerektiği her davanın şartlarına bağlı olarak değerlendirilecektir (Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu, B. No: 2014/15732, 24/1/2018, § 87).

18. Somut olayda başvurucu, sözlü ve fiziksel şiddete ilişkin olarak kamu görevlileri hakkında yaptığı suç duyurusunda ceza soruşturmasına başlanmadığını 18/10/2018 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir. Bu durumda başvurucunun en geç anılan tarihten itibaren otuz gün için bireysel başvuruda bulunması gerekirken hakkındaki yargılamanın kesinleşmesinden sonra 21/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu açıklamalar doğrultusunda başvurunun süresinde yapıldığı söylenemez.

19. Açıklanan nedenlerle gözaltında fiziki ve sözlü şiddete başvurulması ve bu olay hakkında ceza soruşturması başlatılmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin Diğer İddialar Yönünden

20. Gözaltındaki tutma koşullarına ilişkin iddianın Nebahat Baysal Gül (B. No: 2016/14634, 28/5/2019) kararındaki gibi, ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarına ilişkin iddianın Didem Tütenk (B. No: 2013/7525, 10/6/2015) kararındaki gibi, ellerin kelepçeli bir şekilde kamuya teşhir edilme ve doktor muayenelerinin kelepçeli şekilde yapılmasına ilişkin iddianın ise Ömer Aktaş (B. No: 2014/14915, 21/9/2016) kararındaki gibi başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Gözaltında fiziki ve sözlü şiddete başvurulması ve bu olay hakkında ceza soruşturması başlatılmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin diğer iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MELİKE ARZU AKGÜN

B. No: 2020/36049 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36049

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MELİKE ARZU AKGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36049)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Melike Arzu AKGÜN

Vekili : Av. Hande Gizem TAVUKÇUOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra müdürlüğünce yapılan ihalenin feshi için açılan dava sonunda ihale bedelinin %10'u oranındaki para cezasının Hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 17/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 12/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK], B. No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve

bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı sonucuna varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

3. Başvurucu, mahkemeye erişim hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini de ileri sürmüştür. Başvurucunun iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır.

4. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucu aleyhine verilen ihale bedelinin %10'u olan 519.000 TL para cezasının hükmün kesinleşmesinden sonra tahsili amacıyla ilgili vergi dairesine gönderilmek üzere harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucu tarafından bu hususta yapılan bir bildirim de bulunmamaktadır. Bu itibarla Mahkemece düzenlenen 5/4/2019 tarihli harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince gereğinin yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali ve ilgili mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresinin iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Çorlu İcra Hukuk Mahkemesine (E.2018/599, K.2018/831) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMAL VATANDAŞ

B. No: 2020/39163 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39163

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMAL VATANDAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39163)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Cemal VATANDAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılandığı davadaki belgelerin verilmesine yönelik bilgi edinme talebinin zımnen reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1975 doğumlu başvurucu, (kapatılan) Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) E.2000/48 sayılı dosyası üzerinden yargılanmış ve müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Söz konusu karar 29/11/2001 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu, olayların meydana geldiği tarihte Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, bahsi geçen mahkûmiyete ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi 2019/40394 bireysel başvuru numaralı dosyasında başvurunun kabul edilemez nitelikte olduğuna karar vermiştir.

4. Başvurucu; Anayasa Mahkemesinin kararı üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurmak üzere 23/10/2020 tarihli dilekçesi ile Ağır Ceza Mahkemesinden yargılandığı davaya ait bir kısım bilgi ve belgenin kendisine gönderilmesini talep etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi 27/10/2020 tarihli müzekkere ile ve "Cemal Vatandaş'ın talep ettiği

evrakların bulunduğu yukarıda esas numarası yazılı dosya çok eski bir dosya olduğundan ve çok fazla klasörü bulunduğundan temin edilebilen evraklar yazımız ekinde gönderilmiş olup, sanığa tebliğ edilerek" cevabi yazısıyla bir kısım evrakı başvurucuya göndermiştir.

5. Başvurucu 10/11/2020 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesine yeniden bir dilekçe yazmış, talep ettiği belgelerin eksik gönderildiğini, ayrıca gönderilen bir kısım evrak fotokopisinin de okunamaz durumda olduğunu belirtmiş ve dilekçede bahsettiği belgelerin gönderilmesini talep etmiştir. Başvurucu söz konusu dilekçesine herhangi bir cevap verilmediğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesince de Ağır Ceza Mahkemesinin söz konusu dilekçeye cevap verdiğine dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

6. Başvurucu, bilgi edinme talebinin zımmen reddedilmesi üzerine 9/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; AİHM'e başvuru yapacağını ve başvurusuna ekleyeceği belgeleri yargılandığı Mahkemeden talep ettiğini ancak belgelerin eksik ve okunamaz vaziyette gönderildiğini, bunun üzerine yeniden talepte bulunduğunu ancak talebine herhangi bir cevap verilmediğini, ilgili belgelere ulaşamadığı için de AİHM'e başvuru yapamadığını belirtmiştir.

10. Adalet Bakanlığı görüşünde; somut başvuruda başvurucunun yargılama dosyasına ilişkin olarak mahkemesinden istediği belgelerin eksik gönderilmesi nedeniyle bilgi edinme hakkının ihlâl edildiği iddiası ile ilgili olarak söz konusu kurumdan yazmış olduğu dilekçelerin ilgili Mahkemesine gönderildiği, gelen cevabi yazıların ve eklerinin başvurucuya tebliğ edildiği, bunun yanında kurum uygulamalarının mevzuat çerçevesinde yerine getirildiği, herhangi bir keyfi uygulamanın veya usûlsüzlüğün bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

12. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16). Bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin olağan yargı yerlerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur. Bireysel başvuru yolunun bu niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

13. Somut olayda başvurucu, AİHM'e başvuruda bulunabilmek için yargılandığı dava dosyasındaki bir kısım belgeyi Ağır Ceza Mahkemesinden talep etmiş; Ağır Ceza Mahkemesi ilk olarak bir müzekkereyle talebin kısmen karşılandığına dair cevap vermiştir. Akabinde

başvurucu, eksik belgelerin gönderilmesi talebiyle Ağır Ceza Mahkemesine yeniden bir talepte bulunmuş ancak Mahkemece dilekçeye herhangi bir cevap verilmemiştir. Başvurucu da zımni ret işlemi üzerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu noktada öncelikle başvurucunun bilgi edinme talebine yönelik olarak Ağır Ceza Mahkemesinin gerek müzekkereyle gerekse de sessiz kalmak suretiyle verdiği cevabın hukuki niteliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Burada yapılması gereken ise Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucunun dilekçelerine verdiği veya vermediği cevabın idari işlem mi yoksa yargısal işlem mi olduğunun belirlenmesidir.

14. Öncelikle belirtmek gerekir ki idari işlem, genel olarak idare fonksiyonunun yerine getirilmesi amacıyla yapılan irade açıklaması olarak tanımlanabilir. İdari işlemin çerçevesini çizmek ve buna bağlı olarak idari yargının görev alanını belirlemek için kullanılan "organik anlamda idare" teriminin yetersiz kalması üzerine geliştirilen "fonksiyonel anlamda idare" kavramıyla genel olarak devletin yasama ve yargı fonksiyonu ile yürütme organının siyasi fonksiyonu dışında kalan tasarrufları ile diğer kamu tüzel kişilerinin idari tasarrufları anlatılmaktadır. Yargısal işlem ise yargı organlarınca yargı fonksiyonunun yerine getirilmesi amacıyla hukuki bir uyuşmazlığa çözüm üretmek için yargısal usuller izlenerek tesis edilen işlemler (kararlar) olarak nitelendirilmektedir. Fonksiyonel bakımdan yargı organlarının yargılama süreci ile ilgili işlemleri Anayasa'nın 125. maddesinde öngörülen idari işlemler kapsamına girmemektedir (benzer yönde bir karar için bkz. Danıştay Onuncu Dairesinin 16/5/2019 tarihli ve E.2018/3905, K.2019/4072; 21/9/2023 tarihli ve E.2023/5012, K.2023/4645 sayılı kararları).

15. Ancak yargı organlarının yargısal işlemlerden ayrılabilen ve yargılama süreci ile ilgili olmayan faaliyet ve işlemleri de vardır ki bunlar idari faaliyet veya idari işlem teşkil eder. Buna göre yargı fonksiyonuyla ilgili olmayan işlemlerin, sırf mahkemeler veya hâkimler tarafından yapılması bunların yargısal işlem sayılmasına dayanak oluşturmaz. İdare işlevine dair işlemler, hangi makam tarafından yapılırsa yapılsın, idari işlem sayılarak idari yargının denetimine tabi olmalıdır (benzer yönde bir karar için bkz. Danıştay Onuncu Dairesinin 11/1/2016 tarihli ve E.2015/1663, K.2016/91 sayılı kararı).

16. Somut olayda da Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucunun ilk talebine müzekkereyle verdiği cevabi yazı ile ikinci talebine sessiz kalarak verdiği zımni ret işlemi gözönüne alındığında söz konusu işlemlerin yargılama sürecine ve hukuki bir uyuşmazlığı çözmeye yönelik olmadığı, herhangi bir yargısal usul izlenerek tesis edilmediği görülmektedir. Bu kapsamda söz konusu işlemin salt mahkeme tarafından gerçekleştirilmesi anılan işlemi yargısal işlem hâline getirmemektedir. Söz konusu işlemin yargısal bir işlem olmadığı anlaşılmakla idari işlem kapsamında görülmesi gerekir.

17. O hâlde başvurucunun talebine yönelik Ağır Ceza Mahkemesi tarafından gerçekleştirilen işlemlerin idari işlem vasfında olması nedeniyle ilgili mevzuat gereği idari yargının denetime tabi olması gerektiği açıktır. Bununla birlikte somut olayda başvurucunun idari işlemlere yönelik 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 2. vd. maddeleriyle öngörülen hukuk yollarına başvurduğuna ilişkin bilgi ve belge sunmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddialarını yetkili idari yargı mercilerinde ileri sürmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZKAN ÇELİK

B. No: 2020/39682 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39682

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZKAN ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39682)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Özkan ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun (sanığın) ceza davasında cezayı azaltabilecek ya da ortadan kaldırabilecek olguların araştırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, savunmasına esas belgelerin kendisine verilmesi talebinin mahkemece karşılanmaması nedeniyle de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Başsavcılığın iddianamesiyle başvurucunun atılı suçtan cezalandırılması talep edilmiştir. İddianamenin kabulü ile açılan davada İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

3. Başvurucunun istinaf talebi, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince 14/5/2019 tarihinde esastan reddedilmiştir.

4. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, temyiz edilmesi üzerine mahkûmiyet kararını düzelterek 24/2/2020 tarihinde onamıştır.

5. Başvurucu, nihai hükmü 6/11/2020 tarihinde öğrendiğini belirterek 30/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Yargıtay onama kararı ile kesinleşen hükme istinaden düzenlenen müddetnameye ilişkin tebliğ belgesi başvurucunun hükümlü olarak bulunduğu ceza infaz kurumu tarafından gönderilmiştir. Anılan belgeye göre müddetname başvurucuya 12/7/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

7. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

9. Ceza infaz hukukunda müddetname 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 20. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereği düzenlenen ve kesinleşen mahkeme kararına istinaden hükümlünün ceza infaz kurumunda ne kadar süre ile kalacağını gösteren bir belgedir. Müddetnamede; mahkûm olunan cezanın niteliği, cezanın hangi mahkeme tarafından verildiği, Yargıtay aşamasından geçmiş ise ilgili ilama dair bilgiler yer almaktadır. Dolayısıyla müddetnamenin hükümlüye tebliğ edildiği tarihin başvurucular açısından en geç nihai kararın öğrenildiği tarih olarak kabul edilmesi gerekir (Hakan Fuat Komili, B. No: 2013/2470, 17/9/2013, § 18).

10. Somut olayda, başvurucunun müddetnamenin 12/7/2020 tarihinde tebliğinden itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 30/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

11. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ATAŞ

B. No: 2021/11857 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11857

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ATAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11857)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Mustafa ATAŞ

Vekili : Av. Zülküf Ergin ALABALIK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; esaslı iddia ve savunmaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, soyut delillere dayanılarak karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucunun 25/8/2010 tarihinde işlediği belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan başlatılan soruşturma sonucunda anılan suçtan başvurucunun cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir. Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) önünde görülen dava sonucunda başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurucu, mahkûmiyet kararına karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay 10. Ceza Dairesi (Daire), iletişim tespit tutanaklarının duruşmada okunarak savunmaya yanıt hakkı tanınmaması nedeniyle kararı bozmuştur.

3. Bozma kararı sonrasında dosya Mahkemenin E.2013/57 sırasına kaydedilmiştir. Mahkeme, başvurucu ile vekilinin hazır bulunduğu duruşmada iletişim tespit tutanaklarını

okumuş ve başvurucuya diyeceklerini sormuştur. Başvurucu; görüşme içeriklerinin doğru olduğunu, diğer sanıklardan M.C.B.yi tanıdığını, konuşmaların M.C.B. ile aralarındaki borç ilişkisine yönelik olduğunu savunmuştur. Yargılama sonucunda Mahkeme, diğer sanıklarla fikir ve eylem birliği içinde anılan suçu işlediği kanaatiyle başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Karar temyiz incelemesinden geçerek 23/11/2020 tarihinde kesinleşmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Mustafa ATAŞ savunmasında bu olay ile bir ilgisinin bulunmadığını ve suçlamayı kabul etmediğini beyan etmiş ise de; usulüne uygun olarak alınan dinleme kararında sanık ve uyuşturucunun sahibi olduğunu beyan eden sanık [M.C.B.] ile aralarındaki konuşmalarında [M.nin] 'taksine atla bizim eve gel ben çok güzel bir şey getirmişim' dediği, onun da '[E.nin] evine mi' dediği, [M.nin] de 'evet' dediği, söz konusu konuşmanın sabah saat 05.00 sıralarında insanların henüz uykuda olabilecekleri zaman dilimi içinde yapıldığı, aynı gün saat 15.52'de sanık ve [M.nin] konuştukları [M.nin] Çiftkapı'da bulunan kahvede olduğunu onun da ben yerimdeyim dediği ve sanık [M.nin] de [R.] ile birlikte geliyoruz şeklinde konuştuğu, sanık Mustafa ile sanık [R.nin] aynı gün saat 21.00 sıralarında görüştükleri ve sanık Mustafa'nın [R.ye] aracın yanında seni bekliyorum dediği, söz konusu telefon görüşmeleri, bu görüşmeleri yapan [R.G.ye] sorulduğunda sanığın önce Mustafa'yı hiç tanımadığını söylediği ve telefon görüşmesi içeriğine göre [M.C.] ile birlikte Mustafa'nın işyerine gitmediklerini beyan etmiş bulunmasına mukabil telefonun kendisine ait olduğunu kabul ettiği, ancak sanıklardan Mustafa il[e] yaptığı görüşmeyi kabul etmediği, ancak sanık [M.C.B.nin] ifadesinde, sanık Mustafa Ataş'ın hanımının akrabası olduğunu söylediği, bu nedenle sanık savunmaları ve iletişimin tespit tutanaklarına göre, sanığın uyuşturucunun temini ve nakli aşamalarından haberdar olduğu, hatta uyuşturucunun taşınması sırasında öncü aracın içerisinde bulunduğu anlaşıldığından, aksi yöndeki savunmalarına itibar edilmemiştir."

4. Ayrı bir soruşturma kapsamında Savcılık, başvurucunun 24/1/2010 ve 5/7/2010 tarihinde uyuşturucu ya da uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçunu işlediği iddiasıyla iddianame düzenlemiştir. Bu dava Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi önünde görülmüş, yargılama sonucunda başvurucunun 24/1/2010 tarihli eylemi yönünden mahkûmiyetine, 5/7/2010 tarihli eylemi yönünden suçu işlediğinin sabit olmaması nedeniyle beraatine karar verilmiştir. Gerekçeli kararın başvurucu ile ilgili kısmı şu şekildedir:

"Düzce Ağır Ceza Mahkemesinin 2010/126-198 Esas-Karar sayılı ilamı ile 10.6.2010 tarihinde uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan mahkûmiyetlerine karar verilen [Ö.A.], [Ö.İ.] ve [E.Y.nin] 24.01.2010 tarihinde Düzle İli Kaynaşlı İlçesi otoban turnikelerinde çıkmakta olan 34 FY 5966 plakalı araçta daralı 21.415 net ise 10.707 gram toz esrar maddesi ele geçirildiği, sanık [E.Y.nin] 24.01.2010 tarihli Düzce Emniyet Müdürlüğünde verdiği ifadesinde suç konusu uyuşturucu maddeyi Diyarbakır ili Seyrantepe semtinde [Z.A.] ve onun akrabası olan Mustafa Ataş'[t]an satın aldığını, uyuşturucunun bir miktarının ücreti olarak 1486 Tl'yi 07252/000/002 sayılı makbuz ile posta havalesi ile [Z.A.ya] havale ettiği, Düzce Ağır Ceza Mahkemesinin 2010/126-198 Esas-Karar sayılı ilamı ile mahkumiyetine karar verilen sanık [E.Y.nin] samimi ikrarı ve sanıklar Mustafa Ataş ve [Z.A.] hakkında iftira atması ve yalan beyanda bulunması için neden bulunmadığından beyanı hükme esas alınarak sanıklar [Z.A.] ve Mustafa Ataş'ın net ağırlığı 10.707 gram olan uyuşturucu maddeyi sanık [E.Y.ye] satarak uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu işledikleri sabit görülmüştür.

...Sanık Mustafa Ataş hakkında Diyarbakır C.Başsavcılığının 12.01.2011 tarih ve

2010/29874 soruşturma sayılı iddianamesi ile 5.7.2010 tarihinde Diyarbakır ili Ergani ilçesi Üçkuyular mevkiinde 25.8.2010 tarihinde 34 SRG 32 plakalı araçta ele geçirilen 30.040 gram ağırlığındaki esrar maddesini naklederken yakalanan sanıklar [A.T.], [R.G.] ve [S.A.ya] yol boyunca aracıyla geçişlerinde yol kontrolü sağlayarak eylemlere katıldığından bahisle cezalandırılması talebi ile kamu davası açılmış ise de, Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2010/502 Esas-2011/435 Karar sayılı ilamı ile 25.08.2010 tarihinde 34 SRG 32 plakalı araçta ele geçirilen uyuşturucu madde ile ilgili olarak işledikleri uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan sanıklar [M.C.B.], Mustafa Ataş, [R.G.], [A.T.], [R.A.] ve [O.B.] hakkında mahkûmiyet kararı verildiği, Diyarbakır C.Başsavcılığının 12.01.2011 tarih ve 2010/29874 soruşturma sayılı iddianamesi ile Düzce C.Başsavcılığının 2010/7709 soruşturma 2010/191 sayılı iddianamesi ile 2.9.2010 tarihinde Düzce Ağır [C]eza Mahkemesine uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan kamu davası açılan [Z.A.], [E.Y.], [V.U.] ve Mustafa Ataş hakkında Düzce 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 2010/460 D.İş sayılı kararı ile bu sanıkların iletişimlerinin tesbitine dinlenmelerine ve kayda alınmasına karar verildiği, sanıklardan [Z.A.nın], Diyarbakır ilinde sanık Mustafa Ataş'[t]an esrar maddesini temin ederek Düzce iline getirdiğinden bahisle sanık Mustafa Ataş hakkında uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan kamu davası açılmış ise de, Düzce Ağır Ceza Mahkemesinin 2010/307 Esas-2011/40 Karar sayılı kararı ile sanıklar [Z.A.], [V.U.], [E.Y.] hakkında 30.07.2010 tarihinde işledikleri uyuşturucu madde ticaretiyapma suçundan cezalandırılmasına karar verildiği, alınan HTS ve ses kayıtları analiz raporlarında sanık Mustafa Ataş'ın telefon dinlemelerinin Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2010/502 Esas-2011/435 Karar sayılı dosyasında mahkumiyetlerine karar verilen 25.8.2010 tarihli uyuşturucu ticareti yapma suçuna ilişkin olduğu, Düzce Ağır Ceza Mahkemesinin 2010/307 Esas-2011/40 Karar sayılı dosyasında mahkumiyetlerine karar verilen sanıklar [Z.A.], [V.U.] ve [E.Y.nin] beyanlarında sanık Mustafa Ataş'ın bu suça iştirak ettiğine ve uyuşturucu maddenin Mustafa Ataş'[t]an alındığına dair beyanlarının bulunmaması nedeni ile sanık Mustafa Ataş'ın 5.7.2010 tarihinde işlediği iddia edilen uyuşturucu madde ticareti suçunu sanıklar [Z.A.], [V.U.], [E.Y.] ile birlikte işlediğine, bu suça iştirak ettiğine dair mahkumiyetine yeterli her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden beraatine karar verilerek aşağıdaki hüküm kurulmuştur."

5. 5/7/2010 tarihli eyleme ilişkin verilen beraat kararı temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. 24/1/2010 tarihli eylem nedeniyle verilen mahkûmiyet kararına karşı temyiz yoluna başvurulmuş, karar bozulmuştur. Bozma kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık hakkında temyize konu bu suçla ilgili olarak 28.02.2011 tarihli iddianame ile kamu davası açılmadan önce 25/08/2010 tarihinde işlediği ileri sürülen 'uyuşturucu madde ticareti yapma' suçundan Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/57 esas 2013/348 karar sayılı dosyasında yargılama yapıldığı anlaşıldığından; belirtilen dosya ile ilgili açılan dava derdest ise aralarındaki bağlantı nedeniyle birleştirilmesi, hüküm verilmiş ve kesinleşmiş ise dosyasının getirtilerek bu dosya içine konulması; tüm deliller birlikte değerlendirilip, eylemlerinin iki ayrı suç ya da tek suç veya zincirleme suç oluşturup oluşturmadığı tartışıldıktan sonra sanığın hukukî durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden, eksik araştırma ile hüküm kurulması [bozmayı gerektirmiştir.]"

6. Bozma kararı sonrasında Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun 24/1/2010 ve 25/8/2010 tarihli eylemleri ile zincirleme şekilde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçunu işlediği sonucuna ulaşmış, temel cezayı belirledikten sonra zincirleme suç hükümlerine göre cezada artırım yapmış, bu cezadan Mahkeme tarafından E.2013/57

dosyasında verilen cezayı mahsup etmiştir. Başvurucu, bu karara karşı temyiz yoluna başvurmuş, Daire, mahkûmiyet kararını bozmuştur. Bozma kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bozmaya uyularak yapılan yargılamada; sanık hakkındaki 25/8/2010 tarihli eylemeilişkin, Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 31/10/2013 - 2013/57 esas ve 2013/348 karar sayılı mahkûmiyet hükmü Dairemizin 23/11/2020 - 2016/2069 esas ve 2020/7962 karar sayılı ilamı ile onanarak kesinleşmiş olup, bu eylemle zincirleme olarak işlendiği kabul olunan 24/1/2010 tarihinde hakkında ayrı yargılama yapılan [E.Y.nin] bulunduğu araçta ele geçirilen uyuşturucuyu sanığın verdiğine ilişkin, savunmalarının aksine Ergün'ün soyut beyanları ve içeriği tespit edilemeyen soyut HTS kayıtları dışında her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilmeden eylem sabit kabul edilip sanık hakkında ek cezaya hükmolunması [bozmayı gerektirmiştir.]"

7. Bozma kararı sonrasında Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun 24/1/2010 tarihli suçu işlediğinin sabit olmaması nedeniyle beraatine karar vermiştir. Beraat kararına karşı kanun yoluna başvurulmamış ve karar kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan Mahkemenin E.2013/57 sayılı dosyasında verilen mahkûmiyet kararına yönelik 8/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; dosyada iletişim tespiti kayıtları dışında delil bulunmadığını, isim benzerliği nedeniyle maddi hata yapıldığını, soyut delillere dayanılarak karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); kararda açık keyfîlik hâli bulunmadığı, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvurunun bu kısmı hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olarak incelenemez. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar; Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

13. Somut olayda başvurucu, duruşmada okunan telefon görüşme kayıtlarının kendisine ait olduğunu, ancak görüşmenin alacak ilişkisine yönelik olduğunu belirtmiştir. Mahkeme; teknik takip ve iletişim tespiti kapsamında başvurucunun diğer sanıklarla irtibat hâlinde uyuşturucunun temini ve nakli aşamalarından haberdar olması, uyuşturucunun taşınması sırasında öncü araç içerisinde bulunması gerekçelerine dayanarak başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Bu karar kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

Buna göre Mahkeme dosyada mevcut delilleri, olay ve olgular ile ilişkilendirerek başvurucunun dava konusu edilen suçu işlediği sonucuna ulaşmış, Yargıtay da kanun yolu incelemesinde ulaşılan bu sonucu benimsemiştir. Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı dikkate alındığında hakkaniyete uygun yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, benzer suçtan başka bir dosyada beraatine karar verilmesi ve mahkûmiyete esas alınan telefon görüşmelerinin başkası tarafından yapılmasına rağmen savunmaların kararda tartışılmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; Mahkemenin maddi olay ve olgular ile delilleri değerlendirdiğini, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu gerekçelendirdiğini belirtmiştir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

17. Öte yandan derece mahkemesinin aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili olarak başka bir yargı merciinin vardığından farklı bir sonuca ulaşması hâlinde bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermesi beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak başka bir yargı mercii tarafından bir kimse lehine karar verildiği ancak diğer bir yargı merciinin aynı olgu hakkında farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin belirtilmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati öneme sahiptir (Mehmet Okyar, B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29).

18. Somut olayda Mahkeme; başvurucunun öncü araçta bulunduğu, iletişim tespiti

kayıtlarından başvurucunun uyuşturucunun temini ve nakli aşamalarından haberdar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mahkeme ayrıca, sanıkların savunmalarında uyuşturucu ile aralarındaki bağlantıyı ayrıntılı olarak ifade ettiklerini, ifadeler ile iletişim tespit tutanaklarındaki konuşmaların birbirini doğruladığını belirtmiştir (bkz. § 3). Bu itibarla mahkûmiyet kararının ilgili ve yeterli gerekçe içermediğinden söz etmek mümkün gözükmemektedir. Bunun dışında başvurucu benzer suçtan başka bir mahkeme tarafından beraat kararı verildiğini, bu hususun ve mahkûmiyete götüren delillerin kararında tartışılmadığını ileri sürmüş ise de başvurucu hakkında beraat kararı verilen eylemin, mahkûmiyete konu eylemden farklı bir eylem olduğu görülmüştür (bkz. §§ 4-6). Bu yönüyle mahkûmiyet sonucuna ulaşan Mahkemenin aynı maddi olayla ilgili olarak aynı delillere dayanarak farklı bir sonuca ulaştığından söz etmek de mümkün değildir. Sonuç olarak mahkûmiyet kararında uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılandığı, kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BARIŞ KOÇ

B. No: 2021/14553 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/14553

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BARIŞ KOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/14553)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Barış KOÇ

Vekili : Av. Mesut KURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yurt dışına çıkışın yasaklanmasına yönelik adli kontrole yapılan itirazın gerekçesiz şekilde reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında kasten öldürme suçundan başlatılan soruşturmada, Savcılığın talebi üzerine başvurucu tutuklanmıştır. Soruşturma sonucunda başvurucunun kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs ve ruhsatsız tabanca bulundurma suçlarından cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir.

3. Açılan kamu davasında, duruşmanın ilk celsesinde başvurucunun savunması alınmıştır. Bu celsede başvurucunun tahliyesine, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a), (b) ve (g) bentleri gereğince adli kontrol altına alınmasına karar verilmiştir.

4. Yargılama sonucunda Mahkeme; başvurucunun ruhsatsız tabanca bulundurma suçundan beraatine, diğer suçlardan mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu, mahkûmiyet kararını

temyiz etmiştir.

5. Temyiz incelemesinde mahkûmiyet kararı bozulmuştur. Bozmadan sonraki süreçte tutuklanan başvurucu, duruşmanın bozma sonrası yapılan altıncı celsesinde tahliye edilmiş; 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri gereğince adli kontrol altına alınmıştır.

6. Mahkeme, bozma sonrası yaptığı yargılama sonucunda başvurucunun anılan suçlardan beraatine, yurt dışına çıkışının yasaklanmasına yönelik adli kontrol tedbirinin karar kesinleşene kadar devamına, diğer adli kontrol tedbirlerinin kaldırılmasına karar vermiştir. Başvurucu, devam ettirilen adli kontrol tedbirine itiraz etmiş; itiraz mercii başvurucunun suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesi bulunduğu ve "...sanığın imza atma şeklindeki adli kontrolün aynen devamına yönelik itiraz edilen kararda usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığı..." gerekçesiyle 2/2/2021 tarihinde itirazı reddetmiştir.

7. Başvurucu 15/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Katılanlar kararı temyiz etmiştir. Beraat kararı kanun yolu incelemesinden geçerek 21/9/2022 tarihinde kesinleşmiş, başvurucunun yurt dışına çıkışının yasaklanmasına yönelik adli kontrol kararı 15/11/2022 tarihinde kaldırılmıştır.

9. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, adli kontrol tedbirine itirazın reddi kararı yönünden gerekçeli karar hakkı ve asıl dava yönünden makul sürede yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, beraat kararına rağmen devam ettirilen adli kontrole itirazın gerekçesiz şekilde reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvurucunun mağdur sıfatı bulunup bulunmadığı hususunun değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği iddiaları yinelemiştir.

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön şart birlikte bulunmalıdır. Bu ön şartlar; başvurucunun kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir hakkının ihlal edildiği iddia etmesi, iddia edilen ihlalden kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmesi, bunların sonucunda da başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

12. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/6/2014, § 24).

13. Diğer yandan bir şüpheli hakkında yürütülen ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer

olmadığına dair kararla sonuçlanması veya açılan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatine hükmedilmesi hâlinde -makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddialara halel gelmemek şartıyla- bu kişilerin adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle mağdur olduklarının kabulü mümkün değildir. Ancak bu durum, soruşturma veya kovuşturmaların yukarıda belirtilen sonuçlarının adil yargılanma hakkı dışındaki haklara etkisinin incelenmesine engel teşkil etmez (Mustafa Kamil Uzuner ve Mustafa Kadir Gül, B. No: 2013/3371, 9/3/2016, § 52).

14. Somut olayda ceza yargılaması sonucunda başvurucunun beraatine, yurt dışına çıkış yasağına yönelik adli kontrolün karar kesinleşene kadar devamına karar verilmiştir. Başvurucunun bireysel başvuruda bulunduktan sonra kararın onanmasıyla beraat kararı kesinleşmiş ve yurt dışına çıkışın yasaklanmasına yönelik tedbir kaldırılmıştır (bkz. § 8). Bu nedenle başvurucunun adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiaları bakımından mağdur sıfatı bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli kontrol kararına itirazın reddi kararı yönünden adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Asıl yargılanma yönünden adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT DENİZ

B. No: 2021/30462 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30462

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT DENİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30462)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Mesut DENİZ

Vekili : Av. Ahmet ÖZGÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun bilgi edinme talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1972 doğumlu başvurucu, İstanbul Şişli'deki Halil Rıfat Paşa Mahallesinde ikamet etmektedir ve başvurucunun işyeri adresi de aynı muhittedir.

3. Başvurucu; ikametgâhı ile işyerinin çok yakınında bulunan Dr. Haşim İşcan Parkı ile ilgili olarak 2/11/2020 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) kanalıyla bir bilgi edinme başvurusunda bulunmuştur. Başvurucunun söz konusu talebi "İstanbul ili, Şişli ilçesi, Kaptanpaşa mahallesinde 10407 ada, 1 numaralı parsel üzerinde bulunan Dr. Haşim İşcan Parkının belediyenizin sorumluluğunda olup olmadığı; temizlik, bakım ve halkın kullanımına sunulmasına ilişkin hizmetlerin belediyenizce yerine getirilip getirilmediği hususlarında bilgi verilmesi" şeklindedir.

4. Başvurucunun söz konusu talebine idarece herhangi bir yanıt verilmemiş, başvurucu iş bu zımni ret işleminin iptali talebiyle dava açmıştır. Davanın görüldüğü İstanbul 12. İdare

Mahkemesi 26/1/2021 tarihinde "bakılan uyuşmazlıkta, davacı tarafından yapılan başvurunun davacının menfaatini ne şekilde etkilediği, başvurunun zımnen reddi işleminin davacı bakımından nasıl bir hukuki sonuç doğurduğu hususlarının ortaya konulmadığı görülmekte olup, bu işleme karşı davacı tarafından açılan davada ehliyetinin bulunmadığı" gerekçesiyle davanın ehliyet yönünden reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu anılan karara yönelik istinaf talebinde bulunmuş, dosyayı inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 22/4/2021 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 27/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 31/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; bilgi edinme başvurusunda bulunduğu yerin kamunun hizmetindeki bir çocuk parkı olduğunu, kamunun ortak yararını barındırdığını ve bu sebeple söz konusu yerle ilgili istediği bilgilerin verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, ikametgâhının ve işyerinin hakkında bilgi talebinde bulunduğu parkın çevresinde olduğunu ve söz konusu davanın 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. maddesinde yer alan "hemşehri hukuku" kavramından hareketle açıldığını belirtmiştir.

10. Adalet Bakanlığı görüşünde; başvurunun kendine özgü koşulları içerisinde ve başvurucunun şikayetleri kapsamında, başvurucu tarafından elde edilmek istenilen bilgilere erişimin sağlanmasının başvurucunun düşüncesini açıklama hakkını kullanmasının bir aracı olmadığı, dolayısıyla Anayasa ve AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmeyen başvurunun "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir.

11. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, Yaman Akdeniz ([GK], B. No: 2016/6815, 15/2/2023) kararında bilgi edinme hakkı kapsamında resmî makamlardan talep edilen bilgi ve belgelerin hangi durumlarda Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında görülmeye uygun olduğunu incelemiştir. Anayasa'nın 26. maddesinin kişilere resmî makamlarca tutulan bilgiye ulaşma şeklinde genel bir hak tanıdığı, devlete de elindeki veri ve belgelerle ilgili bilgi verme ve/veya talep edilen bilgiyi toplama yükümlülüğü yüklediği şeklinde anlaşılamayacağını, bununla birlikte kesin nitelikteki bir yargı kararıyla devlete bilgi verme yükümlülüğü yüklenmesi ve resmî makamlarca tutulan verilere erişimin düşüncenin açıklanması özgürlüğünün kullanılmasında araçsal bir işlev üstlenmesi olmak üzere her iki durumda da bilgi edinme talebinin reddedilmesinin ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahaleye yol açabileceğini kabul eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadını gözönünde bulundurmamak için bir neden görmediğini açıklamıştır (aynı kararda bkz. § 52).

13. Anayasa'nın 26. maddesi bağlamında devlete bilgi verme ödevi yükleyen ilk durumla ilgili bir tereddüt bulunmamakla beraber ikinci durumun açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç olduğunu belirten Anayasa Mahkemesi, somut olayın şartları esas alınarak yapılacak

değerlendirmede dört kriterin sağlanması hâlinde bilgi edinme hakkının ifade özgürlüğünün kullanılmasının bir aracı olduğu sonucuna ulaşılacağını belirtmiştir. Buna göre;

i. Bilgi edinme talebinin amacı: Kamu kurumları tarafından tutulan bilgiye erişim düşüncenin açıklanması amacının bir ön şartı olmalıdır. Bu bağlamda talep edilen bilginin, gazetecilik faaliyetlerinde veya kamusal tartışma platformu oluşturan diğer faaliyetlerin hazırlık aşaması olan düşüncenin oluşumu sürecinde faydalanılmak üzere ulaşılması gerekli bir araç olduğunun ortaya konulması gerekir.

ii. Talep edilen bilginin niteliği: Talep edilen bilginin niteliğinin kamu yararı testini geçiyor olması gerekir. Bu bağlamda resmî makamlarca tutulan ve kişinin kendisi hakkındaki bilgiye erişim talebi ile kişinin kendisi hakkında olmamakla birlikte kamu yararı amacı da taşımayan bilgiye erişim talebi başvuruculara Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında bir hak tanımaz. Ancak kamu yararını ilgilendiren, kamuya menfaat sağlayacak meselelere ilişkin bilgi taleplerinde bilgi edinme hakkının ifade özgürlüğünün gerçekleştirilmesinde başvurulan bir araç işlevi gördüğü kabul edilebilir.

iii. Bilgi edinme talebinde bulunan kişinin kimliği: Bilgi edinme talebinde bulunan kişinin kamunun bilgilendirilmesi konusundaki rolünün özel bir önem taşıması gerekir.

iv. Talep edilen bilginin mevcudiyeti: Anayasa'nın 26. maddesi resmî makamlara bilgi ve veri toplama yükümlülüğü yüklememektedir. Bu nedenle ancak hazır ve kullanılabilir olan bilgiye erişim taleplerinin reddi ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturabilir (daha ayrıntılı değerlendirmeler için aynı kararda bkz. § 53).

14. Somut olayda başvurucu, ikamet adresinin yakınındaki bir çocuk parkıyla ilgili talep ettiği bilginin kendisine verilmemesinden şikâyetçidir. Bu kapsamda söz konusu bilgi edinme talebinin ifade özgürlüğünün kullanılmasının bir aracı olup olmadığının ortaya konulmasında öncelikle bilgi edinme talebinin amacı ve bu kapsamda başvurucunun bilgi edinme talebinin düşüncenin açıklanmasının bir ön şartı olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

15. Başvurucuya göre ikamet adresinin yakınındaki çocuk parkının belediyenin hizmetinde olup olmadığı, hemşehri hukuku çerçevesinde kendisine verilmesi gereken bir bilgidir. Buna rağmen başvurucu; bu genel ve soyut açıklama dışında gerek yargılama esnasında gerekse de bireysel başvuru formunda söz konusu bilgiye neden ihtiyaç duyduğuna, anılan bilgiyi nerede ve nasıl kullanacağına, söz konusu bilgiye erişememesi nedeniyle menfaatinin nasıl bir zarara uğradığına dair bir malumat sunmamıştır.

16. Nitekim idare mahkemeleri de başvurucunun söz konusu bilgiye erişememesinin menfaatini nasıl etkilediğini ortaya koyamaması nedeniyle davanın ehliyet yönünden reddine karar vermiştir. Kaldı ki başvurucunun hakkında bilgi talebinde bulunduğu çocuk parkının hangi belediyenin sorumluluğunda olduğunu basit bir araştırma sonucu kolaylıkla tespit etmesi de mümkündür. Anayasa Mahkemesi kendisine sunulan bilgi ve belgelerden başvurucunun açtığı idari davanın ve yaptığı bireysel başvurunun aşırı zorlama olduğu kanaatine ulaşmıştır. Nihai olarak tüm bu sebeplerle yukarıda açıklanan kapsamdaki bir bilgiye erişim talebi başvurucuya Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında bir hak tanımamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEYSEL KILINÇ

B. No: 2021/30995 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30995

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSEL KILINÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30995)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Veysel KILINÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; atama işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, psikolojik taciz nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Elâzığ İl Tarım ve Orman Müdürlüğü emrinde veteriner hekim olarak görev yapmaktayken aynı yerde görevli şube müdürü A.S.nin park ettiği aracından inerek başvurucuya sopa ile vurduğu iddiası üzerine konuyla ilgili soruşturma başlatılmıştır. Yürütülen soruşturma neticesinde başvurucunun A.S.yi takip etmek ve sıkıştırmak suretiyle taciz ve tehdit ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun üzerine 8/2/2018 tarihinde başvurucunun 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (ı) alt bendinde yer alan "Amirine, maiyetindekilere, iş arkadaşları veya iş sahiplerine hakarette bulunmak veya bunları tehdit etmek" fiilini işlediği gerekçesiyle 1/30 oranında aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

3. Bu işlemin iptali talebiyle açılan davada Elâzığ 2. İdare Mahkemesi 21/5/2019 tarihinde başvurucunun fiilinin sübuta ermediği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 5.

İdari Dava Dairesinin 30/3/2021 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

4. Bununla birlikte aynı olayla ilgili olarak gerçekleştirilen adli kovuşturma sonucunda Elâzığ 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 24/1/2019 tarihli kararıyla A.S.nin kasten yaralama suçundan 3 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, başvurucunun ise kasten yaralamaya teşebbüs ve tehdit suçlarından kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gerekçesiyle, beraat etmesine karar verilmiştir.

5. Diğer yandan başvurucu bahse konu olayı basına sızdırdığı gerekçesiyle 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (d) alt bendinde yer alan "Hizmet dışında devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak" fiilini işlediğinden bahisle 24/4/2018 tarihinde kınama cezası ile cezalandırılmıştır. Bu işlemin iptali istemiyle açılan davada Elâzığ 2. İdare Mahkemesi 15/2/2019 tarihinde başvurucunun fiilinin sübut bulmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

6. Devam eden süreçte başvurucu Şanlıurfa Valiliği emrine atanmıştır. Başvurucu bu atama işlemini dava konusu etmiştir. Elâzığ 1. İdare Mahkemesi 5/7/2019 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Bu karardan sonra başvurucu Tarım ve Orman Bakanlığının 19/8/2019 tarihli işlemiyle tekrar Elâzığ İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne atanmıştır. Akabinde söz konusu karara karşı yapılan istinaf başvurusu Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin 31/3/2021 tarihli kararıyla kabul edilerek bahse konu kararın kaldırılmasına ve davanın reddine karar verilmiştir. Bu karardan sonra başvurucu Şanlıurfa'nın Suruç İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğüne atanmıştır.

7. Başvurucu, nihai kararı 28/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Öte yandan başvurucu Elâzığ'da görev yaptığı dönemde, 8/10/2019 tarihli dilekçeyle engellilik durumuna bağlı olarak Elâzığ Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğüne veya Elâzığ Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne atanmayı talep etmiş, bu talebin reddedilmesi üzerine bahse konu işlemi dava konusu etmiştir. Elâzığ 1. İdare Mahkemesi 23/9/2021 tarihli kararla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Bu tarih itibarıyla Şanlıurfa'da görevli olan başvurucu 11/10/2021 tarihli dilekçeyle Elâzığ'a atanma talebinde bulunmuştur. Başvurucu Tarım ve Orman Bakanlığının 2/12/2021 tarihli işlemiyle Elâzığ Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne atanmıştır.

9. Bununla birlikte Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede anılan karara karşı yapılan istinaf başvurusunun Gaziantep Bölge İdare Mahkemesinde derdest olduğu, ayrıca başvurucunun hâlen Elâzığ Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğünde görev yaptığı görülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, servikal distoni hastası ve yüzde kırk oranında engelli olduğunu belirterek engelli bir bireyin başka bir ile atanmasının hukuka uygun olmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte başvurucu, annesinin vefat ettiğini, ablası ile birlikte rahatsızlıkları olan babasına baktığını, babasını atandığı Şanlıurfa'ya götüremeyeceğini, idarenin takdir hakkını keyfî bir şekilde kullandığı vurgulayarak herhangi bir temel hakkının ihlal edildiğine yönelik

iddiada bulunmadan özetle engelli bireylerle ilgili mevzuata atıf yaparak Şanlıurfa'ya atanmasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) görüş yazısında, başvurucunun Elâzığ'a atandığı ve 31/12/2021 tarihi itibarıyla göreve başladığı belirtilerek bu durumun mağdur sıfatının devam edip etmediği hususunda değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

12. Başvurucu, Bakanlığın bu görüşüne karşı beyanında; bireysel başvuru yaptığı tarihte Elâzığ Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne geçmek için açtığı davanın devam etmekte olduğunu, bu davanın sonucunda atamasının yapıldığını, bu konunun bireysel başvuru konusuyla ilgisinin bulunmadığını ifade etmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Düşme kararı" kenar başlıklı 80. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

c) ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması,

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

14. İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi gereği Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ya da benzer nitelikteki başka bir gerekçeden dolayı başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varması hâlinde başvurunun düşmesine karar verebilir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 23).

15. Somut olayda başvurucu Elâzığ'da görev yaptığı dönemde engellilik duruma bağlı olarak Elâzığ Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğüne veya Elâzığ Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne atanma talebinde bulunmuş, bu talebin reddi üzerine dava açmıştır. Elâzığ 1. İdare Mahkemesi 23/9/2021 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir (bkz. § 8). İdare Mahkemesince karar verildiği dönemde başvurucu Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin 31/3/2021 tarihli kararı gereğince Şanlıurfa'da görev yapmaktadır (bkz. § 6). İdare Mahkemesinin 23/9/2021 tarihli kararı, kararın verildiği dönemdeki mevcut durum gereğince, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından başvurucunun Şanlıurfa'dan Elâzığ'a atanması şeklinde uygulanmıştır. UYAP kayıtlarının incelenmesi sonucunda da başvurucunun hâlen Elâzığ'da görev yapmakta olduğu görülmektedir.

16. Netice itibarıyla somut olayda, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılarak başvurucunun mağdurluk statüsünün sona erdiği ve başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektiren bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmı yönünden düşme kararı verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin

İddia

18. Başvurucu servikal distoni hastası ve yüzde kırk oranında engelli olduğunu, stresten uzak bir hayat yaşaması gerektiğini belirterek buna rağmen işyerinde yaşadığı olumsuz durumlar nedeniyle ilaç kullanmak zorunda kaldığını ifade etmiştir. Kendisine iş verilmeyerek değersizleştirildiğini, bu suretle işyerinde psikolojik tacize uğradığını, adının psikopata çıkarıldığını, son olarak da sürgün edildiğini vurgulayan başvurucu herhangi bir temel hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiada bulunmadan engelli bireylerle ilgili mevzuata atıf yapmıştır.

19. Bakanlık görüş yazısında, başvurucunun söz konusu iddiaları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin Hüdayi Ercoşkun (B. No: 2013/6235, 10/3/2016) kararı hatırlatılarak başvurucunun iddialarının da açıkça dayanaktan yoksun olduğu ifade edilmiştir.

20. Başvurucu, Bakanlığın bu görüşüne karşı beyanında; izni ve bilgisi dışında kendisinden sosyal fon adı altında para kesintisi yapıldığını, promosyon ödemesinin geciktirildiğini, engelli olmasına rağmen kendisine gece nöbeti yazıldığını, mazeret izni verilmediğini, çalışması için uygun ortamın sağlanmadığını ve sözlü saldırılara uğramaya devam ettiğini belirtmiştir.

21. Başvurunun bu kısmı, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Hüdayi Ercoşkun, §§ 59, 60; Sümeyye Örnek, B. No: 2014/11091, 7/6/2017, § 16; Mehmet Bayrakcı, B. No: 2014/8715, 5/4/2018, §§ 50; Ebru Bilgin [GK], B. No: 2014/7998, 19/7/2018, §§ 70).

22. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

23. Somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu hususu Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında belirtilmiştir (Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 44; Aslı Kırmızı Demirseren, B. No: 2013/5680, 15/4/2014, § 41; Gülşin Oral, B. No: 2013/6129, 16/9/2015, § 47; Sümeyye Örnek, § 26).

24. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, başvurucu tarafından psikolojik taciz nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar kapsamında idare mahkemelerinde tam yargı davası ya da hukuk mahkemelerinde tazminat davası açılmamış, atama işlemine ilişkin davanın reddedilmesi sonrasında bireysel başvuruda bulunulmuştur. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için gerekli olan olağan başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirilmediği anlaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİF GÜLCEMAL

B. No: 2022/43530 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/43530

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF GÜLCEMAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/43530)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Arif GÜLCEMAL

Vekili : Av. Hanifi Tarık TAHİROĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 9/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/491, K.2020/237) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderlerinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT FENER

B. No: 2022/82720 | Karar tarihi: 02.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/82720

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT FENER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/82720)

Karar Tarihi: 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Murat FENER

Vekili : Av. Mehmet Şamil ŞENALP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 1/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 19/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve Diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/119, K.2019/1131) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderlerinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ AKKUM VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/6057 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/6057

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ AKKUM VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/6057)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucular : 1. Ali AKKUM

2. Ayşe İSPİROĞLU

3. Eyüp AKKUM

4. Fahri AKKUM

5. Halime AKKUM

6. Hatice PANZEHİR

7. Havva AKKUM

8. Hüseyin BABAHASAN

9. Muammer SAHTİYAN

10. Murat AKKUM

11. Özten CEYLAN

12. Recep BABAHASAN

13. Ruhi BABAHASAN

14. Rüstem BABAHASAN

15. Saniye AKKUM

16. Süreyya ATAM

17. Tamer SAHTİYAN

18. Vahide BIÇAKCI

19. Zehra CELEN

Başvurucular Vekili : Av. Kasım YAVUZYİĞİT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırma bedelinin ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Karayolları Genel Müdürlüğü (İdare) 30/4/1975 tarihinde başvuruculaların murisi Miktat Akkum adına kayıtlı Sakarya'nın Karasu ilçesi Yeni Mahallesi'nde bulunan 44 ada 82 ve 83 parsel sayılı taşınmazların Sakarya Nehri - Karasu - Melenağzı yolu inşaatı kapsamında kamulaştırılmasına karar vermiştir. Kamulaştırma işlemi Miktat Akkum'a 13/2/1976 tarihinde tebliğ edilmiştir. İdare tarafından kamulaştırma işlemine konu iki taşınmaza ilişkin 1976 yılında açılan tenkisi bedel davaları reddedilerek kesinleşmiştir.

3. Başvurucular 29/4/2014 tarihinde Karasu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) İdareye karşı kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde İdarenin kamulaştırma bedelini ödemeden başvuruculara ait taşınmazları kullandığı belirtilmiş, fiilen al atılan taşınmazların bedelinin tahsili talep edilmiştir. Mahkeme 11/3/2015 tarihinde davanın kabulüyle birlikte tespit edilen kamulaştırma ve ecrimisil bedelinin başvuruculara ödenmesine ayrıca dava konusu taşınmazların tapu kaydının iptaliyle yol olarak terkinine karar vermiştir.

4. İdarenin temyiz talebinde bulunması üzerine Mahkeme kararı Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 28/1/2016 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında kamulaştırma işleminin başvuruculaların murisi Miktat Akkum'a 13/2/1976 bizzat tebliğ edilmesiyle kesinleştiği açıklanmıştır. Kararda kamulaştırma işleminin kesinleşmesi nedeniyle dava konusu taşınmazlarda fiilen el atılan bölümler ile kamulaştırma krokisinde belirlenen alanların aynı yer olduğunun anlaşılması halinde davanın reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kamulaştırma krokisi uygulandığında fiilen el atılan bölümlerin bir kısmının ya da tamamının kamulaştırma krokisi içerisinde kalmadığının tespiti halinde ise bu bölümlere yönelik olarak tazminat ve ecrimisil istemi yönünden davanın kabulüne karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvuruculaların karar düzeltme talebi Dairenin 23/5/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

5. Mahkemece 22/1/2018 tarihinde Dairenin bozma kararına değinilerek davanın reddine karar verilmiştir. Başvuruculaların temyiz talebi Dairenin 15/1/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

6. Başvurucular nihai hükmü 13/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 19/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. İdarenin 3/3/2022 tarihli yazısında, başvuruculaların murisi Miktat Akkum'a gönderilen 3/2/1976 tarihli tebligatta kamulaştırma bedelinin ilgili Tapu Müdürlüğünde yapılacak satış işlemi sonrasında ödeneceğinin veya kamulaştırma bedelinin bankaya yatırılmasından sonra tescil davasının açılacağının belirtildiği açıklanmıştır.

8. Başvurucu Sami Akkum 7/2/2023 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucu Sami Akkum'un mirasçıları süresinde başvuruyu devam ettirmek istediklerini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucular, usulüne uygun kamulaştırma işlemi yapılmadan ve kamulaştırma bedeli ödenmeden taşınmazlarına el konulması nedeniyle açılan kamulaştırmasız el atma ve tazminat davasının reddedildiğinden yakınmaktadır. Başvurucular dava konusu taşınmazların tapuda kendi adlarına kayıtlı olduğunu ve İdarece fiilen kullanıldığını belirterek kamulaştırma bedeli ödenmemesine rağmen kamulaştırma işleminin murislerine tebliğ edildiği gerekçesiyle anılan davanın reddedilmesiyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüşünde; inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. Öte yandan somut olayda dava konusu taşınmazların tapuda başvurucular adına kayıtlı olduğu anlaşılmakla birlikte başvuruculaların taşınmazlarının kamulaştırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Başvuruculaların taşınmazlarının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği tartışmasızdır. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

13. Anayasa’nın 13. ve 35. maddelerine göre mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Anayasa Mahkemesi, daha önce çeşitli kararlarında kamulaştırmasız el atma yoluyla yapılan müdahalelerin kanuni bir dayanağı bulunmadığından mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığını kabul etmiştir (Celalettin Aşçıoğlu, B. No: 2013/1436, 6/3/2014; Mustafa Asiler, B. No: 2013/3578, 25/2/2015; İbrahim Oğuz ve diğerleri, B. No: 2013/5926, 6/10/2015; Şevket Karataş).

14. Anayasa’nın kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddesinin birinci fıkrasında “Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir” denilmektedir. Devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından yapılabilmesi, kamu yararının bulunması, kamulaştırma kararına ilişkin kanunda gösterilen esas ve usullere

uyulması, gerçek karşılığın kural olarak peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal ögeleridir (AYM, E.2018/156, K.2019/22, 10/4/2019, § 29). Gerçek karşılığın peşin olarak ödenmesi Anayasa'nın 46. maddesiyle maliklerin lehine olarak getirilen özel bir güvence mahiyetindedir.

15. Başvuru konusu somut olayda, Mahkemenin kamulaştırma işleminin başvuruculara murisine tebliğ edilmesiyle birlikte taşınmazların kamulaştırılma sürecinin tamamlandığını kabul ederek tazminat davasının reddine karar verdiği anlaşılmaktadır. Ancak yargılama boyunca İdare tarafından kamulaştırma bedelinin ödenmediği iddiasına karşı kamulaştırma bedelinin ödendiği ortaya konulamadığı gibi ödeme olgusunun gerçekleştiğine ilişkin bir savunmada bulunulmamıştır. Nitekim Daire tarafından kamulaştırma bedelinin ödenmediği iddiasıyla ilgili bir değerlendirme yapılmaksızın yalnızca kamulaştırma işleminin usulüne uygun olarak tebliğ edilmesiyle birlikte kesinleştiği ifade edilmiştir.

16. Dolayısıyla idari ve yargısal sürecin tümü gözönüne alındığında dava konusu taşınmazların kamulaştırma bedelinin ödendiğinin tartışmasız olarak ortaya konulamadığı anlaşılmıştır. Bu bilgiler çerçevesinde Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen gerçek karşılığının ödendiği hususu başvuruya konu yargılama çerçevesinde tespit edilemediğinden geçerli bir kamulaştırmadan söz edilmesi mümkün görülmemiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ahmet Turgut ve diğerleri, B. No: 2019/13661, 5/9/2023, § 30).

17. Sonuç olarak başvuruculara taşınmazına yönelik müdahalenin Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymadığı ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçeyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucular yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yargılanmanın yenilenmesine karar verilmesini ve

manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

23. Başvuruda mülkiyet hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karasu 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/233, K.2018/61) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR ÇIĞLI

B. No: 2019/25805 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/25805

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR ÇIĞLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/25805)

Karar Tarihi: 3/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/6/2024-32569

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Bekir ÇIĞLI

Vekili : Av. Mustafa Aykut SAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kambiyo senedine dayalı icra takibine karşı açılan davada iddia ve itirazların karşılanmaması ve aleyhe birden fazla tazminata hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/7/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1989 doğumlu olup Antalya'da ikamet etmektedir.

6. Başvurucu ile A. Değerli Madenler Limitet Şirketi (Şirket) aleyhine 1/10/2014 tarihinde 54.700 TL bedelli ve bir bankaya ciro edilmiş senede dayanılarak kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla icra takibi başlatılmıştır. Başvurucu, tüm yargılama sürecinde avukatla temsil edilmiştir.

A. Başvurucunun Açtığı İmzaya İtiraz Davasıyla İlgili Süreç

7. Başvurucu 15/10/2014 tarihinde 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 170. maddesine dayalı açtığı davada icra takibine konu senetteki imzanın kendisine ait olmadığını belirterek takibin iptalini, ayrıca kesinleşen icra takibinin geçici olarak durdurulması için ihtiyati tedbir kararı verilmesini talep etmiştir.

8. Aksaray İcra Hukuk Mahkemesi (İcra Hukuk Mahkemesi) 6/11/2014 tarihinde başvurucunun tedbir talebini kabul ederek dava sonuçlanıncaya kadar icra takibinin geçici olarak durdurulmasına, 24/6/2015 tarihinde ise geçici durdurma tedbirini kaldırarak icra takibinin devamına karar vermiştir.

9. İcra Hukuk Mahkemesi 8/7/2015 tarihinde başvurucunun imzaya itirazını reddetmiştir. Ayrıca başvurucunun takibe konu senet miktarının %20'si oranında inkâr tazminatını davalıya, %10'u oranında para cezasını da Hazineye ödemesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde Mahkeme; alınan Adli Tıp Kurumu (ATK) raporuyla senetteki imzanın başvurucuya ait olduğunun tespit edildiğini, dava süresince icra takibi geçici olarak durdurulduğundan ve dava esastan reddedildiğinden başvurucu aleyhine tazminat ve para cezasına hükmedildiğini açıklamıştır.

10. Başvurucu; açtığı menfi tespit davasının sonucunun beklenmesi gerektiğini, alınan bilirkişi raporunun hüküm kurmak için yetersiz kaldığını, senetteki ciro silsilesinin kopuk olduğunu ve senetteki tanzim yerinin gerçeğe aykırı doldurulduğunu belirterek kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 16/3/2016 tarihinde başvurucunun temyiz itirazlarını reddederek kararı onamıştır.

B. Başvurucunun Açtığı Menfi Tespit Davasıyla İlgili Süreç

11. Başvurucu 15/10/2014 tarihinde -imzaya itiraz davası ile aynı tarihte- menfi tespit davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; hisselerini devrettiğinden Şirketle bir bağının kalmadığını, ödeme emrinin usule aykırı bir şekilde tebliğ edildiğini, icra takibine konu senetteki imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu; ayrıca yatıracağı teminat karşılığında, dava sonuçlanıncaya kadar icra takibinin durdurulmasını talep etmiştir.

12. Aksaray 4. Asliye Hukuk Mahkemesi (Asliye Hukuk Mahkemesi) 23/10/2014 tarihinde ihtiyati tedbir talebini kabul ederek dava değerinin %20'si oranında teminat ödendiği takdirde icra dosyasına yatırılan paranın alacaklıya ödenmemesine karar vermiştir.

13. Davalı Banka, davaya cevabında itiraza konu senetteki imzanın başvurucuya ait olduğunu ve başvurucunun icra takibini uzatmak amacıyla kötü niyetli olarak imzaya itiraz ettiğini iddia etmiş; icra dosyasına yatırılan paranın ödenmemesine karar verilmesine yönelik ihtiyati tedbir uygulanması nedeniyle 2004 sayılı Kanun'un 72. maddesi gereğince alacağın %20'si oranında tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

14. Asliye Hukuk Mahkemesi 7/10/2015 tarihinde davayı reddetmiş ve 2004 sayılı Kanun'un 72. maddesi uyarınca asıl alacağın %20'si olan 10.940 TL tazminatın başvurucudan alınarak davalıya ödenmesine hükmetmiştir. Kararda; başvurucunun davalı Banka ile Şirket adına ve kefil sıfatıyla genel kredi sözleşmesi imzaladığını, kaldı ki kambiyo senedinin geçerliliğinin taraflar arsındaki mutabakatın geçerliliğinden tamamen bağımsız olduğunu, diğer yandan İcra Hukuk Mahkemesince alınan ATK raporuyla senetteki imzanın başvurucuya ait olduğunun tespit edildiğini belirtmiştir. 2004 sayılı Kanun'un 72. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince de asıl alacağın %20'si karşılığı tazminata karar verdiğini kaydetmiştir.

15. Başvurucu; senedin tanzim edildiği tarihte şirket yetkilisi olmadığını, senedin yetkili hamil tarafından ciro edilmediğini, senet üzerindeki imzalara ilişkin olarak bilirkişi raporu alınmadığını, Şirketin davalı Bankaya herhangi bir borcu olup olmadığının araştırılmadığını belirterek kararı temyiz etmiştir.

16. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 7/6/2016 tarihinde, imza incelemesine ilişkin bilirkişi raporu taraflarca kabul edilmedikçe menfi tespit davasında hükme esas alınamayacağından İcra Hukuk Mahkemesince imza inkârı yönünden yeniden bir imza incelemesi yapılarak sonuca göre karar verilmek üzere hükmü bozmuş; başvurucunun sair temyiz itirazlarını ise reddetmiştir.

17. Asliye Hukuk Mahkemesi 6/7/2017 tarihinde davayı reddetmiş; kararda, Yargıtayın bozma kararına uyulması sonrasında imza incelemesi için alınan ATK raporuyla imzanın başvurucuya ait olduğunun tespit edildiğini belirtmiştir. Ayrıca 2004 sayılı Kanun'un 72. maddesi ile 68. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca takip konusu alacağın %20'si olan 10.987 TL icra inkâr tazminatının başvurucudan alınarak davalıya ödenmesine karar vermiştir.

18. Başvurucu, senedin geçerliliğine ilişkin itirazlarının yanında ayrıca tek takip sebebiyle birden fazla icra inkâr tazminatı ödemek zorunda kalmasının hakkaniyete aykırı olduğunu belirterek kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 2/4/2019 tarihinde kararı onamıştır.

19. Başvurucu, nihai hükmü 18/6/2019 tarihinde öğrendikten sonra 18/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

20. 2004 sayılı Kanun'un "İtirazın kesin olarak kaldırılması" kenar başlıklı 68. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"İtirazın kaldırılması talebinin esasa ilişkin nedenlerle kabulü hâlinde borçlu, talebin aynı nedenlerle reddi hâlinde ise alacaklı, diğer tarafın talebi üzerine yüzde yirmiden aşağı olmamak üzere tazminata mahkûm edilir. Borçlu, menfi tespit ve istirdat davası açarsa, yahut alacaklı genel mahkemede dava açarsa, hükmolunan tazminatın tahsili dava sonuna kadar tehir olunur ve dava lehine sonuçlanan taraf için, daha önce hükmedilmiş olan tazminat kalkar."

21. 2004 sayılı Kanun'un "Menfi tesbit ve istirdat davaları" kenar başlıklı 72. maddesi şöyledir:

"Borçlu, icra takibinden önce veya takip sırasında borçlu bulunmadığını ispat için menfi

tesbit davası açabilir.

İcra takibinden önce açılan menfi tesbit davasına bakan mahkeme, talep üzerine alacağın yüzde onbeşinden aşağı olmamak üzere gösterilecek teminat mukabilinde, icra takibinin durdurulması hakkında ihtiyati tedbir kararı verebilir.

İcra takibinden sonra açılan menfi tesbit davasında ihtiyati tedbir yolu ile takibin durdurulmasına karar verilemez. Ancak, borçlu gecikmeden doğan zararları karşılamak ve alacağın yüzde onbeşinden aşağı olmamak üzere göstereceği teminat karşılığında, mahkemeden ihtiyati tedbir yoluyle icra veznesindeki paranın alacaklıya verilmemesini istiyebilir.

Dava alacaklı lehine neticelenirse ihtiyati tedbir kararı kalkar. Buna dair hükmün kesinleşmesi halinde alacaklı ihtiyati tedbir dolayısıyla alacağını geç almış bulunmaktan doğan zararlarını gösterilen teminattan alır. Alacaklının uğradığı zarar aynı davada takdir olunarak karara bağlanır. Bu zarar herhalde yüzde yirmiden aşağı tayin edilemez.

Dava borçlu lehine hükme bağlanırsa derhal takip durur. İlamın kesinleşmesi üzerine münderecatına göre ve ayrıca hükme hacet kalmadan icra kısmen veya tamamen eski hale iade edilir. Borçluyu menfi tespit davası açmaya zorlayan takibin haksız ve kötü niyetli olduğu anlaşılırsa, talebi üzerine, borçlunun dava sebebi ile uğradığı zararın da alacaklıdan tahsiline karar verilir. Takdir edilecek zarar, haksızlığı anlaşılan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olamaz.

Borçlu, menfi tesbit davası zımmında tedbir kararı almamış ve borç da ödenmiş olursa, davaya istirdat davası olarak devam edilir.

Takibe itiraz etmemiş veya itirazının kaldırılmış olması yüzünden borçlu olmadığı bir parayı tamamen ödemek mecburiyetinde kalan şahıs, ödediği tarihten itibaren bir sene içinde, umumi hükümler dairesinde mahkemeye başvurarak paranın geriye alınmasını istiyebilir.

Menfi tesbit ve istirdat davaları, takibi yapan icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesinde açılabileceği gibi, davalının yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir. Davacı istirdat davasında yalnız paranın verilmesi lazım gelmediğini ispata mecburdur."

22. 2004 sayılı Kanun'un "Hususi hükümler" kenar başlıklı 73. maddesi şöyledir:

"Rehnin paraya çevrilmesi yoliyle takipteki ödeme emirleri için 146, 147, 149 b, 150, 150 a; iflas yoliyle adi takipteki ödeme emirleri için 155 ve 156 ve kambiyo senetleri hakkındaki hususi takip usullerindeki ödeme emirleri için 168 ila 170 ve 171 ve 172 nci maddelerdeki hususi hükümler uygulanır."

23. 2004 sayılı Kanun'un "İmzaya itiraz" kenar başlıklı 170. maddesi şöyledir:

"Borçlu,168 inci maddenin 4 numaralı bendine göre kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait olmadığı yolundaki itirazını bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirir. Bu itiraz satıştan başka icra takip muamelelerini durdurmaz.

İcra mahkemesi duruşmadan önce yapacağı incelemede, borçlunun itiraz dilekçesi kapsamından veya eklediği belgelerden edindiği kanaata göre itirazı ciddi görmesi halinde alacaklıya tebliğe gerek görmeden itirazla ilgili kararına kadar icra takibinin geçici olarak durdurulmasına evrak üzerinde karar verebilir.

İcra mahkemesi, 68/a maddesinin dördüncü fıkrasına göre yapacağı inceleme sonunda,

inkâr edilen imzanın borçluya ait olmadığına kanaat getirirse itirazın kabulüne karar verir. İtirazın kabulü kararı ile takip durur. Alacaklının genel hükümlere göre dava açma hakkı saklıdır. İnkâr edilen imzanın borçluya ait olduğu anlaşılırsa ve itiraz ile birlikte takip ikinci fıkraya göre durdurulmuşsa, borçlu sözü edilen senede dayanan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere inkâr tazminatına ve takip konusu alacağın yüzde onu oranında para cezasına mahkûm edilir ve itiraz reddedilir. Borçlu menfi tespit veya istirdat davası açarsa, hükmolunan tazminatın ve para cezasının tahsili dava sonuna kadar tehir olunur ve davanın borçlu lehine sonuçlanması hâlinde daha önce hükmedilmiş olan tazminat ve para cezası kalkar.

İcra mahkemesi, itirazın kabulüne karar vermesi hâlinde, senedi takibe koymada kötü niyeti veya ağır kusuru bulunduğu takdirde alacaklıyı senede dayanan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere tazminata ve alacağın yüzde onu oranında para cezasına mahkûm eder. Alacaklı genel mahkemede dava açarsa, para cezasının tahsili dava sonuna kadar tehir olunur ve bu davayı kazanırsa hakkında verilmiş olan para cezası kalkar."

B. Yargıtay İçtihadı

24. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 13/3/2015 tarihli ve E.2013/19-1708, K.2015/1025 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“ ...

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; mahkemece İİK’nun 72/5. maddesi uyarınca hükmedilen kötü niyet tazminatından, aynı takip nedeniyle icra hukuk mahkemesince İİK’nun 170/son maddesi uyarınca hükmedilen % 20 oranındaki icra inkar tazminatının indirilmesinin gerekip gerekmediği noktasında toplanmaktadır.

...

İcra mahkemesi, yapacağı veya bilirkişiye yaptıracağı inceleme sonunda inkâr (itiraz) edilen imzanın borçluya ait olmadığına kanaat getirirse itirazın kabulüne karar verir (İİK. m. 170/3, c. 1). İtirazın kabulü kararı ile, borçlu hakkında yapılan takip durur. İtirazın kabulüne karar veren icra mahkemesi, alacaklının kambiyo senedini takibe koymada kötü niyetli ve ağır kusuru bulunduğunu tespit ederse aynı karar ile alacaklıyı kambiyo senedine dayanan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere tazminata ve alacağın yüzde onu oranında para cezasına mahkûm eder (İİK. m.170/4,c.1).

Diğer taraftan borçlu icra takibinden önce veya takipten sonra borçlu olmadığının tespiti için genel mahkemede menfî tespit davası açabilir. Borçlunun menfî tespit davası açması ve davanın lehine sonuçlanarak kabulüne karar verilmesi halinde mahkeme, borçluyu menfî tespit davası açmaya zorlayan icra takibinin haksız ve kötü niyetle yapılmış olduğu kanısına varırsa, borçlunun talebi üzerine, borçlunun menfî tespit davası nedeniyle uğradığı zararın alacaklıdan tahsiline karar verir; bu zarar, haksızlığı anlaşılan takip konusu alacağın yüzde kırkından aşağı olamaz (İİK m. 72/5, c. 3 ve 4). Söz konusu tazminat 02/07/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun'un 15 inci maddesiyle, 'yüzde kırkından' ibaresi 'yüzde yirmisinden' şeklinde değiştirilmiştir.

Hemen belirtmek gerekir ki, menfî tespit davası sonuçlanmadan önce itirazın kesin veya geçici kaldırılmasına karar vermiş olan icra mahkemesinin borçlu aleyhine hükmetmiş olduğu asgari yüzde yirmi tazminat (İİK. m. 68 son fıkra ve m. 68/a son fıkra), menfî tespit

davasının reddi kararı ile kalkmaz; bilâkis kesinleşir yani tahsil edilebilir (alacaklı tarafından istenebilir) hale gelir. Böylece menfî tespit davasını kaybeden (açtığı menfî tespit davası reddedilen) borçlu, alacaklıya bir taraftan m. 68 son fıkra (veya m. 68/a son fıkra) hükmü gereğince, diğer taraftan m. 72/4, c. 2- 4 hükmü gereğince, iki adet (asgarî yüzde yirmi) tazminat ödemekle yükümlü olur (Baki Kuru, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Bası, Ankara 2013, s. 376).

Nasıl ki, menfî tespit davasını kaybeden borçlu iki kez tazminata mahkûm ediliyorsa, menfî tespit davasını kaybeden alacaklı da iki kez tazminata mahkûm edilebilir (İİK. m. 68 son fıkra, m. 68/a son fıkra, m.72,V, c.3 ve 4) (Baki Kuru, a.g.e., s. 384).

Bu genel açıklamaların ışığında somut olaya gelince, davacı borçlunun hakkında yapılan icra takibinden kurtulabilmek için icra mahkemesinde imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürerek hakkında yapılan kambiyo takibine itiraz ettiği, yine aynı tarihte iş bu dava ile takibe konu senetten dolayı borçlu olmadığının tespiti ile % 40'dan aşağı olmamak üzere kötü niyet tazminatı talep ettiği anlaşılmaktadır. İcra mahkemesince davacı borçlunun imzaya itirazı kabul edilerek takibin durdurulmasına, davalı alacaklının alacağın % 20'si oranında tazminata ve % 10'u oranında para cezası ile sorumlu tutulmasına karar verildiği, iş bu menfî tespit davasında sonradan verilen karar ile davanın kabulüne, takibe konu senetten dolayı davacının davalıya borçlu olmadığının tespitine, % 40 oranında tazminatın % 20'si icra (hukuk) mahkemesince hükmedildiğinden % 20 oranında hesaplanan tazminatın davalıdan alınıp davacıya ödenmesine karar verilmiştir.

İtirazın kaldırılması davasının borçlu aleyhine sonuçlanması ve tazminata hükmedilmesi durumunda, borçlunun menfî tespit davası açması halinde, borçlu aleyhine hükmedilen tazminatın infazı menfî tespit davasının kesinleşmesine kadar ertelenir. Ancak itirazın kaldırılması davasının, borçlu lehine sonuçlanması veya borçlunun açtığı imzaya itiraz davasının lehine sonuçlanması halinde hükmedilen tazminatın, yine borçlunun açmış olduğu menfî tespit davasının lehine sonuçlanması halinde hükmedilen tazminattan mahsup edileceğine ilişkin yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Ayrıca, İİK'nun 72/5. maddesinde düzenlenen tazminat, kötü niyet tazminatı; İİK'nun 170/4. maddesinde düzenlenen tazminat ise icra inkar tazminatı olup, nitelikleri de farklı tazminat türleridir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, menfî tespit davasını kaybeden borçlu iki kez tazminata mahkûm ediliyorsa, menfî tespit davasını kaybeden alacaklı da iki kez tazminata mahkûm edilebilir (m. 68 son fıkra, m. 68/a son fıkra, m.72,V, c.3 ve 4). Kaldı ki, hangi hallerde icra mahkemesince hükmedilen tazminatın kalkacağı yasada açıkça düzenlenmiştir. Bu bakımdan, yerel mahkemenin borçlunun açmış olduğu imzaya itiraz davasında İİK'nun 170/son maddesi uyarınca hükmedilen % 20 oranındaki tazminatın, yine borçlunun aynı takip nedeniyle açmış olduğu menfî tespit davasında İİK'nun 72/5. maddesi uyarınca hükmedilen % 40 kötü niyet tazminatından indirilmesi gerektiği yönündeki direnme kararının bozulması gerekmiştir.

..."

25. Yargıtaya göre icra mahkemeleri, önlerine gelen uyuşmazlığı genel hükümlere göre çok daha hızlı olan takip hukuku kurallarına göre ve basit usulde yargılama yaparak çözen özel mahkemelerdir. Buna karşılık Yargıtay, menfi tespit davasının genel hükümlere göre açılan ve genel mahkemelerce yazılı usulde yargılama yapılarak sonuçlandırılması gereken bir dava olduğunu, icra yargılamasına göre sonuçlanmasının çok daha uzun zaman alacağını kaydetmiştir. Yargıtay; genel hükümler uyarınca açılan menfi tespit davasının takip

hukukuna göre ve basit usulde yargılama yapan icra mahkemesinde bekletici mesele yapılamayacağını, aksi durumun icra iflas hukukunun temel ilkeleri ve icra yargılamasının varlık nedeniyle bağdaşmayacağını belirtmektedir. Ayrıca Yargıtay, içtihadında icra hukuk mahkemelerinin dar yetkili mahkemeler olup şeklî anlamda yargılama yaptıklarından verdikleri kararların maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceğini ve takip hukukuna ilişkin olduğunu vurgulamaktadır (diğerleri arasından bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 13/3/2015 tarihli ve E.2013/19-1708, K.2015/1025; 24/11/2022 tarihli ve E.2020/12-197, K.2022/1582 sayılı kararları; Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 2/11/2010 tarihli ve E.2010/12717, K.2010/25521; 10/10/2021 tarihli ve E.2021/8162, K.2021/8791 sayılı kararları; Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 12/11/2019 tarihli ve E.2019/1420, K.2019/5086 kararı).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 3/4/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; icra takibine dayanak senedin tanzim yerinin gerçeğe aykırı olduğuna, diğer belgelerin yanında hile yoluyla imzalatıldığına, borçtan sorumlu olmadığına, senetteki ciro silsilesi ile imzalara ilişkin iddia ve itirazlarının yargılama sürecinde değerlendirilmediğini ileri sürmüştür. Tek bir icra takibine konu yargılama sürecinde iki defa icra inkâr tazminatına hükmedildiğini kaydeden başvurucu, İcra Hukuk Mahkemesinde icra inkâr tazminatına hükmedilmesine rağmen aynı nitelikte olan bir tazminata ikinci kere menfi tespit davasında hükmedilmesinin hakkaniyete aykırı olduğunu belirtmiştir. Senede ve mahkemelerin kararlarına dayanılarak başlatılan icra takipleri neticesinde 100.000 TL'den fazla zarara uğradığını ve davalının sebepsiz zenginleşmesine yol açıldığını açıklamıştır. Sonuç olarak bu gerekçelerle adil yargılanma hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde, başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin 2004 sayılı Kanun'un hükümleri ile öngörüldüğü ve alacaklıların haklarını korumaya yönelik meşru bir amaç taşıdığı belirtilmiştir. Devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında cebri icra sisteminin etkili bir şekilde işlemesinin sağlanması amacıyla mali külfet yüklenmesinin elverişli ve gerekli bir araç olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca imzaya itiraz davası ile menfi tespit davasının reddedilmesi hâlinde iki kere tazminat ödemek durumunda kalacağını kendisini avukatla temsil ettiren başvurucunun öngörmesi gerektiği, söz konusu iki dava ayrı ayrı açılabileceği gibi bunlardan yalnızca birinin de açılabileceği, somut olayda ise başvurucunun her iki davayı da açtığı, bununla birlikte davaların başvurucu aleyhine sonuçlandığı, bu bağlamda müdahalenin orantılı olduğu kaydedilmiştir.

29. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

30. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

31. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun kambiyo senedi ve tazminatlara ilişkin ileri sürdüğü iddiaların mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

32. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Somut olayda başvurucu aleyhine hükmedilip kesinleşmiş mahkeme kararlarına dayalı olan ve mal varlığında azalmaya yol açan tazminat tutarlarının mülk teşkil ettiği açıktır.

33. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında devletin pozitif yükümlülükleri ile negatif yükümlülükleri arasında kesin bir sınırın tanımlanması mümkün olmamakla birlikte uygulanacak ilkeler benzerlik taşımaktadır. Somut olayda kambiyo alacağına dayalı icra takibinden doğan özel hukuk kişileri arasında bir uyuşmazlık söz konusudur. Bu bağlamda eldeki başvurunun devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Genel İlkeler

34. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni gerçek anlamda koruma sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Türkiye Emekliler Derneği, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

35. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma, oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

36. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda olayda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri bulunmaktadır. Dolayısıyla tarafların karşı karşıya gelen menfaatleri çerçevesinde mülkiyet hakkını korumakla yükümlü bulunan devletin maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği dikkate alınarak sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda ilk olarak

belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir (Hüseyin Ak, B. No: 2016/77854, 1/7/2020, § 53).

37. İkinci olarak başvurucuya mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme imkânının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

38. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için mahkemelerin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/12563, 24/5/2018, § 52).

39. Son olarak ise başvurucunun mülkiyet haklarını koruyacak ve yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı incelenmelidir. Özel kişilerin mülkiyet haklarının çatıştığı bu gibi durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağının takdiri, kanun koyucuya ve somut olayın şartları gözönünde bulundurularak derece mahkemelerine aittir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca da yol açmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Olayın bütün şartları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari, B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvurucu, öncelikle icra takibine dayanak kambiyo senedine ilişkin iddia ve itirazlarının mahkemelerce değerlendirilmemesinden şikâyet etmiştir. Somut olay incelendiğinde başvurucu, davacı sıfatıyla yer aldığı yargılamada iddia ve itirazlarını ileri sürmüş; kendisini avukat ile temsil ettirmiş ve karara karşı kanun yoluna başvurabilmiştir. Başvurucunun iddiaları yönünden bilirkişi raporu alınmıştır. Dosya kapsamında toplanan delilleri yeterli gören Asliye Hukuk Mahkemesi davayı sonuçlandırmıştır. Yapılan yargılama sonunda davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddiaların ve itirazların tartışıldığı, kararda hükme ulaşılması için ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğu görülmüştür. Kanun yolu incelemesi sonucunda da kararın hukuka uygun bulunduğu anlaşılmıştır. Öte yandan mahkeme kararlarının bariz bir takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği söylenemeyecektir.

41. Başvurucu, imzaya itiraz davasında icra inkâr tazminatına hükmedilmesinin yanında

ayrıca menfi tespit davasında da aleyhine tazminata hükmedilmesinden de yakınmıştır. Başvuruya konu olayda kambiyo senedine dayanılarak başlatılan icra takibine karşı başvurucu, aynı tarihte İcra Hukuk Mahkemesinde imzaya itiraz, Asliye Hukuk Mahkemesinde menfi tespit davası açmıştır. İmzaya itiraz davasında icra takibine dayanak senetteki imzanın başvurucuya ait olduğu tespit edilerek dava reddedilmiş, başvurucunun alacağın %20'si oranında tazminatı davalıya ve %10'u oranında para cezasını Hazineye ödemesine karar verilmiştir. Menfi tespit davasında da kambiyo senedinin geçerli olduğu ve senetteki imzanın başvurucuya ait olduğu belirtilerek açılan dava reddedilmiş ve başvurucunun alacağın %20'si oranında tazminatı davalıya ödemesine karar verilmiştir.

42. Pozitif yükümlülükler kapsamında ilk olarak başvurucu aleyhine hükmedilen tazminatların ulaşılabilir, öngörülebilir ve belirli bir kanuna dayalı olup olmadığı incelenmelidir. 2004 sayılı Kanun'un 170. maddesine göre bir kambiyo senedine dayalı icra takibinde inkâr edilen imzanın borçluya ait olduğu anlaşılırsa ve takip durdurulmuşsa borçlu takip konusu alacağın %20'sinden aşağı olmamak üzere inkâr tazminatına ve %10'u oranında para cezasına mahkûm edilecektir. Aynı Kanun'un 72. maddesinde ise açılan bir menfi tespit davası alacaklı lehine sonuçlanırsa ihtiyati tedbirin kalkacağı ve ihtiyati tedbir dolayısıyla alacaklının alacağını geç almasından doğan zararları gösterilen teminattan alacağı ve bu zararın %20'den aşağı olamayacağı öngörülmüştür. Ayrıca Yargıtay içtihadında 2004 sayılı Kanun'un 170. maddesi ile 72. maddesinde düzenlenen tazminatların farklı nitelikte oldukları ve bu tazminatlara ayrı ayrı hükmedilebileceği belirtilmiştir.

43. Bu açıklamalar ışığında somut olay incelendiğinde başvuruya konu olayda İcra Hukuk Mahkemesinin inkâr edilen imzanın başvurucuya ait olduğunu tespit etmesi ve tedbir kararıyla takibin durdurulması nedeniyle 2004 sayılı Kanun'un 170. maddesi uyarınca takibe konu alacağın %20'si oranında inkâr tazminatına ve %10'u oranında para cezasına karar verdiği görülmüştür. Bu davanın yanında yürüyen menfi tespit davasının sonucunda da davanın reddedildiği ve icra dosyasına yatan paranın alacaklıya ödenmemesi yönünde ihtiyati tedbir kararı verildiğinden anılan Kanun'un 72. maddesine dayalı olarak başvurucu aleyhine %20 oranında tazminata hükmedildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen uyuşmazlığın çözümüne ilişkin olarak önceden oluşturulan, öngörülebilir, ulaşılabilir ve belirli nitelikte olduğu anlaşılan bir hukuksal çerçeve kapsamında hukuk kuralları yorumlanarak sonuca varılmıştır.

44. İkinci olarak irdelenmesi gereken husus, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye ilişkin olarak başvurucuya etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme imkânının tanınıp tanınmadığıdır. Mahkemeler vardığı sonuçları ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklamıştır. Üstelik başvurucu, uyuşmazlığa konu yargılamalarda kendisini vekil ile temsil ettirmiş ve duruşmalı olarak görülen yargılamalar sırasında davacı sıfatıyla mahkemeler önünde itiraz ve savunmalarını ortaya koyup delillerini sunabilmiştir. Yine başvurucu, mahkeme kararlarına karşı Yargıtay önünde itirazlarını ileri sürebilmiş ve Yargıtayca kararlar usul ve kanuna uygun bulunarak onanmıştır. Dolayısıyla icra takibine dayanak senetteki imzaya itiraz, borçtan sorumluluk ve hükmedilen tazminatlara ilişkin olarak başvurucuya etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme imkânı tanınmıştır.

45. Son olarak ise başvurucunun mülkiyet hakkını koruyacak ve başvurucuya yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı, davanın tarafları arasındaki menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir.

46. Özel borç ilişkileri bağlamında mülkiyetin korunması ödevi, somutlaşmış ve icra edilebilir hâle gelen ancak borçlu tarafından rızaen ödenmeyen alacakların devlet tarafından kamu gücü kullanılmak suretiyle borçludan tahsil edilebilmesini gerektirmektedir. Cebri icra, devlete yüklenen bu ödevin ifası kapsamında kurulan hukuksal bir mekanizmadır. Rızaen ödenmeyen alacakların tahsili amacıyla oluşturulan ve bu çerçevede kamu gücü yetkileriyle donatılan cebri icra organlarının -bu görevini yerine getirirken- mülkün korunmasına yönelik birtakım tedbirler alması gerekebilir. Alınması gereken tedbirlerin neler olduğu, her olayın kendi şartları içinde değişebilir. Ancak bu çerçevede cebri icra organlarından olağanın ötesinde bir tedbir alması beklenmemelidir. Devletin cebri icra sürecini makul bir sürede sonuçlandırma yükümlülüğü altında olduğu gözetildiğinde cebri icranın uzaması hâlinde gerek borçlunun gerekse alacaklının hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla somut olayın gerektirdiği her türlü tedbirin alınması devletin sorumluluğundadır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, §§ 57-59).

47. Yargıtay içtihadına göre icra hukuk mahkemesince verilen kararlar, takip hukukuna ilişkin olduğundan genel mahkemede açılan davalar yönünden kesin hüküm teşkil etmeyecektir. Bu kapsamda icra hukuk mahkemesinde açılacak imzaya itiraz davası ile asliye hukuk mahkemesi önünde açılacak menfi tespit davası yolunun yargılama usulleri, uygulanacak hukuk kuralları, hükmün sonuçları bakımından birbirinden farklı olduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 25).

48. 2004 sayılı Kanun kapsamında borçlunun kambiyo senedine mahsus haciz yolu ile takip karşısında icra takibine dayanak kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait olmadığını (imzaya itiraz davası) icra hukuk mahkemesi önünde ileri sürebileceği, ayrıca borçluya yine kambiyo senedinden dolayı borçlu olmadığının tespiti (menfi tespit davası) için asliye hukuk mahkemesinde dava açabilme imkânı tanındığı görülmüştür. Yargıtay içtihadında belirtildiği üzere icra hukuk mahkemesinde açılacak imzaya itiraz davası maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceğinden borçlu diğer iddialarının yanında yine kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait olmadığı iddiasıyla menfi tespit davası açabilme imkânına sahiptir.

49. Yine 2004 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri incelendiğinde borçlunun söz konusu davalar sonuçlanıncaya kadar tedbir kararı kapsamında icra takibinin durdurulması imkânına sahip olduğu anlaşılmıştır. İmzaya itiraz davasının kabulü hâlinde icra mahkemesi kötü niyeti veya ağır kusuru bulunan alacaklıyı takip konusu alacağın %20'sinden aşağı olmamak üzere tazminata ve alacağın %10'u oranında para cezasına mahkûm edeceği öngörülmüştür (bkz. § 23). Menfi tespit davasında da davanın borçlu lehine hükme bağlanması hâlinde derhâl takibin duracağı ve takibin haksız ve kötü niyetli olduğu anlaşılırsa da borçlunun dava sebebiyle uğradığı zararın -takip konusu alacağın %20'sinden aşağı olmamak üzere- alacaklıdan tahsiline karar verilecektir (bkz. § 21). Buna göre 2004 sayılı Kanun'un gerek imzaya itiraz davasında gerekse de menfi tespit davasında yargılamanın borçlu lehine sonuçlanması hâlinde de ortaya çıkan zararları karşılamak ve kötü niyetli veya ağır kusurlu alacaklıyı cezalandırmak üzere tazminat ve para cezası ödetilmesini öngördüğü belirtilmelidir.

50. Somut olayda başvurucu, açtığı imzaya itiraz davası ve menfi tespit davalarında dava sonuçlanıncaya kadar icra takibinin durdurulması için tedbir talep etmiştir. Başvurucunun söz konusu talepleri mahkemelerce kabul edilmiş ve başvurucu aleyhine yürütülen icra takipleri durdurulmuştur. Yargılamalar sonucunda ise başvurucunun açtığı davalar reddedilmiş, başvurucu aleyhine tazminatlara ve para cezasına hükmedilmiştir. Başvurucunun açtığı davalar alacaklı lehine sonuçlanmakla birlikte yargılama süreci

tamamlanıncaya kadar alacaklının alacağına kavuşması mümkün olmamıştır. Dolayısıyla devletin pozitif yükümlülüğünün gereği olarak taraflar arasındaki menfaatleri adil bir şekilde dengelemesi bağlamında -özellikle alacağının enflasyon karşısında değer kaybına uğrayacağı da gözetildiğinde- alacaklının ortaya çıkan zararının giderilmesine yönelik birtakım giderici mekanizmaların öngörülmesi makuldür. Öte yandan söz konusu davaların borçlu lehine sonuçlanması hâlinde de benzer tazminatlara hükmedilebileceği gözönüne alınmalıdır. Bu hâliyle mülkiyet hakkının korunması bağlamında her iki tarafın menfaatlerini dengeleyecek mekanizmaların bulunduğu kanaatine varılmıştır.

51. Diğer taraftan başvurucunun takibe dayanak senetteki imzanın kendisine ait olmadığı iddiasıyla imzaya itiraz davası ile yine senetteki imzanın kendisine ait olmadığı ve borçlu olmadığı iddiasıyla menfi tespit davasını birlikte açtığı hatırlatılmalıdır. Başvurucu, İcra Hukuk Mahkemesi önündeki davanın reddedilmesi neticesinde tazminat ödemekle sorumlu tutulmasının ardından menfi tespit davasının da reddiyle birlikte takibe konu alacağın %20'si olan 10.987,10 TL tazminatı ödemek zorunda kalmıştır. Bu davalarda kendisini avukatla temsil ettiren başvurucudan davaların aleyhine sonuçlanması hâlinde tazminata mahkûm edilebileceğini öngörülebilmesi beklenecektir. Bunun yanında etkili bir icra sisteminin kurulup sürdürülmesi ve alacaklının alacağının korunması kapsamında gerekli yaptırımların uygulanmasında kamu makamlarının takdir yetkisi bulunmaktadır. İmzanın inkâr edilmesi nedeniyle tazminata, sonrasında borcun varlığının kabul edilmediği iddiasına dayalı menfi tespit davasında alacağın %20'si oranında tazminata hükmedilmesinde kamu makamlarının takdir yetkisinin sınırlarını aşmadıkları kanaatine varılmıştır. Dolayısıyla imzaya itiraz davası sonrasında ayrıca menfi tespit davasında tazminata hükmedilmesinin -tazminat miktarı da gözetildiğinde- somut olayın şartlarında başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir.

52. Yukarıda yapılan değerlendirmeler kapsamında öncelikle başvuruya konu uyuşmazlığa ilişkin olarak devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında mülkiyetin korunmasına yönelik belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir kanun hükümlerinin ve buna dayalı olarak yerleşik yargısal içtihatların mevcut olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bireysel başvuruya konu yargılama süreci bir bütün olarak dikkate alındığında mülkiyet hakkının korunması yükümlülüğü yönünden başvurucunun usule ilişkin güvencelerden etkin biçimde yararlanmasının sağlandığı, kararlarda yer verilen tespit ve gerekçelere göre yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşılmadığı sonucuna varılmıştır. Nihayet başvurucunun mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin etkin ve yeterli güvencelerin mevcut olduğu da görülmüştür. Sonuç olarak tüm bu hususlar birlikte gözetildiğinde imzaya itiraz davasında inkâr tazminatı ve para cezasına hükmedilmesinden sonra menfi tespit davasında tazminata karar verilmesi suretiyle yapılan müdahale yönünden mülkiyet hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

53. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI bu görüşe katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

54. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmektedir.

55. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado

([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

56. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Basri BAĞCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Başvurucu aleyhine yapılan kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip esnasında senet üzerindeki imzanın kendisine ait olmadığını değerlendiren başvurucu hem icra tetkiki merciinde imzaya itiraz etmiş, hem de genel mahkemelerde menfi tespit davası açmıştır.

2. Her iki yargılama merciinde dava konusu edilen senet ve takip özdeştir. Başvurucu kambiyo senedi üzerinde yer alan imzanın kendisine ait olmadığı iddiasında bulunmuştur.

3. Her iki dava kapsamında yapılan teknik incelemeler neticesinde senet üzerindeki imzanın başvurucuya ait olduğuna karar verilmiştir.

4. Bu tespite bağlı olarak icra tetkik merciinde 2004 sayılı İcra ve iflas Kanunu’nun (İİK) 170/3. maddesi gereğince takibe konu senet miktarının yüzde 20’si oranında icra inkar tazminatına ve yüzde 10’u nispetinde de para cezasına hükmedilmiştir.

5. Menfi tespit davası kapsamında da senet üzerindeki imzanın başvurucunun kendisine ait olduğunun belirlenmesi üzerine bu defa 2004 sayılı Kanun’un 72/4. maddesine dayalı olarak başvurucu aleyhine alacağın yüzde 20’si nispetinde tazminata hükmedilmiştir.

6. Başvurucunun aleyhine aynı takip kapsamında iki ayrı kez yüzde 20 oranından tazminata hükmedilmesinin yasal dayanakları bulunmaktadır.

7. Diğer taraftan yapılan işlemelerin kanuna uygun olması onların temel haklar açısından sorun oluşturmadığı anlamına da gelmemektedir.

8. Kanaatimizce bu konuda anayasaya uygun yorum yapma imkânı vermeyen kanuni düzenlemelerden kaynaklanan bir sorun bulunmaktadır.

9. İcra ve İflas Kanunu'nun gerek 72/4 ve gerekse 170/3. maddelerinde düzenlemelere bağlı olarak senet üzerindeki imzasını haksız yere inkar eden kişiler açısından inkar tazminatına hükmedilmesinin, kişilerin bir an önce alacaklarını tahsil etmeleri ve gereksiz geciktirici işlemler yapılmasının önüne geçilmesi noktasında meşru bir amacı bulunmaktadır.

10. Öte yandan asgari yüzde 20 oranında hükmedilen bu giderimin bir tazminat olduğu ve kanun koyucu tarafından alacaklının alacağının geciktirilmesi nedeniyle uğrayacağı zararın giderilmesi amaçlandığı iddia edilmektedir.

11. Bu noktada borçlunun açılan davalarda haklı çıkması durumunda alacaklı aleyhine de aynı tazminat ve yaptırımlara hükmediliyor olması karşısında düzenlemedeki temel amacın alacağın geç tahsili nedeniyle uğranılan zararın giderilmesi gerekçesinin mutlak olmadığını ortaya koymaktadır.

12. Düzenlemenin asıl amacı kişilerin uğramış oldukları bir zarar var ise bunun giderilmesidir. Kanun koyucu tarafından bu kurumun tazminat olarak nitelendirilmesi de bunun açık bir delilidir.

13. Tazminatın hukuki fonksiyonu da uğranılan bir kayıp var ise bunun giderilmesidir. Burada aslolan kişiler aleyhine uğranılan zarar kadar bir tazminata hükmedilmesidir. Diğer taraftan tazminatın haksız bir zenginleşmeye sebebiyet vermemesi de gözetilmesi gereken bir unsurdur.

14. İİK.nun konuya ilişkin 72/4 ve 170/3. maddelerinde kanun koyucu hükmedilecek tazminat miktarına belirlerken oranın asgari sınırını % 20 olarak belirlemiş zarar miktarının daha fazla olması durumunda bu sınırın üzerine çıkılmasına da müsaade etmiştir.

15. Mevcut düzenlemenin bizce ihlale sebebiyet veren yönü aynı olay kapsamında kişiler aleyhine mükerrer tazminata hükmedilmesinin yolunu açmasıdır.

16. Bütün maddi vakıalar aynı olmasına rağmen kişiler aleyhine aynı sebebe bağlı olarak iki kez tazminata hükmedilmektedir.

17. Kaldı ki mevcut düzenleme iki ayrı davada hükmedilen tazminatların birbirinden mahsup edilmesine de imkân tanımamakta olup, diğer taraf lehine haksız zenginleşmeye neden olmaktadır.

18. Sayılan bu gerekçelerle anayasaya uygun yorum yapma imkânı vermeyen kanuni düzenlemeler nedeniyle somut olayda mülkiyet hakkı açısından ihlal olduğunu değerlendirdiğimizden çoğunluğun aksi yöndeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Basri BAĞCI

MUSTAFA ŞİMŞEK (2)

B. No: 2019/29889 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/29889

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ŞİMŞEK BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/29889)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Mustafa ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Vergi müfettişi olan başvurucu, başmüfettiş olarak atamasının yapılması talebinin reddi işlemine karşı dava açmıştır. Antalya 3. İdare Mahkemesi 27/4/2017 tarihinde atama şartlarını taşıdığı anlaşılan başvurucunun başmüfettiş olarak atanması gerektiğini belirterek dava konusu işlemi iptal etmiştir. Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 17/1/2019 tarihinde davalı idarenin istinaf başvurusunu kesin olmak üzere reddetmiştir.

3. Başvurucu 14/6/2019 tarihinde kesinleşen mahkeme kararının uygulanmasını talep etmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı 10/7/2019 tarihinde başvurucunun atama sürecinin devam ettiğini açıklamıştır.

4. Başvurucu 15/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurucunun 16/5/2020 tarihli ve 31129 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan atamalar hakkında kararlar kapsamında vergi başmüfettişliğine ataması yapılmıştır.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, kesinleşen yargı kararının uzun süredir yerine getirilmemesinden yakınmaktadır.

8. Anayasa Mahkemesi Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliği değerlendirmiştir. Buna göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılama sürelerinin uzunluğu ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

9. Somut başvuruda başvurucu lehine olan nihai nitelikteki yargı kararının uygulandığı anlaşılmakla birlikte söz konusu kararın geç icra edilmesine ilişkin şikâyet yönünden anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yargı kararının icra edilmediğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DENİZ PELİN DİNÇER AKAN

B. No: 2019/34053 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/34053

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ PELİN DİNÇER AKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/34053)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Deniz Pelin DİNÇER AKAN

Başvurucu Vekilleri : Av. Ali ÇUVALCI

Av. Esra BAŞBAKKAL KARA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, güvenlik soruşturması nedeniyle ataması yapılmayan öğretim görevlisinin ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte lisansüstü öğrencilerin araştırma görevlisi olarak atanmalarına imkân sağlayan 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 50. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendi uyarınca Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

3. Kanun koyucu 2547 sayılı Kanun'a eklediği geçici 78. maddeyle söz konusu şekilde görev yapan araştırma görevlilerinin geçici maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde müracaat etmeleri hâlinde ve "14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinde belirtilen genel şartları taşımaları kaydıyla ilgili üniversite tarafından 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesinin (a) fıkrası kapsamında" araştırma görevlisi olarak yeniden atamalarının yapılacağına ilişkin bir düzenleme yapmıştır.

4. Başvurucunun bahse konu düzenleme kapsamında atanma talebinde bulunması üzerine idare tarafından 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca başvurucu hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Araştırma neticesinde başvurucunun kamuda "Barış İçin Akademisyenler Bildirisi" veya "Bu Suça Ortak Olmayacağız Bildirisi" olarak da bilinen bildirinin imzacılarından olması nedeniyle idari yönden kınama disiplin cezası ile cezalandırıldığı ve bu cezanın kanun yolunda kesinleştiği, adli yönden ise halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme, T.C. Hükûmetini, yargı organlarını, askerî veya emniyet teşkilatını alenen aşağılama, terör örgütü propagandası yapma suçları nedeniyle hakkında savcılık soruşturması bulunduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak idare "yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucu nedeniyle herhangi bir işlem yapılamadığını" belirterek başvurucunun atanma talebini reddetmiştir.

5. Başvurucu, anılan işlemin iptali talebiyle İdare Mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme, başvurucunun bildiriye verdiği imzayı geri çekmesini, verilen disiplin cezasını ve adli soruşturmanın devam etmesini birlikte değerlendirerek olayın niteliği itibarıyla başvurucunun araştırma görevlisi olarak görev yapmasına engel teşkil etmeyeceği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

6. İdare, söz konusu karara karşı istinaf talebinde bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi, başvurucunun anılan bildiriye imza atması nedeniyle kınama disiplin cezası ile cezalandırıldığını, hakkında her ne kadar kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmasa da terör örgütü propagandası yapma suçundan mevcut bir ceza davası bulunduğunu gözeterek anılan hususların güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının davalı idarece olumsuz kabul edilmesini gerektirebilecek nitelikte olduğu sonucuyla davanın kesin olarak reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 10/9/2019 tarihinde öğrendikten sonra 24/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, imzaladığı bildiriye ilişkin bir başvuruda Anayasa Mahkemesinin ifade özgürlüğünün ihlaline karar verdiğini, yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının kanuni bir dayanağının bulunmadığını belirterek ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken ilgili mevzuat hükümlerinin, yargı içtihatlarının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında Bakanlık görüşünün maddi ve hukuki dayanaktan açıkça yoksun olduğunu belirterek bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

10. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda öğretim görevlisi olarak atanma talebinde bulunan başvurucu hakkında

657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine göre güvenlik soruşturması yapılmıştır. Nihayetinde başvurucunun imzaladığı bir bildiri nedeniyle disiplin cezası alması ve hakkında görülmekte olan bir ceza davasının bulunması nedenleriyle soruşturma olumsuz sonuçlanmış ve başvurucunun atanma talebi reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi bahse konu kanun hükmünü incelediği iptal davasında kuralın Anayasa'nın 13., 20. ve 128. maddeleriyle bağdaşmadığı sonucuyla iptaline karar vermiştir (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/07/2019). İdarenin ve Bölge İdare Mahkemesinin anılan bildiriden kaynaklı disiplin cezasını değerlendirirken ceza davasında verilen kararları esas aldıkları ve Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin bireysel başvuru kararları da gözetildiğinde müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Somut olayda başvurucu imzaladığı bildiride kullanılan ifadeler nedeniyle kınama disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi Deniz Pelin Dinçer Akan ve diğerleri (B. No: 2017/30653, 29/6/2022) kararında söz konusu müdahalenin ifade özgürlüğünü -kanunilik yönünden- ihlal ettiğine hükmetmiştir. Dolayısıyla başvurucunun kullandığı ifadeler nedeniyle aldığı disiplin cezasının atanma isteminin reddine esas teşkil etmesi mümkün değildir. Diğer taraftan aynı bildiriden kaynaklanan savcılık soruşturması neticesinde görülen ceza davasında ise yine Anayasa Mahkemesinin Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri ([GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019) başvurusunda verdiği ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin karara atıfla başvurucunun beraatine karar verildiği görülmektedir. Buna göre atanma talebinin reddine ilişkin işlemin temel olarak bildirinin imzalanması sonucu gerçekleşen müdahalelerden -disiplin cezası ve ceza davası- kaynaklandığı ve Anayasa Mahkemesinin bu konulara ilişkin verdiği ihlal kararları göz önüne alındığında somut olayda ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı olarak net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 2. İdare Mahkemesine (E.2018/752, K.2019/68) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET TEYİT KEŞLİ (5)

B. No: 2020/3086 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3086

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET TEYİT KEŞLİ BAŞVURUSU (5)

(Başvuru Numarası: 2020/3086)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Ahmet Teyit KEŞLİ

Vekili : Av. Ayşen ARAS

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kişisel verilerin korunması hakkının, adil yargılanma hakkının, lekelenmeme hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, bilirkişi listesinden çıkarılmasına ve çalıştığı üniversiteyle ilişiğinin kesilmesine neden olan Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (KOM) veri tabanındaki kendine ait yanlış bilgilerin düzeltilmesi için yaptığı başvurunun reddedilmesine ilişkin işlemin iptali talebiyle Ankara 4. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

3. Mahkeme davayı, iptali istenen işlemin başvurucu üzerinde doğrudan bir hukuki sonuç doğurmadığı, söz konusu kayıt dayanak alınarak kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlem tesis edilmesi durumunda bu işlemin dava konusu edilebileceği, veri tabanındaki "Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapısı (FETÖ/PDY) ile irtibatlı, iltisaklı olmak" kaydının bu hâliyle tek başına etkili ve yürütülebilir nitelikte kesin bir işlem olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

4. Karara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi (Daire) nezdinde istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Daire, istinaf başvurusunu mahkeme kararını usul ve hukuka uygun bulup kesin olarak reddetmiştir.

5. Nihai karar başvurucu vekiline elektronik tebligat (e-tebligat) usulüyle tebliğ edilmiştir. Söz konusu e-tebliğ mazbatasında 6/12/2019 tarihinde ilgili tebligatın alıcı için ayrılmış tebligat hesabına başarılı şekilde konduğu ve aynı tarihte tebligatın alıcısı tarafından açıldığı bilgisi yer almaktadır.

6. Başvuru 10/1/2020 tarihinde yapılmıştır.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin beş numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler ... "

9. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin bir numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

10. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde e-tebligatın açıldığı tarihte başvuruculaların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren başlayacağını belirtmiştir (anılan kararda bkz. § 27).

11. Bireysel başvuruya konu kararın e-tebligatını başvurucu 6/12/2019 tarihinde açmıştır. Başvurucunun bu tarihten itibaren otuz gün içinde ve en son 6/1/2020 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarih geçtikten sonra 10/1/2020 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZE BUĞDAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/11549 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11549

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZE BUĞDAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/11549)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucular : 1. Azize BUĞDAY

2. Emine BUĞDAY

3. Hasret BUĞDAY

4. Necmettin GÜNEŞ

Başvurucular Vekili : Av. Esra GENÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin taşınmazın zemin değerinin dikkate alınmadan belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 13/7/1990 tarihinde bazı başvuruculaların murisi Hasan Buğday adına, Hazine adına kayıtlı Malatya'nın Battalgazi ilçesi Dernek Mahallesi'nin 1047 ada 1 ve 2 parsel sayılı taşınmazlara ilişkin 24/2/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun hükümleri kapsamında tapu tahsis belgesi düzenlenmiştir. Tapu tahsis belgesinde taşınmazların üzerinde bulunan gecekondunun yüzölçümü 232 m² olarak belirtilmiştir. Aynı tarihte taşınmazın tapu kaydının

beyanlar hanesine taşınmazın 232 m²lik kısmının Hasan Buğday adına tahsis edildiği şerh edilmiştir. Hasan Buğday'ın mirasçıları olan başvurucular 23/10/1997 tarihli düzenleme şeklinde yapılan satış vaadi sözleşmesiyle tapu tahsis belgesine konu taşınmazı başvurucu Necmettin Güneş'e satmayı ve devretmeyi taahhüt etmiştir.

3. Bakanlar Kurulunun 9/4/2011 tarihli kararıyla belirtilen taşınmazların kentsel dönüşüm alanı içerisinde kalması nedeniyle acele kamulaştırılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine Malatya Büyükşehir Belediye Başkanlığı (İdare) tarafından 3/8/2012 tarihinde Hasan Buğday mirasçıları başvurucular aleyhine Malatya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (1. Asliye Hukuk Mahkemesi) acele kamulaştırma davası açılmış, görülen davada başvurucu Necmettin Güneş 23/10/1997 tarihli satış vaadi sözleşmesine dayalı olarak asli müdahale talebinde bulunmuştur. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından alınan bilirkişi raporunda üzerindeki yapı ile ağaçların değeri 31.658,20 TL olmak üzere dava konusu taşınmazların toplam değeri 97.271,92 TL olarak belirlemiştir.

4. İdare, Malatya 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 28/11/2014 tarihinde uzlaşma sağlamaması nedeniyle Hasan Buğday mirasçıları başvurucular aleyhine kamulaştırma bedel ve tescil davası açmıştır. Devam eden süreçte başvurucu Necmettin Güneş asli müdahale talebinde bulunmuştur. İdare, Mahkemeye gönderilen 30/1/2015 tarihli yazıyla 1/1000 ölçekli imar planına göre dava konusu taşınmazların kentsel dönüşüm alanında kaldığını bildirmiştir. Mahkemece 27/2/2015 tarihli keşif sonucunda alınan bilirkişi raporunda dava konusu taşınmazlar, arsa vasfında kabul edilerek tapu tahsis belgesine konu 232 m²lik taşınmazın arsa değeri 81.764 TL, taşınmazın üzerinde bulunan yapı ve ağaçların toplam değeri 33.938 TL olarak belirlenmiştir. İdare bilirkişi raporuna karşı beyanında tapu tahsis belgesinin mülkiyet hakkı kazandırmaması nedeniyle kamulaştırma bedelinin sadece muhtesatın değeri üzerinden tespit edilmesini talep etmiştir. Tarafların itirazı üzerine alınan ek bilirkişi raporunda ise 1047 ada 2 parsel sayılı taşınmazın değeri 156.479 TL olarak belirlenmiştir.

5. Mahkeme 24/2/2016 tarihinde davanın kısmen kabulüne taşınmazların üzerinde bulunan muhtesatın kamulaştırma bedelinin 33.938 TL olarak tespitine ve tapu kaydında taşınmazların 232 m²lik kısmının Hasan Buğday'a tahsis edildiğine ilişkin şerhin terkinine karar vermiştir. Kararda 11/3/2013 tarihinde Toplu Konut İdaresi Başkanlığına (TOKİ) devredilmesi nedeniyle kamulaştırılan taşınmazların tapu kaydının iptaline ve İdare adına tesciline yönelik talebin yerinde olmadığı açıklanmıştır. Taşınmazların mülkiyetinin başvuruculara ait olmadığı bu nedenle yalnızca üzerinde bulunan muhtesatın bedeline hükmedilmesi gerektiği belirtmiştir. Taraflarca temyiz edilen Mahkeme kararının Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 21/1/2019 tarihli kararıyla onanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi Dairenin 14/1/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

6. Başvurucular, nihai kararı 6/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 5/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon başvurunun eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiası yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkı yönünden kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucular; tapu tahsis belgesinin mülkiyet hakkına esas teşkil etmesine rağmen kamulaştırma bedel ve tescil davasında kamulaştırma bedelinin sadece muhtesat değeri

üzerinden hesaplanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Aynı bölgede bulunan taşınmazlarla ilgili açılan kamulaştırma bedel ve tescil davalarında kamulaştırma bedelinin tapu tahsis belgesi bulunması nedeniyle muhtesat değerinin yanı sıra arsa değeri de dikkate alınarak hesaplandığını açıklamıştır. Başvurucular, ayrıca acele kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma davalarında İdarenin kamulaştırma bedelinin arsa değeri de dikkate alınmak suretiyle belirlenmesi yönündeki talebinin dikkate alınmadığını belirtmiştir. Sonuç olarak açıklanan nedenlerle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

9. Bakanlık görüşünde; mülkiyet hakkı kapsamında başvurucuların somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentisinin olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucuların kamulaştırılan taşınmaza ilişkin tapu iptal ve tescil davası açıp açmadığının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. İnceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü şartları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucular, bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamışlardır.

10. Başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Somut olayda başvurucuların murisi adına 13/7/1990 tarihinde tapu tahsis belgesi düzenlenmiştir. Tapu tahsis belgesinin düzenlenmesi tek başına kişiye taşınmazın mülkiyetini edinme yönünde meşru bir beklenti doğurmasa da söz konusu belgenin mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir ekonomik menfaat teşkil ettiği açıktır. Zira tahsis belgesinin verilmesiyle kişi taşınmazı kullanabilmekte, diğer şartları da sağladığı takdirde kişiye tapu da verilebilmektedir. Bu itibarla Osman Ukav(B. No: 2014/12501, 6/7/2017) ve Mehmet Ukav (B. No: 2015/12898, 29/11/2018) kararları gözetilerek başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunması gereken bir menfaatinin olduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ercan Mumcu ve diğerleri, B. No: 2019/37721, 19/10/2022, §§ 22-26).

12. Başvuru konusu somut olayda başvurucular, tapu tahsis belgesine dayalı olarak kamulaştırma bedelinin arsa değeri dikkate alınmak suretiyle belirlenmesi gerekirken yalnızca muhtesat değeriyle sınırlı olarak belirlenmesinden yakınmıştır. Kamulaştırma konusu taşınmazın Hazine adına kayıtlıyken devam eden dava sürecinde TOKİ'ye devredildiği anlaşılmıştır. Mahkemenin nihai olarak kamulaştırma bedelini taşınmazın mülkiyetinin İdareye ait olması nedeniyle muhtesat değeri üzerinden tespit ederek karar verdiği görülmüştür. Başvurucuların kamulaştırma bedel ve tescil davasına ilişkin yargılama sürecinde, kamulaştırma bedelinin arsa değeri dikkate alınmak suretiyle belirlenmesini talep ettiği ancak somut olarak tapu tahsis belgesine dayalı olarak taşınmazın mülkiyetini edinme şartlarının gerçekleştiğini ileri sürmediği anlaşılmıştır. Nitekim başvuru formu ve eklerinde tapu tahsis belgesiyle taşınmazın mülkiyetini kazanma şartlarının sağlandığını gösterir ilgili bilgi ve belgelere yer verilmemiştir. Başvurucuların tapu tahsis belgesi kapsamında somut olarak taşınmazın mülkiyetini kazanma şartlarının gerçekleştiğini iddia ve ispat noktasında hareketsiz kaldığı dikkate alındığında kamulaştırma bedelinin arsa değeri dikkate alınmaksızın muhtesat değeriyle sınırlı olarak tespit edilmesinin keyfî ve temelsiz olduğunun söylenmesi için hiçbir neden bulunmamıştır.

13. Öte yandan başvuru konusu davada, Mahkeme tarafından dava konusu taşınmaz üzerindeki başvurucuların murisi lehine konan şerhin terkinine hükmedilmekle birlikte tapu

tahsis belgesinin iptaline karar verilmediği görülmüştür. Açıklanan nedenlerle başvuru konusu tapu tahsis belgesinin geçerliliğini koruduğu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda yapılan değerlendirmede, iptal edilmesine karar verilmeyen tapu tahsis belgesine dayalı olarak başvuruculaların oluştuğunu iddia ettikleri zararın tazmini için kamu makamları aleyhine tam yargı davası açmalarının mümkün olduğu dikkate alınmıştır.

14. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatlarında ortaya koyduğu ilkeler uyarınca Mahkemece tapu tahsis belgesi gözetilerek muhtesat değeri üzerinden hükmedilen kamulaştırma bedelinin başvuruculaların mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi orantılı kıldığı, müdahalenin taşıdığı kamu yararı ile başvuruculaların mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengeyi bozmadığı sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaların mülkiyet haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ YEKTA ÖZTAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/16371 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16371

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ YEKTA ÖZTAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16371)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucular : 1. Ali Yekta ÖZTAŞ

2. Büşra ÖZTAŞ KÜÇÜK

3. Elif ÖZTAŞ KAPLAN

4. Gülten ÖZTAŞ

5. Rabia ÖZTAŞ

Başvurucular Vekili : Av. Emin ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutulmaya kesin olarak uygun olmayan sağlık durumuna rağmen tutukluluğun devam ettirilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Tedbir Talepli Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

2. Bir suç isnadı kapsamında yargılaması devam eden Mevlüt Öztaş 15/6/2020 tarihinde ceza infaz kurumunda tutulmaya kesin olarak uygun olmayan sağlık durumuna rağmen tutukluluğun devam ettirilmesi nedeniyle anayasal bazı güvencelerin ihlal edildiği iddiasıyla

başvuru yapmış ve tutma durumuna son verilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını talep etmiştir.

3. Komisyonca, başvurucunun tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi 18/6/2020 tarihinde, başvurucunun tahliye edilmesine ilişkin tedbir talebini reddetmiş, başvurucunun yaşamının, maddi ve manevi bütünlüğünün korunması için gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik tedbir talebinin ise kabulüne karar vermiştir. Tedbir ara kararında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesince (Araştırma Hastanesi) düzenlenen 3/6/2020 tarihli Sağlık Kurulu Raporunda yer alan "ceza infaz kurumu koşullarında tedavi süresince hayatını yalnız idame ettiremez" tespiti dikkate alınarak başvurucunun yaşamının, maddi ve manevi bütünlüğünün korunması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

5. Mevlüt Öztaş'ın 19/8/2020 tarihinde vefat etmesi sonrasında anılan kişinin eşi ve çocukları başvuruyu devam ettirme konusundaki isteklerini bildirmişlerdir. Bu nedenle başvurucu sıfatı, Mevlüt Öztaş'ın ölümünden sonra başvuruyu devam ettiren kişilere aittir ancak karar yazımına ilişkin kolaylık adına işbu kararda geçen başvurucu ifadesi yalnızca Mevlüt Öztaş için kullanılacaktır.

B. Yargılama ve İnfazın Ertelenmesi Süreçleri

6. Başvurucu hakkında Uşak Cumhuriyet Başsavcılığınca 5/8/2016 tarihli iddianameyle silahlı terör örgütü kurma veya yönetme, suçtan kaynaklanan mal varlığını değerlerini aklama ve terörizmin finansmanı suçlarını işlediği iddiasıyla Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) kamu davası açılmıştır.

7. Başvurucu, yürütülen yargılama sırasında 2/2/2018 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucunun hakkında yürütülen yargılama neticesinde 8/1/2020 tarihinde, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu gerekçesiyle 9 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Başvurucu mahkûmiyet hükmüne karşı 10/1/2020 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

8. Başvurucu talep etmesi nedeniyle, 13/1/2020 tarihinde Uşak E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir.

9. Başvurucunun, tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara yaptığı itiraz Uşak 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/1/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

10. Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tarafından, 8/4/2020 tarihinde misafir olarak Sincan 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna kabulü ile Araştırma Hastanesinin mahkûm koğuşuna yatışı yapılan başvurucu hakkında 27/4/2020 tarihli yazıyla sağlık raporu aldırılması ve ceza tehir işlemlerinin başlatılması istenmiştir.

11. Başvurucunun mahkûmiyet hükmüne yönelik istinaf istemini, İzmir Bölge Adliyesi 2. Ceza Dairesi (Daire) 20/5/2020 tarihinde esastan reddetmiş ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucu, tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara 29/5/2020 tarihinde itiraz etmiştir. Başvurucu ayrıca, Mahkemeye gönderdiği 5/6/2020 tarihli dilekçesinde kanser tedavisi gördüğünü belirterek tedavi belgelerini sunmuş ve tahliyesini talep etmiştir.

Başvurucunun kızı Büşra Öztaş Küçük de aynı tarihte başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara itiraz etmiş ve sağlık kurulu raporunun bir suretini dilekçesine eklemiştir.

12. Daire 5/6/2020 tarihinde, tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara yapılan itirazın değerlendirilmesi için dosyanın İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi, 3. Ceza Dairesine (3. Ceza Dairesine) gönderilmesine karar vermiştir. Daire, gönderme kararında başvurucunun tutukluk hâlinin devamına ilişkin karara 29/5/2020 tarihinde itiraz ettiğini belirtmiştir. Başvurucunun kızı Büşra Öztaş Küçük, Daireye sunduğu 5/6/2020 tarihli dilekçenin bir benzerini 3. Ceza Dairesine de sunmuştur. 3. Ceza Dairesi, başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara itirazını9/6/2020 tarihinde reddetmiştir.

13. Başvurucu hayati tehlikesinin bulunmadığı ve durumunun stabil olduğu gerekçesiyle tedavisinin yapıldığı Araştırma Hastanesinden 1/6/2020 tarihinde taburcu edilerek Sincan 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna alınmıştır.

14. Başvurucu hakkında Araştırma Hastanesince düzenlenen 3/6/2020 tarihli Sağlık Kurulu Raporu'nda başvurucunun hayati tehlikesinin bulunduğu, tedavi süresince ceza infaz kurumu koşullarında başvurucunun hayatını yalnız idame ettiremeyeceği ve başvurucunun cezasının infazının bir yıl süreyle ertelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

15. Başvurucu, hakkında düzenlenen sağlık kurulu raporu nedeniyle 10/6/2020 tarihinde Daireden tahliyesini talep etmiştir. Sincan 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu sağlık kurulu raporunun bir örneğini 12/6/2020 tarihinde Mahkemeye göndermiştir. Mahkeme 12/6/2020 tarihli yazıyla kurumdan sağlık kurulu raporunun Adli Tıp Kurumunca onaylanmasına ilişkin eksikliğin giderilmesi hususunda gerekli işlemleri yapmasını ve anılan raporun Adli Tıp Kurumunca onaylanması hâlinde başvurucu tarafından verilecek tahliye dilekçesinin gönderilmesini istemiştir.

16. Daire 15/6/2020 tarihinde başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara başvurucu ve kızı tarafından yapılan itirazlar hakkında karar verilmesi için dosyayı 3. Ceza Dairesine göndermiştir. Başvurucu, aynı tarihte tedbir talepli olarak bireysel başvuru yapmış, Anayasa Mahkemesi 18/6/2020 tarihinde tedbir kararı vermiştir.

17. 15/6/2020 tarihinde (3. kür kemoterapi) tedavisine başlanan başvurucu 18/6/2020 tarihinde taburcu edilerek Sincan 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna alınmıştır.

18. İstanbul Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulunun 22/6/2020 tarihli raporunda başvurucunun nöroendokrin karsinom tanısı ile kemoterapi tedavisi gördüğü bildirilmekle hâlihazırda 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 16. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirildiği, 6 (altı) ay süre ile cezasının infazının tehirinin uygun olduğu, tehir süresi bitiminde tedaviye cevabı, hastalığının son durumu, hastalığının survisi ile ilgili ayrıntılı bilgileri içeren onkoloji raporu ve yeni çekilecek PET-CT tetkiki ile birlikte muayeneye gönderilmesi sonrasında sorulan hususlarda yeniden değerlendirileceği oybirliği ile mütalaa olunmuştur.

19. Mahkemece, infazın ertelenmesine ilişkin rapor düzenlenmesinin hemen ardından 23/6/2020 tarihinde başvurucunun tutukluluk hâlinin kaldırılmasına, hakkında başka suçtan yakalama emri, tutuklama kararı ve/veya mahkûmiyet hükmü yoksa derhâl salıverilmesine karar verilmiştir. Başvurucu, aynı tarihte tahliye edilmiştir.

C. Tedavi Süreci

20. Başvurucu 6/4/2020 tarihinde rahatsızlığı nedeniyle kurum revirinde yapılan muayenesinin ardından acil olarak hastaneye götürülmüştür. Hastanece başvurucu, kanser şüphesiyle 7/4/2020 tarihinde Ankara Şehir Hastanesine sevk edilmiştir. Araştırma Hastanesinde yapılan muayene ve tetkikler sonucu pankreas kanseri tanısı konulan başvurucu, 8/4/2020 tarihinde misafir olarak Sincan 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna kabul edilmiş ve Araştırma Hastanesinin mahkûm koğuşuna yatırılmıştır.

21. Araştırma Hastanesince düzenlenen 3/6/2020 tarihli Sağlık Kurulu Raporunda sağ atrofik böbrek, böbrek yetmezliği, metastatiknöroendokrin karsinom tanısı konulan başvurucunun hayati tehlikesinin bulunduğu, hastalığının sürekli olduğu, cezasının infazının bir yıl süreyle ertelenmesi gerektiği ve tedavi süresince ceza infaz kurumu şartlarında hayatını yalnız idame ettiremeyeceği belirtilmiştir.

22. Anayasa Mahkemesinin 18/6/2020 tarihli tedbir ara kararının bildirilmesi üzerine gönderilen Adalet Bakanlığı (Bakanlık) yazısı ve ekindeki belgelere göre başvurucu, yaşadığı kronik böbrek yetmezliği başta olmak üzere farklı sağlık sorunları nedeniyle Uşak E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna alındığı 2/2/2018 tarihinden itibaren birçok defa kurum reviri ve farklı sağlık kuruluşlarında muayene edilmiş, tahlil ve tedavi hizmeti almıştır.

23. Bakanlık görüş yazısı ve ekindeki belgelere göre başvurucunun pozitron emisyon tomografisi (PET) çekiminden sonra altı kür olarak planlanan kemoterapi tedavisine 27/4/2020 tarihinde başlanmıştır. Tedavi kapsamında her kür üç gün sürmektedir ve ilk kür 27-28-29 Nisan 2020 tarihlerinde uygulanmıştır. İkinci kürün 20-21-22 Mayıs 2020 tarihinde ve 3. kürün de 21 gün sonra aynı biçimde uygulanması planlanmış olup 3. kürden sonra değerlerin normal olması hâlinde toplamda altı kürün tamamlanacağı, değerlerinin olumsuz olması hâlinde ise farklı bir tedaviye başlanacağı öngörülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

24. Somut olayda, süresi içinde bireysel başvuruya devam etmek istediklerini bildiren mirasçıların başvuruyu takip edebilecekleri kabul edilmelidir. Bu nedenle başvurunun incelenmesine devam edilecektir. Kararda, ölen Mevlüt Öztaş'ı ifade eden başvurucu terimi ilerleyen kısımlarda da aynı biçimde kullanılacaktır.

25. Başvurucu, hastalığı dikkat alınmaksızın ceza infaz kurumunda tutulmaya devam edilmesi nedeniyle yaşam hakkının ve kötü muamele yasağının; sağlık durumuna rağmen tahliye talebinin hukuka aykırı şekilde reddedilmesi nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde özetle, başvurucunun Ceza İnfaz Kurumlarına ilk olarak alındığı 2/2/2018 tarihinden tahliye olduğu 23/6/2020 tarihine kadar planlanan muayene ve tedavilerinin tamamının hastanede yapıldığını, kurumların başvurucunun hastalığını dikkate alarak gerekli tedbirleri aldığını, başvurucunun kurumda bulunmasının tedavi sürecinin aksamasına sebebiyet vermediğini, başvurucunun başvuru formunda uygulanan tedavinin eksik ya da yetersiz olduğuna dair bir şikâyetinin olmadığı bildirilmiştir.

27. Bakanlık görüşünde ayrıca, başvurucunun rahatsızlığının kurum yetkililerinin kasıtlı uygulamalarından kaynaklanan nedenlerle kötüleştiği ve bu nedenlerle doğal olarak özgürlükten yoksun bırakılma nedeniyle ortaya çıkan ızdırap ve acının ötesinde bir ızdırap ve acıya maruz kaldığı yönünde bir delil ortaya koymadığı, tedavi veya kontrollerinin ihmal edilmesi nedeniyle hastalığının ilerlediği yönünde bir tespit bulunmadığı ve başvurucunun hastalığının teşhis ve tedavisine yönelik olarak ceza infaz kurumlarının gerekli özeni

göstermediği söylenemeyeceği belirtilmiştir. Başvurucunun bulunduğu ceza infaz kurumlarında sağlık durumu da dikkate alınarak tuvalet ve banyo ile birlikte yeterli düzeyde yaşam alanına ve havalandırma bahçesine sahip odalarda barındırıldığı, başvurucunun sağlık durumu dikkate alınarak 3/4/2020 tarihinden tahliye olduğu tarihe kadar tek kişilik bir odaya yerleştirildiği, başvurucunun kanser hastalığı nedeniyle ceza infaz kurumunda tutulmasının sağlığı ve fiziksel bütünlüğü üzerinde olumsuz bir etki yaratması ihtimaline karşı kamu otoritelerinin gerekli özeni göstererek tüm tedbirleri aldığı, başvurucunun sağlık durumu dikkate alınarak tahliye edildiği belirtilmiştir.

28. Başvurucunun mirasçıları Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında, başvurucunun talebi dışında Afyonkarahisar'a nakledildiğini, hastaneye sevkinin yapılmadığını, revire dahi çıkartılmadığını, kanama geçirmesi üzereni hastaneye götürüldüğünü, hastanede yatağa bağlı olarak tedavi edildiğini, başvurucunun insan haysiyetinin ve yaşamsal bütünlüğünün ihlal edildiğini belirtmiştir.

29. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile ilgili şikâyeti sağlık durumuna rağmen tutukluluğun devam ettirilmesine ilişkindir.

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun bütün şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı çerçevesinde ele alınacaktır.

31. Tutuklu veya hükümlü olan başvuruculların sağlık durumlarının tahliyeyi/infazın durdurulmasını gerektirdiğine, ceza infaz kurumlarının koşullarının sağlık durumlarına uygun olmadığına ya da tutuldukları süre zarfında kendilerine sunulan sağlık hizmetlerinin yeterli olmadığına yönelik şikâyetlerinin incelenmesi sırasında yararlanılan genel ilkeler pek çok kararda belirtilmiştir (birçok karar arasından bkz. Murat Karabulut, B. No: 2013/2754, 18/2/2016, §§ 56-66; Sabri Kaya, B. No: 2014/8482, 29/6/2016, §§ 49-62; Ergin Aktaş, B. No: 2014/14810, 21/9/2016, §§ 68-80; Hayati Kaytan, B. No: 2014/19527, 16/11/2016, §§ 36-45).

32. Anayasa'nın 17. veya başka bir maddesi, kanser de dâhil herhangi bir hastalıktan muzdarip kişilere tutuklanmayacakları yönünde mutlak bir güvence bahşetmez. Bununla birlikte tutukluların var olan rahatsızlıklarından kaynaklanan acılarının yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk koşullarından dolayı artması ya da artma yönünden bir risk doğması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlali söz konusu olabilir (Yusuf Özmen, B. No: 2019/13637, 30/6/2021, § 110).

33. Somut olayda, başvurucunun hüküm özlü tutuklu olarak ceza infaz kurumunda bulunduğu sırada pankreas kanseri teşhisiyle tedavisine başlandığı görülmektedir. Başvurucu, sağlanan tıbbi bakımların yetersiz olduğuna ve/veya ceza infaz kurumlarındaki tutma koşullarının sağlık durumuna uygun olmadığına ilişkin bir hususta şikâyet etmemiş, dosyadaki verilere göre bu konuda infaz kurumu yetkililerine ya da infaz hâkimliğine bir başvuru da yapmamıştır. Ayrıca başvurucunun tedavi veya kontrollerinin ihmal edilmesi nedeniyle hastalığının ilerlediği yönünde bir tespit bulunmamaktadır. Başvurucunun 3/4/2020 tarihinde Afyonkarahisar Devlet Hastanesine sevk edilerek safra yolu obstrüksiyonu nedeniyle geçirdiği cerrahi operasyondan sonraki süreçte pankreas kanseri teşhisiyle tedavisine derhâl başlandığı, bu süreçte ceza tehir için de vakit geçirilmeksizin gerekli yazışmaların yapıldığı görülmektedir. Başvurucu kemoterapi tedavisi gördüğü sırada hayati tehlikesinin bulunmadığı ve durumunun stabil olduğu gerekçesiyle Araştırma

Hastanesinden 1/6/2020 tarihinde taburcu edilmiş olup bu işlemin hemen ardından aynı hastanece düzenlenen 3/6/2020 tarihli Sağlık Kurulu Raporunda ise başvurucunun hayati tehlikesinin bulunduğu, hastalığının sürekli olduğu, cezasının infazının bir yıl süreyle ertelenmesi gerektiği ve tedavi süresince ceza infaz kurumu şartlarında hayatını yalnız idame ettiremeyeceği belirtilmiştir.

34. Başvurucu, tahliye taleplerinin reddedilmesi üzerine tedbir talepli olarak bireysel başvuru yapmış; Bölüm tarafından 18/6/2020 tarihinde başvurucunun yaşamının, maddi ve manevi bütünlüğünün korunması için gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik tedbir talebinin kabulüne karar verilmiştir. Bu karardan çok kısa bir süre sonra düzenlenen İstanbul Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu'nun 22/6/2020 tarihli raporunda başvurucunun altı ay süre ile cezasının infazının tehirinin uygun olduğu kanaati bildirilmiş olup başvurucunun tedavisine devam edilmekte olduğu aşamada Mahkemece 23/6/2020 tarihinde tahliye kararı verilmiştir. Başvurucunun kanser hastalığı nedeniyle ceza infaz kurumunda tutulmasının yaşamı üzerinde olumsuz bir etki yaratması ihtimaline karşı devletin gerekli özeni göstererek hızlı bir şekilde gereken önlemleri aldığı görülmektedir. Başvurucunun şikâyetine konu tutukluluk durumu, hastalığının geldiği evrenin tespitinden kısa bir süre sonra sona erdirilmiştir.

35. Somut başvuruda, başvurucunun sağlanan tıbbi bakımların yetersiz olduğundan ve ceza infaz kurumlarındaki tutma şartlarının sağlık durumuna uygun olmadığından şikâyet etmediği dikkate alınmalıdır. Dosyadaki mevcut veriler ışığında, başvurucu hakkındaki 3/6/2020 tarihli rapordan sonra infazın ertelenmesi süreci kapsamında Adli Tıp Kurumu raporunun aldırılması için gerekli çabanın gösterildiği ve başvurucunun rapor düzenlenmesinin hemen ardından 23/6/2020 tarihinde tahliye edildiği, başvuruda hastalığın verdiği acının yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk şartlarından dolayı arttığını ya da artma riski bulunduğunu gösterir unsur bulunmadığı gözetilerek ihlal iddiasının dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLTEN DOYGUN

B. No: 2020/22679 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22679

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLTEN DOYGUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22679)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Gülten DOYGUN

Vekili : Av. Burhanettin BEŞER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuka aykırı gözaltı tedbiri dolayısıyla açılan davada ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, hakkında PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında 8/12/2016 tarihinde gözaltına alınmış; 20/12/2016 tarihinde serbest bırakılmıştır.

3. Başvurucu hakkında müsnet suçtan yürütülen yargılamanın sonucunda Diyarbakır 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 18/9/2019 tarihli kararıyla başvurucunun eyleminin sabit olmaması nedeniyle beraatine karar verilmiştir. Kararda; başvurucunun örgüt içinde çeşitlilik ve süreklilik arz eden bir eyleminin tespit edilemediği, örgütün hiyerarşik yapısı içine girdiğine, örgüt ile arasında üyelik için gerekli bulunan organik bağın kurulduğuna dair mahkûmiyete esas teşkil edecek delil bulunmadığı belirtilmiştir. Karara karşı başvurucu yönünden kanun yoluna başvurulmamış ve karar kesinleşmiştir.

4. Beraat kararının kesinleşmesi sonrasında başvurucu, hukuka aykırı olarak gözaltında tutulduğunu belirterek 10.000 TL manevi, 1.000 TL maddi tazminatın ödenmesi talebiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca dava açmıştır.

5. Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 21/1/2020 tarihinde başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin kısmen kabulü ile 520,39 TL maddi tazminat ile 650 TL manevi tazminatın ödenmesine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi "...üzerine atılı eylem nedeniyle 08/12/2016 - 20/12/2016 tarihleri arasında gözaltında kaldığı, bahse konu ceza dosyasında 18/09/2019 tarihinde sanık hakkında üzerine atılı eylem nedeniyle beraatine karar verildiği, kararın 26/09/2019 tarihinde kesinleştiği, kesinleşme işleminin 30/09/2019 tarihinde yapıldığı, gözaltında kalınan sürenin mahsup edildiğine dair bir bilgiye ulaşılamadığı..." gerekçesine dayanmıştır.

6. Başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusu Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 9. Ceza Dairesi tarafından 11/6/2020 tarihinde esastan kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 17/6/2020 tarihinde öğrendiğini bildirmiş ve 7/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, hukuka aykırı olarak gözaltında tutulması nedeniyle hükmedilen manevi tazminatın yeterli olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun söz konusu iddiası bakımından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca tazminat davası açıp açmadığının başvurunun kabul edilebilirliğine dair yapılacak incelemede gözetilmesi gerektiği, ayrıca Ağır Ceza Mahkemesince tazminata hükmedilmiş olmasının somut olayın şartları da gözetilerek gözaltı işleminin hukuka aykırı olduğunun da tespit edildiği anlamına gelmeyeceği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurunun bu kısmı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş, haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiğini, dolayısıyla

141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğunu değerlendirmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-38).

13. Somut başvuruda da Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar tazminata hükmedilmiş olmakla başvuruda yapılacak inceleme, hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

14. Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

15. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (bkz. Siyami Hıdıroğlu [GK] B. No: 2018/11489, 11/1/2024,§ 35).

16. Somut başvuruya konu tazminat davasını inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun 12 gün süreyle gözaltında tutulması nedeniyle gelir durumuna ilişkin herhangi bir evrak ibraz etmemesi ve vekilinin asgari ücret üzerinden hesaplama yapılmasına dair beyanı bulunmasından asgari ücret temel alınarak hesaplama yapmış ve başvurucuya 520,39 TL maddi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Bu veriler ışığında belirlenen maddi tazminat miktarının davanın şartlarında orantısız olduğu söylenemeyecektir.

17. Öte yandan Ağır Ceza Mahkemesi beraat kararıyla sona eren yargılamaya esas teşkil eden soruşturma sırasında başvurucunun 12 gün süreyle gözaltında tutulması nedeniyle 650 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Bu miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine hükmettiği ya da hükmedebileceği tazminat miktarına göre düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin gözaltı tedbirinin hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için hükmettiği tazminat miktarı derece mahkemesinin karar tarihi olan 2020 yılı için günlük asgari 600 TL, 2024 yılı için ise günlük asgari 2.970 TL'dir) Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği veya hükmedebileceği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte tazminat miktarının somut olayın şartlarında tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL maddi, 150.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

20. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/442, K.2020/23) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞIHMEHMET KOYUNCU

B. No: 2020/23774 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23774

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞIHMEHMET KOYUNCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23774)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Şıhmehmet KOYUNCU

Vekili : Av. Özgür YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tazminat davasında, ıslah talebinin bozma kararından sonra yapılamayacağı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu aleyhine Kartal 1. İcra Müdürlüğünde icra takibi başlatılmış, takibin kesinleşmesi üzerine başvurucuya ait gayrimenkul ve menkuller haczedilmiştir.

3. Başvurucu, haczedilen malların satış işlemleri sırasında icra memurlarınca usul hataları yapılarak zarara uğratıldığı iddiasıyla Nizip 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 1.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebiyle davaaçmıştır.

4. Mahkeme 20/4/2010 tarihli kararıyla zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Karar hakkında temyiz talebinde bulunulması üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 4/10/2011 tarihli kararıyla işin esasına girilerek bir karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

5. Yargıtay bozma ilamı üzerine esas incelemesi yapılan dosyada 9/10/2014 tarihinde alınan bilirkişi raporunda davalının ödemesi gereken tazminat miktarı 143.712,50 TL olarak tespit edilmiştir. Başvurucu 27/10/2014 tarihinde bozma ilamından sonra verdiği ıslah dilekçesiyle dava dilekçesinde talep ettiği 1.000 TL maddi tazminatı 143.712,50 TL'ye yükseltmiştir.

6. Mahkeme 11/12/2014 tarihli kararıyla davanın kısmen kabulüne; 143.712,50 TL maddi tazminatın 27/4/2004 tarihinden 10.000 TL manevi tazminatın ise dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle başvurucuya verilmesine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle icra memurunun taşınmazın tahliye ve teslimine ilişkin işlemde kusurlu olduğu ve davacının zararının hesaplandığı 9/10/2014 tarihli bilirkişi raporlarına itibar edildiği belirtilmiştir.

7. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi davacı vekilinin bozmadan sonra yaptığı ıslah talebinin kabul edilmesi suretiyle karar verilmesinin isabetsiz olduğu gerekçesiyle 31/5/2016 tarihinde Mahkeme kararını bozmuştur.

8. Mahkeme 16/1/2018 tarihli kararıyla Yargıtayın bozma kararına uymuş ve ilk dava dilekçesinde talep edilen 1.000 TL maddi tazminatın ve 10.000 TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline karar vermiştir.

9. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 4/7/2019 tarihli kararıyla mahkeme hükmü onanmış, karar düzeltme talebi ise 1/6/2020 tarihli kararla reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

10. Nihai karar 18/6/2020 tarihinde başvurucu vekiline e-tebligat yoluyla tebliğ edilmiş, başvurucu 14/7/2020 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; Mahkemenin Yargıtayın bozma ilamından sonra bilirkişi raporu aldığını ve gerçek zararının bu şekilde ortaya çıktığını, bilirkişi raporunda belirtilen miktar doğrultusunda talep miktarını ıslah ederek artırdığını, Mahkemenin Yargıtayın bozma ilamından sonra ıslah yapılamayacağı gerekçesiyle artırılan kısım yönünden davayı reddettiğini ancak ıslah işleminin tahkikatın bitimine kadar yapılabileceğinin mevzuatta öngörüldüğünü belirterek adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetleri mahiyeti itibarıyla mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvuruya konu davada başvurucu, aleyhine başlatılan icra takibi sonucu gayrimenkul ve menkullerinin haczedilmesi sırasında icra memurlarınca usule aykırı işlemler yapıldığı, bu nedenle zarara uğradığı gerekçesiyle 1.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebiyle5/9/2007 tarihinde dava açmıştır. Mahkeme uyuşmazlığın zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiş, Yargıtay ise anılan kararı bozmuştur. Mahkeme, bozma sonrası alınan bilirkişi raporu doğrultusunda talep miktarını artıran başvurucunun

ıslah talebini kabul ederek davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir. Yargıtayın bozma ilamından sonra ıslah yapılamayacağı gerekçesiyle Mahkeme kararını bozması üzerine, bozma ilamına uyularak ıslah yapılan kısım yönünden dava reddedilerek sadece dava dilekçesinde belirtilen 1.000 TL maddi tazminatın ve talep edilen manevi tazminatın10.000 TL'lik kısmının başvurucuya ödenmesine karar verilmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya benzer nitelikteki iddiaları Ziynet Benli ([GK], B. No: 2019/23977, 15/2/2023) kararında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararında özetle 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili maddelerinde bozmadan sonra ıslahın mümkün olup olmadığına yönelik açık veya örtülü bir hüküm yer almadığını, dayanak yapılan 4/2/1948 tarihli kararın içtihat mahiyetinde olduğunu belirtmiş; bozma kararından sonra bozma kararı uyarınca tahkikat yapıldığı durumda ıslah talebine yönelik mevzuatta bir engel bulunmamasına rağmen bozma kararından sonra ıslah yapılmasının mümkün olmadığına dair kategorik yorumun kanuni dayanağının olmadığını belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir.

17. Somut olayda da bozma kararı uyarınca tahkikat da yapıldığı hâlde bozmadan sonra ıslah olmayacağı yönündeki kategorik yaklaşım sonucu ıslah talebinin reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği değerlendirilmiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Nizip 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/608 ve K.2018/79) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA AKKIN

B. No: 2020/26430 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26430

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA AKKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26430)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Fatma AKKIN

Vekili : Av. Metin İRİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, meslekten ihraç edilen başvurucunun hakkında yürütülen idari soruşturma dosyası ile ilgili olarak yargısal süreçlerde kullanmak üzere bilgi edinme talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1972 doğumlu olan başvurucu, İstanbul Gaziosmanpaşa Ülkü Ortaokulunda okul öncesi öğretmeni olarak görev yaparken 7/2/2017 tarihli ve 29972 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 686 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (686 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır [olağanüstü hâl (OHAL) dönemi ve bu dönemde kamu görevinden çıkarmaya yönelik tedbirler hakkında detaylı bilgi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25, 56-60].

3. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılmasına dair hakkındaki idari soruşturma dosyasının bir örneğinin 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında tarafına verilmesi talebiyle 14/9/2018 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığına (MEB/İdare)

başvuru yapmıştır. Başvurucunun talebine ilgili İdare tarafından herhangi bir cevap verilmemiştir.

4. Başvurucu İdarenin talebine cevap vermemesi şeklindeki zımni ret işleminin iptali talebiyle dava açmıştır. Davanın görüldüğü İstanbul 11. İdare Mahkemesi 23/5/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın istinaf edilmesi üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 19/11/2019 tarihinde "dava dosyasının yetkili Ankara İdare Mahkemesine gönderilmesi gerektiği" gerekçesiyle istinaf başvurusunun kabulüne karar vermiş, akabinde İstanbul 11. İdare Mahkemesi 29/1/2020 tarihinde davanın yetki yönünden reddine karar vermiştir.

5. Dosyanın yetkili idare mahkemesine gönderilmesi üzerine davanın görüldüğü Ankara 10. İdare Mahkemesi 5/3/2020 tarihinde "Olağanüstü hal kapsamında düzenlenen kanun hükmünde kararnameler ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları incelemek üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonunun kurulmasına karar verildiği, davalı idarece 14/02/2019 havale tarihli savunmada dilekçesinde ise davacı ile ilgili olarak OHAL Komisyonu tarafından Bakanlığa ulaşmış bilgi ve belgenin bulunmadığı ifade edildiği, dolayısıyla davacıya belge verilebilmesi için öncelikle dosyasının davalı idareye ulaşması gerektiği açık olup gelinen aşamada davalı idare nezninde henüz herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığından, davacının bu yöndeki isteminin cevap verilmemek suretiyle zımnen reddine yönelik tesis edilen dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı" gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

6. Kararın istinaf edilmesi üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi 24/6/2020 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 14/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 5/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; kamu görevinden çıkarılmasına yönelik MEB tarafından hazırlanan idari soruşturma dosyasının içeriğini bilmediğini, idari ve yargısal süreçlerde kullanmak üzere kurumundan dosyasını istemesine karşın hukuki bir gerekçe olmaksızın bilgi ve belgelerin kendisine verilmediğini ve savunma imkânından mahrum kaldığını iddia etmiştir. Başvurucu, ayrıca hakkındaki idari soruşturma dosyasına ulaşamaması nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile ayrımcılık yasağının da ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Bakanlık görüşünde; başvurucunun mağdur sıfatının bulunmadığı, aynı zamanda bilgi edinme talebine konu bilgi yönünden konu bakımından yetkinin bulunmadığı ve bu nedenlerle kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

11. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, Yaman Akdeniz ([GK] B. No: 2016/6815, 15/2/2023) kararında bilgi edinme hakkı kapsamında resmî makamlardan talep edilen bilgi ve belgelerin hangi durumlarda Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında görülmeye uygun olduğunu incelemiştir. Anayasa'nın 26. maddesinin kişilere resmî makamlarca tutulan bilgiye ulaşma şeklinde genel bir hak tanıdığı, devlete de elindeki veri ve belgelerle ilgili bilgi verme ve/veya talep

edilen bilgiyi toplama yükümlülüğü yüklediği şeklinde anlaşılamayacağını, bununla birlikte kesin nitelikteki bir yargı kararıyla devlete bilgi verme yükümlülüğü yüklenmesi ve resmî makamlarca tutulan verilere erişimin düşüncenin açıklanması özgürlüğünün kullanılmasında araçsal bir işlev üstlenmesi olmak üzere iki durumda bilgi edinme talebinin reddedilmesinin ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahaleye yol açabileceğini kabul eden AİHM içtihadını gözönünde bulundurmamak için bir neden görmediğini açıklamıştır (aynı kararda bkz. § 52).

13. Anayasa'nın 26. maddesinde devlete bilgi verme ödevi yükleyen ilk durumla ilgili bir tereddüt bulunmamakla beraber ikinci durumun açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç olduğunu belirten Anayasa Mahkemesi, somut olayın şartları esas alınarak yapılacak değerlendirmede dört kriterin sağlanması hâlinde bilgi edinme hakkının ifade özgürlüğünün kullanılmasının bir aracı olduğu sonucuna ulaşılacağını belirtmiştir. Buna göre;

i. Bilgi Edinme Talebinin Amacı: Kamu kurumları tarafından tutulan bilgiye erişim düşüncenin açıklanması amacının bir ön şartı olmalıdır. Bu bağlamda talep edilen bilginin, gazetecilik faaliyetlerinde veya kamusal tartışma platformu oluşturan diğer faaliyetlerin hazırlık aşaması olan düşüncenin oluşumu sürecinde faydalanılmak üzere ulaşılması gerekli bir araç olduğunun ortaya konulması gerekir.

ii. Talep Edilen Bilginin Niteliği: Talep edilen bilginin niteliğinin kamu yararı testini geçiyor olması gerekir. Bu bağlamda resmî makamlarca tutulan ve kişinin kendisi hakkında olan bilgiye erişim talepleri ile kişinin kendisi hakkında olmamakla birlikte kamu yararı amacı da taşımayan bilgiye erişim talepleri başvuruculara Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında bir hak tanımaz. Ancak kamu yararını ilgilendiren, kamuya menfaat sağlayacak meselelere ilişkin bilgi taleplerinde bilgi edinme hakkının ifade özgürlüğünün gerçekleştirilmesinde başvurulan bir araç işlevi gördüğü kabul edilebilir.

iii. Bilgi Edinme Talebinde Bulunan Kişinin Kimliği: Bilgi edinme talebinde bulunan kişinin kamuoyunun bilgilendirilmesi konusundaki rolünün özel bir önem taşıması gerekir.

iv. Talep Edilen Bilginin Mevcudiyeti: Anayasa'nın 26. maddesi resmî makamlara bilgi ve veri toplama yükümlülüğü yüklememektedir. Bu nedenle ancak hazır ve kullanılabilir olan bilgiye erişim taleplerinin reddi ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturabilir (daha ayrıntılı değerlendirmeler için aynı kararda bkz. § 53).

14. Somut olayda başvurucu kamu görevinden çıkarılmasına yönelik bağlı bulunduğu İdare tarafından hazırlanan idari soruşturma dosyasına dair bilgi talebinde bulunmuştur. Bu aşamada öncelikle başvurucunun bilgi edinme talebinin Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında görülmeye uygun olup olmadığına yönelik olarak talep edilen bilginin mevcudiyetinin, başka bir ifadeyle hazır ve kullanılabilir olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Başvurucunun söz konusu talebine İdare herhangi bir cevap vermemiş, başvurucu da idari yargı yoluna başvurarak zımni ret işleminin iptali için dava açmıştır. Yargılama aşamasında davalı İdare cevap dilekçesinde; başvurucunun kamu görevinden çıkarılması bir soruşturma sonucuna dayanmadığından başvurucu hakkında İdarede herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı, OHAL Komisyonundan da İdareye ulaşan herhangi bir bilgi ve belge olmadığı belirtilmiştir. İdare Mahkemesi de kararında davalı İdare nezdinde henüz herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığından davanın reddine karar vermiştir. Bu kapsamda başvurucunun talep ettiği bilginin ilgili İdarede hazır ve kullanılabilir bir şekilde mevcut olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Kaldı ki hakkındaki idari soruşturma dosyasının İdarede mevcut olmaması da başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına yönelik açacağı idari ve yargısal süreçlerde kullanabileceği bir olgu kapsamındadır. Nihai

olarak yukarıda açıklandığı şekliyle başvurucunun idareden istediği bilgilerin istem anında idare nezdinde mevcut olmadığı anlaşıldığından başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu görülmektedir.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET AKYOL

B. No: 2020/28464 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/28464

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET AKYOL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/28464

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Ahmet AKYOL

Vekili : Av. İbrahim KESKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; bedelsiz yola terk edilen taşınmaz nedeniyle tazminat ve sınırında bulunan taşınmaza imar izni verilmesi nedeniyle taşınmazda meydana gelen değer kaybının ödenmesi talebiyle açılan davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 17/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Bireysel başvuru formunda nihai kararın tebliğ veya öğrenme tarihinin 17/7/2020 (e-tebligat) olarak ifade edilmesine rağmen başvurunun otuz

günlük başvuru süresi geçtikten sonra 21/8/2020 tarihinde yapıldığı anlaşılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 27; Erendiz Önal, B. No: 2014/1133, 30/6/2014, §§ 24-34). Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BARIŞ YEŞİLOVA

B. No: 2020/32876 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32876

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BARIŞ YEŞİLOVA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32876)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Barış YEŞİLOVA

Vekili : Av. Nurettin KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, el koyma tedbirinin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Başvurucu hakkında 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun'a muhalefet suçundan yapılan soruşturma kapsamında suçta kullandığı iddiasıyla başvurucunun adına kayıtlı araca 11/1/2013 tarihinde Kırklareli 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından el konulmasına karar verilmiştir. Kırklareli Cumhuriyet Başsavcılığınca 21/1/2013 tarihinde iddianame düzenlenerek başvurucunun 4733 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır.

3. Kırklareli 1. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından yapılan yargılama sonunda 8/1/2015 tarihinde başvurucunun beraatine, el konulan başvurucuya ait aracın müsaderesine dair talebin reddi ile üzerinde bulunan tedbir şerhinin terkinine karar

verilmiştir.

4. Başvurucu 31/8/2020 tarihli dilekçe ile trafik siciline şerh düşmek suretiyle el konulan aracı üzerindeki tedbir şerhinin kaldırılmasını talep etmiştir. Mahkeme 1/9/2020 tarihinde ek karar ile talebin reddine, araç üzerinde bulunan tedbir şerhinin 8/1/2015 tarihli Mahkeme kararı kesinleşene kadar devamına karar vermiştir. Başvurucunun itirazı üzerine Kırklareli 1. Ağır Ceza Mahkemesinin yaptığı inceleme sonucunda kararın usul ve kanuna uygun olduğu belirtilerek 9/9/2020 tarihinde itirazın reddine karar verilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 20/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 14/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

6. Katılan vekili Mahkemenin 8/1/2015 tarihli kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş; Yargıtay, temyiz incelemesi sonucunda 9/9/2020 tarihinde bozma kararı vermiştir. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonucunda 31/5/2022 tarihinde başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiş, ancak başvurucuya ait araç ile ilgili yeni bir karar verilmemiştir. Anılan kararın 15/3/2023 tarihinde Yargıtayca onanarak kesinleşmesi üzerine Mahkemece verilen 1/9/2020 tarihli ek karar uyarınca başvurucuya ait araç üzerinde bulunan tedbir şerhi kaldırılmıştır.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; 8 yılı aşkın bir süredir devam eden ceza yargılamasında aracının siciline şerh konulduğu, elkoyma tedbirinin uzun sürdüğünü belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

10. 4/12/2004 tarihli 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde düzenlenen yol, bir yandan başvurucunun maruz kaldığı el koyma işleminin hukuka aykırılığının tespiti diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu, başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (Mehmet Ali Aslan, B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28).

11. Anayasa Mahkemesi, elkoyma tedbirinin hukuka aykırı olmasından dolayı mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu kabul etmiştir (Nuray Işık, B. No: 2014/7561, 28/9/2016, §§ 58-69).

12. Somut olayda başvurucu, hakkında yapılan ceza soruşturması ve kovuşturması süresince

trafik siciline şerh verilmek suretiyle el konulan aracı üzerindeki tedbir şerhinin uzun süre devam etmesi nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yoluna başvurmaksızın yapılan bireysel başvuruların incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir. Dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlaline neden olduğu ileri sürülen söz konusu iddiaya ilişkin olarak başvuru yolları usulünce tüketilmemiştir.

13. Açıklanan gerekçeyle mülkiyet hakkının ihlali iddiasına ilişkin başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT KAYMAKÇI

B. No: 2020/35000 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35000

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT KAYMAKÇI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35000)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mücahit AYDIN

Başvurucu : Murat KAYMAKÇI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükümlüye babasının cenaze törenine katılması için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İskenderun T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak barındırılan başvurucunun babası 31/8/2020 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucu aynı günkü dilekçesiyle Antakya'da gerçekleşecek cenaze törenine katılmak için izin talebinde bulunmuştur. Başsavcılık, başvurucunun talebini COVID-19 salgını nedeniyle cenazeye katılmasının sakıncalı olduğu gerekçesiyle 31/8/2020 tarihinde reddetmiştir. Ret kararı başvurucuya aynı gün tebliğ edilmiştir.

3. Başvurucu İskenderun İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) yazdığı 14/9/2020 tarihli dilekçesinde; salgın tedbirlerinin genel olarak gevşetildiğini ve Ceza İnfaz Kurumunda açık öğretim sınavlarının yapıldığını, buna karşın babasının cenazesine katılma talebinin COVID-19 salgını nedeniyle reddedildiğini belirtmiştir. Artık cenazeye katılımının mümkün olmadığını ve manevi zarara uğradığını ifade eden başvurucu kanuni haklarını kullanabileceği mercilerin kendisine bildirilmesini talep etmiştir. Hâkimlik 6/10/2020 tarihli yazısı ile Hâkimlikçe yapılacak herhangi bir işlem bulunmaması nedeniyle söz konusu

dilekçeyi Başsavcılığa göndermiştir. Başsavcılığın 8/10/2020 tarihli yazısında başvurucunun şikâyetiyle ilgili Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapabileceği belirtilmiştir. Anılan yazı 12/10/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

4. Başvurucu 27/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu; ülke genelinde ve Ceza İnfaz Kurumunda salgın tedbirlerinin gevşetildiğini, maske ve mesafe tedbirleri uygulanarak babasının cenazesine katılımı sağlanabilecekken bu yöndeki talebinin reddedildiğini, bu nedenle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şikâyet başvurusunda bulunmadığı hususunun dikkate alınarak başvurunun süresi içinde yapılıp yapılmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Somut başvuruda infaz hâkimliğine şikâyet yolunun tüketilmesinin zorunlu olmadığı ve başvurunun süresi içinde yapıldığı değerlendirilmiştir (benzer yöndeki kararlar için bkz. Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 16/12/2019, §§ 32-39).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucunun özel ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin bulunduğu ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının bulunduğu açıktır (Rasul Kocatürk, §§ 45-50).

12. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Abuzer Uzun, B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38).

13. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Rasul Kocatürk, § 56). Ölüm, insan hayatında karşılaşılan acı olaylardan biridir. Birçok kültürde ölen kimsenin tanıdıkları bir araya gelerek ölüm nedeniyle duyulan acı ve üzüntüyü paylaşır. Ölenin geride kalan aile bireyleri ziyaret edilerek kendilerine maddi ve manevi destekte bulunulur. Şüphesiz bu acıyı ölüm anından itibaren en yoğun derecede yaşayan ve desteğe en çok ihtiyaç duyanlar aile bireyleridir. Bu nedenle ölenin aile bireylerine taziye

ziyaretinde bulunulması, aile bireylerinin de taziyeleri kabulü kültürümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Kanun koyucu bu insani düşünceden ve kültürel olgulardan hareketle 5275 sayılı Kanun'da yakınlarının ölümü hâlinde hükümlüye mazeret izni verilmesini düzenlemiştir. Kanun'daki izin süreleri gözetildiğinde kanun koyucunun iznin kapsamını sadece defin işlemi ile sınırlı tutmadığı, definden sonra yapılan taziye ziyaretlerini kabul etmeye ve aile bireylerinin bir arada kalarak birbirlerine destek olmalarına imkân tanımayı da amaçladığı kabul edilmelidir. Buna göre cenazeye katılma talebinin taziye kabulüyle birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu yorum aynı zamanda aile hayatına saygı hakkının gereklerine de uygun olacaktır (Rasul Kocatürk, § 61). Cenazeye veya taziye katılımın sağlanması imkân dâhilinde görülmezse bu duruma ilişkin zorunluluk hâllerinin somut olgu ve olaylara dayalı olarak açıklanması gerekir (Rasul Kocatürk, § 62).

14. Somut olayda başvurucu Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır. Başvurucunun vefat eden babasının aynı il sınırları içerisinde ve uzak sayılamayacak bir mesafede gerçekleşecek olan cenaze törenine katılım talebi COVID-19 salgını ve alınan tedbirler gerekçe gösterilerek reddedilmiştir. Bununla beraber COVID-19 salgını ve tedbirlerine ilişkin genel bir gerekçeyle yetinilmiş, sosyal mesafe ve maske kullanımı gibi tedbirler çerçevesinde başvurucunun talebinin karşılanmasına ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Başvurucunun cenaze törenine katılımının sağlanması mümkün olmayabilirse de alternatif olarak taziyeye katılımın sağlanması hususu da değerlendirilmemiştir. Başsavcılık, başvurucunun talebinin karşılanması için durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini, ilgili personelin görevlendirilmesi için alternatif çözümler denediğini ortaya koyabilmiş değildir. Başvurucunun babasının cenazesine veya taziyesine katılamamasının neden olduğu derin üzüntü dikkate alındığında Başsavcılık ve derece mahkemesi kararlarında gösterilen gerekçeler, başvurucunun çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik ikna edici, ilgili ve yeterli unsurlara sahip değildir. Dolayısıyla, başvurucunun cenazeye ya da taziyeye katılarak ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamu makamlarının talebin reddedilmesi şeklindeki müdahalesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçeyle Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. Başvurucunun babasının vefatının üzerinden uzun bir süre geçtiği dikkate alındığında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için başvurucunun talebinin kamu makamlarınca yeniden değerlendirilmesinde hukuki yarar bulunmamaktadır.

18. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL

EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İskenderun Cumhuriyet Başsavcılığı (31/8/2020-2020/830 Muh.) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH SELVİ

B. No: 2020/35123 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35123

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH SELVİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35123)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mücahit AYDIN

Başvurucu : Abdullah SELVİ

Vekili : Av. Şirin DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükümlüye babasının cenaze törenine katılması için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak barındırılan başvurucunun babası 30/9/2020 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucunun halası Ceza İnfaz Kurumuna faks yoluyla aynı gün gönderdiği dilekçeyle ailede başka erkek birey bulunmadığını da belirterek başvurucuya, babasının Afyonkarahisar ili Sinanpaşa ilçesi Tınaztepe kasabasında gerçekleşecek cenaze törenine katılması ve taziyeleri kabul etmesi için izin verilmesi talebinde bulunmuştur. Babasının vefatından haberdar olan başvurucu da aynı günkü dilekçesiyle cenaze törenine katılmak için izin talebinde bulunmuştur. Afyonkarahisar Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), COVID-19 salgın hastalığı ve alınan tedbirleri gerekçe göstererek başvurucunun talebini aynı gün reddetmiştir.

3. Cenaze törenine katılamayan başvurucu, 2/10/2020 tarihli dilekçesiyle taziyeleri kabul

etmek, ailesine ve özellikle de kronik rahatsızlıkları olan annesine destek olmak için izin talebinde bulunmuştur. Başvurucunun halası da Ceza İnfaz Kurumuna aynı gün faks yoluyla taziye evinde salgın tedbirlerinin alındığını belirten bir dilekçe ile başvurucunun annesinin sağlık durumuna ilişkin belgeleri göndermiştir. Başsavcılık, COVID-19 salgın hastalığı ve alınan tedbirleri gerekçe göstererek başvurucunun izin talebini 5/10/2020 tarihinde reddetmiştir.

4. Başvurucu 30/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu; cenaze tarihinde salgın tedbirlerinin hafifletilerek kontrollü sosyal hayata geçildiğini, buna karşın kendine cenazeye katılım izni verilmediğini, babasına karşı son görevini yerine getirememesi ve aile bireylerine destek olamaması nedeniyle psikolojisinin bozulduğunu beyan etmiştir. Bir kısım mahpuslara salgın nedeniyle ev izni verilirken kendisinin cenazeye katılmasına izin verilmemesinin ayrımcılık olduğunu ifade eden başvurucu eşitlik ilkesi, yaşam hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; cenaze tarihinde ülkemiz genelinde COVID-19 salgınının devam ettiği belirtilerek başvuru incelenirken bu hususun dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi benzer bir başvuruda cenaze törenine katılma yönünden infaz hâkimliğine şikâyet yolunun tüketilmesinin zorunlu olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 16/12/2019, §§ 32-39). Somut başvuru açısından da bu yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucunun özel ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin bulunduğu ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının bulunduğu açıktır (Rasul Kocatürk, §§ 45-50).

12. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Abuzer Uzun, B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38).

13. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve

aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Rasul Kocatürk, § 56).

14. Ölüm, insan hayatında karşılaşılan acı olaylardan biridir. Birçok kültürde ölen kimsenin tanıdıkları bir araya gelerek ölüm nedeniyle duyulan acı ve üzüntüyü paylaşır. Ölenin geride kalan aile bireyleri ziyaret edilerek kendilerine maddi ve manevi destekte bulunulur. Şüphesiz bu acıyı ölüm anından itibaren en yoğun derecede yaşayan ve desteğe en çok ihtiyaç duyanlar aile bireyleridir. Bu nedenle ölenin aile bireylerine taziye ziyaretinde bulunulması, aile bireylerinin de taziyeleri kabulü kültürümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Kanun koyucu bu insani düşünceden ve kültürel olgulardan hareketle 5275 sayılı Kanun'da yakınlarının ölümü hâlinde hükümlüye mazeret izni verilmesini düzenlemiştir. Kanun'daki izin süreleri gözetildiğinde kanun koyucunun iznin kapsamını sadece defin işlemi ile sınırlı tutmadığı, definden sonra yapılan taziye ziyaretlerini kabul etmeye ve aile bireylerinin bir arada kalarak birbirlerine destek olmalarına imkân tanımayı da amaçladığı kabul edilmelidir. Buna göre cenazeye katılma talebinin taziye kabulüyle birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu yorum aynı zamanda aile hayatına saygı hakkının gereklerine de uygun olacaktır (Rasul Kocatürk, § 61).

15. Cenazeye veya taziyeye katılımın sağlanması imkân dâhilinde görülmezse bu duruma ilişkin zorunluluk hâllerinin somut olgu ve olaylara dayalı olarak açıklanması gerekir (Rasul Kocatürk, § 62).

16. Somut olayda başvurucu Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır. Başvurucunun vefat eden babasının aynı il sınırları içerisinde ve uzak olmayan bir mesafede gerçekleşecek olan cenaze törenine katılım talebi COVID-19 salgını ve alınan tedbirler gerekçe gösterilerek reddedilmiştir. Başvurucunun taziyeye katılım için izin talebi de aynı gerekçeyle reddedilmiştir. Bununla beraber COVID-19 salgını ve tedbirlerine ilişkin genel gerekçeyle yetinilmiş, sosyal mesafe ve maske kullanımı gibi tedbirler çerçevesinde başvurucunun talebinin karşılanmasına ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Vefat ile aynı gün gerçekleşmesi nedeniyle başvurucunun cenaze törenine katılımının sağlanması mümkün olmayabilirse de alternatif olarak taziyeye katılımın sağlanması değerlendirilmemiş, başvurucunun yakınlarının taziye evinde salgın tedbirlerinin alındığına ilişkin beyanları gözardı edilmiştir.

17. Başsavcılık, başvurucunun talebinin karşılanması için durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini, ilgili personelin görevlendirilmesi için alternatif çözümler denediğini ortaya koyabilmiş değildir. Başvurucunun uzun yıllar görmediği babasının vefatı ve cenazesine veya taziyesine katılamamasının neden olduğu derin üzüntü dikkate alındığında Başsavcılık kararında gösterilen gerekçeler, başvurucunun çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik ikna edici, ilgili ve yeterli unsurlara sahip değildir. Dolayısıyla, başvurucunun cenazeye ya da taziyeye katılarak ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamu makamlarının talebin reddedilmesi şeklindeki müdahalesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvurucunun babasının vefatının üzerinden uzun bir süre geçtiği dikkate alındığında

ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için başvurucunun talebinin kamu makamlarınca yeniden değerlendirilmesinde hukuki yarar bulunmamaktadır.

20. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Afyonkarahisar Cumhuriyet Başsavcılığı (B.M. 30/9/2020-2020/9852; 5/10/2020-2020/9964) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.D.

B. No: 2020/39912 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39912

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.D. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39912)

Karar Tarihi: 3/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/8/2024-32624

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : A.D.

Vekili : Av. Tuğba Evrim SÜMENGEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda meydana gelen intihara bağlı ölüm olayı ve ölüm temelinde açılan tazminat davasının uzun sürmesi nedeniyle yaşam ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun oğlu F.D. çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçlamasıyla Kayseri 3. Sulh Ceza Hâkimliği kararı uyarınca 27/4/2010 tarihinde tutuklanarak İncesu Tutuklu Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) 4. koğuşa yerleştirilmiştir. Kuruma yerleştirildiği tarih itibarıyla 18 yaşını doldurmamış (17 yıl 8 ay) olan F.D. hakkında düzenlenen genel adli muayene raporunda darp ve cebir izi bulunmadığı belirtilmiştir. F.D.nin yerleştirildiği koğuşta kendisi dâhil toplam yedi kişi barındırılmaktadır.

3. Kurumun Psikososyal Servisi tarafından düzenlenen 28/4/2010 tarihli Çocuk

Tutuklu/Hükümlü Ön Görüşme Tanıma Takip Formu'nda F.D.nin geçmişte fiziksel ya da psikolojik rahatsızlık geçirmediği, ilaç kullanmadığı, herhangi bir bağımlılığı olmadığı, daha önce kendisine zarar verme girişiminde bulunmadığı ve ilk kez ceza infaz kurumunda bulunduğu tespit edilmiştir. Formun sonuç kısmında ise F.D.nin kendisini ifade edebilen, sakin, duygusal, içine kapanık bir birey olarak değerlendirildiği, herhangi bir fiziksel/psikolojik rahatsızlık gözlemlenmediği ifade edilmiş ve ailesi ile görüşüldükten sonra genel değerlendirme yapılacağı kaydedilmiştir.

4. 1/5/2010 tarihinde -Olay Tutanağı'nda belirtildiği şekliyle- 4. koğuşta kalan çocukların kapıya şiddetle vurmaları üzerine Kurum personeli koğuşa intikal etmiş, F.D.nin uzun süredir tuvalette olduğunun söylenmesi üzerine kilitli olan tuvaletin kapısını kırarak içeri girmiş ve F.D.yi tuvalet penceresinin demir parmaklıklarına çarşaf parçası ile kendisini asmış vaziyette bulmuştur. F.D. bulunduğu yerden çarşafın kesilmesi suretiyle alınarak Kurum revirine taşınmış ve hemen akabinde acil servis ambulansı ile Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürülmüştür. Hastane tarafından düzenlenen rapordan ambulansla getirildiğinde F.D.nin kalbinin durduğu anlaşılmıştır.

5. İncesu Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olay hakkında yürüttüğü soruşturmada ilk aşamada olay yeri krokisi ve olay yeri inceleme raporu hazırlamıştır. Anılan belgelere göre olay yerindeki 53x53 cm olan tuvalet penceresinin zemine mesafesi 157 cm olup koğuşun banyo ve çamaşırhanesinde yırtılmış çarşaf bulunmuştur. Pencerenin demir parmaklıklarına bağlanmış, ip şeklinde çarşaf parçaları vardır. Sonrasında olay günü Kurumda görevli bulunan personel listesi temin edilmiş, olay yeri fotoğrafları çekilmiştir.

6. Adli Tıp Kurumu Birinci İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen 18/10/2011 tarihli otopsi raporunda ölümün ası sonucu hipoksik beyin ve komplikasyonları sebebiyle gerçekleştiği tespit edilmiştir.

7. Başsavcılık, mahpusların olay günü ve Kurum personelinin ise olaydan iki gün sonra ifadesini almıştır. 1/5/2010 günü nöbetçi olan ve olaya müdahale eden Kurum personeli A.R. ve O.Ş. birbiriyle örtüşen beyanlarında özetle olay günü gürültü duymaları üzerine 4. koğuşa gittiklerini, koğuşta kalan çocukların tuvaletten uzun süre çıkmayan arkadaşları olduğunu söylemeleri üzerine tuvalet kapısını kırarak kendisini tuvalet penceresinin demir parmaklıklarına çarşaf ile asan F.D.yi bulunduğu yerden aldıklarını, ambulansı aradıklarını ve F.D.nin hastaneye sevkini sağladıklarını belirtmiştir. Kurum personeli ayrıca 4. koğuşa olay günü nöbetleri başlayınca uğradıklarını, çocuklara bir sıkıntıları olup olmadığını sorduklarını, herhangi bir olumsuzluk tespit etmediklerini, F.D.nin bir problemi olduğuna dair izlenim de edinmediklerini ifade etmiştir. 4. koğuşta F.D. ile birlikte kalan diğer mahpus çocuklar (toplam altı kişi) birbiriyle örtüşen ifadelerinde özetle olay günü F.D.nin tuvalete girip 15 dakika boyunca tuvaletten çıkmaması üzerine kapıyı çaldıklarını, içeriye bakmaya çalışıp içeriyi göremeyince Kurum personeline haber verdiklerini, Kurum personelinin kapıyı kırdığını, kendisini asmış vaziyetteki F.D.yi çıkararak ambulansa naklettiğini, ayrıca F.D.nin kendi hâlinde, içine kapanık, pek konuşmayan biri olduğunu ancak intihar edeceği yönünde bir izlenim edinmediklerini ifade etmiştir.

8. Başsavcılık 28/6/2011 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Gerekçede, olay akışına ve toplanan delillere yer verdikten sonra F.D.nin intihara azmettirildiğine, teşvik edildiğine ya da intiharına herhangi bir şekilde yardım edildiğine dair delil olmadığını, Kurum personelinin de görevlerini ihmal ettiğine ilişkin herhangi bir bulgu tespit edilmediğini belirtmiştir. Karar itiraz aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, Kayseri 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde oğlunun intiharında idarenin hizmet kusuru olduğu iddiasıyla tam yargı davası açmıştır. Mahkeme 25/9/2012 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararında öncelikle konuya ilişkin mevzuata ve ceza soruşturması dâhil olmak üzere olay akışına yer veren Mahkeme, insan hakları yargısı içtihadı uyarınca yaşam hakkına ilişkin pozitif yükümlülüğünün ihlal edildiğinden söz edilebilmesi için intihar riski bilinmesine rağmen gereken önlemlerin alınmaması gerektiğini vurgulamıştır. Kararda devamla ölümün ası nedeniyle meydana geldiğinin sabit olduğunu, eldeki deliller uyarınca, Kuruma gelmesini takiben üç dört gün içinde intihar eden F.D.nin intihar edeceği izlenimi veren herhangi şüpheli davranışı veya beyanının, yakınmasının olmadığını, tanık ifadelerinin de bu durumu desteklediğini, bu bağlamda Kurum idaresinin ölümün meydana gelmesinde bir kusuru olmadığını ifade ederek ret kararını gerekçelendirmiştir. Ret hükmüne yönelik temyiz talebi Danıştay Onuncu Dairesi tarafından 15/4/2016 tarihinde, karar düzeltme talebi de yine aynı Daire tarafından 29/9/2020 tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 18/11/2020 tarihinde öğrenmesinin ardından 18/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; çocuğu Kuruma yerleştirilirken detaylı tetkik yapılmadığını, intihar riskinin tespit edilemediğini, ağır bir suçlama ile karşı karşıya olan F.D.nin risk taşıyan biri olmasına rağmen gereken önlemlerin alınmadığını, Kurum personelinin özensiz davrandığını belirterek yaşam hakkı bağlamında koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle olaya ilişkin süreç, mevzuat ve içtihat detaylarıyla aktarılmış; devletin koruma yükümlülüğünün ihlalinden sorumlu tutulabilmesi için bilinen ya da bilinmesi gereken riskin gerçekleşmesini önlemek için makul adımlar atılmamış olması gerektiği belirtilerek olayın kendine özgü şartlarının gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Başvuru formundaki iddialar ve olayın niteliği dikkate alınarak inceleme, yaşam hakkının maddi boyutu kapsamında koruma yükümlülüğü yönünden yapılmıştır. Başvurucunun intihar riskine ilişkin koruma tedbiri yönünden şikâyetleri olup risk gerçekleştikten sonraki aşamaya dair sağlık hizmetinin sunumu yönünden bir iddiası yoktur.

14. Yaşam hakkı kapsamında devletin pozitif yükümlülükleri açısından benimsenen temel yaklaşıma göre devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa’nın 17. maddesi devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanması, etkili idari ve yargısal tedbirlerin alınması görevi yüklemektedir. Bu kapsamda bazı özel şartlarda devletin kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır . Ceza infaz kurumlarında gerçekleşen ölüm olayları için de geçerli olabilecek bu yükümlülüğün ortaya çıkması için ceza infaz kurumu yetkililerinin, kontrolleri altındaki bir kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk olduğunu bilip

bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmek, böyle bir durum söz konusu ise bu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıklarını incelemek gerekir. Ancak özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi dikkate alınarak pozitif yükümlülük yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır (alıntılanan ilkeler için bkz. T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021; Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014; Mehmet Kaya ve diğerleri, B. No: 2013/6979, 20/5/2015).

15. Başvuruya konu sürece bakıldığında F.D.nin 27/4/2010 tarihinde çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçlamasıyla tutuklanarak ceza infaz kurumuna yerleştirildiği, 1/5/2010 tarihinde öğlen saatlerinde intihar ederek hayatına son verdiği görülmüştür.

16. Yaşam hakkı kapsamında devletin öncelikle yaşamı tehlikeye girebilecek kişilerin yaşamını korumak için yeterli yasal ve idari bir çerçeve oluşturması gerektiği yönündeki yükümlülük ceza infaz kurumlarında bulunan kişilerin yaşam ve sağlıklarının korunması için de geçerlidir. Bu kapsamda ceza infaz kurumu yetkililerince yerine getirilecek kontrol ve denetim işlemleri ile bu konuda alınacak diğer tedbirlerin mevzuatta ayrıntılı olarak düzenlendiği daha önce Anayasa Mahkemesince tespit edilmiştir (Nejla Özer ve Müslim Özer, B. No: 2013/3782, 21/4/2016, §§ 74-89; Hilmi Moray, B. No: 2013/3053, 21/4/2016, §§ 25-36).

17. Yaşam hakkına ilişkin koruma yükümlülüğünün değerlendirilmesinde öncelikle ele alınması gereken husus somut olayın gerçekleşme biçimi, olayı çevreleyen şartlar ve başvurucunun ileri sürdüğü hususlar bağlamında Kurum yetkililerinin F.D.nin intihar etme riski olduğunu bilip bilmediklerinin veya bilmelerinin gerekip gerekmediğinin (öngörülebilirliğin) saptanmasıdır. Ardından da riski bildikleri veya bilmeleri gerektiği sonucuna ulaşılması hâlinde F.D.nin sağlığının korunması ve kendisine zarar vermemesi için makul olarak beklenebilecek etkin ve pratik tedbirleri alıp almadıklarının tespit edilmesidir.

18. Kuruma alınırken F.D.nin vücudunda darp ve cebir bulgusu saptanmadığı genel adli muayene raporu ile sabittir. 28/4/2010 tarihli Çocuk Tutuklu/Hükümlü Ön Görüşme Tanıma Takip Formu'nda F.D.nin geçmişte fiziksel ya da psikolojik rahatsızlık geçirmediği, ilaç kullanmadığı, herhangi bir bağımlılığı olmadığı, daha önce kendisine zarar verme girişiminde bulunmadığı ve ilk kez ceza infaz kurumuna girdiği tespit edilmiştir. Formun sonuç kısmında da F.D.nin kendisini ifade edebilen, sakin, duygusal, içine kapanık bir birey olarak değerlendirildiği, kendisinde herhangi bir fiziksel/psikolojik rahatsızlık gözlemlenmediği ifade edilmiş; ailesi ile görüşüldükten sonra genel değerlendirme yapılacağı kaydedilmiştir. Özetle Kuruma yerleştirilme sırasındaki tespitten ve sosyal çalışmacı tarafından düzenlenen formdan anlaşıldığı üzere F.D.nin psikolojik rahatsızlığı ve/veya şüpheli hâli tespit edilmemiştir. Ayrıca F.D.nin Kurumda olmaktan kaynaklanan ağır bir huzursuzluk/rahatsızlık duyması nedeniyle yardım talebinde/yakınmada bulunmadığı görülmüştür.

19. Kuruma alınan herhangi bir mahpusun herhangi bir şüpheli durum olmadan, suçlamanın (ağır ya da basit) niteliğine bağlı olarak ayrı/farklı incelemeye tabi tutulması gerektiği yorumunu getirmek, bunu yaşamı koruma yükümlülüğü dâhilinde bir edim olarak görmek kamu makamlarına aşırı bir külfet yüklemek anlamına gelecektir. Kaldı ki F.D.nin kendisine yönelik suçlamanın ağırlığının etkisiyle intihar kararı aldığı yönünde net birtespitte

bulunmak da somut olayın şartlarında mümkün değildir.

20. Somut olayın koşulları açısından F.D.nin Kuruma alındıktan çok kısa bir süre sonra (üç dört gün içinde) intihar ettiğinin de altının çizilmesi gerekir. Zira bu koşul bağlamında sosyal çalışmacı gibi uzman kişiler dâhil Kurum personelinin F.D.yi tanımak, gözlemde bulunmak, olası rahatsızlığını veya şüpheli hâlini irdelemek adına fırsat bulacağı bir zamanı olduğu değerlendirmesini yapmak mümkün değildir. Bir başka ifadeyle Kurum personeli için de F.D.nin intiharının ani geliştiğini söylemek mümkündür.

21. Kurumda kaldığı kısa süre zarfında F.D.nin psikolojik yardım veya destek talebi olmadığı gözlenmiştir. Ayrıca başvuru formunda F.D.nin daha önce psikolojik rahatsızlıkları olduğuna, tedavi gördüğüne ve/veya daha önce benzer şekilde intihar girişiminde bulunduğuna dair somut veri ile desteklenen bir iddia yer almamaktadır. Bu bağlamda F.D.nin Kuruma kabul esnasında yapılan içe kapanık olduğu yönündeki tespitin de -bu duruma bağlı bir rahatsızlık/risk teşkil eden destekleyici başkaca bir belirleme/yakınma olmayışı ve olayı çevreleyen şartlar karşısında- riskin öngörülebilirliği açısından tek başına yeterli kabul edilmeyeceği ve intihar eyleminin öngörülebilirliğini sağlayacak bir veri olmadığı değerlendirilmiştir.

22. Bu tespitlere ek olarak başvurucunun, çocuğunun psikolojik olarak rahatsız olduğuna, daha önce ilaç kullandığına ve/veya özel ihtimam gösterilmesi, kontrol edilmesi gerektiğine yönelik bu hususları tevsik eden bir bilgi/belge sunmadığı ya da Ceza İnfaz Kurumuna bu doğrultuda bir başvuruda bulunmadığı anlaşılmıştır.

23. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde F.D.nin intihar ederek yaşamına son vermesinin Kurum yetkilileri bakımından öngörülebilir olmadığı ve koruma yükümlülüğü bağlamında yaşam hakkına yönelik ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden bir kanaat belirtilmemiştir.

26. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

27. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar

verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULSAMET DOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/40060 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/40060

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULSAMET DOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/40060)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan:Kadir ÖZKAYA

Üyeler:Engin YILDIRIMRıdvan GÜLEÇBasri BAĞCIKenan YAŞAR

Raportör:Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucular:1.Fatma BAKİ2. Halit YAMAN3. Münevver YAKULİ

Başvurucular Vekili:Av. Göksel ÖZERKAN4. Abdulsamet DOĞAN5. Murat ÇETİN6. Nurettin ÇAĞLIYAN

Başvurucular Vekili:Av. Jan Aras ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş sözleşmesi feshedilen başvuruculaların sendikal tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların iddiasına göre iş sözleşmeleri sendikal nedenlerle sonlandırılmıştır. Başvurucular bu kapsamda işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmıştır.

3. Açılan davaların tamamında ilk derece mahkemeleri davaların kabulüne ve başvurucular lehine sendikal tazminata hükmetmiştir. Buna karşın Bölge Adliye Mahkemeleri sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği gerekçesiyle bu yönden davaları kesin olarak reddetmiştir.

4. Nihai kararların tebliği üzerine başvurucular süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Başvurucular makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Sendika Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucular iş sözleşmelerinin sendikal nedenlerle feshedildiğini, eksik inceleme sonucu verilen ret kararlarının sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun "Sendika özgürlüğünün güvencesi" kenar başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İşçilerin işe alınmaları; belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri, belli bir sendikadaki üyeliği sürdürmeleri veya üyelikten çekilmeleri veya herhangi bir sendikaya üye olmaları veya olmamaları şartına bağlı tutulamaz.

(2) İşveren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, çalışma şartları veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayrım yapamaz. Ücret, ikramiye, prim ve paraya ilişkin sosyal yardım konularında toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

(3) İşçiler, sendikaya üye olmaları veya olmamaları, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile iş saatleri içinde işçi kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları veya sendikal faaliyette bulunmalarından dolayı işten çıkarılamaz veya farklı işleme tabi tutulamaz.

(4) İşverenin (…) yukarıdaki fıkralara aykırı hareket etmesi hâlinde işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmamak üzere sendikal tazminata hükmedilir.

(5) Sendikal bir nedenle iş sözleşmesinin feshi hâlinde işçi, 4857 sayılı Kanunun (…), 20 ve 21 inci madde hükümlerine göre dava açma hakkına sahiptir. İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiğinin tespit edilmesi hâlinde, 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre işçinin başvurusu, işverenin işe başlatması veya başlatmaması şartına bağlı olmaksızın sendikal tazminata karar verilir. Ancak işçinin işe başlatılmaması hâlinde, ayrıca 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen tazminata hükmedilmez. İşçinin 4857 sayılı Kanunun yukarıdaki hükümlerine göre dava açmaması ayrıca sendikal tazminat talebini engellemez.

(6) İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiği iddiası ile açılacak davada, feshin nedenini ispat yükümlülüğü işverene aittir. Feshin işverenin ileri sürdüğü nedene dayanmadığını iddia eden işçi, feshin sendikal nedene dayandığını ispatla yükümlüdür.

(7) Fesih dışında işverenin sendikal ayrımcılık yaptığı iddiasını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak işçi sendikal ayrımcılık yapıldığını güçlü biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren davranışının nedenini ispat etmekle yükümlü olur. ..”

9. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun sendikal fesih iddiasının değerlendirilmesi bakımından ortaya koyduğu kriterlerle ilgili 7/10/2009 tarihli ve E.2009/9-372, K.2009/416 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde çalışan sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten çekilen, çekilme sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı, toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı, işverence ekonomik veya teknolojik nedenlere dayalı bir fesih yoluna gidilmesi halinde teknik yönden bu hususların araştırılması, feshin son çare olarak kullanılıp kullanılmadığının değerlendirilmesi gereklidir"

10. Anayasa Mahkemesi, benzer başvurularda mahkemelerin sendikal nedenlerle iş sözleşmelerinin feshinin sendika hakkını ihlal ettiği iddialarını incelemiştir (bkz. Emine Yaşar Kaya ve Melike Gök, B. No: 2020/32802, 19/7/2013, Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, Ayhan Akyüz ve diğerleri, B. No: 2018/6851, 10/5/2023; Refiye Şentürk Varlı, B. No: 2021/10518, 20/7/2023; Emrah Üzegül ve diğerleri, B. No: 2020/22386, 7/6/2023; Muharrem Çimen [GK], B. No: 2016/5002, 23/3/2023). Anayasa Mahkemesi bu başvurularda bir iş sözleşmesinin salt sendikal nedenlerle feshedilip feshedilmediğinin tespit edilebilmesi için -Yargıtay ve AİHM içtihatlarında vurgulanan hususları da gözönüne alarak- bazı kriterler belirlemiştir. Bu kriterler, dava konusu olaylara göre genişletilmesi mümkün olmakla birlikte şöyle sıralanabilir;

- Fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten istifa eden/istifa sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı,

- Sendikal neden kavramının, bir fiilin sendikal olarak değerlendirilebilmesi için sadece kurulu bir sendika tarafından yahut sendika üyeleri tarafından yapılmasının zorunlu olmadığının gözönüne alınması, sendika üyesi olmayan bir işçinin henüz kurulmamış bir sendikanın örgütlenmesi için veya kurulmuş bir sendikanın propagandasını yapmak üzere organizasyon düzenlenmesi ya da düzenlenen bir faaliyete katılması veya destekleyici eylemlerde bulunması (sendikaya üye toplama, sendikal konuşmalar yapma, broşür dağıtma vb.) gibi faaliyetlerin de sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilmesi, bunun sonucunda anılan hususların iş sözleşmesinin feshinde etkili olup olmadığının belirlenmesi,

- İş sözleşmesi feshedilenlerin sendikal faaliyette öncü olup olmadıkları,

- Toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı,

- Özellikle sendika üyesi olan ve/veya sendikal faaliyet içerisinde bulunan işçilerin benzer gerekçelerle ve/veya yakın tarihlerde işten çıkarılıp çıkarılmadığı,

- İşyerinde başka sendikalara üye olan işçilerin olup olmadığı, mensubu olduğu sendikadan istifa edenlerin başka bir sendikaya üye olup olmadığı, tüm sendikalı işçilerin toplam işçi sayısına oranı (işyerinin varsa başka şubelerinde çalışan sayısının da dikkate alınarak bu

oranın belirlenmesi), bu oranın dava konusu fesih tarihinden önceki ve sonraki dönemlerde ne şekilde değiştiği (örneğin altışar aylık ya da birer yıllık önceki ve sonraki dilimlerin esas alınması),

- Hâlen sendikalı çalışan varsa sayılarının sembolik olup olmadığı, bu kişilerin üye olduğu sendikaların işyerinde toplu iş sözleşmesi imzalayabilmek için yetkili sendika olma ihtimallerinin bulunup bulunmadığı,

- Sendikal fesih iddialarına ilişkin tanık dinlenip dinlenmediği, bilirkişi raporu alınıp alınmadığı; bu delillerin ne şekilde değerlendirildiği, anılan delillere itibar edilmemişse nedenlerinin ilgili ve yeterli gerekçe ile açıklanıp açıklanmadığı,

- Sendikalı olanların veya sendikal faaliyette bulunanların çalışma alanlarında baskıya uğrayıp uğramadığı (bilmedikleri işlerde çalıştırma, işveren tarafından bizzat yahut diğer çalışanlar aracılığıyla sözlü baskı yapılması, sosyal medya hesaplarının takip edilmesi, gerek olmadığı hâlde fazla iş yükleme/fazla mesaiye bırakma, düşük ücretle çalıştırma, özlük haklarından yararlandırmama veya az yararlandırma vb.),

- Sendikal faaliyetlerin iş gücünü etkileyip etkilemediği ve bunun işverence ortaya konulup konulamadığı,

- İşletmesel nedenlerle işten çıkarmalarda öncelikle sendikalı veya sendikal faaliyette bulunan işçilerin çıkarılıp çıkarılmadığı,

- Performans nedeniyle işten çıkarmalarda objektif kriterler belirlenip belirlenmediği, bu kriterlerin sendikalı veya sendikal faaliyette bulunanlarla diğer işçilere aynı şekilde uygulanıp uygulanmadığı,

- Aynı ya da benzer gerekçelerle işten çıkarılan işçilerin başka mahkemelerde görülen davalarının farklı sonuçlandığına ilişkin iddialar varsa bu iddiaların dikkate alınıp alınmadığı, varsa bu kararlardan neden ayrışıldığının izah edilip edilmediği kriterlerin mahkemelerce somut olaya uyduğu ölçüde uygulanması gerekir (Ahmet Yavuz, B. No: 2019/28133, 14/12/2023; § 28).

11. Bu kapsamda eldeki başvuruda olduğu gibi sendikal nedenlerle bir iş sözleşmesinin sonlandırıldığı iddia edildiğinde mevzuatın gerektirdiği hususların ve ispat şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Derece mahkemelerinin olayın şartlarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Önemle değinmek gerekir ki derece mahkemeleri önündeki uyuşmazlık ne kadar Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetleri ilgilendirirse Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu hak veya hürriyete ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvencelerini denetleme yetkisi o kadar artar. Anayasa Mahkemesinin temel görevi Anayasa'da yer alan hükümlerin yeknesak ve doğru bir biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa'nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla yapılan incelemede derece mahkemelerinin yeri alınmamakta, kamusal makamların süreç içindeki tutumları sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13351, 15/12/2020, § 40; Ahmet Sefa Topuz ve

diğerleri, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, §57; Muharrem Çimen, § 42; Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, § 39). Bu noktada Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, başvuruculların sendikal nedenlerle işten çıkarıldıkları gerekçesiyle açtıkları davalarda devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapılıp yapılmadığına, özellikle derece mahkemelerinin kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğine ilişkindir.

12. Eldeki başvurularda; ilk derece mahkemelerinin sendikal feshin gerçekleştiği sonucuna ulaşarak tazminat kararı vermesine karşın Bölge Adliye Mahkemelerinin; Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz. § 10) uygulamadığı görülmüştür. Oysa Bölge Adliye Mahkemelerince yapılması gereken Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında zikrettiği ve yukarıdaki paragrafta yinelediği kriterlerin somut olaylarda uygulanması ve bundan sonra sendikal fesih olgusunun gerçekleşip gerçekleşmediği sonucuna varılmasıdır. Dolayısıyla Bölge Adliye Mahkemelerinin gerekçelerinde anılan değerlendirmeler yapılmaksızın eksik verilere dayanılarak sendikal feshin gerçekleşmediği şeklinde varılan tespitlere katılmak mümkün olmamıştır.

13. Neticede somut başvurulara konu davalarda, Bölge Adliye Mahkemelerinin ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde Anayasa Mahkemesince geliştirilen ve benimsenen kriterleri dikkate almadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda sendika hakkının gerektirdiği düzeyde yeterli bir yargısal inceleme yapıldığı, gerekçelerinin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. Anlatılan nedenlerle devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucular ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Ayrıca başvuruculardan Fatma Baki, Halit Yaman ve Münevver Yakuli ayrı ayrı 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat, başvurucu Nurettin Çağlıyan ise 5.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan sendika hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca yeniden yargılamaya karar verilmesiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculardan Fatma Baki, Halit Yaman ve Münevver Yakuli'ye ayrı ayrı net 30.000 TL, başvurucu Nurettin Çağlıyan'a talebiyle sınırlı olarak net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculların uğradıklarını iddia ettiği maddi zarar talebi yeniden yargılama kapsamında giderilebileceğinden maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi

gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesine (E.2020/502, K.2020/1742; E.2020/503, K.2020/1743; E.2020/504, K.2020/1744) iletilmek üzere Bursa 9. İş Mahkemesine (E.2018/184, K.2019/675; E.2018/186, K.2019/676; E.2018/188, K.2019/677), Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesine (E.2020/2023, K.2021/435) iletilmek üzere Gebze 1. İş Mahkemesine (E.2018/345, K.2019/425), Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesine (E. 2020/1868, K.2021/845; E.2021/52, K.2021/1656) iletilmek üzere Gebze 2. İş Mahkemesine (E.2018/388, K.2020/36) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculardan Fatma Baki, Halit Yaman ve Münevver Yakuli'ye ayrı ayrı net 30.000 TL, başvurucu Nurettin Çağlıyan'a talebiyle sınırlı olarak net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.364,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 20.164,10 TL yargılama giderinin başvurucular Fatma Baki, Halit Yaman ve Münevver Yakuli'ye MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE; 1.462,80 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 20.262,80 TL yargılama giderinin başvurucular Abdulsamet Doğan, Murat Çetin ve Nurettin Çağlıyan'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ UÇAR

B. No: 2021/3520 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3520

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ UÇAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3520)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Mehmet Ali UÇAR

Vekili : Av. Hatice Çiloğlu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklunun hastalığı ile görme yetersizliğinin ceza infaz kurumunda tutulmasına kesin olarak uygun olmamasına rağmen tutukluluğun devam ettirilmesi, ceza infaz kurumundaki tutma koşullarının da tutuklunun hastalığına ve görme yetersizliğine uygun olmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Avukat olan başvurucu 10/5/1966 doğumludur. Başvurucu, İzmir Alsancak Nevvar Salih İşgören Devlet Hastanesi tarafından hakkında düzenlenen 9/12/2014 tarihli sağlık kurulu raporuna göre yüzde doksan görme engellidir. Ayrıca başvurucunun hemofili hastası olduğuna dair 18/4/2007 tarihli Antalya Devlet Hastanesi sağlık kurulu raporu da mevcuttur.

3. Başvurucu, Mardin'de avukatlık yapmakta iken 22/11/2016 tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında tutuklanmıştır.

4. Başvurucunun ceza infaz kurumundaki şartlardan ve her iki gözünün görme yetisinden

yoksun olduğundan bahisle tahliye talebinde bulunması üzerine Mardin 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 20/12/2016 tarihli kararıyla serbest bırakılmasına karar verilmiştir.

5. Tutukluluk hâli sona eren başvurucu, Mardin'den İzmir'e taşınmış ve avukatlık yapmaya devam etmiştir. Yukarıda anılan suç kapsamında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmada 6/2/2018 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliğince karar verilmiştir.

6. Başvurucu hakkında düzenlenen iddianame İzmir 16. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından kabul edilmiş ve kovuşturma aşamasına geçilmiştir. Mahkeme 27/6/2018 tarihinde başvurucunun serbest bırakılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 8/6/2018 tarihinde Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulunun başvurucu ile ilgili olarak düzenlediği bir rapora dayanılmıştır. Bu raporda başvurucunun her iki gözünde görme kaybı olduğu, başkasının yardımına muhtaç olduğu ve ceza infaz kurumunda hayatını tek başına idame ettiremeyeceği belirtilmiştir.

7. Başvurucu hakkında İzmir Katip Çelebi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesince düzenlenen 14/3/2018 tarihli raporda rehabilitasyon tipi ceza infaz kurumunda kalmasının uygun olduğu belirtilmiştir.

8. Mahkeme 11/1/2021 tarihinde, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan 8 yıl 8 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hükümle birlikte tutuklanmasına karar vermiştir. Anılan karara yönelik istinaf ve temyiz talepleri reddedilerek karar 2/3/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Başvurucu müdafii; başvurucunun hemofili hastası olduğunu, görme yetisinin olmadığını, belirtilen gerekçelere dayanılarak daha önce tutukluluk hâlinin kaldırılmasına karar verilmesine rağmen Mahkemece tekrar tutuklanmasına karar verilmesinin kabul edilemez olduğunu ifade ederek tutuklama kararına itiraz etmiştir.

10. İtirazı inceleyen İzmir 17. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun ceza infaz kurumundaki tutulma şartları konusunda ceza infaz kurumundan gerekli bilgileri istemiştir. Mahkemece anılan raporda başvurucunun ceza infaz kurumunda tek başına hayatını idame ettiremeyeceğinin belirtildiği vurgulanmış ve doğrudan tahliyesini gerektirir bir durumun bulunmadığı belirtilmiştir. Mahkeme, ceza infaz kurumundan gelen bilgiler doğrultusunda başvurucunun durumuna uygun klozetli bir bölümde, kendisine yardımcı olması için aynı suçtan tutuklu üç kişiyle birlikte tutulduğuna işaret ederek itirazı reddetmiştir.

11. Anılan karar başvurucuya 22/1/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvuru 29/1/2021 tarihinde yapılmıştır.

12. Başvurucu tedbir talebinde bulunmuştur. 5/2/2021 tarihinde Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm tarafından başvurucunun adli yardım talebinin, yaşamının ve maddi ve manevi bütünlüğünün korunması için gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik tedbir talebinin kabulüne, tahliye talebinin reddine karar verilmiştir.

13. Bireysel başvuru tarihinden sonra başvurucu 26/5/2021 tarihinde tekrar Adli Tıp Kurumuna sevk edilmiştir. Anılan tarihte düzenlenen Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu raporunda 8/6/2018 tarihli rapora benzer şekilde başvurucunun hayatını tek başına idame ettiremeyeceği belirtilmiştir. Anılan ihtisas kurulunun başvurucu hakkında düzenlediği 28/9/2023 ve 31/1/2024 tarihli raporlar da aynı yöndedir.

14. Başvurucu 8/7/2021 tarihinde Menemen R (Rehabilitasyon) Tipi Ceza İnfaz Kurumuna

nakledilmiştir. Başvurucu 30/8/2021 tarihli dilekçesi ile Anayasa Mahkemesine R tipi ceza infaz kurumunda ihtiyaçlarını kendisinin karşıladığını, kimseyle konuşmasının mümkün olmadığını, gazete veya hakkındaki mahkeme kararlarını dahi okutabilecek kimseyi bulamadığını belirtmiş ve F tipi ceza infaz kurumuna naklinin kendisi açısından daha iyi olacağını dile getirmiştir. Başvurucu 25/11/2022 tarihinde İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; görme engelli ve hemofili hastası olmasına rağmen tutuklandığını, hemofili hastalığı nedeniyle ceza infaz kurumunda tutulmasının yaşamı için tehlike arz ettiğini, ceza infaz kurumunda tutulması sebebiyle görme yetisindeki kaybın tıbbi raporlara göre %90'dan %100'e çıktığını, hayatını sürdürmesi için gerekli günlük ihtiyaçlarını karşılaması konusunda başka tutuklu ve hükümlülerin yardımına muhtaç olduğunu belirterek yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun engeli sebebiyle barındırıldığı ceza infaz kurumunda ihtiyaçları dikkate alınarak iş ve işlemlerin gerçekleştirildiği, yapılacak incelemede yerleşik içtihatların dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

16. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

17. Tutuklu veya hükümlü olan başvurucuların sağlık durumlarının tahliyeyi veya mahkûmiyet hükmünün infazının ertelenmesini veya durdurulmasını gerektirdiğine, tutuldukları süre boyunca kendilerine sunulan sağlık hizmetlerinin yeterli olmadığına ya da ceza infaz kurumlarının şartlarının sağlık durumlarına uygun olmadığına yönelik şikâyetlerinin incelenmesi sırasında yararlanılan genel ilkeler pek çok kararda belirtilmiştir (birçok karar arasından bkz. Ergin Aktaş, B. No: 2014/14810, 21/9/2016, §§ 68-80; Hayati Kaytan, B. No: 2014/19527, 16/11/2016, §§ 36-45).

18. Sözü edilen genel ilkeler uyarınca başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri iki başlık altında değerlendirilmiştir.

A. Başvurucunun Hastalığı ve Görme Yetersizliğinin Ceza İnfaz Kurumunda Tutulmasına Kesin Olarak Uygun Olmamasına Rağmen Tutukluluğunun Devam Ettirildiğine İlişkin İddia Yönünden

19. Anayasa’nın 17. veya başka bir maddesi, herhangi bir hastalıktan muzdarip kişilere tutuklanmayacakları yönünde mutlak bir güvence bahşetmez. Bununla birlikte tutukluların rahatsızlıklarından kaynaklanan acılarının yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk şartlarından dolayı artması ya da artma yönünden bir risk doğması hâlinde Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlali söz konusu olabilir (Fatih Hilmioğlu, B. No: 2014/648, 18/9/2014, § 66; Yusuf Özmen, B. No: 2019/13637, 30/6/2021, § 110).

20. Bedensel engeli nedeniyle yaşamını tek başına idame ettiremeyen veya mevcut hastalığı nedeniyle yalnız kalması yaşamı yönünden risk oluşturan kişinin durumunun tutulduğu koşullarla uyumsuz hâle gelmiş olması o kişinin mutlaka salıverilmesini gerektirmez (Ergin Aktaş, § 80).

21. Başvurucu hakkında düzenlenen sağlık raporlarında başvurucunun ceza infaz kurumunda hayatını tek başına idame ettiremeyeceği belirtilse de ceza infaz kurumunda tutulması nedeniyle başvurucunun yaşamının tehlikeye düşeceği yönünde bir tespite yer

verilmemiştir. Ayrıca tutulduğu ceza infaz kurumlarında başvurucunun sağlık hizmetine erişebildiği, bu kapsamda tutuklu kaldığı süre boyunca ihtiyaç duyduğu zamanlarda hastaneye sevk edilerek tıbbi gözetim altında tutulduğu anlaşılmıştır.

22. Başvurucu, ceza infaz kurumunda tutulması sebebiyle görme yetisindeki kaybın arttığını ileri sürmüş ve bu iddiasını 2014 yılına ait bir sağlık kurulu raporu ile 2018 yılında verilen bir başka sağlık raporuna dayandırmıştır. Ne var ki 2014 yılında alınan sağlık kurulu raporu genel engellilik durumuna, 2018 yılında düzenlenen adli tıp kurulu raporu ise görme yetersizliğine ilişkindir. Bu nedenle başvuru dosyasında başvurucunun 2018 yılı öncesinde az da olsa görebildiğine ve ceza infaz kurumunda tutulması nedeniyle görme yetisini tamamen kaybettiğine dair hiçbir tıbbi veri yoktur. Bu nedenle başvurucunun durumunun bir tutuklunun sağlık durumunun tutukluluk hâlinin devamıyla kesinlikle uyumlu olmadığı istisnai koşullara dâhil olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun hastalığı ve görme yetersizliğinin ceza infaz kurumunda tutulmasına kesin olarak uygun olmamasına rağmen tutukluluğunun devam ettirilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Ceza İnfaz Kurumlarındaki Tutma Koşullarının Başvurucunun Hastalığı İle Görme Yetersizliğine Uygun Olmadığına İlişkin İddia

24. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

25. Başvurucu hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından verilen tedbir kararı sonrasında sağlık durumu ve sağlık raporları dikkate alınarak R tipi ceza infaz kurumuna nakledildiği görülmektedir. Başvurucunun Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile söz konusu ceza infaz kurumunda okuyucu bulamadığı, sosyalleşemediği, kendi ihtiyaçlarını kendisinin karşıladığı gibi hususlar sebebiyle yakındığı anlaşılmıştır. Başvurucu söz konusu dilekçede F tipi ceza infaz kurumu şartlarının kendisi açısından daha elverişli olduğunu beyan etmiştir. Başvurucunun R tipi ceza infaz kurumundan F tipi ceza infaz kurumuna talebi doğrultusunda nakledildiği belirlenmiştir. Bununla birlikte başvurucu, ne F tipi kapalı ceza infaz kurumuna neR tipi kapalı ceza infaz kurumuna tutma koşullarının hastalığı ile görme yetersizliğine uygun hâle getirilmesi için dilekçe vermiştir. Ayrıcabaşvurucunun16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu’nun 5. maddesinde belirtilen yöntemi izleyerek infaz kurumu işlemlerini, kararlarını ya da faaliyetlerini şikâyet etmesi mümkündür.

26. Açıklanan gerekçelerle ceza infaz kurumlarındaki tutma koşullarının başvurucunun hastalığı ile görme yetersizliğine uygun olmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucunun, hastalığı ile görme yetersizliğinin ceza infaz kurumunda tutulmasına

kesin olarak uygun olmamasına rağmen tutulmaya devam edilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ceza infaz kurumlarındaki tutma koşullarının başvurucunun hastalığı ile görme yetersizliğine uygun olmamasından dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURTANE KAPLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/13520 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13520

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURTANE KAPLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13520)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Nurtane KAPLAN

2. Ekrem BOZYEL

3. Hasan ASLANTÜRK

4. İhsan YILMAZ

5. Nihat ALTUNIŞIK

6. Bayram SERCAN

7. Aypa 55 Aktif Yat. Paz. Özel. Eğt. Sağ. Limited Şirketi

8. Güngör Nakliyat İnşaat Ticaret Ve Sanayi Limited Şirketi

9. Şampiyon Oto İnşaat Turizm Nakliye Kümes Hayvancılığı Ticaret Sanayi Pazarlama Limited Şirketi

10. Hüsnü ALAN

Başvurucular Vekili : Av. Davut Emre DİLEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yolcu taşımacılığına ilişkin sözleşmenin feshi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, Samsun Büyükşehir Belediyesi (Belediye) ile imzaladıkları sözleşme uyarınca aldıkları toplu taşımacılık hizmetlerindeki hat kullanım hakkına istinaden il merkezinde özel halk otobüsü işletmektedirler.

3. Aynı yerde faaliyet gösteren bir taşıma kooperatifi, 2/8/2012 tarihinde Belediyeye yaptığı başvuruyla, özel halk otobüslerinin ihale süresi bitmiş olmasına rağmen mevzuata aykırı şekilde taşımacılık yaptıklarını belirterek 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında ihale yolu ile kiralanan özel halk otobüslerinden süresi sona erenlerin faaliyetlerinin sona erdirilmesini talep etmiş, talebinin cevap verilmemek suretiyle reddi üzerine oluşan zımni ret işleminin iptali istemiyle dava açmıştır. Samsun 1. İdare Mahkemesinin 18/8/2014 tarihli kararıyla dava konusu işlem kısmen iptal edilmiştir. Kararda, 2886 sayılı Kanun'un 64. maddesi uyarınca, davalı idare ile yüklenici arasında imzalanan sözleşme tarihinden itibaren on yıllık çalışma süresinin başvuru tarihi itibari ile sona erdiği açıklanmıştır. Bunun üzerine Belediye Encümeni (Encümen) 4/2/2016 tarihinde anılan sözleşmeyi feshetmiştir.

4. Başvurucular tarafından,Encümenin 4/2/2016 tarihli kararı ile on yılını dolduran özel halk otobüslerinin sözleşmesinin tek taraflı feshedildiğinden bahisle oluştuğu belirtilen zarar karşılığı 100.000 TL manevi, 30.000 TL maddi tazminatın, sözleşmenin feshedildiği 4/2/2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi için dava açılmıştır. Samsun 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 8/6/2017 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda idarece hazırlanan şartnamenin ve imzalanan sözleşmenin dönüşümlü hat kullanım haklarının süresiz bir şekilde kiraya verilmesi sonucunu doğuracak nitelikte olmadığı, işin süresiz olduğuna yönelik haklı beklenti yaratılmadığı ayrıca davacı tarafından sözleşmenin süresiz olduğuna güvenilerek hattın yüksek bir değerden satın alındığının somut verilerle ortaya konulamadığı gibi on yıllık çalışma süresini dolduran özel halk otobüslerinin sözleşmesinin feshine ilişkin işlemin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir. Davanın reddine yönelik mahkeme kararı istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

5. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

6. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Yapılan inceleme neticesinde 2021/13564, 2021/13574, 2021/13543, 2021/13535, 2021/13507, 2021/13494, 2021/13600, 2021/13592, 2021/13586 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının hukuki irtibat nedeniyle 2021/13520 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucular, belediye ile aralarında imzalanan sözleşmenin hukuki nitelemesinin doğru yapılamadığını, sözleşmelerin konusunun bir kamu hizmetinin özel hukuk kişilerince yürütülmesini öngören kamu hizmeti imtiyaz sözleşmesi olduğunu ve bu sözleşmelerin kırk, elli yıl gibi uzun vadelerle yapıldığını, hak sahibi oldukları hattın kullanımından ve dolayısıyla ekonomik değerinden yoksun bırakıldıklarını, mülkiyet haklarına yapılan bu müdahalenin yasal dayanağı bulunmadığı gibi aynı zamanda ölçüsüz olduğunu ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgular ile

iddiaları ve delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiklerini, mevcut başvurularla aynı mahiyetteki bireysel başvuruda, AİHM tarafındanmülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verildiğini belirtmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. İdare tarafından sözleşme akdedilmek suretiyle verilen özel halk otobüsü hat kullanım hakkının ilgililer yönünden ekonomik bir değer ifade ettiği ve dolayısıyla mülkiyet hakkı kapsamında olduğu açıktır. Dolayısıyla başvuruculaın Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında ekonomik bir değer teşkil eden mülkünün var olduğu anlaşılmaktadır.

11. Başvuruculaın toplu taşımacılık hizmetindeki hat kullanım haklarının sözleşmenin feshi yoluyla iptal edilmesinin -ücret karşılığı yolcu taşımacılığı yapma imkânını ortadan kaldırdığı dikkate alındığında- başvuruculaın ekonomik faaliyeti üzerinde olumsuz etkileri olacağı ve mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Yolcu taşımacılığında belli bir standart oluşturabilmek ve bu sektörde faaliyette bulunmak isteyen kişiler için bir rekabet ortamı yaratmak amacıyla mevcut taşımacılık hattı tahsisinin iptaliyle sektörde yer almak isteyenler için ihaleye çıkmak şeklindeki müdahalenin -özellikle amacı dikkate alındığında- başvurunun mülkten barışçıl yararlanma hakkına ilişkin üçüncü genel kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

12. Somut olayda, başvuruculaın hat kullanım hakları 2886 sayılı Kanun hükümlerine dayanılarak iptal edildiğinden müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu kanaatine varılmıştır. Yolcu taşıma faaliyeti sırasında yolcular, yayalar ve diğer araçları meydana gelebilecek tehlikelerden korumak, trafiğin güven içinde akışını sağlamak ve beldede yaşayanların ulaşım ihtiyacını düzenli ve devamlı şekilde karşılamak amacıyla kural koymak ve mevcut kuralları günün gerekliliklerine ve değişen durumlara göre yeniden belirlemek belediyelerin görevi ve sorumluluğundadır. Öte yandan belediyelerin görev ve yetkileri kapsamındaki ve kanun ile üstlenmiş oldukları bu görevleri yerine getirebilmek için ihtiyaç duydukları parayı elde etme amaçlı olarak bedel karşılığı kişilere devretmesi de mümkündür. Belediyelerin bu yönde almış olduğu tedbirler esas itibarıyla belde halkına daha yaşanabilir bir ortam sağlamaya yönelik olup tedbirlerin meşru bir amacının olduğu tartışmasızdır.

13. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit etmiştir. Bu maddede ifade edilen ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa’nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında gereklilik ve ölçülülük arasındaki bu ilişkiye dikkat çekmiş, amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunması gerektiğine karar vermiştir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, K.T. 18/10/2007). Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde, hedeflenen amaca

ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

14. Anayasa Mahkemesi, Cafer Sezgin ve diğerleri kararında, (Cafer Sezgin ve diğerleri, B. No: 2018/20720, 7/4/2021, § 51) yolcu taşımacılığına ilişkin imtiyazın iptalini ele almıştır. Anayasa Mahkemesi anılan kararda kamu makamlarının 1987 yılından beri hat taşımacılığı yapan başvuruculara imtiyazlarının iptaliyle ilgili takdir yetkisini önceden belirlenmiş ve öngörülebilir bir şart veya ölçüt dikkate almadan kullanmasının başvuruculara öngörülemez bir şekilde şahsi olarak aşırı ve orantısız bir külfet yüklediğine karar vermiştir.

15. Somut olayda Mahkeme, başvurucular ile idare arasında akdedilen sözleşme ve ihale şartnamesine göre sözleşmenin açıkça hat kullanma haklarının kiraya verilmesine yönelik olduğu, şartnamenin 4. maddesinde ruhsatların her yıl yenileneceğine dair hükmün ihaleye giren başvurucular tarafından bilindiği ve kabul edildiği, 2886 sayılı Kanun'un 64. maddesinde kiraya verilecek taşınır ve taşınmaz malların kira süresinin on yıldan çok olamayacağının açık olduğunu belirtmiştir. Mahkeme kararında belirtildiği üzere başvuruculara ve onların külli ve cüzi haleflerinin on yıllık sürenin ötesinde ruhsat yenileme hakkının bulunmadığı ve on yıllık sürenin sonunda sözleşmenin sona erme riskinin olduğu açıktır. Bu hususbaşvurucular ve onların külli ve cüzi halefleri tarafından öngörülebilir bir durumdur. Bu sebeple somut başvuruda Cafer Sezgin ve diğerleri kararından farklı bir sonuca ulaşılmıştır.

16. Bu sebeple başvuruculara on yıl veya daha fazla süredir hat kullanım hakkından faydalandıkları ve bu hakka istinaden özel halk otobüsü işletmeciliği faaliyetini yürüttükleri dikkate alındığında, on yılık çalışma süresini doldurdukları gerekçesiyle sözleşmelerinin feshedilmesinin kendilerine aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklemediği ve ölçülü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Nitekim başvuru konusu aynı olayla ilgili olarak AİHM, açıkça işletme hakkının kiralanması niteliğinde olan bir sözleşmenin süresi bittiği için idarece feshedilmesine karşılık kanunda taşınır veya taşınmaz mallara ilişkin kira sözleşmelerinin on yılı aşamayacağı açık ve erişebilir olan unsurlar dikkate alınarak, başvurucunun on yıllık sürenin ötesinde ruhsat yenileme hakkının bulunmadığını ve Belediyenin niyeti ne olursa olsun, sözleşmenin on yıllık sürenin sonunda sona erme riskinin açık olduğunun inkâr edilemeyeceğini belirterek, bu süreyi aşan bir ruhsatın yenilenmemesinin ve tazminat ödenmemesinin, söz konusu diğer menfaatler arasında kurulması gereken adil dengeyi bozmadığına karar vermiştir (Temizişler Madeni Yağ Sanayi Ticaret Limited Şirketi/Türkiye, 18/11/2021, 44159/18, § 17).

18. Açıklanan nedenlerle, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına 3/4/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YÜKSEL ÇİÇEK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/17182 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17182

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YÜKSEL ÇİÇEK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17182)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Yüksel ÇİÇEK

2. Abdullah TOPCULAR

3. Ahmet KINIK

4. Ali Osman KINIK

5. Ayşe ÇAKMAK

6. Bahittin SAYKIN

7. Bilal ALTUNTAŞ

8. Cevdet KARACA

9. Ekrem BARIŞ

10. Fati DEMİR

11. Hamdi KATAR

12. Harun ÇERİKCİOĞLU

13. Mesut KINIK

14. Recep BİNİCİ

15. Şerif CANITEZ

16. Vahit ARSLAN

17. Yılmaz DİNÇKAL

18. Yusuf ALTUNTAŞ

19. Yüksel KARACA

Başvurucular Vekili : Av. Gürsel GÜLDEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır.

2. 2021/24547, 2021/24549, 2021/31911, 2021/31912, 2021/31915, 2021/49923, 2021/54646, 2021/64702, 2021/64712, 2022/7292, 2022/7294, 2022/7302, 2022/27298, 2022/27302 ve 2022/73914 numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2021/17182 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası birleştirilerek incelenmesine ve incelemenin 2021/17182 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucuların iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere

uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla ekli listenin (C) sütununda yer verilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Başvuruculara, ekli listenin (D) sütununda yer verilen harcın ekli listede gösterildiği şekilde ve 18.800 TL vekâlet ücretinin ise MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN TOKLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/20018 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN TOKLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20018)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucular : Hasan TOKLU ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, ceza davasında sanıkların hazır bulunma talepleri reddedilerek duruşmaya ses ve görüntüyle uzaktan katılımlarının sağlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvurular, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle birleştirilmiş ve inceleme 2021/20018 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvurucular; çeşitli ceza infaz kurumlarında tutuklu iken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan, başvurucular Recep Ergül ve Sinan Gürelse ayrıca nitelikli dolandırıcılık suçundan farklı mahkemelerde yargılanmıştır. Başvuruculardan bazıları celse arasında sundukları dilekçelerle, bazıları da duruşmada savunmalarının alındığı sırada Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yerine duruşmalarda bizzat hazır bulunma talebinde bulunmuş; mahkemeler başvuruculara bu yöndeki taleplerini çeşitli nedenlerle reddedetmiş ya da taleple ilgili karar vermemiştir. Bu

nedenle bazı başvurucular esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmalara, bazıları da duruşmaların tümüne tutuklu bulundukları ceza infaz kurumlarından SEGBİS aracılığı ile katılmıştır. Mahkemeler, başvurucuların atılı suçlardan mahkûmiyetlerine karar vermiştir.

4. Başvurucuların istinaf talepleri farklı bölge adliye mahkemelerince esastan reddedilmiştir. Başvurucular, gerekçeli temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra celselere SEGBİS aracılığı ile katılmak zorunda bırakıldıklarını ileri sürmüştür. Temyiz incelemesi üzerine başvurucular Sinan Gürel ve Recep Ergül hakkında nitelikli dolandırıcılık suçundan verilen mahkûmiyet kararlarının yanı sıra Sinan Gürel dışındaki diğer başvurucular hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararları kesinleşmiştir.

5. Komisyon; başvurucuların bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânlarının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunanların adli yardım taleplerinin kabulüne, tüm başvurucular yönünden duruşmada hazır bulunma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucuların bir kısmı yargılama süreci boyunca, bir kısmı da esaslı işlemlerin yapıldığı celselerde SEGBİS aracılığı ile dinlenildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucuların SEGBİS aracılığı ile katıldıkları duruşmalar sırasında müdafi yardımından da yararlanarak, herhangi bir sınırlamaya maruz kalmadan ve teknik bir bağlantı sorunu yaşamadan etkili bir şekilde savunma yaptıkları ifade edilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan bazı başvurucular, bireysel başvuru formlarında dile getirdikleri itirazlarını yinelemiştir.

8. Başvurular, adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi Şehrivan Çoban([GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020) ve Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) kararlarında duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararlarda öncelikle kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden inceleneceğini ifade etmiştir. Anılan kararlarda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşmıştır (Şehrivan Çoban, §§ 72-104; Emrah Yayla, §§ 58-86).

11. Anılan kararlarda ölçülülük yönünden yapılan incelemedeyse başvurucuların duruşmada hazır bulunma taleplerinin hangi zorlayıcı nedene dayanılarak kabul edilmediğinin ortaya konulmaması ve başvurucular yönünden SEGBİS yoluyla katıldıkları celselerde esaslı işlemlerin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir.

12. Öte yandan Anayasa Mahkemesi daha önce adil yargılanma hakkı güvencelerinden açık

veya örtülü şekilde feragat edilmesinin mümkün olduğunu belirterek feragatin Anayasa'ya uygun kabul edilebilmesi için feragat iradesinin açık olmasının ve sonuçlarının kişi yönünden makul, öngörülebilir olmasının gerekliliğini belirtmiştir. Buna ek olarak asgari usul güvencelerinin sağlanmış olması, ayrıca adil yargılanma hakkından feragat edilmesini meşru olmaktan çıkaran üstün bir kamu yararının da bulunmaması gerekir (Nurettin Balta, B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45). Örtülü feragatin hangi durumlarda Anayasa'ya uygun kabul edileceğine ilişkin ilkeler genel olarak Ansar Onat (B. No: 2019/14515, 15/6/2022) kararında belirtilmiştir. Buna göre örtülü feragatin geçerli olabilmesi için feragat eden tarafın söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceğinin ortaya konulması gerekir. Dolayısıyla yetkili yargı organları bu konuda varsayıma dayalı bir değerlendirme yapmamalıdır (duruşmada hazır bulunma hakkı bakımından yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Emrah Yayla, § 75). Bununla birlikte adil yargılanma hakkı güvencelerinden feragat iradesi, bunu gösteren olguların bulunmasından veya suç isnadı altındaki kişinin tutum ve davranışlarından anlaşılabilir (Ansar Onat, § 21).

13. Somut olaylarda başvurucular, duruşmaların tüm ya da esaslı işlemlerin yapıldığı celselerine SEGBİS aracılığı ile katılmıştır. Başvuruculaların doğrudan duruşmada hazır bulunma hakkından feragat ettiklerine dair beyanları yoktur. Duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılan başvuruculardan bazıları bu duruma yönelik herhangi bir itirazda da bulunmamıştır. Bununla birlikte bu başvurucular, mahkemelerce hazır bulundurulma talepleri reddedildiği ya da bu talepleri hakkında karar verilmediği için SEGBİS aracılığıyla savunma yapmak zorunda kaldıklarını ya da sistemde yaşanan teknik aksaklıklar nedeniyle savunma yapmakta zorlandıklarını duruşmalarda dile getirmiştir. Bu çerçevede duruşmada hazır bulunma hakkından açık bir şekilde feragat etmeyen başvuruculaların tutum ve davranışlarından zımnen feragat edip etmedikleri de anlaşılamamıştır. Ayrıca zımnen feragat iradesinin ortaya konulduğunu gösteren somut olguların varlığından söz etmek de mümkün değildir.

14. Bu çerçevede derece mahkemelerince diğer seçenekler değerlendirilmeden ve olaya özgü somut gerekçeler sunulmadan başvuruculaların duruşmaların tümüne ya da esaslı işlemlerin yapıldığı celselerine video konferans yöntemiyle uzaktan katılımlarının sağlanması, en uygun aracın seçilmemesi nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna yol açmıştır. Buna göre somut olaylarda da anılan kararlarda yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların manevi tazminat taleplerinin, uğradıklarını iddia ettikleri maddi zararlarla ilgili bilgi/belge sunmadıklarından da maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listede yer alan ilgili ilk derece mahkemelerine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara vekâlet ücretinin aynı avukatla temsil edilenler yönünden ekli tabloda gösterildiği şekilde MÜŞTEREKEN, diğerlerine AYRI AYRI, ekli tablonun (E) sütununda belirtilen harcın da ekli tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BERİVAN ÖZPOLAT ŞİMŞEK

B. No: 2021/22082 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22082

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BERİVAN ÖZPOLAT ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22082)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Berivan ÖZPOLAT ŞİMŞEK

Vekili : Av. Hasan Önder SULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yürütülen bir soruşturma kapsamında başvurucu hakkında çeşitli adli kontrol tedbirleri uygulanması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Süreç

2. 1979 doğumlu olan başvurucu 3/5/2016 tarihinde kurulmuş ve 31/10/2016 tarihli ve 677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (677 sayılı KHK) ile kapatılmış olan Özgürlükçü Hukukçular Derneği (Dernek) Gaziantep Şubesi üyesidir.

3. Derneğin 677 sayılı KHK ile kapatılması üzerine başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) 2016/84264 sayılı dosyası ile soruşturma başlatılmıştır. Yürütülen soruşturma esnasında Gaziantep 1. Sulh Ceza Hâkimliği 12/2/2021 tarihinde; hakkında Derneğin Yönetim ve Denetim Kurullarında faaliyet göstererek terör örgütünü finanse ederek lojistik malzeme temin edip örgüte yardım/yataklık yaptığı, eğitim adı altında örgütsel propaganda yaparak kırsala eleman

temini ve müzahir yapıyı artırma faaliyetleri yürüttüğü iddiası bulunan başvurucunun ikamet adresinde arama yapılmasına, arama esnasında ele geçirilen suç unsurlarına el konulmasına ve el konulan dijital materyaller üzerinde inceleme yapılmasına karar vermiştir. Anılan karar doğrultusunda 13/2/2021 tarihinde başvurucunun evi aranarak suç unsuru olduğu değerlendirilen materyallere el konulmuş ve başvurucu gözaltına alınmıştır. Başvurucu bir gün süreyle gözaltında kalmıştır.

4. Başvurucu; hukuka aykırı olduğu iddiasıyla arama, elkoyma ve gözaltı kararlarına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Gaziantep 5. Sulh Ceza Hâkimliği 13/2/2021 tarihinde; soruşturma kapsamında delillerin toplanmasına devam edildiği ve delilleri karartma şüphesinin bulunduğu, ayrıca Gaziantep 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 12/2/2021 tarihli kararına istinaden başvurucunun ikamet adresinde yapılan arama ve elkoyma işleminde herhangi bir hukuka aykırılığın veya usuli eksikliğin bulunmadığı gerekçesiyle başvurucunun itirazını reddetmiştir.

5. Başvurucu söz konusu karara da itiraz etmiş, itirazı inceleyen Gaziantep 6. Sulh Ceza Hâkimliği 9/4/2021 tarihinde başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir. Gerekçeli kararında Hâkimlik; başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma yürütüldüğünü ve elde edilen delillere göre makul şüphenin mevcut olduğunu, arama, elkoyma ve gözaltı işlemlerinde bir hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir. Devamında Hâkimlik, arama esnasında ele geçirilen telefonun şifresini başvurucunun kolluk kuvvetlerine vermek istememesini de gözönüne alarak delil kaçırmanın önlenmesi için arama işlemi yapılmasının zorunlu olduğunu, başvurucu avukat olmasına rağmen söz konusu aramanın evde ve görev suçlarıyla ilgili olmaksızın yapıldığını ve usule uygun olduğunu belirtmiştir.

6. Öte yandan Derneğin PKK/KCK terör örgütünün eylem, ideoloji ve stratejileri doğrultusunda faaliyette bulunduğunun tespit edildiği, kapatıldıktan sonra da farklı isim ve mecralarda faaliyetlerine devam ettiği, başvurucunun da söz konusu Derneğin kurucu üyesi olduğu, örgütün faaliyetlerini duyurması ve eylemlere katılacak şahısları haberdar etmesi için başvurucuya talimat verildiği, başvurucunun örgütün basın açıklamalarına ve protesto eylemlerine katıldığının tespit edildiği gerekçeleriyle başvurucu, adli kontrol tedbirleri uygulanması talebiyle nöbetçi sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir. Gaziantep 5. Sulh Ceza Hâkimliği 14/2/2021 tarihinde; başvurucunun üzerine atılı terör örgütü üyeliği suçunun vasıf ve mahiyeti ile katalog suçlardan olmasını gözönüne alarak başvurucu hakkında kuvvetli suç şüphesinin varlığına dair deliller bulunduğu ve başvurucunun avukatlık mesleğini icra ediyor olduğu gerekçeleriyle başvurucunun yurt dışına çıkamamak, il sınırlarını terk etmemek ve belirlenen yerlere başvurmak şeklinde adli kontrol hükümlerine tabi tutulmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu, anılan karara itiraz etmiş; itirazı inceleyen Gaziantep 6. Sulh Ceza Hâkimliği 9/3/2021 tarihinde başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucunun adli kontrol tedbirlerine yeniden itiraz etmesi üzerine Gaziantep 5. Sulh Ceza Hâkimliği 12/3/2021 tarihinde başvurucu hakkında uygulanan il dışına çıkamama şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına, diğer adli kontrol tedbirlerinin devamına karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 19/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

10. Başvurucu, hakkında devam eden adli kontrol tedbirlerine yeniden itiraz etmiş; itirazı inceleyen Gaziantep 5. Sulh Ceza Hâkimliği27/4/2021 tarihinde, başvurucu hakkında uygulanan belirlenen yerlere başvurmak şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına, yurt dışına çıkamamak şeklindeki adli kontrol tedbirinin ise devamına karar vermiştir.

11. Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığının 22/6/2022 tarihli iddianamesiyle başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmıştır. Yapılan yargılama sonucu Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesi 5/1/2023 tarihli kararla başvurucunun anılan suçtan beraatine karar vermiş, hükümle birlikte başvurucu hakkında uygulanan yurt dışına çıkamama şeklindeki adli kontrol tedbirini kaldırmıştır. Söz konusu hüküm 13/1/2023 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, hakkındaki soruşturmanın dernek üyeliği sebebiyle yürütüldüğünü ve bunun örgütlenme özgürlüğünün ihlali olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca hakkında verilen arama ve elkoyma kararlarının şartlarının oluşmadığını ve bu nedenle hukuka aykırı olduğunu, beş yıl önce başlayan soruşturmada arama ve elkoyma kararının yeni verilmesinin soruşturmanın amacına hizmet etmediğini belirtmiştir. Yine başvurucu; yakalama, gözaltı ve adli kontrol kararlarının da hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir.

14. Başvurucu bireysel başvuru formunda ayrıca ikametinde yapılan arama ve elkoyma işlemlerinin usule uygun olmadığını, nitekim 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 58. maddesi gereğince avukat konutlarında yapılacak aramanın özel usule tabi olduğunu iddia etmişse de, 1136 sayılı Kanun'un 58. maddesi avukatların görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri iddia edilen suçlar yönünden uygulanmakta, avukatların işledikleri iddia edilen adi suçlar yönünden ise 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer alan genel hükümler uygulama alanı bulmaktadır.

15. Başvurucu hakkında verilen arama, elkoyma ve gözaltı kararları ile adli kontrol tedbirlerine hükmedilmesine dair kararların başvurucunun sosyal, mesleki, ekonomik ve ailevi ilişkileri yönünden olumsuz etkileri bulunduğu ve özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği gözönüne alınarak -başvurucunun ihlal iddiaları ile sınırlı olarak- eldeki başvuru özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan 5271 sayılı Kanun'un 91., 109. ve 110. maddeleri ile 116. vd. maddelerinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Ayrıca koruma tedbirlerine hükmedilmesi şeklindeki müdahalelerin suçluların kaçmasının önlenmesi ve cezalandırılması, yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi ve bu suretle kamu düzeninin sağlanması meşru amaçları ile yapıldığı sonucuna varılmıştır (adli kontrol tedbirleri yönünden bkz. Latife Akyüz, B. No: 2016/50822, 7/9/2021, §§ 44, 45). Bu belirlemelerin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı irdelenecektir.

18. Anayasa Mahkemesi Hülya Kar ([GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019) kararında temel hak ve özgürlüklere koruma tedbirleriyle yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğuna yönelik genel ilkeleri belirlemiştir (aynı kararda bkz. §§ 21-43). Buna göre yargı makamları önündeki ceza soruşturmaları veya kovuşturmaları bitmeden koruma tedbirleri hakkında yapılan bireysel başvuru şikâyetleri için geçerli kesin ilkeler koymanın belirli bir zorluğu bulunmakla birlikte Anayasa Mahkemesi, koruma tedbirlerine karşı yapılan bireysel başvurularda en azından şu hususları gözetecektir:

i. Koruma tedbirine daha sonra tesis edilecek hükmün infaz edilebilirliğini sağlamak veya maddi gerçeğin ortaya çıkmasını temin etmek amacı ya da amaçlarıyla başvurulur. Bu sebeple hedeflenen amacın belirlenmesi kilit önemdedir (Hülya Kar, §§ 22, 23).

ii. Yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında alınan koruma tedbiri ile hedeflenen amaca ulaşmak için hakların daha az sınırlanmasını sağlayacak alternatif yollar bulunup bulunmadığı hesaba katılmalıdır. Bununla birlikte bir tedbirin hedeflenen amaca ulaşmak bakımından elverişli olup olmadığı ile olayın şartlarında zorunlu ve en uygun tedbir olup olmadığına karar vermek bakımından ilk derece mahkemelerinin geniş bir takdir payı bulunmaktadır (Hülya Kar, §§ 33, 34).

iii. Koruma tedbiriyle ulaşılmak istenen amaç ve başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamalıdır. Dengeleme sonucunda müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran -gerek kapsamı gerekse de süresi itibarıyla- açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Hülya Kar, §§ 29, 30).

iv. Olayın somut şartlarında koruma tedbiri nedeniyle uğranılan zararın kaçınılmaz olandan ağır veya aşırı sonuçlara yol açmaması gerekir (Hülya Kar, § 25). Bu kapsamda koruma tedbirinin türü, süresi, uygulanma tarzı ve kişinin yaşamı üzerindeki etkileri ile anlık bir müdahaleye mi yoksa süregelen bir müdahaleye mi yol açtığı gibi faktörler dikkate alınarak koruma tedbiri nedeniyle uğranılan zararın kaçınılmaz olandan ağır olup olmadığı belirlenmelidir.

v. Koruma tedbiri; öngörülebilir ve kesin bir hukuki düzenlemeye dayanmalı, kural olarak ancak hakkında suç işlediği şüphesi bulunan kişiler aleyhine uygulanmalıdır. Koruma tedbirlerinin hukuka açıkça aykırı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına, kaçınılmaz olandan daha ağır sonuçlarının oluştuğuna ilişkin savunma ve itirazların etkin bir biçimde ileri sürülebilmesi imkânının ve böyle bir zararın makul bir sürede gideriminin sağlanması için uygun yöntem ile vasıtaların bulunup bulunmadığı gözetilmelidir (Hülya Kar, §§ 31, 32).

vi. Anayasa Mahkemesi, koruma tedbirine karşı yapılan ancak aslında yargı makamlarının önünde derdest olan yargılamaların esaslarının değerlendirilmesini hedefleyen ve derece mahkemeleri tarafından yargısal incelemeye tabi tutulması gereken iddiaların incelenmesini reddedecektir (Hülya Kar, §§ 35, 38).

19. Anayasa Mahkemesi Hülya Kar ve Latife Akyüz kararlarında, başvuruya konu adli kontrol koruma tedbirlerinde olduğu gibi tüm koruma tedbirlerinin geçici olduğunu, herhangi bir tedbirin ilanihaye veya herhangi bir kriterden bağımsız olarak süreklilik arz eder biçimde uygulanmasının mümkün olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca anılan kararlarda Anayasa Mahkemesi; mahkemelerin koruma tedbiri kararlarında, lehte ve aleyhte ileri

sürülen bütün delilleri incelemek ve temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahaleye katlanmayı gerektirecek nitelikte kamu yararını haklı kılan gerçek bir ihtiyacın varlığını göstermek zorunda olduklarını açıklamıştır. Buna göre de koruma tedbirinin devamını haklı kılan gerekçelerin gösterilmesi ve çatışan menfaatler arasında adil dengenin korunması gerektiği ifade edilmiştir (Hülya Kar, §§ 26, 35; Latife Akyüz, §§ 50-52, 56;ayrıca bkz. Hakkı Gök, B. No: 2017/33469, 3/11/2022, § 51).

20. Somut olayda başvurucunun kurucu üyesi olduğu Derneğin PKK/KCK terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğu iddiasıyla 677 sayılı KHK ile kapatılmasının ardından dernek üyeleri hakkında da terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatılmış ve başvurucu hakkında arama ve elkoyma kararı verilmiştir. Başvurucunun evinde yapılan arama ve elkoyma işlemleri sonrasında başvurucu gözaltına alınmış ve akabinde sorgusu yapılarak hakkında yurt dışına çıkmamak, il sınırlarını terk etmemek ve belirlenen yerlere başvurmak şeklinde üç ayrı adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir. Sulh Ceza Hâkimlikleri söz konusu arama ve elkoyma tedbirlerini; Derneğin kapatılmasının ardından yapılan çalışmalar ve operasyonlar sonucu Derneğin Yönetim ve Denetim Kurullarında yer alan kişilerin örgütü finanse ederek lojistik malzeme temin etmek suretiyle örgüte yardım ve yataklık yaptığına, bu kişileri eğitim adı altında örgütsel propaganda yaparak kırsala eleman temini ve müzahir yapıyı artırma faaliyetleri yürüttüğüne dayanarak suç delillerinin toplanabilmesi amacıyla vermiştir. Yine adli kontrol tedbirlerini de; başvurucunun üzerine atılı terör örgütüne üye olma suçunun vasıf ve mahiyeti ile soruşturma evrakları göz önüne alındığında kuvvetli suç şüphesini gösteren delillerin mevcudiyetini ve başvurucunun avukatlık mesleğini icra ediyor olması hususlarını gözönüne alarak vermiştir.

21. Bu hâliyle başvurucu hakkında uygulanan koruma tedbirleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde anılan tedbirlerin suç delillerinin elde edilmesini temin etmek, başvurucunun kaçmasını önlemek, duruşmalara katılmasını sağlamak ve delilleri karartmasını engellemek amacıyla alındığı; dolayısıyla başvurucuya yöneltilen suçun niteliği ile hakkında uygulanan koruma tedbirlerinin şekli ve uygulanma zamanı da gözönüne alındığında söz konusu tedbirlerin bir bütün hâlinde maddi gerçeğin ortaya çıkmasını sağlamak amacıyla verildiği sonucuna varılmaktadır. Ayrıca söz konusu koruma tedbirlerinin verilmesinden önce ve sonra başvurucunun usule ilişkin güvencelerden yararlandığı da görülmektedir. Bu kapsamda söz konusu tedbirlerin keyfî olarak uygulandığı söylenemeyecektir.

22. Yine adli kontrol koruma tedbiri, tutuklamaya göre kişi özgürlüğünü daha az kısıtladığı ve sanık/şüpheli tutuklanmaksızın muhakemenin yapılabilmesini sağladığı için tutuklama yerine geçmek üzere ihdas edilmiştir. Böylelikle ilgili bütünüyle özgürlüğünden yoksun bırakılmaksızın denetim altında tutulabilmektedir. Tutuklamaya alternatif bir koruma tedbiri olan adli kontrol, bu özelliği ile tutuklamaya ancak istisnai hâllerde başvurulması kuralının işlerlik kazanmasına katkıda bulunmakta; tutuklamanın son çare olma özelliğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla başvurucuya isnat edilen suçun kanunlarda öngörülen cezasının ağırlığı dikkate alındığında onun yargı sürecine katılımını sağlamak için tutuklama tedbirine göre daha hafif olan adli kontrol tedbirlerine hükmedilmesinin derece mahkemelerinin geniş takdir payı da düşünüldüğünde elverişli ve gerekli bir tedbir olmadığı söylenemez (benzer yönde bir karar için bkz. Recep İhsan Eliaçık, B. No: 2019/19184, 10/5/2022, § 29).

23. Bundan başka somut olayda başvurucu hakkında uygulanan il dışına çıkamamak şeklindeki adli kontrol tedbirinin 26 gün sonra, belirlenen yerlere başvurmak şeklindeki adli kontrol tedbirinin ise 2 ay 12 gün sonra kaldırıldığı görülmektedir. Yurt dışına çıkamamak

şeklindeki adli kontrol tedbirinin ise başvurucunun yargılandığı davada hüküm verilmesiyle birlikte yaklaşık 2 yıl sonra kaldırıldığı görülmektedir. Bu kapsamda adli kontrol tedbirlerinin süresi ve niteliği gözetildiğinde soruşturmanın ve yargılamanın süratle gerçekleştirilmesi ve maddi gerçeğin ortaya çıkmasını temin etmek amacıyla başvurucuya olağan dışı ve aşırı bir külfet yüklenmediği gibi koruma tedbirleri nedeniyle başvurucunun uğradığı zararın kaçınılmaz olandan ağır olduğu sonucuna da varılamamıştır. Kaldı ki başvurucu da özellikle yurt dışına çıkamamak şeklindeki adli kontrol tedbiri ile özel hayatına ilişkin ne gibi bir zarara uğradığı yönünde somut bir bilgi ve belge sunmadığı gibi herhangi bir açıklamada da bulunmamıştır.

24. Başvurucu, sulh ceza hâkimliklerinin verdikleri kararlarda yer alan gerekçelerin yetersizliğinden de şikâyetçi olmuştur. Bununla birlikte mevcut başvurunun şartlarında başvurucunun katlanması gereken külfetin ağırlığı ile birlikte değerlendirildiğinde sulh ceza hâkimliklerinin gerekçelerinin konuyla ilgili ve yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda başvurucunun üzerine atılı suçun niteliği ile başvurucunun adli kontrol tedbirleri yönünden katlanması gereken külfet arasında adil bir denge kurulduğu, keyfî ya da hukuka aykırı olduğu değerlendirilmeyen tedbirlerin demokratik bir toplum düzeninde zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu kanaatine varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMMÜHAN USLU

B. No: 2021/23051 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23051

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMMÜHAN USLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23051)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Ümmühan USLU

Vekili : Av. Kemali Fikret ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işçilik alacağından doğan davada, bozma kararından sonra ıslah yapılamayacağı gerekçesiyle ıslah talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1/9/2009 tarihinden itibaren özel bir şirkette satış ve pazarlama sorumlusu olarak çalışan başvurucunun iş sözleşmesi 30/9/2010 tarihinde işverence feshedilmiştir.

3. Başvurucu, işe iade talebiyle dava açmış; Antalya 1. İş Mahkemesi, davanın kabulü ile başvurucunun işe iadesine karar vermiştir. Karar, Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, kesinleşen işe iade kararı sonrası işe başlamak üzere süresinde şirkete başvurmuş; davalı şirket ise başvurucuyu işe davet etmiştir. Ancak Mahkeme kararından önceki şartlarda işe başlatılmadığını ileri sürerek, şirketin iş şartlarında önemli değişiklik nedeniyle işe davetinin geçersizliğinin tespitine ve fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydı ile 1.000 TL ücret alacağı, 1.000 TL işe başlatmama tazminatı, 1.000 TL kıdem tazminatı ve

500 TL ihbar tazminatı olmak üzere toplam 3.500 TL işçilik alacağının tahsili talebiyle Antalya 5. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

5. Mahkeme 27/4/2016 tarihli kararıyla davanın kısmen kabulü ile kıdem tazminatı alacağı talebinin kabulüne ve 1.000 TL kıdem tazminatının başvurucuya ödenmesine, başvurucunun diğer alacak taleplerinin reddine hükmetmiştir.

6. Karar hakkında temyiz talebinde bulunulması üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 10/11/2020 tarihli kararıyla Mahkeme hükmü esastan bozulmuştur.

7. Yargıtayın bozma ilamı üzerine yeniden incelenen dosyanın 17/2/2021 tarihli ilk celsesinde başvurucu davayı ıslah edeceğini belirterek süre verilmesini talep etmiş; Mahkeme, bozma kararından sonra ıslah yapılamayacağı gerekçesiyle başvurucunun talebini reddetmiştir.

8. Mahkeme 17/2/2021 tarihli kararıyla davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir.

9. Kararın gerekçesinde özetle, iş sözleşmesinin işveren tarafından ve işe başlatılmama suretiyle feshedildiğinin kabulü ile dosyada mevcut (17/1/2016 tarihli) bilirkişi raporunda hesaplandığı gibi 10.275,20 TL net işe başlatmama tazminatı, 10.946,24 TL boşta geçen süre ücreti ve dört aylık sürenin ilavesi ile 2.585,13 TL brüt ihbar ve 2.896,51 TL brüt kıdem tazminatlarına hak kazanıldığı ancak taleple bağlı kalınması gerektiği belirtilerek; 1.000 TL kıdem tazminatı, 500 TL ihbar tazminatı, 1.000 TL net işe başlatmama tazminatı ve 1.000 TL ücret alacağının tahsiline ve fazlaya ilişkin talebin saklı tutulmasına hükmedilmiştir.

10. Mahkeme kararı, miktar itibarıyla kesin olmak üzere verilmiştir.

11. Nihai karar 17/3/2021 tarihinde başvurucu tarafından Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden öğrenilmiş, başvurucu 16/4/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; dava dilekçesinde davanın belirsiz alacak davası olduğunun açıkça belirtildiğini ancak Mahkemenin Yargıtayın bozma ilamından sonra ıslah yapılamayacağı gerekçesiyle artırılan kısım yönünden davayı reddettiğini, ıslah işleminin tahkikatın bitimine kadar yapılabileceğinin mevzuatta öngörüldüğünü, diğer yandan kesin olarak verilen hüküm nedeniyle kanun yolunda bu hususun ileri sürülmesinin de mümkün olmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Başvuruya konu davada başvurucu, iş sözleşmesinin işverence feshi üzerine işe iade davası açmış; Antalya 1. İş Mahkemesince davanın kabulü ile başvurucunun işe iadesine karar verilmiş, karar temyiz aşamasından geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu işe iade kararı sonrası işverence önceki şartlarda işe başlatılmadığını ileri sürerek şirketin işe davetinin geçersizliğinin tespitine ve fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere toplam 3.500 TL işçilik alacağının tahsiline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Mahkeme davanın kısmen

kabulüne karar vermiş; temyiz incelemesi sonucu Yargıtay, mahkeme kararını esastan bozmuştur. Başvurucu, bozma sonrası yapılan 17/2/2021 tarihli ilk celsede talebini artırmak üzere süre verilmesini talep etmiştir. Mahkeme, başvurucunun ıslah talebini Yargıtayın bozma ilamından sonra ıslah yapılamayacağı gerekçesiyle reddederek ilk davada talep edilen miktar ile bağlı kalmak üzere toplam 3.500 TL tazminatın kabulüne kesin olmak üzere karar vermiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, somut başvuruya benzer nitelikteki iddiaları Ziynet Benli ([GK], B. No: 2019/23977, 15/2/2023) kararında incelemiştir. Anılan kararında özetle 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili maddelerinde bozmadan sonra ıslahın mümkün olup olmadığına yönelik açık veya örtülü bir hüküm yer almadığını, dayanak yapılan 4/2/1948 tarihli kararın içtihat mahiyetinde olduğunu belirtmiş; bozma kararından sonra bozma kararı uyarınca tahkikat yapıldığı durumda ıslah talebine yönelik olarak mevzuatta bir engel bulunmamasına rağmen bozma kararından sonra ıslah yapılmasının mümkün olmadığına dair kategorik yorumun kanuni dayanağının olmadığını belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir.

18. Somut olayda da bozma kararından sonra tahkikat da yapıldığı hâlde bozmadan sonra ıslah olmayacağı yönündeki kategorik yaklaşım sonucu ıslah talebinin reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, yeniden yargılama ile 53.244,58 TL maddi tazminatakarar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 5. İş Mahkemesine (E.2020/760,

K.2021/126) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA SARI

B. No: 2021/36804 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36804

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA SARI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36804)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Fatma SARI

Vekili : Av. Nazmi TİRYAKİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra müdürlüğünce yapılan ihalenin feshi için açılan dava sonunda ihale bedelinin %10'u oranındaki para cezasının Hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 6/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 3/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK] B. No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı

sonucuna varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucu aleyhine verilen ihale bedelinin %10'u olan 87.180 TL para cezasının hükmün kesinleşmesinden sonra tahsili amacıyla ilgili vergi dairesine gönderilmek üzere harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucu tarafından bu hususta yapılan bir bildirim de bulunmamaktadır. Bu itibarla Mahkemece düzenlenen 8/4/2021 tarihli harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince gereğinin yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali ve ilgili mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacağından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresinin iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Mersin 2. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/198, K.2020/259) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FEHMİ TURANLI

B. No: 2021/45324 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45324

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEHMİ TURANLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45324)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Fehmi TURANLI

Vekili : Av. Mithat YAŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, usulün öngördüğü anlamda oluşturulmuş kısa karar bulunmadan sadece hükmün tefhim edildiği tarih dikkate alınarak istinaf başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesinin Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649,21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağı belirtilmiş; bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme yollarından biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23). Bu doğrultuda anılan kararda; kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün incelenmesi sonrasında nihai kararın

açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespitin hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

3. Somut başvuruda da Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesinin nihai karar olan24/3/2021 tarihli kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararın başvurucu vekili tarafından ilk kez 26/4/2021 tarihinde açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir.

4. Bu itibarla bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 26/4/2021 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun bu tarihten itibaren otuz gün içinde ve en geç 26/5/2021 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 7/7/2021 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇELİK SAN ÇELİK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/49158 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/49158

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇELİK SAN ÇELİK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/49158)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Çelik San Çelik Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi

Temsilci : Arif TÜRKOĞLU

Vekili : Av. Sedat AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sermaye şirketinin adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirketin yargılama harç ve giderlerini karşılama gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebiyle açtığı ödeme emrinin iptali davasında Ankara 6. Vergi Mahkemesi (Mahkeme) 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. maddesi uyarınca gerçek kişiler, kamuya yararlı dernek ve vakıflar dışında diğer tüzel kişilerin adli yardım talep etme haklarının bulunmadığı gerekçesiyle başvurucunun adli yardım talebini reddetmiştir. Başvurucu Şirket, Mahkemenin söz konusu 14/10/2021 tarihli kararına itiraz etmiş; Ankara 7. Vergi Mahkemesi başvurucunun itirazını 14/10/2021 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

3. Anılan karar 1/11/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 10/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

4. Başvurucu Şirket, mali açıdan zor durumda olduğunu ve yargılama giderlerini ödeyemeyeceğini belirterek adli yardım talep etmiştir.

5. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin iki numaralı fıkrasında bireysel başvuruların harca tabi olduğu belirtilmiş; 49. maddesinin (7) numaralı fıkrasında ise bireysel başvuruların incelenmesinde bu Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde (İçtüzük) hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümlerinin uygulanacağı kurala bağlanmıştır. İçtüzük'ün "Bireysel başvuru harcı ve adlî yardım" kenar başlığını taşıyan 62. maddesinin iki numaralı fıkrasında ise "Adli yardım talepleri, genel hükümlere göre başvuruların kabul edilebilirliği hakkında karar verecek Bölüm veya Komisyonlar tarafından hükme bağlanır." düzenlemesine yer verilmiştir.

6. Hukukumuzda yargılama giderlerine ve bu kapsamda harçlardan geçici muafiyete ilişkin adli yardım hükümleri 6100 sayılı Kanun'un 334. ila 340. maddelerinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla 6216 sayılı Kanun ile İçtüzük'ün yukarıda belirtilen hükümleri uyarınca bireysel başvuru harcından geçici muafiyete ilişkin adli yardım talepleri hakkında, bireysel başvurunun niteliğine uygun düştüğü oranda uygulanacak olan genel hükümler 6100 sayılı Kanun'un adli yardıma ilişkin 334. ila 340. maddeleridir.

7. Adli yardımdan yararlanacak kişiler 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinde belirtilmiştir. Anılan Kanun hükmüne göre ancak gerçek kişiler adli yardımdan yararlanabilecek, tüzel kişilerden ise yalnızca kamuya yararlı dernek ve vakıflar adli yardım talebinde bulunabilecektir.

8. Anayasa Mahkemesi; sermaye şirketlerinin tarafı oldukları davalardaki adli yardım taleplerinin adli yardım talebinde bulunamayacakları gerekçesiyle kabul edilmemesi hususunu mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelediği Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. ([GK], B. No: 2020/22192, 17/5/2023) kararında, adli yardım talebinin kabul edilmesi için gerekli olan yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olma kriterinin sadece gerçek kişiler için geçerli bir kavram olmadığını, borca batan yani aktifleri borçlarını karşılayamayan ticari şirketlerin de bu kapsamda değerlendirileceğini belirtmiş; ödeme gücünden yoksunluğun ise şirketlerin yıllık ve ara dönem finansal tablolarından, denetime tabi şirketlerde denetim raporlarından, erken teşhis komitesinin raporlarından, yönetim organının tespitlerinden objektif olarak belirlenebileceğini ifade etmiştir (anılan kararda bkz. § 71).

9. Bu itibarla anılan kararda benimsenen ilkeler çerçevesinde sermaye şirketlerinin bireysel başvuruda bulunurken de adli yardım talep edebilecekleri açık olup bununla birlikte adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için şirketin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olma durumunu yukarıda belirtilen nitelikteki belgelerden biri ile ortaya koyması, başka bir ifadeyle talebin dayanaksız olmaması gerekir.

10. Somut başvuruda başvurucu Şirket, adli yardım talebine dayanak bilgi ve belge olarak Şirketin 2020 yılına ait defter ve belgelerinin incelenmesiyle düzenlenen ve Şirketin mali durumunu gösteren 30/3/2021 tarihli ve 188/2021-06 sayılı yeminli mali müşavirlik

raporunu bireysel başvuru dosyasına sunmuştur. Anılan raporda Şirketin banka hacizleri nedeniyle gayrifaal hâle geldiği 31/12/2020 tarihli gelir tablosuna göre hiçbir gelir/hasılatının olmadığı, ticari zararda olduğu, aynı tarihli bilançosuna göre geçmiş yıllar zararlarının (-) 1.138.113,50 TL olduğu yönünde tespitlere yer verildiği görülmüştür.

11. Bu itibarla mali açıdan zor duruma düşmeden gerekli yargılama giderlerini ödeyemeyecek durumda olduğu anlaşılan başvurucu Şirketin açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

12. Başvurucu; Şirketin mali durumunun iyi olmadığını bu konuda mahkemelerin farklı kararları olduğunu belirtmiş, somut davada adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Yukarıda da ifade edildiği üzere Anayasa Mahkemesi Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. kararında ticari şirketlerin adli yardım talebinin kabul edilmemesini mahkemeye erişim hakkı yönünden incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir.

15. Anılan kararda; kanun koyucunun adli yardım talebinden kimin yararlanacağını ve buna ilişkin şartları belirlemede takdir yetkisi olduğu ancak bu takdir yetkisini anayasal ilkelere bağlı kalarak kullanması ve ekonomik durumuna bakılmaksızın ticari şirketler açısından adli yardımdan yararlanamayacaklarına ilişkin kategorik yasağı objektif ve makul gerekçelerle ortaya koyması gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu kararda adli yardım talebinin kabul edilmesi için gerekli olan yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olma kriterinin sadece gerçek kişiler için geçerli bir kavram olmadığı, borca batan yani aktifleri borçlarını karşılayamayan ticari şirketlerin de bu kapsamda değerlendirileceği, ödeme gücünden yoksunluğun ise şirketlerin yıllık ve ara dönem finansal tablolardan, denetime tabi şirketlerde denetim raporlarından, erken teşhis komitesinin raporlarından, yönetim organının tespitlerinden objektif olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun bireysel durumu değerlendirilmeden sırf tüzel kişi olması nedeniyle adli yardım müessesesinden yararlanamayacağına ilişkin olarak kanundan kaynaklanan yaklaşımın meşru amacının bulunmadığı tespitinde bulunulan kararda, yapılan müdahalenin başvurucunun mahkemeye erişimini aşırı derecede zorlaştırdığı hatta imkânsız hâle getirdiğinden başvurucu üzerinde ağır bir külfet oluşturduğu, bu nedenle ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır (Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş., §§ 70-74).

16. Somut olayda başvurucunun adli yardım talebi, ticari şirket olması ve 6100 sayılı Kanun'da adli yardımdan yararlanacak kişiler arasında gösterilmemesi nedeniyle reddedilmiştir. Ticari şirketlerin, bir diğer ifadeyle sermaye şirketlerinin mali durumlarının iyi olmaması durumunda adli yardım ihtiyacı içinde bulunabileceği gözetildiğinde ticari şirket olan başvurucunun ödeme gücüne ilişkin bir değerlendirme yapılmaksızın finansal tabloları, denetleme raporları, varsa iflas, konkordato ve tasfiye kararları incelenmeden kategorik olarak adli yardım talebinin reddedilmesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararında açıklanan ilkelere göre mahkemeye erişim hakkına yönelik ölçüsüz bir müdahale olduğu sonucuna varılmıştır. Bu itibarla Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal

edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinin tespitini talep etmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi, ihlalin kanundan kaynaklandığı hâllerde giderimin ne şekilde yapılacağı ile ilgili olarak Hulusi Yılmaz ([GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) kararında ilkeleri tespit etmiştir. Buna göre ihlal, idari makamların veya derece mahkemelerinin Anayasa'ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıkta bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler nedeniyle ortaya çıkmışsa bu ihlal, kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin ortadan kaldırılması hâlinde söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilir (Hulusi Yılmaz, § 56).

19. Anayasa Mahkemesinin Hulusi Yılmaz kararında benimsendiği üzere kanundan kaynaklanan ihlal durumunda ihlalin giderimini sağlayabilecek yöntemlerden biri de ihlale neden kanuni düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle ilgili mahkemesince itiraz yoluna başvurulmasıdır. Bu bağlamda somut başvuruda Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca ilgili kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulmasının sağlanması amacıyla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 6. Vergi Mahkemesine (E.2021/1389) GÖNDERİLMESİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERYEM HIZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/4345 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/4345

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERYEM HIZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/4345)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Meryem HIZ

2. Harun Reşit TÜZÜN

3. Hatice TÜZÜN

4. Hülya KABALAY

5. Kenan KİRİK

6. Mevlüt BALABAN

7. Nuri YAZICIOĞLU

Başvurucular Vekili : Av. Acun PAPAKÇI

8. Acun PAPAKÇI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır. 2022/4419, 2022/4448, 2022/5371, 2022/6820, 2022/23822 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/4345 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilerek incelenmesine karar verilmiş ve inceleme 2022/4345 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Acun Papakçı'nın İhlal İddiaları

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamusal eylem veya işlemden başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45). Somut olayda başvurucunun ihlal iddialarına konu dava dosyalarına taraf olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü işlemden kişisel olarak etkilenmediği ve mağdur sıfatının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvuruculaların İhlal İddiaları

1. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Başvurucular makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Başvurucular mülkiyet haklarının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculaların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile

bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular yeniden yargılama yapılması ile maddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Acun Papakçı yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla ekli listenin (C) sütununda yer verilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Başvuruculara, ekli listenin (D) sütununda yer verilen harcın ekli listede gösterildiği şekilde ve 18.800 TL vekâlet ücretinin ise MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KOYLU

B. No: 2022/12830 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/12830

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KOYLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/12830)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Mustafa KOYLU

Vekili : Av. Cemil GÜÇLÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. İkinci Bölüm İkinci Komisyon 16/1/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile

yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT UĞUZ

B. No: 2022/31687 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/31687

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT UĞUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/31687)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Murat UĞUZ

Vekili : Av. Burcu MÜVEYYEN ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 25/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 24/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu ihlalin tespiti ile tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E. 2020/43, K.2020/1594) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKKI YOZGAT

B. No: 2022/57842 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/57842

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKKI YOZGAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/57842)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Hakkı YOZGAT

Vekili : Av. Yusuf Bülent AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 23/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesine (E. 2018/293, K. 2019/722) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADİL YILIKYILMAZ

B. No: 2022/58391 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/58391

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADİL YILIKYILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/58391)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Adil YILIKYILMAZ

Vekili : Av. Reyhan Huriye KIRAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 19/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 16/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/28, K.2019/723) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YÜKSEL AYDIN

B. No: 2022/64117 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/64117

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YÜKSEL AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/64117)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Yüksel AYDIN

Vekili : Av. Ceyda ÇELİK AKSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai hükmü 6/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 22/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu 13/3/2024 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiğini açıkça bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİGAR ÇAPRAZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/71176 | Karar tarihi: 03.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/71176

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİGAR ÇAPRAZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/71176)

Karar Tarihi: 3/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Nigar ÇAPRAZ

2. Ömer ÇAPRAZ

3. Süleyman ÇAPRAZ

4. Şerife KELEKCİ

Başvurucular Vekili : Av. Esra BEŞKONAKLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama

sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2018/295, K.2019/868) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL'nin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MİHRİBAN EZA

B. No: 2019/8044 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/8044

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MİHRİBAN EZA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/8044)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Mihriban EZA

Vekili : Av. Arzu PAMUKÇU YÖRDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan talebin zararın muhtemel olduğu gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu maliki olduğu Diyarbakır'ın Sur ilçesi İnönü Mahallesi'nde yer alan çok katlı bir binada bulunan büro niteliğindeki üç bağımsız bölümü kiraya vermiştir. Başvurucunun taşınmazlarını kiraya verdiği kişilere ait diş polikliniği, vergi levhasına göre 1/2/2014 tarihinde faaliyete başlamıştır. Başvurucuya ait yerden ayrılan kiracılar yine vergi levhasına göre 14/7/2015 tarihinden itibaren Diyarbakır'ın Kayapınar ilçesinde çalışmasına devam etmiştir

3. Başvurucu 20/5/2016 tarihinde Diyarbakır Valiliğine müracaat ederek Sur ilçesinde meydana gelen olaylar nedeniyle kiracılarının taşınmazı boşaltmak zorunda kaldıklarını, böylece kira gelirinden yoksun kaldığını belirterek maddi ve manevi zararının 17/7/2004

tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmin edilmesini talep etmiştir. Başvurucu müracaatında işyerine ait kira sözleşmesi ile diş polikliniğinin başvurucuya ait taşınmazda olduğunu gösterir vergi levhasını ve sonrasında taşındığı yeni yerdeki vergi levhasını sunmuştur.

4. Diyarbakır Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zarar Tespit Komisyonu 24/5/2017 tarihinde kira kaybı zararlarının muhtemel zarar niteliğinde olduğunu ve 5233 sayılı Kanun kapsamına girmediğini belirtmiştir. Bu karar üzerine başvurucu, taşınmazının işyeri olarak kiracılar tarafından kullanıldığı sabit olduğundan kira geliri kaybının muhtemel bir alacak olmadığını belirterek işlemin iptali ve kira gelirinden doğan zararın tazmin edilmesi için dava açmıştır.

5. Diyarbakır 3. İdare Mahkemesince 28/3/2018 tarihinde dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; sokağa çıkma yasağının uygulandığı dönemde kiracıları başvurucuya ait taşınmazı terk etmeseydiler başvurucunun kira geliri elde edeceği iddiasının somut ve ispatlanabilir nitelikte olmadığı ifade edilmiştir. Ticari nitelikte bir zararın 5233 sayılı Kanun kapsamında karşılanabilmesi için ticarete konu mal varlığına maddi bir zarar verilmesi veya başvurucunun rızası dışında mal varlığına ulaşamaması gerekirken somut olayda bu tür bir zararın bulunmadığı kaydedilmiştir. Sonuç olarak kira kaybı zararının muhtemel zarar niteliğinde olduğu ve bu zararın 5233 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı belirtilmiştir.

6. Başvurucu, işyeri kira gelirinden mahrum kalmasının muhtemel bir zarar olmayıp kesin nitelikte bir zarar olduğunu belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi 14/1/2019 tarihinde istinaf istemini esastan ve kesin olarak oyçokluğuyla reddetmiştir. Karşıoy görüşünde; terörle mücadele kapsamında yürütülen güvenlik operasyonları sırasında mülk sahiplerinin kira gelirinden mahrum kalmaları nedeniyle uğradıkları maddi zararların araştırılarak 5233 sayılı Kanun kapsamında karşılanması gerektiği ifade edilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 25/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 7/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, Sur ilçesinde gerçekleştirilen operasyonlar ve ilan edilen sokağa çıkma yasağı sonucunda kiracılarının işyerinden çıkmak zorunda kaldığını belirterek mülküne ulaşamamasından kaynaklı kira geliri kaybına dayalı zararının tazmin edilmemesinden yakınmaktadır. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesi içtihadı ile başvuruya konu sürece yer verildikten sonra zararın tazminine yönelik olarak başvurucuya etkili başvuru hakkının tanındığı bildirilmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun mülküne erişemediği iddiası özü itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirmektedir. Başvurucunun mülküne ulaşamadığı için uğradığını öne sürdüğü zararın karşılanması istemiyle açtığı davanın zararın var olup olmadığına yönelik bir araştırma yapılmadan reddedilmesine yönelik şikâyetin Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı

olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi benzer bir başvuruyu Emrullah Yılmaz (B. No: 2019/37252, 15/6/2022) kararında incelemiş ve başvurucunun mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Anılan karara konu olayda başvurucu, Sur ilçesinde ilan edilen sokağa çıkma yasağı sonrasında restorasyon işlemini tamamlayamaması ve mülkünü kullanamaması nedeniyle uğradığı zararın muhtemel zarar olarak nitelendirilerek 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığı gerekçesiyle tazmin edilmemesini şikâyet etmiştir. Anayasa Mahkemesi, terörle mücadele kapsamında mülkiyet hakkına yönelik olarak alınan tedbirler sebebiyle kişilerin uğradığı ve kaçınılmazın ötesine geçen zararın ölçülülük ilkesi gereğince telafi edilmesi gerektiğinden terörle mücadele için alınan tedbirler sebebiyle zarara uğradığını iddia eden kişilerin bu zararlarının telafisi için etkili başvuru hakkının sağlanmasının Anayasa'nın 40. maddesinin gereği olduğunu kaydetmiştir (Emrullah Yılmaz,§ 42).

13. Anılan kararda, teorik düzeyde etkili olduğu tespit edilen 5233 sayılı Kanun kapsamındaki başvuru yolunun pratikte başarı şansı sunup sunmadığı incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun taşınmazını kullanılabilir hâle getirmesinin sokağa çıkma yasağı sebebiyle geciktiğini ve kullanılabilir durumda olan bir eve erişimin engellenmesinin evin kullanımından kaynaklanan ekonomik yarar tutarınca zararın ortaya çıkmasına yol açacağını belirtmiştir. Böyle bir durumda zararın miktarının hesaplanmasında belli ölçüde güçlüklerle karşılaşılabilirse de muhtemel olduğunun ifade edilmesinin makul bir yorum olarak görülemeyeceğini vurgulamıştır (Emrullah Yılmaz,§§ 50, 51).

14. Sonuç olarak 5233 sayılı Kanun'la oluşturulan tazminat yolunun öngörülebilir olmayan ve bariz takdir hatası teşkil eden yorum sebebiyle somut olayda başarı şansı sunma kapasitesini yitirdiğini ve mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Emrullah Yılmaz, §§ 52, 53). Öte yandan varılan ihlal sonucunun başvurucunun tazminat talebinin otomatik olarak kabulü gerektiği anlamına gelmeyeceği, tazminat talebinin somut olaya ilişkin hususların araştırılıp incelendikten sonra değerlendirilmesinin derece mahkemelerinin takdirinde olduğu kaydedilmiştir (Emrullah Yılmaz, § 54).

15. Koşulları yönünden aynı olan eldeki başvuruda Emrullah Yılmaz kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri bağlamında medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin

uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerektiğine dair temel ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce incelenmiş ve bu konuda kararlar verilmiştir (Selahattin Akyıl B. No: 2012/1198, 7/11/2013; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013; Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013). Başvuru konusu olayda bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır. Somut olayda yargılama 2 yıl 7 ay sürmüştür. Bu durumda yargılama süresinin makul olduğu açıktır.

19. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesini ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2017/2630, K.2018/507) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN ÇİMEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/9227 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9227

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN ÇİMEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9227)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Aydın ÇİMEN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2019/9227 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2019/9227 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıkların dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruların kabul edilebilirlik şartlarını karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerektiğini, Anayasa Mahkemesi tarafından da belirtildiği üzere başvurucuların iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verdiğini, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucuların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri iddiaları hakkında eksiklik, ihmal ya da açık keyfîliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucuların bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri

ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında; sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu nedenle de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte

değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Diğer İhlal İddiaları

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmemiş ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranılması nedeniyle düşme kararı verilmeyecekse yapılması gerekenler Atilla Yazar ve diğerleri kararında şu şekilde sayılmıştır (aynı kararda bkz. § 198):

i. Başta gerekçeli karar hakkı olmak üzere adil yargılama hakkının tüm güvencelerinin sağlandığı bir yargılama yapılmalıdır (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

ii. Sanığa HAGB'yi kabul edip etmediği sorulmadan önce hüküm kurulmalı ve sanık kurulan hükmün sonucundan tefhim veya tebliğ yoluyla haberdar edilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 159-164). Huzurda bulunmayan sanığa, aynı tebligat evrakıyla kurulan hükmün sonucunun bildirilmesi ve HAGB'yi kabul edip etmediğinin sorulması mümkündür.

iii. 7445 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12)

numaralı fıkrasında yapılan değişiklik ve madde gerekçesi de dikkate alınarak hem hukuka uygunluk hem de maddi vakalara uygunluk denetiminin yapılması, usul ve esasa ilişkin tüm hukuka aykırılık iddialarının incelemesi, bunlara yeterli bir gerekçe ile cevap vermesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 143-158).

21. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanması hâlinde başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvurucuların taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEBATİ SÖNMEZ

B. No: 2019/19232 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19232

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEBATİ SÖNMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19232)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Sebati SÖNMEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; meslekten çıkarma kararı verilmesi ile yeniden inceleme talebinin reddedilmesine ilişkin dönem arasındaki maaşın ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi, bağımsız ve tarafsız olmayan mahkemelerce yargılama yapılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Kuşadası hâkimi olarak görev yapmaktayken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSYK) 24/8/2016 tarihli ve 2016/426 sayılı kararı ile 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca meslekten çıkarılmıştır.

3. Başvurucu, bu karara 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun 33. maddesi uyarınca yeniden inceleme talebiyle itiraz etmiştir. HSYK 29/11/2016 tarihinde başvurucunun itirazını reddetmiştir.

4. Başvurucu meslekten çıkarılma tarihi ile itirazın reddedildiği tarih arasında ödenmeyen maaş için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) karşı 23/1/2017 tarihinde dava açmıştır.

5. İstanbul 12. İdare Mahkemesi 29/11/2018 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca öngörülen meslekten çıkarma derhâl sonuç doğuracağından meslekten 24/8/2016 tarihinde çıkarılan başvurucunun meslekten çıkarılma ile çıkarılmanın kesinleştiği tarih arasındaki döneme ilişkin maaş ödemesi yapılmamasında hukuka aykırılık bulunmadığı açıklanmıştır.

6. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdari Dava Dairesi 16/5/2019 tarihinde kararı usul ve yasaya uygun bulduğunu belirterek başvurucunun istinaf başvurusunu reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 28/5/2019 tarihinde öğrendikten sonra 11/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Kanuni Hâkim İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, kanunla önceden kurulmuş ve yetkilendirilmiş niteliğinde olmayan mahkemelerce yargılama yapıldığını ileri sürmüştür.

11. Hukuk devletinde kanuni hâkim, tabii hâkim olarak anlaşılmalıdır. Tabii hâkim kavramı ise dar anlamda, suçun işlenmesinden veya çekişmenin doğmasından önce davayı görecek yargı yerini yasanın belirlemesi diye tanımlanmaktadır. Başka bir anlatımla tabii hâkim ilkesi, yargılama makamlarının suçun işlenmesinden veya çekişmenin meydana gelmesinden sonra kurulmasına veya hâkimlerin atanmasına engel oluşturur; sanığa veya davanın yanlarına göre hâkim atanmasına olanak vermez (AYM, E.1990/13, K.1990/30, 20/11/1990; Adnan Gültepe, B. No: 2014/16516, 8/3/2018, § 42). Kanuni hâkim güvencesi ilkesi, olayın niteliğine göre yargılamanın hangi mahkemede yapılacağının önceden belirlenmiş olması ilkesidir. Yargılama, tabii hâkimi dışında başka bir hâkim tarafından yapılamaz (Muhammet Kaplan, B. No: 2013/1586, 18/9/2013, § 31).

12. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümleri ile tam yargı ve iptal davalarının idari yargıda açılacağı ve yürütüleceği öngörülmüştür. Somut olayda da uyuşmazlığın esasını çözecek olan derece mahkemelerinin, ihtilafın doğmasından sonra kurulan mahkemeler olmayıp görev ve yetkileri daha önceden 2577 sayılı Kanun'la belirlenmiş mahkemeler olduğu dikkate alındığında söz konusu iddia yönünden açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, bağımsız ve tarafsız olmayan mahkemece yargılama yapıldığını ileri sürmüştür.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (3), 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları

uyarınca bireysel başvuruda, kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19; Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

16. Somut olayda yargılamayı yapan derece mahkemelerinin bağımsızlığını ve tarafsızlığını ihlal eden hususlara dair başvurucu herhangi bir belge veya bilgi sunmamıştır. Bu itibarla başvurucu ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmamasından şikâyet etmiştir.

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47). İdari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

20. Başvurucunun maaşlarının ödenmesi talebiyle 23/1/2017 tarihinde açtığı dava, istinaf başvurusunun reddedildiği 16/5/2019 tarihi itibarıyla nihayete ermiştir. İki dereceli yargılama sisteminde toplam 2 yıl 3 ay 23 günlük yargılama süresinin makul olduğu değerlendirilmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, kesinleşmiş bir meslekten çıkarma kararı olmamasına rağmen maaşının ödenmemesinden yakınmıştır. Bakanlık 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinde öngörülen meslekten çıkarmanın geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu, başvurucunun bir mülkünün veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentisinin bulunmadığı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne itiraz ederek meşru beklentinin mevcut olduğunu belirtmiştir.

23. Başvurucunun ödenmeyen maaşla ilgili iddiaları mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi benzer iddiaların ileri sürüldüğü bir başvuruyu Şeyhmus Yılma

([GK], B. No: 2018/37995, 11/1/2024) kararında incelemiştir. Anılan karara konu olayda 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca 24/8/2016 tarihinde hâkimlik mesleğinden çıkarılan başvurucu, yeniden inceleme talebinin reddedildiği 29/11/2016 tarihinden önceki dönem yönünden ödenmesi gereken maaşlarının yarısının ödenmediğinden şikâyet etmiştir. Anayasa Mahkemesi, 2802 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1983 yılından bu yana hâkim ve savcılara ilişkin meslekten çıkarma kararı dâhil işlemlerin bu Kanun hükümlerine uygun şekilde yerine getirildiğini açıklamıştır. Bununla birlikte başvurucunun 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca meslekten çıkarıldığı kaydedilmiştir (Şeyhmus Yılma, §§ 62-65).

25. Anılan kararda idari yargı içtihadına göre 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinde öngörülen meslekten çıkarmanın adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen diğer yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan, geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca meslekten çıkarılmasına karar verilen hâkim veya savcılara bu kararlara karşı 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 11. maddesi uyarınca yargı yoluna başvurma imkânı tanınmasına dikkat çekilmiştir. Bu durumun ise 6087 sayılı Kanun'un 33. maddesi uyarınca zaten yargı yolu açık olan meslekten çıkarma cezaları ile 667 sayılı KHK ile meslekten çıkarma tedbirinin farklı işlemler olduğuna işaret ettiği belirtilmiştir (Şeyhmus Yılma, § 66).

26. Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin olağanüstü tedbir niteliğindeki işlemin sonuç doğurması için kesinleşmesi gerekmediğine ilişkin yorumunun açık ve bariz bir takdir hatası içermediğini kaydetmiştir. Sonuç olarak başvurucunun olağanüstü tedbir niteliğindeki işlemle meslekten çıkarılmasına karar verildiği ve bu kararın adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak derhâl sonuç doğurduğu anlaşıldığından meslekten çıkarma kararı verilmesi ile yeniden inceleme talebinin reddedilmesine ilişkin dönem arasındaki maaşın ödenmesi yönünden Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında bir mülkünün veya mülkü elde etme yönünde yeterli hukuki temele dayalı meşru bir beklentisinin bulunmadığına karar verilmiştir (Şeyhmus Yılma, §§ 66, 67).

27. Koşulları yönünden aynı olan eldeki başvuruda Şeyhmus Yılma kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamında kanuni hâkim ilkesi, bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle

KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/4/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Z.Ö. VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/28733 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/28733

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Z.Ö. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/28733)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucular : Z. Ö. ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvuruculaların baro levhasına/staj listesine yazılmalarına ilişkin taleplerinin mahkemelerce kabul edilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2019/28733 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

3. Bir kısım başvurucular kamu görevlisi (hâkim-savcı/devlet memuru) olarak görev yaptıkları sırada Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) ile irtibat ya da iltisak içinde oldukları gerekçesiyle ilgili olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamelerine (OHAL KHK'ları) dayanılarak kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvuruculardan bir kısmı hakkında FETÖ/PDY ile irtibat ya da iltisak içinde oldukları

gerekçesiyle silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında Cumhuriyet başsavcılıklarınca soruşturma başlatılmıştır. Bir kısım başvurucular hakkında ise Türkiye Barolar Birliğinin (TBB) nihai kararı sonrasında kovuşturma başlatıldığı yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce tespit edilmiştir.

4. Başvurucular, baro levhasına/staj listesine avukat/avukat stajyeri olarak yazılma talebiyle ilgili barolara başvurmuştur. Başvuruculara talebi, baro levhasına/staj listesine kaydedilebilmek için aranan kanuni şartların bulunduğu gerekçesiyle TBB tarafından kabul edilmiştir. Bakanlığın anılan kararla itirazı üzerine TBB ilk kararında ısrar etmiştir. Bir kısım başvurucunun talebi TBB tarafından reddedilmiş ve anılan ret kararları Bakanlıkça onanmıştır.

5. Bakanlık, başvurucuların baro levhasına/staj listesine yeniden yazılmalarına ilişkin TBB kararının kesinleşmesi üzerine Ankara İdare Mahkemelerinde (Mahkemeler) TBB'ye karşı iptal davaları açmıştır. Başvurucular, davalı TBB yanında iptal davasında müdahil olarak yer almıştır. Talepleri reddedilen başvurucular ise Bakanlık ve TBB'ye karşı iptal davaları açmıştır.

6. Mahkemeler, Bakanlığın açtığı davalarda dava konusu işlemlerin iptaline karar vermiştir. Derece mahkemelerinin birbirine yakın olan gerekçelerinde özetle; avukatlık mesleğinin kamu hizmeti yönünden güçlü olduğu, bir kısım başvurucular hakkında ilgili Cumhuriyet başsavcılıklarınca yürütülen soruşturmaların bulunduğu, soruşturma süreci sona erene kadar beklenmesinin kamu yararı ve hizmet gerekleri açısından uygun olacağı, haklarında devam eden adli bir soruşturma bulunan kişilerin avukat olarak baro levhasına yazılmalarına ve avukat unvanını kullanmalarına imkân bulunmadığı ifade edilmiştir. Bir kısım başvuruculara da TBB'nin ısrar kararı sonrasında haklarında başlatılan kovuşturmaların bulunduğu vurgulanmıştır. Bazı mahkeme kararlarında ise yukarıda belirtilen gerekçelere ek olarak veya yalnızca OHAL KHK'ları gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceklerine, meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacaklarına ilişkin gerekçeye yer verildiği görülmüştür. Mahkemeler başvuruculara açtığı davalarda benzer gerekçelerle ret kararları vermiştir.

7. İstinaf başvuruları, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

8. Başvurucular nihai hükümleri öğrendikten sonra yasal süresi içerisinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ekli tablonun (D) sütunundaki ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Bir kısım başvurucular OHAL KHK'larına dayanılarak bir daha kamu görevinde istihdam edilmemek üzere kamu görevlerinden çıkarılmış olmalarının, bir kısım başvurucular ise ceza soruşturması ve/veya kovuşturması altında bulunmalarının serbest avukatlık mesleğini yapabilmeleri yönünden engel oluşturmadığını ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca Bakanlık tarafından açılan iptal davalarında taleplerinin dikkate alınmadığını ve hukuka aykırı şekilde aleyhlerine karar verildiğini iddia etmiştir. Başvurucular son olarak; söz

konusu uygulamalar ve kararlar nedeniyle özel sektörde dahi çalışmalarının engellendiğini, kendilerinin ve ailelerinin geçimlerini sağlayabilecek bir işte çalışma ve asgari insan onuruna yakışır şekilde yaşama haklarının ellerinden alındığını, avukatlık mesleğini icra edemediklerini belirtmiş ve özel hayata saygı hakkı ile diğer bazı anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

12. Bakanlık görüşlerinde; söz konusu müdahalelerin OHAL dönemlerinde gerçekleştiği, bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınması gerektiği, bir kısım başvurucular hakkında mahkeme kararı sonrasında mahkûmiyet kararları verildiği, yine bir kısım başvurucuların hakkında soruşturma ve kovuşturma bulunmadığından yeniden baro levhasına yazılma talebinde bulunabilecekleri vurgulanmış ve karar verilirken bu hususların dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı cevap veren bazı başvurucular, başvuru formlarında yer alan beyanlarını yinelemiştir.

13. Başvuruculaların iddialarının baro levhasına/staj listesine yazılma taleplerinin reddedilmesine dolayısıyla serbest avukatlık yapmalarının engellenmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu ([GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020 , §§ 84-96) kararında açıklanmıştır. Söz konusu kararda kabul edildiği şekilde, somut başvuruların sonuca dayalı nedenlerle özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmektedir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Çetinkaya ve D.K., ([GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021; B.A.Y. ([GK], B. No: 2019/19788, 5/7/2022).

15. Öncelikle Anayasa Mahkemesinin, baro levhasına/staj listesine yazılma taleplerinin reddine ilişkin başvurularla ilgili birçok kararı bulunduğunu hatırlatmak gerekir. Bu kapsamdaMehmet Çetinkaya ve D.K. kararında, mevzuatta bir kişi hakkında ceza soruşturması olmasının baro levhasına kayda engel oluşturduğuna dair düzenlenme olmadığını, mahkemelerin ilgili mevzuattaki düzenlemeleri makul olmayacak biçimde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tuttuğunu vurgulayarak başvurucular hakkında ceza soruşturması olduğu gerekçesiyle baro siciline kaydın iptali şeklindeki müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığına karar vermiştir (Mehmet Çetinkaya ve D.K., §§ 48, 49). Tamer Mahmutoğlu kararında ise avukatlık hizmetinin kamuda istihdam kabul edilerek baro siciline kaydın reddi incelenmiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi mesleklerini serbest şekilde icra eden avukatların kamu hizmetinde istihdam edildiklerinin kabulünün mümkün bulunmadığını, mahkemelerin ilgili mevzuattaki düzenlemeleri makul olmayacak biçimde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tuttuklarını vurgulayarak müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varmıştır (Tamer Mahmutoğlu, §§ 115-118).

16. Yine Anayasa Mahkemesinin B.A.Y. kararında, Tamer Mahmutoğlu ile Mehmet Çetinkaya ve D.K. kararlarındaki ilkeler tekrar edildikten sonra iptal davalarında idari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargısal denetiminin söz konusu işlemlerin tesis edildiği tarihteki duruma göre yapılması gerektiği ifade edilmiştir (B.A.Y., § 66). Anılan kararda TBB'nin karar verme aşamasında değerlendirmesinin söz konusu olamayacağı anlaşılan sonradan gelişmiş bir durumun itiraz incelemesinde gözetilmesinin mümkün olmadığı, ayrıca aksine bir yorumun anılan meslek kuruluşuna tanınan takdir yetkisini işlevsiz kılacağı

belirtilmiştir (B.A.Y., § 66). Nihayet kararda en geç TBB'nin ısrar kararı tarihinde başvurucu hakkında avukatlık yapmasına engel suçlardan kesinleşmiş mahkûmiyet kararı veya ceza kovuşturması mevcut olmamasına rağmen ceza soruşturmasına ve karar tarihi itibarıyla kovuşturma olmasına dayanılarak İdare Mahkemesi tarafından idari işlemin iptaline karar verilmesinin kanuni dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır (B.A.Y., § 69).

17. Anayasa Mahkemesi Ömer Özcan ([GK], B. No: 2019/24047, 23/3/2023) kararında; kovuşturma altında bulunmanın avukatlık stajını erteleyebileceğine yönelik mevzuatta açık bir düzenlemenin bulunmadığını, kişi hakkında mahkûmiyet kararı verildiği takdirde staj listesinden silinme durumunun gündeme gelebileceğini, sonuç olarak başvurucunun hakkında devam eden kovuşturma bulunması sebebiyle baro staj listesine yazılmamasına ilişkin işlemin demokratik toplum gereklerine uygun ve ölçülü olmadığını kabul etmiştir (Ömer Özcan, §§ 64, 65).

18. Son olarak Anayasa Mahkemesi Zeynep Eren BOZOĞLU (B. No: 2019/29332, 19/12/2023) kararında; başvurucu hakkında kovuşturmanın devam etmesi durumunun mevzuatta yer alan baro levhasına yazılma talebinin reddi nedenlerinden biri olarak öngörülmediğini, kişi hakkında devam eden bir kovuşturma bulunması durumunda ilgili baronun, levhaya yazılma talebinin kabulüne karar vermesi veya talep hakkında karar verilmesinin kovuşturma sonuna kadar bekletilmesi yönünde takdir yetkisinin bulunduğunu belirtmiştir. Bu itibarla hakkında kovuşturma devam eden kişinin baro levhasına yazılma talebinin reddedilmesi yönünde baroya yetki veren bir kanuni düzenleme bulunmadığından, baronun başvurunun reddine karar vermesinin ve derece mahkemelerince başvurucu tarafından açılan davanın reddedilmesinin kanuni dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Zeynep Eren BOZOĞLU, §§ 36, 37).

19. Bu bilgiler ışığında somut başvurular incelendiğinde, başvuruculların baro levhasına veya staj listesine yazılma talepleri TBB tarafından kabul edilmesine rağmen, yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce avukatlık mesleğinin kamuda istihdam niteliğinde olduğundan ve/veya başvurucular hakkında soruşturma veya yargılama devam ederken kovuşturma bulunduğundan bahisle dava konusu işlemlerin iptaline karar verildiği anlaşılmıştır. Yine bir kısım başvurucu hakkında TBB'nin ret kararı verdiği ve bu işlemlerin iptali amacıyla başvuruculara açılan davaların benzer gerekçelerle reddedildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda somut başvurularda Anayasa Mahkemesinin Tamer Mahmutoğlu, Mehmet Çetinkaya ve D.K., B.A.Y, Ömer Özcan ve Zeynep Eren BOZOĞLU kararlarında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı değerlendirilmiş olup anılan gerekçelerle başvuruculların aleyhinde karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucular ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Talep eden başvuruculların kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (Ç) sütunundaki ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli tabloda gösterilen harç ve vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEKİ SOYDEMİR

B. No: 2019/31923 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/31923

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEKİ SOYDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/31923)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Zeki SOYDEMİR

Vekili : Av. Derya İSKENDEROĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ihtiyati tedbirin uzun süredir devam ediyor olması ve kaldırılmaması veya şeklinin değiştirilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu yargılama devam ederken 6/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. İhtiyati Tedbirin Uzun Sürdüğüne İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin (B. No: 2015/7044, 23/1/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için

kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin, mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda ihtiyati tedbirin 15 yılı aşkın bir süredir devam ettiği anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. İhtiyati Tedbirin Kaldırılmadığı veya Şeklinin Değiştirilmediğine İlişkin İddia

3. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17). Somut olayda başvurucu bireysel başvuru öncesinde, mal varlığı hakkında verilen ihtiyati tedbir kararına itiraz ettiğini ve bu itirazın reddi üzerine de kanun yolunu tükettiğini gösterir herhangi bir bilgi ve belge sunmamıştır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 100.000 TL maddi ve 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı, tedbirin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri, B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın ihtiyati tedbirin uzun sürmesi şikâyeti yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın ihtiyati tedbirin kaldırılmaması veya şeklinin değiştirilmemesi şikâyeti yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Gaziosmanpaşa 2. Aile Mahkemesine (E.2013/19) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ŞAKİR CANBOLAT

B. No: 2019/38221 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38221

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ŞAKİR CANBOLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38221)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Mustafa Şakir CANBOLAT

Vekilleri : 1. Av. Adil AKTAY

2. Av. Utku Çağrı AKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedeli belirlenirken komşu parseller için farklı objektif değer artışı uygulanması ve kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mersin'in Tarsus ilçesi Köselerli Mahallesi'nde bulunan birbirine komşu arazilerden biri başvurucuya, ikisi başvurucunun eşine aittir. Taşınmazlar yol inşaatı amacıyla idare tarafından kamulaştırılmıştır. Başvurucu ve başvurucunun eşi kamulaştırma davalarına ilişkin yargılama sürecinde aynı avukatlar tarafından temsil edilmiştir.

A. Başvurucunun Taşınmazına Komşu Parsele İlişkin Kamulaştırma Davası

3. Başvurucunun eşine ait iki taşınmazın kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili için açılan davada Tarsus 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 27/2/2017 tarihinde toplam kamulaştırma bedelini 419.660 TL olarak tespit etmiştir. Mahkemenin hükme esas aldığı

bilirkişi raporunda objektif değer artışı %60, kapitalizasyon faiz oranı ise %5 olarak belirlenmiştir. Taraflar kamulaştırma bedeli yönünden istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

4. AntalyaBölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 15/12/2017 tarihinde mahkeme kararını kaldırılarak kamulaştırma bedelini 451.174,18 TL olarak tespit etmiştir. İstinaf Mahkemesi, bilirkişi raporundaki tespitin yerinde olmadığını, dava dosyasındaki verilere göre taşınmazların konumuna ilişkin hususlar gözetildiğinde objektif değer artışının %40, kapitalizasyon faiz oranının ise %4 olarak uygulanması gerektiğini kaydetmiştir. Davacı ve davalı kararı temyiz etmiştir.

5. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 16/9/2017 tarihinde %40 objektif değer artışının uygulanmasında bir isabetsizlik bulunmadığını belirterek kamulaştırma bedeli yönünden kararı onamıştır.

B. Başvurucuya Ait Taşınmaza İlişkin Kamulaştırma Davası

6. Başvurucuya ait taşınmazın kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında Mahkeme 3/2/2017 tarihinde 119.296 TL arazi bedeli, 9.181 TL değer azalışı ve 1.489,00 TL kafes tel çit bedeli olmak üzere toplam 129.966 TL kamulaştırma bedeline hükmetmiştir. Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda objektif değer artışı %60, kapitalizasyon faiz oranı %5 olarak belirlenmiştir. Başvurucu, kamulaştırma bedelinin belirlenmesine ilişkin diğer itirazlarının yanında ayrıca objektif değer artışının düşük belirlendiği iddiasıyla istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Davacı idare de karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur.

7. İstinaf Mahkemesi 12/12/2017 tarihinde tarafların istinaf taleplerini kısmen kabul ederek mahkeme kararını kaldırmış ve arazinin bedelini 121.174,14 TL olarak tespit etmiş, değer azalışı ve 1.489,00 TL kafes tel çit bedeli ile birlikte kamulaştırma bedelini toplam 131.814,14 TL olarak tespit etmiştir. Kararda; kapitalizasyon faiz oranı ise %4 olarak uygulanmış, diğer taraftan bilirkişi raporundaki değerlendirmenin aksine taşınmazın konumu, meskun mahalle, ana yola ve kamu kurumlarına olan uzaklığı dikkate alındığında objektif değer artışının %30 olması gerektiği açıklanmıştır.

8. Başvurucu, kararı temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesi incelendiğinde kamulaştırma bedelinin hesaplanmasına yönelik itirazlarda bulunmakla birlikte eşine ait komşu taşınmazlar için %40 oranında objektif değer artışı uygulanması ile ilgili bir iddiaya yer verilmediği görülmektedir.

9. Yargıtay 16/9/2017 tarihinde kamulaştırma bedelinin hesaplama yöntemini hukuka uygun bulduğunu belirterek kararı bu yönden onamıştır.

10. Başvurucu, nihai hükmü 5/11/2019 tarihinde öğrendikten sonra 19/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, aynı kamulaştırma sürecinde birbirine bitişik taşınmazlar için farklı objektif değer artış oranları uygulanmış olması nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) Anayasa Mahkemesi içtihadı kapsamında somut olayın koşullarına göre değerlendirme yapılması gerektiği

görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği iddianın yanında ayrıca kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybının giderilecek şekilde ödenmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

13. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

A. Kamulaştırma Bedeli Belirlenirken Komşu Parseller İçin Farklı Objektif Değer Artışı Uygulandığına İlişkin İddia

14. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

15. Başvurucunun başvuru yollarının tüketilmesi noktasında kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 27, 28). Ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağının veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (Şehap Korkmaz, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33).

16. Kamulaştırmaya konu bir taşınmazın bedelinin tespiti teknik ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkı kapsamında yapılan bireysel başvurularda bedel veya değer düşüklüğü karşılığını hesaplamak gibi bir görevi de bulunmamaktadır (Mukadder Sağlam ve diğerleri, B. No: 2013/2511, 22/1/2015, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 52).

17. Somut olayda başvurucuya ait tarım arazisi komşu arazilerle birlikte aynı kamulaştırma sürecinde idare tarafından kamulaştırılmıştır. Kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında Mahkeme kamulaştırmaya konu taşınmazlar hakkında %60 oranında objektif değer artış oranına göre belirlenen bedellere hükmetmiştir. Bununla birlikte istinaf aşamasında başvuruya ait taşınmaz yönünden bu oran %30'a düşürülürken, komşu iki taşınmaz yönünden ise % 40 oranı esas alınmıştır. Dolayısıyla İstinaf Mahkemesi kararları ile birlikte başvurucuya ait taşınmaz ile komşu iki parsel arasında temyiz kanun yolu öncesinde farklı objektif değer artış oranları ortaya çıkmıştır.

18. Buna karşılık başvurucu, temyiz dilekçesinde bitişik iki parsel ile ortaya çıkan objektif değer artış oranı farklılığına dair bir itiraz ileri sürmemiştir. Başvurucudan civarda gerçekleştirilen kamulaştırma işlemleri kapsamında taşınmazlar hakkında hangi oranda objektif değer artış oranı uygulandığını bilmesi beklenemeyecekse de, başvurucunun farklı oran uygulandığına konu ettiği bitişik parsellerin yine başvurucunun eşine ait olduğu görülmektedir. Üstelik taşınmazların kamulaştırılmasına ilişkin yargılama süreçlerinde başvurucu ile başvurucunun eşinin aynı avukatlar tarafından temsil edildikleri, yine aynı avukatlar tarafından yapılan bireysel başvuru formu eklerinde sunulan belgelerden de anlaşılmaktadır.

19. İkincillik ilkesi gereğince temel hak ve özgürlüklerin kamu makamlarınca ihlal edildiği

iddiasının öncelikle yetkili idari ve yargısal merciler önünde ileri sürülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine dayanak iddiasını öncelikle temyiz aşamasında Yargıtay önünde ileri sürmesi gerekmektedir. Aksi bir değerlendirme iki taşınmaz yönünden oluşan farklı hesaplama yönteminin ilk elden Anayasa Mahkemesi önünde incelenmesine neden olacaktır. Öte yandan başvurucunun iddialarının yargısal makamlar önüne ileri sürülmeden doğrudan bireysel başvuruya konu edilmesi, ihlal iddiasının öncelikle yargısal mercilerce incelenmesi gereğini ortadan kaldırmış olacaktır. Dolayısıyla ihlale neden olduğu ileri sürülen söz konusu iddiaya ilişkin olarak başvuru yolları usulünce tüketilmemiştir.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırma Bedelinin Değer Kaybına Uğratıldığına İlişkin İddia

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18, 19). Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (Taner Kurban, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19). Bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük süre geçtikten sonra yapılan eksiklik giderimlerinde daha önce öz olarak dahi ileri sürülmemiş hak ihlaline dair yeni iddialarda bulunulması mümkün değildir (Ferhat Yildeniz, B. No: 2017/20129, 15/12/2020, § 29).

22. Somut olayda başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratıldığını belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucu bireysel başvuru formunda öz itibariyle dahi olsa söz konusu iddiasını ileri sürmemiştir. Dolayısıyla söz konusu şikâyetin nihai kararın öğrenilme tarihi de dikkate alındığında süresinde başvuruya konu edilmediği sonucuna varılmıştır. Aksinin kabulü hâlinde Bakanlık görüşüne karşı beyan veya ek beyanları içerir dilekçelerle farklı ve bağımsız ihlal iddialarının her zaman dile getirilmesi mümkün olacaktır. Bu da bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük süre kuralını anlamsız hâle getirecektir (benzer yöndeki karar için bkz. Ümüt Demir, B. No: 2012/1000, 18/9/2014, § 31; Sinan Oğan, B. No: 2017/32685, 2/6/2020, § 29; Ferhat Yildeniz, § 33).

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırma bedeli belirlenirken komşu parseller için farklı objektif değer artışı uygulandığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratıldığına ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle

KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİMET HÜLYA TIRMANDIOĞLU TALU

B. No: 2019/38355 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38355

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİMET HÜLYA TIRMANDIOĞLU TALU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38355)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Nimet Hülya TIRMANDIOĞLU TALU

Vekili : Av. Ezgi ÇINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mal varlığı üzerine konulan ihtiyati tedbirin uzun süredir devam etmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, yargılama devam etmekte iken 19/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Komisyon 8/9/2023 tarihinde ihtiyati tedbir yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiş, diğer iddialarını ise kabul edilemez bulmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde

ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, tedbirin on altı yılı aşkın bir süredir devam ettiği dikkate alındığında anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı, ihtiyati tedbirin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri, B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında somut başvurunun koşulları dikkate alınarak 60.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 60.000 TL net manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2021/864) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DOĞAN ÖZTÜRK VE İLYAS BİLGİŞ

B. No: 2019/40092 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/40092

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DOĞAN ÖZTÜRK VE İLYAS BİLGİŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/40092)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Doğan ÖZTÜRK

Vekili : Av. Sıla Türkan ŞİMŞEK

2. İlyas BİLGİŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız fiilden kaynaklanan tazminat davalarında mal varlığı üzerinde uygulanan ihtiyati hacizler nedeniyle mülkiyet hakkının, kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyeti olmamasına rağmen tazminata konu olaydan sorumlu tutulma nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Başvurucu Doğan Öztürk Hakkındaki Süreç

2. Başvurucu albay olarak görev yapmaktayken 15 Temmuz darbe girişimine(15 Temmuz darbe girişimine ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017) katıldığı gerekçesiyle 19/7/2016 tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan tutuklanmıştır. Ankara 17. Ağır Ceza Mahkemesi 20/6/2019 tarihinde başvurucuyu anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, nitelikli kasten öldürme, nitelikli kasten öldürmeye teşebbüs ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçlarından birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile birden fazla süreli hapis

cezasına mahkûm etmiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Ceza Dairesi 13/10/2020 tarihinde karara karşı yapılan istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

3. Millî Savunma Bakanlığı başvurucunun da aralarında bulunduğu kırk yedi kişiye karşı 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirdikleri darbe girişimi sırasında neden oldukları 11.026,12 TL maddi zararın tazmin edilmesi için dava açmıştır. Millî Savunma Bakanlığı ayrıca davalıların mal varlığı üzerine ihtiyati haciz konulmasını talep etmiştir.

4. Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesi 9/7/2018 tarihinde ihtiyati haciz talebinin teminatsız olarak kabulü ile dava konusu 11.076,21 TL'yi karşılayacak oranda davalıların menkul, gayrimenkul ve üçüncü kişilerdeki hak ve alacakları üzerine ihtiyati haciz şerhi konulmasına karar vermiştir. İhtiyati hacze itirazı reddedilen başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

5. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 26/9/2019 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunu esastan kesin olmaküzere reddetmiştir. Kararda Mahkeme, ihtiyati haczin dayanağı olan 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 257. maddesi ile muaccel alacak kavramına ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Bu bağlamda Bölge Adliye Mahkemesi; davalılar hakkındaki ceza davasına göre davacının maddi zararının kuvvetle muhtemel olduğunu, alacağın rehinle temin edilemediğini ve ihtiyati haczin dava değeriyle sınırlı olarak konulduğunu belirtmiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 11/11/2019 tarihinde öğrendikten sonra 10/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Başvurucu İlyas Bilgiş Hakkındaki Süreç

7. Başvurucu, kurmay albay olarak görev yapmaktayken 15 Temmuz darbe girişimine katıldığı iddiasıyla tutuklanmıştır. Ankara 17. Ağır Ceza Mahkemesi 20/6/2019 tarihinde başvurucunun anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan beraatine, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Ceza Dairesi 13/10/2020 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

8. Millî Savunma Bakanlığı, başvurucunun yanı sıra bazı kişilere karşı 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirdikleri darbe girişimi sırasında neden oldukları 643.425 TL maddi zararın tazmin edilmesi için dava açmıştır. Ayrıca davalıların mal varlığı hakkında ihtiyati haciz kararı verilmesi talep edilmiştir.

9. Ankara 8. Asliye Hukuk Mahkemesi 19/2/2019 tarihinde dava değeri olan 643.425 TL üzerinden davalıların menkul ve gayrimenkullerine, üçüncü kişilerdeki hak ve alacaklarına, taşıtlarına ile yardımlaşma sandık ve kurumlarından olan alacaklarına ihtiyati haciz konulmasına karar vermiştir.

10. Bölge Adliye Mahkemesi 20/4/2020 tarihinde 26/9/2019 tarihli kararındaki benzer bir gerekçeyle başvurucunun istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

11. Başvurucu nihai hükmü 1/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Ankara 8. Asliye Hukuk Mahkemesi 1/12/2020 tarihinde başvurucu İlyas Bilgiş'in mal varlığı üzerindeki ihtiyati haczi kaldırmıştır.

13. Komisyon 2020/17731 numaralı başvurunun 2019/40092 numaralı başvuru ile

birleştirilmesine, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucular; tazminat davası nedeniyle tüm mal varlığı hakkında ihtiyati haciz kararları verildiğini, haklarındaki ceza davası henüz kesinleşmediğinden tazminattan sorumlu tutulamayacaklarını ve haciz kararına karşı itirazlarının gerekçe belirtilmeksizin reddedilmiş olduğunu ileri sürmektedir. Adalet Bakanlığı, başvurulara konu süreci aktarmış ve Anayasa Mahkemesi içtihadına atıfta bulunmuştur.

16. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculara ihtiyati haciz kararlarına ilişkin iddiaları mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Başvuruculara ait menkul, gayrimenkul ve üçüncü kişilerdeki hak ve alacakları üzerine ihtiyati haciz konulması mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Müdahalenin mülkten yoksun bırakma ile sonuçlanmadığı ve mülkün kullanımın kontrolü veya denetlenmesi amacı taşımadığı anlaşıldığından mülkten barışçıl yararlanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İbrahim Geçer, B. No: 2014/19056, 19/2/2019, § 54).

18. Başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahale 2004 sayılı Kanun'un 257. maddesiyle öngörülmüş ve muhtemel bir alacağın tahsilini sağlamaya yönelik meşru bir amaç taşımaktadır (kanunilik ve meşru amaç yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 77). Bu belirlemenin ardından ölçülülük yönünden inceleme yapılacaktır.

19. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

20. Somut olayda başvuruculara mal varlığı hakkında verilen ihtiyati haciz kararları gerçekleştirilmek istenen meşru amaca ulaşmaya elverişlidir. İhtiyati haczin dava konusu miktarlarla sınırlı olmak üzere tesis edilmesi ve fiilen bir haciz uygulanmayıp şerh düşülmesine karar verilmesi yoluna başvurulduğu gözetildiğinde müdahalenin gerekli olmadığı söylenemeyecektir. Orantılılık yönünden ise öncelikle başvuruculara ihtiyati haciz kararlarına karşı etkili bir itiraz imkânı sağlandığı, başvuruculara tedbire karşı kanun yoluna gidebildikleri ve yargılamada ihtiyati haciz kararının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile açıklandığı görülmektedir. Devam eden tazminat davalarında alacağın güvence altına alınması amacıyla geçici bir tedbir niteliğinde olan ihtiyati haciz şerhi konulmasında kamu

makamlarının takdir yetkisi bulunduğu kabul edilmelidir. Üstelik başvurucu İlyas Bilgiş'in mal varlığı üzerindeki ihtiyati haciz kısa bir süre sonra kaldırılmıştır.

21. Öte yandan başvurucular, davalara konu tutarların sırasıyla 11.076,21 TL ve 643.425 TL olmasına karşı tüm mal varlıkları hakkında ihtiyati haciz kararları verilmesi nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte başvurucular söz konusu iddialarının ötesinde ihtiyati haciz kararlarının mal varlıkları üzerindeki somut etkisine dair herhangi bir bilgi veya belge sunmamıştır. Bu nedenle mevcut aşamada başvurucuların mülkiyet haklarına yapılan müdahalelerin daha fazla incelenmesi mümkün olmamıştır. Bu hâliyle başvurucuların mülkiyet haklarının korunması ile takip edilen meşru amaç arasında adil denge başvurucular aleyhine bozulmamıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucular, ceza yargılamasında verilen kararlar kesinleşmemesine rağmen tazminat davasından sorumlu tutulmalarının masumiyet karinesini ihlal etiğini ileri sürmüştür.

24. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk yargılaması ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve ceza mahkemesi kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65).

25. Somut olayda ihtiyati haczi kabul eden ilk derece mahkemeleri ve Bölge Adliye Mahkemesi kararları incelendiğinde başvurucuların suçlu olduğunu ifade veya ima eden bir ibareye yer verilmediği, başvurucuların masumiyet karinesini zedeleyen bir durumun söz konusu olmadığı görülmüştür.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖNCEL PETROL İNŞAAT VE İNŞAAT MALZEMELERİ GIDA SANAYİ VE TAŞIMACILIK TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/42107 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42107

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖNCEL PETROL İNŞAAT VE İNŞAAT MALZEMELERİ GIDA SANAYİ VE TAŞIMACILIK TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42107)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Öncel Petrol İnşaat ve İnşaat Malzemeleri Gıda Sanayi ve Taşımacılık Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Mehmet Ali ÇAPAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; temyiz talebinin süre aşımından dolayı reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, geçici teminatın irat kaydedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İdarenin yaptığı personel alım işi ihalesi başvurucu Şirket uhdesinde kalmıştır. Buna karşılık başvurucunun kesin teminatı süresinde yatırmadığı gerekçesiyle ihale sözleşmesinin imzalanmamasına, ihalenin sıradaki ikinci şirkete verilmesine, geçici teminatın irat olarak kaydedilmesine ve başvurucunun kamu ihalelerinden yasaklanmasına karar verilmiştir. Başvurucu söz konusu işlemin iptali için dava açmıştır.

3. Ankara 13. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 6/6/2018 tarihinde işlemi hukuka uygun bularak davayı reddetmiştir. İdare Mahkemesi, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde temyiz yolu açık olmak üzere karar verdiğini açıklamıştır.

4. Başvurucu, İdare Mahkemesinin ret kararının tebliğine ait mazbatayı bireysel başvuru ekinde sunmuştur. Bu belgeye de tebligatın başvurucunun vekiline çıkarıldığı, dağıtım esnasında muhatabın çarşıda olduğu, muhatapla birlikte daimî çalışanı olduğunu beyan eden ehil ve reşit görünümlü G.K.U.ya 7/8/2018 tarihinde tebliğ edildiğine dair kayıt düşüldüğü görülmektedir.

5. Başvurucu 24/10/2018 tarihinde kararı temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde esasa ilişkin itirazlarının yanında İdare Mahkemesinin ret kararına ilişkin tebligatın usulüne uygun olarak yapılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu; tebligat mazbatasında herhangi bir tebliğ tarihi olmadığını, tebliğe çıkaran mercinin imzasının olmadığını, tebliğ sırasında muhatabın nerede bulunduğunun açıkça okunmadığını, tebliği alan olarak imzası alınanın ünvanının ve kim olduğunun vs. hususların bulunmadığını belirtmiştir.

6. İdare Mahkemesi süre aşımı nedeniyle temyiz talebini reddetmiştir. Kararda, davanın reddine ilişkin kararın 7/8/2018 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmesine karşın on beş günlük temyiz süresi geçirildikten sonra 24/10/2018 tarihinde kararın temyiz edildiği açıklamıştır.

7. Başvurucu tebligatın usulsüzlüğüne ilişkin itirazlarının değerlendirilmediğini belirtmiş ve önceki temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü, tebligatın usulsüz olduğuna ve davanın esasına dair itirazlarını yinelemiştir.

8. Danıştay Onüçüncü Dairesi, süre aşımı nedeniyle temyiz talebinin reddi kararının usul ve hukuka uygun olup temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenlerin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığını belirterek kararı onamıştır.

9. Başvurucu nihai hükmü 23/11/2019 tarihinde öğrendikten sonra 12/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, stajyer avukata yapılan tebligatın usulsüz olmasına rağmen temyiz talebinin süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesinden ve tebligatın usulüne uygun olmadığına dair iddialarının değerlendirilmemesinden yakınmıştır. Konuya ilişkin süreci ve insan hakları yargısı içtihadını sunan Adalet Bakanlığı, tebligatın usulüne uygun olup olmadığına dair iddiaların kanun yolu incelemesi niteliğinde olduğunu ve derece mahkemelerinin kararlarında ilgili ve yeterli gerekçeye yer verildiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

12. Başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkının bir unsuru olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

13. Dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek

başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

14. Somut olayda başvurucunun temyiz talebinin on beş günlük temyiz süresinin geçirilmesi nedeniyle reddedilmiş olması mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil etmektedir. Söz konusu müdahalenin 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20/A ve 48. maddeleri ile öngörüldüğü ve idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda mülkiyet hakkı kapsamında yapılacak tespitler de gözetildiğinde temyiz süresinin şikâyete konu tebligat tarihinden başlatılmasının başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla kanun yoluna başvuru için düzenlenen süre koşulunun gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantılı olduğundan mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, hukuka aykırı olarak geçici teminat bedelinin irat kaydedildiğini ve bu durumun ise ticari hayatını bitirecek nitelikte olduğunu belirterek mülkiyet hakkının, adil yargılanma hakkının ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık başvurucunun temyiz talebinin süre aşımı nedeniyle reddedilmesinde bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik bulunmadığı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun idari işlem hakkındaki iddiaları mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

19. Başvurucunun başvuru yollarının tüketilmesi noktasında kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 27, 28). Ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağının veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (Şehap Korkmaz, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33).

20. Somut olayda İdare Mahkemesinin ret kararının tebliğ edildiğine ilişkin mazbatada

başvurucu vekilinin işyerinde olmadığı ve daimî çalışan sıfatıyla G.K.U.ya tebliğ edildiği görülmektedir. Buna karşılık başvurucu; kararın tebliğ edildiği kişinin stajyer avukat olduğunu, stajyer avukata tebligat yapılamayacağını, dolayısıyla tebligatın usulsüz olduğunu ileri sürmektedir.

21. İdare Mahkemesinin davanın reddi ve süre aşımı nedeniyle temyizin reddi kararlarına karşı başvurucunun sunduğu temyiz dilekçeleri incelendiğinde tebligatın usulüne uygun olarak yapılmadığını ileri sürdüğü görülmektedir. Bununla birlikte başvurucu söz konusu tebligatı alan kişinin daimî çalışan olmayıp stajyer avukat olduğuna dair özellikle bir iddia ve itiraz ileri sürmemiştir. Başvuru yollarının usulüne uygun olarak tüketilmesi gerekliliği karşısında başvurucunun bireysel başvuru aşamasında yakındığı söz konusu durumu öncelikle olağan kanun yolları aşamasında İdare Mahkemesi ve Danıştay Onüçüncü Dairesinin dikkatine sunması gerekir. Bunun aksine tebligatın usule aykırı olduğuna dair genel bir iddianın tebliğ yapılan kişinin stajyer avukat olmadığı iddiasını da kapsadığının kabul edilmesi hâlinde ise tüm yargısal makamların benzer tebliğ hâllerinde resen araştırma yapma yükümlülüğü ile karşı karşıya bırakacaktır.

22. İkincillik ilkesi gereğince temel hak ve özgürlüklerin kamu makamlarınca ihlal edildiği iddiasının öncelikle yetkili idari ve yargısal merciler önünde ileri sürülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda somut olayda İdare Mahkemesinin kararının tebliğinin stajyer avukata yapıldığı iddiası öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmelidir. Aksi bir değerlendirme bir tebligatın usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığına ilişkin incelemenin ilk elden Anayasa Mahkemesi önünde incelenmesine neden olacaktır. Dolayısıyla ihlale neden olduğu ileri sürülen söz konusu iddiaya ilişkin olarak başvuru yolları usulünce tüketilmemiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MODÜL GRUP PREFABRİK YAPI VE ÇELİK KONSTRÜKSİYON İNŞAAT SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/586 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/586

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MODÜL GRUP PREFABRİK YAPI VE ÇELİK KONSTRÜKSİYON İNŞAAT SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/586)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Modül Grup Prefabrik Yapı ve Çelik Konstrüksiyon İnşaatSanayi Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Hasan Emre ÇAVUŞOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temyiz başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirketin ortağı olan İ.Ç. ortaklıktan ayrılma talebiyle Sincan Asliye Ticaret Mahkemesinde dava açmış, yargılama sürecinde taraflar arasında Sulh ve İbra Tutanağı imzalanmış ve bu tutanağa göre de rekabet yasağına aykırı hareket edilmesi hâlinde 100.000 TL cezai şart ödeneceği kararlaştırılmıştır.

3. Başvurucu, İ.Ç.nin tutanakla kararlaştırılan rekabet yasağına aykırı hareket ettiğini ileri sürerek cezai şartın tahsili için icra takibi başlatmıştır.

4. İ.Ç.nin icra takibine itiraz etmesi üzerine takip durmuştur. Başvurucu Şirket, icra takibine itirazın iptali ve %20 oranında icra inkâr tazminatının ödenmesi istemiyle Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

5. Mahkeme, rekabet yasağına aykırı hareket edildiğinin kanıtlanamadığını belirterek davanın reddine karar vermiştir. İstinaf istemi, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından miktar itibarıyla kesin olmak üzere 4/5/2017 tarihinde esastan reddedilmiştir.

6. Başvurucu 15/5/2017 tarihinde dava değerinin 103.798,63 TL olduğunu, miktar itibarıyla temyiz sınırını geçtiğini belirterek Bölge Adliye Mahkemesine tavzih dilekçesi sunmuştur.

7. Bölge Adliye Mahkemesi 11/10/2017 tarihinde tashih kararı vermiştir. Karar gerekçesinde; verilen istinaf kararının miktar itibarıyla kesin olmadığı ve açık maddi hata yapıldığının anlaşıldığı belirtilmiş yapılan hatanın şu şekilde düzeltilmesine karar verildiği ifade edilmiştir:

"Dairemize ait 04.05.2017 tarih 2017/402 Esas -2017/415 Karar sayılı ilamının sonuç kısmında yer alan “HMK.'nun 362.maddesi uyarınca miktar itibariyle KESİN” ibaresinin hükümden çıkarılarak, yerine "HMK.'nun 361. maddesi uyarınca kararın tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde temyiz yolu açık" ibaresinin konulmasına, hükmün bu şekilde HMK.'nun 304. maddesi uyarınca TASHİHİNE, Dairemiz kararındaki açık maddi hatanın bu şekilde giderilmesine, ... "

8. Başvurucu tashih kararının tebliği üzerine temyiz talebinde bulunmuş, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 1/10/2019 tarihinde temyiz talebinin süre yönünden reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; tashih kararı sonrası yapılan tebliğ ile yeni bir temyiz süresinin işlemeye başlamayacağı, her ne kadar Bölge Adliye Mahkemesince temyiz yolu açık olan kararın kesin olarak verildiği belirtilmiş olsa da bu durumun temyiz başvurusuna engel olmadığı ve yeni bir temyiz süresinin işletilmesine de imkân vermeyeceği ifade edilmiştir. Netice olarak başvurucu vekiline yapılan ilk kararın tebliği tarihi olan 25/5/2017 tarihinden itibaren işlemeye başlayan temyiz süresinin bitiminden sonra 9/11/2017 tarihinde yapılan temyiz isteminin süresinde olmadığı belirtilmiştir.

9. Başvurucu vekili nihai hükmü 13/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 7/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

11. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

12. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Hükmün tashihi" kenar başlıklı 304. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümdeki yazı ve hesap hataları ile diğer benzeri açık hatalar, mahkemece resen veya taraflardan birinin talebi üzerine düzeltilebilir. Hüküm tebliğ edilmişse hâkim, tarafları dinlemeden hatayı düzeltemez. Davet üzerine taraflar gelmezse, dosya üzerinde inceleme yapılarak karar verilebilir.

(2) Tashih kararı verildiği takdirde, düzeltilen hususlarla ilgili karar, mahkemede bulunan nüshalar ile verilmiş olan suretlerin altına veya bunlara eklenecek ayrı bir kâğıda yazılır, imzalanır ve mühürlenir."

13. 6100 sayılı Kanun'un "Temyiz edilebilen kararlar" kenar başlıklı 361. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde temyiz yoluna başvurulabilir."

B. Yargıtay Kararı

14. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 14/9/2023 tarihli ve 32309 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 28/4/2023 tarihli ve E.2021/5, K.2023/2 sayılı kararıyla Anayasa Mahkemesinin kararlarına da atıfla hukuk davalarında, hükümde kanun yolu süresinin hatalı gösterilmesi hâlinde, hatalı gösterilen kanun yolu süresi içerisinde yapılan kanun yolu başvurusunun incelenmesi gerektiğine karar verilmiştir.

III. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, istinafın ilk verdiği kararın kesin olduğunu ancak hatasını düzelttiğini, mahkemelerin kanun yolunu ve süresini doğru gösterme yükümlülüğünün bulunduğunu, istinaf kararında gösterilen sürelere güvenerek kanun yoluna başvurduğunu, temyiz isteminin süre aşımından reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ve etkili başvuru hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

16. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

19. Hak arama özgürlüğüne yapılan müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Başvuru konusu olaya ilişkin verilen süre ret kararı ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı karar gerekçesinde dayanılan kanun maddelerinden anlaşılmıştır. Hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması açısından kanun yolu başvuruları için süre koşulu getirilmesinin meşru bir amacı olduğu da görülmektedir. Başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirilip getirilmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. S.K., B. No: 2015/2438, 19/4/2018, §§ 30-35).

20. Anayasa Mahkemesi kanun yolunda mahkemelerin yanıltması hususunu daha önceki bazı kararlarında değerlendirmiş bu kapsamda anılan kararlarda; mahkemelerce gösterilen

kanun yolu süresine hukuki güvenlik ilkesine uygun şekilde güvenerek hareket eden başvuruculaların istinaf veya temyiz talebinin süreden reddedilmesinin başvuruculara ağır bir yüke sebep olduğu, başvuruculaların katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmış, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (S.K., §§ 40-45; Beda Enerji Dağıtım ve Perakende Satış Hizmetleri A.Ş. ve diğerleri, B. No: 2019/5507, 23/11/2021, §§ 43-47; Hakan Bozdağ, B. No: 2018/37162, 13/1/2022, §§ 45-52).

21. Nitekim Yargıtayın içtihadı birleştirme kararında da (§ 14); Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında verdiği ihlal kararlarına da atıfla hükümde kanun yolu süresinin hatalı gösterilmesi hâlinde, hatalı gösterilen kanun yolu süresi içerisinde yapılan kanun yolu başvurusunun incelenmesi gerektiğine karar verilmiştir.

22. Bireysel başvuruya dayanak dava dosyasına ilişkin olarak yapılan incelemede istinaf merciince temyiz yolu açık olan kararda maddi hata nedeniyle kesin karar verildiği, başvurucunun talebi üzerine tekrar tashih kararı alındığı ve maddi hata düzeltilerek bir ay içinde temyiz kanun yolu açık olmak üzere karar verildiği anlaşılmıştır.

23. Yargıtay 11. Hukuk Dairesince temyiz başvurusunun süresinde yapılıp yapılmadığı incelenirken maddi hata içeren 4/5/2017 tarihli ilk istinaf kararı dikkate alınarak temyiz başvuru süresinin değerlendirildiği görülmektedir. Somut olayda başvurucunun yargı kararına güvenerek hareket ettiği anlaşılmakta hatta Bölge Adliye Mahkemesince de kararın kesin olmaması gerekirken maddi hata nedeniyle kesin karar verildiği kabul edilmektedir. Bu durumda, temyiz başvuru tarihinin maddi hatanın düzeltildiği, temyiz başvuru yolunun açık olduğuna ilişkin verilen 11/10/2017 tarihli kararın tebliğ tarihi yerine maddi hatalı (kesin olarak verilen) kararın tebliğ tarihi dikkate alınarak temyiz başvurusunun süresinde olamadığının değerlendirmesinin öngörülebilir bir yorum olarak kabul edilmesi mümkün görülmemiştir. Yargıtayın anılan değerlendirmesinin kanun yolunu kullanma imkânını ortadan kaldırdığı, başvurucu üzerinde ağır bir yüke sebep olduğu, bu suretle başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

25. Başvurucu, yeniden yargılama ile 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Yargıtay 11. Hukuk Dairesine (E.2018/698, K.2019/6022) iletilmek üzere Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2015/142, K.2016/660) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN DENİZ

B. No: 2020/6982 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6982

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN DENİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6982)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucu : Osman DENİZ

Vekili : Av. Mahmut GÜVEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırmasız el atılması, kamulaştırmasız el atma tazminatının uzun süren yargılama nedeniyle değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 20/1/2020 tarihinde öğrendiğini belirterek 5/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Kamulaştırmasız El Atma İddiası Yönünden

2. Başvurucu; taşınmazına haksız şekilde el atıldığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle başvurucu tarafından açılan tazminat davasında

derece mahkemesi tarafından davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, anılan karar 28/5/2018 tarihinde Yargıtayca onanarak kesinleşmiştir.

4. Başvurucunun nihai kararı kamulaştırmasız el atma davası sonucunda derece mahkemesince hükmedilen tazminatın ödenmesi için icra takibi başlattığı 2/10/2018 tarihinde öğrendiğinin kabul edilmesi gerekir. Başvurucu 2/10/2018 tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken idarece en son ödemenin yapıldığı 20/1/2020 tarihinden sonra 5/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Açıklanan gerekçelerle kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kamulaştırmasız El Atma Bedelinin Değer Kaybına Uğratılması İddiası Yönünden

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018) ve Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede davanın açıldığı tarih ile ödemenin yapıldığı tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında kamulaştırma bedelinin önemli derecede değer kaybetmesi nedeniyle başvuruculara şahsi olarak aşırı bir külfet yüklendiği belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davasının açıldığı 30/4/2008 tarihinden ödemenin yapıldığı 20/1/2020 tarihine kadar gerçekleşen enflasyon nedeniyle başvurucunun alacağına ödenen faize rağmen makul görülmeyecek bir oranda değer kaybı tespit edilmiştir. Bu durumda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Başvurucu tarafından kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davası 28/5/2018 tarihinde Yargıtayca onanarak kesinleşmiştir.

9. Nihai kararın en geç kamulaştırmasız el atma davası sonucunda derece mahkemesince hükmedilen tazminatın ödenmesi için başvurucunun icra takibi başlattığı 2/10/2018 tarihinde öğrendiğinin kabul edilmesi gerekmektedir. Başvurucu 2/10/2018 tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken idarece en son ödemenin yapıldığı 20/1/2020 tarihinden sonra 5/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

11. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

12. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

13. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atmaya dayalı olarak mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılmasına dayalı olarak mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Midyat 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/749, K.2017/260) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucununtazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.J.

B. No: 2020/11939 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11939

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.J. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/11939)

Karar Tarihi: 17/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/6/2024-32569

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : A.J.

Vekili : Av. Deniz PEHLİVAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mağdur olunan bir suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılması talebinin sürüncemede bırakılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Suriye uyruklu olan başvurucu, eşi ve dört çocuğu ile birlikte Türkiye'de mülteci olarak bulunmaktadır. Eşinin kendisine ve çocuklarına sürekli olarak şiddet uyguladığı gerekçesiyle Şanlıurfa'da ki evlerinden ayrılan başvurucu, çocukları ile birlikte Hatay'ın Kırıkhan ilçesindeki akrabalarının yanına yerleşmiştir.

3. Başvurucu; eşinin 15/11/2019 tarihinde çocuklarının önünde kendisine cinsel saldırıda bulunması nedeniyle gebe kaldığını, sonrasında da telefonda tehditlerde bulunduğunu belirterek 11/2/2020 tarihinde Kırıkhan 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (Mahkeme)

başvurmuştur. Başvurucu; dilekçede 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümleri gereğince nafaka, velayet ve tedbir kararları verilmesini, ayrıca kimlik ve adres bilgilerinin gizli tutulmasına karar verilmesini talep etmiştir. Mahkeme 11/2/2020 tarihinde 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan tedbir taleplerinin kabulüne, yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle nafaka, velayet ve gizlilik taleplerinin reddine karar vermiştir. Başvurucunun itirazı üzerine yapılan incelemede adres ve kimlik bilgilerinin gizli tutulması talepleri de kabul edilerek nafaka ve velayete ilişkin talepleri ispata elverişli delillere dayanmaması nedeniyle kesin olarak reddedilmiştir.

4. Başvurucunun 26/2/2020 tarihinde Kırıkhan Devlet Hastanesine müracaatı üzerine yapılan muayene ve tetkikler sonucunda düzenlenen aynı tarihli rapora göre 14 hafta 5 günlük gebeliği olduğu belirlenmiştir.

5. Başvurucu, 27/2/2020 tarihinde Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığına (Şanlıurfa Başsavcılığı) gönderilmek üzere Kırıkhan Cumhuriyet Başsavcılığına (Kırıkhan Başsavcılığı) şikâyet dilekçesi vermiştir. Dilekçede; eşinin kendisine ve çocuklarına sürekli olarak şiddet uyguladığını, Şanlıurfa'da yaşayan kayınpederinin ve kayınvalidesinin torunlarını görmek istemesi üzerine 15/11/2019 tarihinde Şanlıurfa'ya gittiğinde eşinin cinsel saldırısına uğrayarak gebe kaldığını ifade etmiştir. Gebeliğinin sonlandırılması için başvurduğu sağlık kurumunda eşinin izninin bulunmadığı gerekçesiyle işlem yapılmadığını belirten başvurucu, gebeliğinin henüz yirminci haftaya ulaşmaması nedeniyle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 99. maddesinin (6) numaralı fıkrası gereğince rahim tahliyesine karar verilmesini talep etmiştir. Başvurucu son olarak cinsel saldırı fiili Şanlıurfa'da yaşanmasına rağmen göçmen statüsü gereği il değişikliğinin izne tabi olduğunu, her ne kadar muhabere yolu ya da yetkisizlik kararı ile Kırıkhan'a sunduğu dilekçenin Şanlıurfa'ya gönderilmesi mümkün ise de gebeliğinin ilerlemesi nedeniyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 20. ve 21. maddeleri kapsamında soruşturmanın Kırıkhan'da yürütülmesini talep etmiştir. Kırıkhan Başsavcılığı, şikâyet dilekçesini aynı tarihte Şanlıurfa Başsavcılığına göndermiştir.

6. Şanlıurfa Başsavcılığı 18/3/2020 tarihinde yetkisizlik kararı vermiştir. Kararda, başvurucunun Hatay'da yaşadığı ve daha önce de Hatay'da şikâyetçi olduğu belirtilerek şikâyete konu olayların Kırıkhan ilçesinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

7. Başvurucu 1/4/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelerden, bireysel başvuru sonrasında yürütülen soruşturma kapsamında Kırıkhan Başsavcılığı, suç yerinin Şanlıurfa olduğu gerekçesiyle 2/4/2020 tarihinde yetkisizlik kararı vererek dosyayı olumsuz yetkili uyuşmazlığının giderilmesi için Hatay 4. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) gönderdiği anlaşılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi 15/4/2020 tarihinde başvurucunun anlatımına göre somut olayda Şanlıurfa Başsavcılığının yetkili olduğunu kesin olarak belirlemiştir.

10. Şanlıurfa Başsavcılığına yazılan yazıya verilen cevapta başvurucunun şikâyeti kapsamında yapılan soruşturma sonucunda 18/3/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği bildirilmiştir. Kararda; şüphelinin atılı suçu reddettiği, başvurucunun olaya

ilişkin herhangi bir tarafsız tanık bildirmediği, tarafların çocuklarının yaşları itibarıyla yönlendirmeye açık oldukları dikkate alındığında şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair somut bir delil bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Başvurucu 7/8/2020 tarihinde sağlıklı bir bebek dünyaya getirmiştir. Başvurucunun geçici koruma statüsü, üçüncü ülkeye çıkışı nedeniyle 31/5/2023 tarihinde kaldırılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucu; eşinin cinsel saldırısı sonrasında gebe olduğunu öğrendiğini, devletin yardımı dışında bir geliri olmadığından dört çocuğuna bakmakta zorlanması ve cinsel saldırıyı sürekli hatırlatması nedeniyle yeniden çocuk sahibi olmak istemediğini beyan etmiştir. 5237 sayılı Kanun'un 99. maddesinin (6) numaralı fıkrasında cinsel saldırı mağduru kadının rızası hâlinde yirminci haftadan fazla olmamak kaydıyla gebeliğini sonlandırılmasına hukuken imkân tanındığını belirten başvurucu, şikâyet dilekçesinde rahim tahliyesine karar verilmesini talep ettiğini ancak işin aciliyetine rağmen savcılıklarca hiçbir işlem yapılmadığından cinsel saldırı sonucu meydana gelen gebeliğe katlanmak zorunda kaldığını vurgulamıştır. Başvurucu, mevzuattaki yirmi haftalık sürenin henüz tamamlanmaması nedeniyle Anayasa Mahkemesince rahim tahliyesine dair tedbir kararı verilmesini talep etmiş; etkili bir soruşturma yapılmaması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Bakanlık görüşünde konuyla ilgili Anayasa Mahkemesi içtihadına yer verilerek başvurucunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Kadınların istenmeyen gebeliği sona erdirmeyi talep etmesi kişisel özerklik ve ruhsal veya bedensel bütünlükleriyle doğrudan ilgilidir. Gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmemesinin kişisel özerklik ve ruhsal veya bedensel sağlık yönünden vücut bütünlüğü ile ilgili olması sebebiyle başvuru maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, §§ 73, 74).

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 17. maddesi gebeliğin sonlandırılması ile ilgili açık bir hak veya güvence içermemekte olup anılan maddenin böyle bir hakkı ihtiva ettiği biçiminde yorumlanması da mümkün değildir. Anayasa gebeliğin sonlandırılmasına dair kişilere açık bir hak tanımamış ise de kanun koyucunun böyle bir hakkı düzenlemiş olması hâlinde bu hakkın Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında etkili bir şekilde kullanılabilmesi gerekir (R.G., § 76). Türk hukukunda 24/5/1983 tarihli ve 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun ve 5237 sayılı Kanun hükümleri kapsamında kürtaj öngörülen kanuni şartlar dâhilinde kabul edilmekte, devlet bu alandaki takdir yetkisini kabul yönünde kullanmaktadır (R.G., § 79). Somut olay bakımından kanun ile öngörülmüş gebeliğin sonlandırılması imkânına erişememe durumu

söz konusu olduğundan başvurucunun gebeliğin sonlandırılması talebinin süratle sonuçlandırılmamasının, nihayetinde de buna izin verilmemesinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. R.G., § 80).

18. Hukukumuzda bir suç sonucu oluşan gebeliğin sona erdirilmesinin kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 99. maddesinin (6) numaralı fıkrasıdır. Söz konusu düzenlemeye göre kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması hâlinde -süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak şartıyla- gebeliği sona erdirene ceza verilmez ancak bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir. Anılan kanun hükmünün somut olay bakımından kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. R.G., § 91).

19. Gebeliğin sonlandırılması salt kadının maddi ve manevi varlığını etkilememekte, canlı bir organizma olan ceninin de canlılığını nihayete erdirmektedir. Ceninin korunmasındaki menfaatin gebe kadının kişisel özerklik, ruhsal veya bedensel sağlığı bakımından vücut bütünlüğü hakkının doğal sınırını oluşturduğu söylenebilir. Bu açıdan gebeliğin sona erdirilmesinin belirli koşullara bağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan meşru bir amaca dayandığı kabul edilmelidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. R.G., § 93).

20. Gebeliğin sonlandırılması talebi ile ilgili olarak kamusal makamlarca alınacak tedbirlerin ya da verilecek kararların etkinliği ve yeterliliği, tedbirlerin ya da kararların mümkün olan en kısa sürede verilmesiyle yakından ilgilidir. Bu kapsamda yargısal makamlardan ivedilikle hareket ederek makul derecede dikkatli ve özenli bir inceleme ile uyuşmazlığı sürüncemede bırakmamaları ve gerekirse uzman yardımına da başvurarak ilgili ve yeterli gerekçelerle bir karar vermeleri beklenir. Yargısal makamların bu beklentinin gerçekleştirilmesi konusunda gösterecekleri hassasiyet, başvurucunun fiziksel ve zihinsel varlığının yanı sıra duygusal, ruhsal ve ailevi yaşamı da dâhil olmak üzere kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı bağlamında bir zorunluluktur (R.G., § 97).

21. Kanun koyucunun on haftadan yirminci haftaya kadarki süreçte gebeliğin sonlandırılmasını koşullara bağlamasının sebebi öncelikle gebeliğin bir suç sonucu oluşup oluşmadığının denetlenmesidir. Kanun koyucu bu düzenleme kapsamında kadının kişisel özerklik ve bireyin vücut bütünlüğünün korunması hakkı ile ceninin menfaatleri arasında adil bir denge kurmaya çalışmıştır. Dolayısıyla gebeliğin sonlandırılmasının koşullara bağlanması suretiyle kişisel özerklik ve vücut bütünlüğünün korunması hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk kriterini sağladığı değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. R.G., § 100). Bununla birlikte kadının kişisel özerklik ve vücut bütünlüğünün korunması hakkına yapılan müdahale orantılı olmalıdır. Bu bağlamda kanun koyucunun gebeliğin sonlandırılması imkânına erişimi imkânsız kılan veya zorlaştıran ya da bu imkânı anlamsız hâle getiren yorum ve uygulamalar müdahaleyi orantısız kılabilir (R.G., § 101).

22. Somut olayda başvurucu 27/2/2020 tarihinde Başsavcılığa sunduğu şikâyet dilekçesinde; Şanlıurfa'da eşinin cinsel saldırısına maruz kaldığını bildirerek eşinin cezalandırılmasını, ayrıca 5271 sayılı Kanun'un 20. ve 21. maddeleri ile 5237 sayılı Kanun'un 99. maddesi gereğince gebeliğin sonlandırılmasına karar verilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine Başsavcılığın yönlendirmesiyle dilekçeye "Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmek üzere" ibaresini eklediğini ileri süren başvurucunun şikâyet dilekçesi herhangi bir inceleme ve değerlendirme yapılmaksızın aynı tarihte Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığına

gönderilmiştir. Akabinde Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan incelemede de yalnızca suç yerinin Kırıkhan olduğunun belirtilmesi ile yetinilerek 18/3/2020 tarihinde yetkisizlik kararı verilmiştir.

23. Bununla birlikte soruşturma makamları, başvurucunun gebeliğinin bir suç sonucu gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik herhangi bir değerlendirmede bulunmadığı gibi somut olayda başvurucunun talebine dayanak teşkil eden 5237 sayılı Kanun'un 99. maddesinin uygulanabilirliğine ilişkin bir inceleme de yapmamış; üstelik başvurucunun işin aciliyetini belirterek gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde 5271 sayılı Kanun'un 20. ve 21. maddeleri gereğince -yetki alanı dışında olsa dahi- işlem tesis edilebileceğini ileri sürmesine rağmen bu talep kapsamında da olumlu ya da olumsuz bir karar vermemiştir.

24. Başvurucunun 27/2/2020 tarihli şikâyet dilekçesinden bir gün önce düzenlenen raporda 14 hafta 5 günlük gebe olduğunun belirlendiği, dolayısıyla mevzuata göre şikâyet tarihinde -tıbbi zorunluluklar dışında- başvurucunun gebeliğini kendi isteği ile sonlandıramayacağı açıktır. 5237 sayılı Kanun'un 99. maddesinin (6) numaralı fıkrasında ise kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması hâlinde süresi yirmi haftadan fazla olmamak üzere gebeliğin sonlandırılabileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla olaydaki şartlar bütün olarak değerlendirildiğinde -soruşturmanın sonucundan bağımsız olarak- mümkün olan en kısa sürede verilmesi gereken karar, zaman faktörünün kritik önemi olduğu yaklaşık beş haftalık sürede bir türlü verilememiştir. Soruşturma makamlarının tutumu, başvurucunun gebeliğini sonlandırması imkânına erişmesini olanaksız kılmış ve başvurucuya aşırı bir külfet yüklemiştir. Bu durum söz konusu adil dengenin başvurucu aleyhine bozulmasına yol açmış, başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına yapılan müdahalenin orantısız olması sonucunu doğurmuştur (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. R.G., § 103).

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, ihlalin tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

27. İncelenen olayda başvurucunun gebeliğinin sonlandırılmasına izin verilmesi talebinin adil bir denge gözetilmeksizin karara bağlanmaması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Dolayısıyla ihlalin etkili bir soruşturma yapılmamasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Ancak doğumun gerçekleştiği gözetildiğinde yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

28. Başvurucu, tazminat isteminde bulunmadığından ihlalin tespitiyle yetinilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMİT KESKİN

B. No: 2020/17951 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17951

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMİT KESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17951)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Ümit KESKİN

Vekili : Av. Adnan SABAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, haksız fiilden kaynaklanan tazminat davasında mal varlığı üzerinde uygulanan ihtiyati haciz nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu albay olarak görev yapmaktayken 15 Temmuz darbe girişimine(15 Temmuz darbe girişimine ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017) katıldığı gerekçesiyle çeşitli suçlardan yargılanmıştır. Ankara 17. Ağır Ceza Mahkemesi 20/6/2019 tarihinde başvurucunun beraatine karar vermiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Ceza Dairesi 13/10/2020 tarihinde karara karşı yapılan istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

3. Millî Savunma Bakanlığı (Savunma Bakanlığı), gerçekleştirdikleri darbe girişimi sırasında Genelkurmay Başkanlığı ve Savunma Bakanlığı karargâh binalarında neden oldukları 643.425 TL maddi zararın tazmin edilmesi için başvurucunun da aralarında bulunduğu iki yüzden fazla kişiye karşı 7/2/2019 tarihinde dava açmıştır. Savunma Bakanlığı ayrıca davalıların mal varlığı üzerine ihtiyati haciz konulmasını talep etmiştir.

4. Ankara 8. Asliye Hukuk Mahkemesi (Hukuk Mahkemesi) 12/2/2019 tarihinde başvurucu ve diğer davalıların menkul ve gayrimenkulleri, üçüncü kişilerdeki hak ve alacakları, taşıtları ile yardımlaşma sandık ve kurumlarında olan alacakları üzerine dava değeri olan 643.425 TL ile sınırlı olmak üzere ihtiyati haciz konulmasına karar vermiştir. Başvurucu, ortaya çıkan zararda kusuru bulunmadığını ve ceza davasından beraat ettiğini belirterek karara itiraz etmiştir.

5. Hukuk Mahkemesi ihtiyati haciz kararının kanuni şartlarının bulunduğunu, haksız fiilin meydana gelmesi itibarıyla zararın doğduğunu ve alacağın muaccel hâle geldiğini açıklamıştır. Bir hukuk hâkiminin ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararlarıyla bağlı olmadığını kaydeden Hukuk Mahkemesi, beraat hükmü verilmekle birlikte bu kararın henüz kesinleşmediğini belirtmiştir. Başvurucu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

6. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi 20/4/2020 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunu esastan kesin olmaküzere reddetmiştir. Kararda; ihtiyati haczin dayanağı olan 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 257. maddesi ile muaccel alacak kavramına ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Bu bağlamda davalılar hakkındaki ceza davasına göre davacının maddi zararının kuvvetle muhtemel olduğu, alacağın rehinle temin edilemediği ve ihtiyati haczin dava değeriyle sınırlı olarak konulduğu belirtilmiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 1/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurucu 16/11/2020 tarihinde ihtiyati haczin kaldırılmasını talep etmiştir. Hukuk Mahkemesi 17/11/2020 tarihinde başvurucunun davaya konu haksız fiile ilişkin ceza yargılamasından beraat ettiğini ve bu kararının istinaf incelemesinden geçtiğini belirterek ihtiyati haczi kaldırmıştır. Başvurucu söz konusu karara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine bilgi vermiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; ceza davasında verilen beraat kararının da gösterdiği gibi darbe teşebbüsüne iştirak etmediğinden meydana gelen zararla bir bağlantısının bulunmadığını ileri sürmüştür. Benzer iddialarla açılan başka bir tazminat davasında hakkındaki beraat kararına dayalı olarak ihtiyati haczin kaldırıldığını belirten başvurucu, yargı makamlarının aynı konuda farklı kararlar verdiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde; başvuru yollarının usulüne uygun olarak tüketilmediği ve iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, öte yandan mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu, meşru bir amaç taşıdığı ve ölçülü olduğu ifade edilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun ihtiyati haciz kararına ilişkin iddiaları mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Başvurucuya ait menkul, gayrimenkul ve üçüncü kişilerdeki hak ve alacakları üzerine ihtiyati haciz konulması mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Müdahalenin,

mülkten yoksun bırakma ile sonuçlanmadığı ve mülkün kullanımının kontrolü veya denetlenmesi amacı taşımadığı anlaşıldığından mülkten barışçıl yararlanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İbrahim Geçer, B. No: 2014/19056, 19/2/2019, § 54).

14. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahale 2004 sayılı Kanun'un 257. maddesiyle öngörülmüş olup muhtemel bir alacağın tahsilini sağlamaya yönelik meşru bir amaç taşımaktadır (kanunilik ve meşru amaç yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 77). Bu belirlemenin ardından ölçülülük yönünden inceleme yapılacaktır.

15. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

16. İhtiyati haciz uygulanmasının kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olduğu kuşkusuzdur. Gereklilik ölçütü yönünden ise öncelikle tazminat davasındaki alacağın teminat altına alınması için borçluya ait mal varlığına haciz konulması bakımından kamu makamlarının belirli bir takdir yetkisinin olduğu kabul edilmelidir. İhtiyati haczin dava konusu miktarlarla ile sınırlı olmak üzere tesis edilmesi ve fiilen bir haciz uygulanmayıp şerh düşülmesine karar verilmesi yoluna başvurulduğu gözetildiğinde müdahalenin gerekli olmadığı söylenemeyecektir.

17. Orantılılık yönünden ise öncelikle ihtiyati hacze karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının başvurucuya tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir. Başvurucu, ihtiyati haczin uygulanması ile ilgili iddialarını itiraz konusu edebilmiş; ret kararına karşı istinaf yoluna başvurabilmiştir. Başvurucunun yargılama safhasında tüm iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânına sahip olduğu anlaşılmıştır. Hukuk yargılamasında ihtiyati haciz kararının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile açıklandığı görülmektedir.

18. Somut olayda başvurucu hakkındaki ihtiyati haciz kararının dava konusu ile sınırlı olmak üzere verildiğine dikkat çekmek gerekir. Kaldı ki başvurucunun mal varlığı üzerindeki tedbir bireysel başvuru tarihinden sonra 17/11/2020'de kaldırılmış, böylece ihtiyati haciz kararı 1 yıl 9 ay 5 gün uygulanmıştır. Diğer taraftan başvurucu, şikâyete konu kararın mal varlığı üzerindeki somut etkisine dair herhangi bir bilgi veya belge sunmamıştır. Bu hâliyle ihtiyati haciz kararı verilmesine konu tazminat davasının kapsamı, davalı kişi sayısı ve tedbirin niteliği ile süresi gözönüne alındığında başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile takip edilen meşru amaç arasında adil denge başvurucu aleyhine bozulmamıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DÖNDÜ SAYINBATUR VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/26215 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26215

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DÖNDÜ SAYINBATUR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26215)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucular : 1. Döndü SAYINBATUR

2. Elif KORKMAZ

3. Halime GÜRELDEN

4. Hasan DEMİR

5. Hüseyin DEMİR

6. Sakine DEMİR

7. Yılmaz DEMİR

8. Zeynep DEMİR

Vekili : Av. Hakan TOYDAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların murisi Abuzer Demir, Adıyaman'ın Besni ilçesi Karalar Köyü'nde bulunan

111 ada 9 parsel sayılı 43.478,08 m² yüz ölçümüne sahip taşınmazın malikidir. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (İdare/DSİ) tarafından anılan taşınmazın Ardıl Barajı kapsamında kalması nedeniyle kamulaştırmasına karar verilmiştir. İdare, Besni 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kamulaştırma bedelinde uzlaşmanın sağlanamaması nedeniyle başvuruculaların murisine karşı kamulaştırma bedel ve tescil davası açmıştır. Mahkemece 15/4/2015 tarihinde yapılan keşif neticesinde alınan bilirkişi raporunda kamulaştırma bedeli 547.416,81 TL olarak tespit edilmiştir. Bilirkişi raporunda dava konusu taşınmazın, üzerinde bulunan iki havuz aracılığıyla sulanması nedeniyle sulu arazi olarak kabul edildiği açıklanmıştır. Taşınmazın değerinin tespitinde 2015 yılına ilişkin verilerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiş, 2015 yılı verilerinin yayımlanmaması nedeniyle 2014 yılına ait verilerinin enflasyon farkı uygulanmak suretiyle güncellenerek kullanıldığı ifade edilmiştir. Kapitalizasyon faiz oranının taşınmazın ulaşım ve pazar durumu, büyük ticaret merkezlerine yakınlığı ve bölge şartlarına göre belirlendiği hatta aynı bölgede bulunan taşınmazlar için dahi farklılık arz ettiği açıklanarak kapitalizasyon faiz oranı %5 olarak belirlenmiştir. Bilirkişi raporunda taşınmazın dekara ortalama geliri 929,37 TL, ortalama masrafı 428,68 TL buna göre ortalama net geliri 500,69 TL olarak tespit edilmiştir. Tarafların itirazı üzerine alınan ek bilirkişi raporunda önceki bilirkişi raporunda belirtilen hususlar tekrarlanmış ancak taşınmazın köy yerleşim alanına yakın olması nedeniyle %20 oranında objektif değer artışı uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Son olarak kamulaştırma bedelinin 634.665,33 TL olarak tespit edildiği açıklanmıştır.

3. Mahkeme 8/10/2015 tarihinde davanın kabulüne, taşınmazın başvuruculaların murisi adına olan tapu kaydının iptaliyle İdare adına tesciline karar vermiş; kamulaştırma bedelini 634.814,89 TL olarak belirlemiştir. Mahkeme kararında hükme esas alınan ek bilirkişi raporunda çarpma işlemine ilişkin hesap hatasının düzeltilmesi suretiyle karar verildiği ifade edilmiştir. Taraflarca temyiz edilen Mahkeme kararı, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 30/5/2016 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında öncelikle taşınmazın kapama zeytin bahçesi olarak kabul edilmesinin ve net gelir yöntemiyle değerinin tespit edilmesinin doğru olduğu açıklanmıştır. Ancak taşınmaz üzerinde bir kısım zeytin ve badem ağaçlarının bulunduğunun anlaşıldığı buna göre taşınmazın kapama zeytin ve kapama bademlik olan kısmının değerinin tespit edilerek geriye kalan alanın arazi kabul edilip mutat münavebe ürünlerine göre kamulaştırma bedelinin belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca dava konusu taşınmazın baraj göl alanı olarak kamulaştırılması nedeniyle tapu kaydının iptaliyle tapudan terkini yerine Maliye Hazinesi adına tesciline karar verilmesinin doğru olmadığı işaret edilmiştir.

4. Mahkeme tarafından bozma kararına uyularak alınan ek bilirkişi raporunda taşınmaz üzerinde sadece zeytin fidanlarının bulunduğu taşınmaz üzerinde bozma kararında belirtildiği gibi badem ağacının olmadığı açıklanmıştır. Taşınmazda bulunan zeytin fidanlarının genç olması nedeniyle ürün verir durumda olmadıkları dikkate alınarak araziye ve fidanlara ayrı ayrı değer verilerek kamulaştırma bedelinin tespit edildiği belirtilmiştir. Mahkemece 21/2/2017 tarihinde taşınmaz mahallinde tekrar keşif yapılmış; keşif tutanağında dava konusu taşınmazın üzerinde 5/6 yaşlarında zeytin ağaçlarının bulunduğu, iki havuz ile betonarme bir yapının olduğu ve hiç badem ağacının olmadığı açıklanmıştır. Keşif sonucunda alınan bilirkişi raporunda önceki bilirkişi raporlarında yer alan tespitler tekrar edilmiştir.

5. Mahkeme 3/5/2017 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Kararda kamulaştırma bedelinin 63.814,89 TL olarak tespit edildiği, dava konusu taşınmazın tapu

kaydının iptali ile tapudan terkinine karar verildiği belirtilmiştir. Tarafların temyiz talebinde bulunması üzerine Mahkeme kararı Dairenin 22/10/2019 tarihli kararıyla onanmıştır. Tarafların karar düzeltme talebinin Dairenin 25/6/2020 tarihli kararıyla kabulüne karar verilmiştir. Kararda tarım arazisi niteliğinde olan dava konusu taşınmazın, mevcut durumuyla kullanılması hâlinde getireceği net gelir üzerinden değerinin tespit edilmesinin doğru olduğu açıklanmıştır. Ancak kararın gerekçesinde hükme esas alındığı belirtilen bilirkişi raporunda kamulaştırma bedelinin 634.814,89 TL olarak belirtildiği hâlde maddi hata sonucu hüküm kısmında kamulaştırma bedelinin 63.814,89 TL olarak yazılmasının ve İdare aleyhine harca hükmedilmesinin doğru olmadığı belirtilmiştir. Devamında İdare lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Son olarak açıklanan nedenlerle Mahkeme kararının düzeltilerek onanması gerektiği belirtilmiştir.

6. Nihai karar başvurucular vekili tarafından 13/7/2020 tarihinde öğrenilmiştir. Başvurucular 6/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucular, İdare tarafından taşınmazlarına ilişkin açılan kamulaştırma bedel ve tescil davasında tespit edilen kamulaştırma bedelinin düşük hesaplandığını açıklamıştır. Dava konusu taşınmazın sulu tarım arazisi olarak tespit edilmesine rağmen kapitalizasyon faiz oranının yerleşik Yargıtay içtihadına aykırı olarak %4 yerine %5 olarak hesaplandığını ileri sürmüştür. Dava konusu taşınmazla aynı kamulaştırma projesinde bulunan taşınmaz hakkında görülen kamulaştırma bedel ve tescil davasında %4 kapitalizasyon faiz oranı üzerinden kamulaştırma bedelinin tespit edildiğini ifade etmiştir. Yine yerleşik içtihat gereği 2015 yılına ait tarımsal veriler dikkate alınarak hesaplama yapılması gerekirken 2014 yılı verilerine göre tespit yapıldığını ayrıca Dairenin giderin gelirin üçte birinden fazla olamayacağı yönündeki kabulünün dikkate alınmadığını belirtmiştir. Dairenin bozma kararına uyulmasına karar verilmesine rağmen önceki bilirkişi raporunda yer alan tespitlere göre karar verildiğinden yakınmıştır. Sonuç olarak başvurucular, açıklanan nedenlerle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Bakanlık görüşünde, kamulaştırma bedelinin ödenmesi nedeniyle başvurucuların mağdur sıfatının devam etmediği ifade edilmiştir. Başvuruculara iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Son olarak başvuruculara mülkiyet haklarının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayların kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Kamulaştırılan taşınmaz, başvuruculara mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma bulunmamaktadır. Ayrıca başvuruculara taşınmazının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32).

11. Uyuşmazlık konusu taşınmaz 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu çerçevesinde kamulaştırılmıştır. Dolayısıyla kamulaştırma yoluyla yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının olduğu kuşkusuzdur. Öte yandan Ardın Barajı'nın işletilmesi için

taşınmazın kamulaştırması işleminin kamu yararı amacına dayandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Dolayısıyla kamu makamlarınca başvurucuların mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

12. Anayasa Mahkemesi Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Mukadder Sağlam ve diğerleri (B. No: 2013/2511, 22/1/2015), Abdülkerim Çakmak ve diğerleri (B. No: 2014/1964, 23/2/2017), Cevat Aydın, (B. No: 2014/13886, 4/10/2017), Ali Taşgeldi (B. No: 2018/30814, 16/11/2021) ve Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2015/12563, 24/5/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu kararlarda, taşınmaz bedelinin tespitinin teknik ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevinde olduğu, Anayasa Mahkemesinin görevinin kamulaştırma bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibaret olduğu vurgulanmıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii olmadığı, inceleme yetkisinin sınırlı olduğu ve bir temyiz mercii gibi hareket ederek derece mahkemesi kararlarını her yönüyle hukuka uygunluk denetimine tabi tutmayacağına dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 46. maddesine göre gerçek değerin kamulaştırma bedeli olarak ödenmesi mülkiyetten yoksun bırakılan malikler için anayasal bir güvencedir. Bu madde ışığında taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği durumlarda somut olayın şartları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

13. Bu ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde başvuruculara ait kamulaştırılan taşınmazın arazi/tarla vasfında kabul edilerek net gelir yöntemine göre kamulaştırma bedelinin tespit edildiği anlaşılmıştır. Mahkeme tarafından hükme esas alınan bilirkişi raporlarında kapitalizasyon faiz oranının taşınmazın ulaşım ve pazar durumu, büyük ticaret merkezlerine yakınlığı ve bölge şartlarına göre %5 oranında tespit edildiği açıklanmıştır. Kapitalizasyon faizi taşınmazın bedelinin belirlenmesinde hesaba katılan bir unsur olup yıllık net geliri ile gerçek satış bedeli arasındaki oranı ifade etmektedir. Başvuru formu incelendiğinde taşınmazın bulunduğu bölgede kapitalizasyon faiz oranın %4 olarak belirlendiği yönünde Yargıtay içtihadı bulunduğunun ileri sürüldüğü ancak kapitalizasyon faiz oranının %4 olarak uygulandığı emsal taşınmazlar bakımından herhangi bir bilgi verilmediği görülmektedir. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki inceleme yetkisinin sınırları ve niteliği gözetildiğinde kapitalizasyon faiz oranının yüksek belirlendiği iddiasına yönelik daha öte bir inceleme yapılmasına yetecek verilerin başvurucular tarafından ortaya konulamadığı anlaşılmıştır.

14. Mahkemece hükme esas alındığı anlaşılan bilirkişi raporunda 2015 yılına ait tarımsal veriler dikkate alınarak kamulaştırma bedelinin tespit edilmesi gerektiği açıklanmıştır. Bilirkişi raporunda 2015 yılına ilişkin verilerin yayımlanmaması nedeniyle 2014 yılı verilerine enflasyon oranı uygulanarak tespit edilen değerler üzerinden kamulaştırma bedelinin hesaplandığı belirtilmiştir (bkz. § 2). Buna göre başvuruculara kamulaştırma bedelinin 2014 verileri dikkate alınarak hesaplandığına ilişkin iddialarının temeli bulunmamaktadır.

15. Başvurucular Mahkemece bozma kararına uyulmasına karar verilmesine rağmen bozma kararı doğrultusunda araştırma yapılmaksızın önceki bilirkişi raporuna göre karar verilmesinden yakınmıştır. Bozma kararında dava konusu taşınmaz üzerinde bir kısım zeytin ve badem ağaçlarının bulunduğunun anlaşıldığı buna göre taşınmazın kapama zeytin ve kapama bademlik olan kısmın değerinin bulunarak geriye kalan alanın arazi kabul edilip

mutat münavebe ürünlerine göre kamulaştırma bedelinin belirlenmesi gerektiği açıklanmıştır. Mahkemece bozma kararından sonra tekrar keşif yapılarak kamulaştırılan taşınmaz üzerinde badem ağacı bulunmadığının tespit edilip sonucuna göre yapılan incelemeyle karar verildiği anlaşılmıştır. Sonuç olarak Mahkemenin bozma kararını dikkate alıp taşınmazın filli durumunu tespit ederek yaptığı değerlendirmenin taşınmazın gerçek değerinin tespitine engel teşkil etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

16. Başvurucular, son olarak ortalama giderin ortalama gelirin üçte birini geçemeyeceğine ilişkin yerleşik içtihada aykırı olarak kamulaştırma bedelinin belirlendiğini ileri sürmüştür. Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda tarımsal veriler gözetilerek dekar başına ortalama gelir, masraf ve giderin tespit edildiği anlaşılmıştır (bkz. § 2). Mahkeme kararında ve bilirkişi raporunda yer verilen tespitlere ilişkin gerekçenin ilgili ve yeterli olmadığının söylenmesi için hiçbir neden bulunmamaktadır. Bu kapsamda başvuruculaın söz konusu tarımsal verilere göre ortalama net gelirin tespitine ilişkin şikâyetleri hakkında yargılama makamları tarafından 2942 sayılı Kanun'da öngörülen bedel tespiti prensiplerine uygun olarak kamulaştırma bedelinin hesaplandığı anlaşılmıştır. Kaldı ki başvurucular tarafından kamulaştırma bedelinin ortalama giderin ortalama gelirin üçte birini geçemeyeceği kabulüne göre belirlenmesi gerektiği yönünde yerleşik içtihat oluştuğunu gösterir yeterli somut veri sunulamadığı görülmüştür.

17. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatlarında ortaya koyduğu ilkeler uyarınca Mahkeme tarafından hükmedilen kamulaştırma bedelinin başvuruculaın mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi orantılı kıldığı, müdahalenin taşıdığı kamu yararı ile başvuruculaın mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengeyi bozmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH AKÇA

B. No: 2020/26382 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26382

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH AKÇA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26382)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Abdullah AKÇA

Vekilleri : Av. Ali Fuat KUMRAL

Av. Halis KIRIŞMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davasının hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Başvuru Tarihine Kadarki Süreç

2. İzmir'in Seferihisar ilçesi Doğanbey Mahallesi'nde bulunan 912 parsel sayılı taşınmaz, kadastro çalışmaları sırasında 29/9/1977 tarihinde başvurucu adına tespit görmüştür. Seferihisar Kadastro Mahkemesinde görülen kadastro tespitine itiraz davasında 20/3/1994 tarihinde taşınmazın başvurucu adına tesciline karar verilmiştir.

3. Millî Savunma Bakanlığı (İdare) 29/12/1977 tarihinde anılan taşınmazın kamulaştırılmasına karar vermiştir. Kamulaştırma işlemi, başvurucuya 22/12/1978 tarihinde tebliğ edilmiştir. Devam eden süreçte başvurucu 5/1/1979 tarihinde Seferihisar Asliye

Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kamulaştırma bedelinin artırılması talebiyle dava açmış, 10/5/1989 tarihinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmiştir. Başvurucu 11/5/1979 tarihinde İdareye başvurarak kamulaştırma bedelinin ödenmesini talep etmiştir. İdare, Levazım Amirliği Defterdarlığına gönderdiği aynı tarihli yazıyla 14/12/1978 tarihinde başvurucu adına bankaya bloke edilmesi talep edilen kamulaştırma bedelinin ihtilafsız tutarının başvurucuya ödenmesi gerektiğini bildirmiştir.

4. Başvurucu 31/8/2015 tarihinde İdareye karşı kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde kamulaştırma bedelinin kendisine ödenmediğini ileri sürmüş; İdare cevap dilekçesinde kamulaştırma işleminin tebliği ve kamulaştırma bedelinin ödenmesiyle kamulaştırma işleminin tamamlandığını açıklamıştır. Mahkeme 6/2/2018 tarihinde davanın kısmen kabulüyle 484.267,20 TL tazminatın başvurucuya ödenmesine ve dava konusu taşınmazın başvurucu adına olan tapu kaydının iptaliyle İdare adına tesciline karar vermiştir. Kararda, kamulaştırma bedelinin başvurucuya ödendiğine dair bilgi ve belgenin dosyaya sunulamadığı açıklanmış; başvurucu adına kayıtlı olan taşınmazın askerî tatbikat alanı olarak kullanıldığının anlaşıldığı ifade edilmiştir. Mahkemeye göre İdarenin dava konusu taşınmaza el attığı sabit olup kamulaştırma bedelinin ödendiği tespit edilemediğinden bilirkişi raporuyla belirlenen tazminatın başvurucuya ödenmesi gerekir.

5. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 11/10/2018 tarihli kararıyla İdarenin istinaf talebinin kabulüne, Mahkeme kararının düzeltilmesine ve davanın hak düşürücü süre nedeniyle reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında, başvurucu tarafından 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 14. maddesinde düzenlenen otuz günlük hak düşürücü süre geçtikten sonra dava açıldığının anlaşılması dolayısıyla kamulaştırmasız el atma davasının hak düşürücü süre nedeniyle reddine karar verilmesi gerektiği açıklanmıştır. Başvurucunun temyiz talebinde bulunması üzerine Bölge Adliye Mahkemesi kararı, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 20/2/2020 tarihli kararıyla onanmıştır.

6. Başvurucu, nihai hükmü 1/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra COVID-19 salgını nedeniyle yasal sürelerin 13/3/2020 ile 15/6/2020 tarihlerinde durmasına dair düzenlemelerden istifade etmek suretiyle 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

B. Başvuru Tarihinden Sonraki Süreç

7. İdare 10/9/2020 tarihinde başvurucuya karşı Mahkemede kamulaştırılan taşınmaza ilişkin tapu iptal ve tescil davası açmıştır. Görülen yargılamada ilgili banka 6/7/2021 tarihli yazıyla başvurucunun adına açılmış banka hesapları bulunduğunu ancak başvurucu adına bloke edilmiş bir tutara rastlanılmadığını bildirmiştir. Mahkeme 14/12/2021 tarihinde davanın kabulüyle kamulaştırılan taşınmazın başvurucu adına olan tapu kaydının iptaliyle İdare adına tesciline karar vermiştir. Mahkeme kararında başvurucuya usulüne uygun olarak kamulaştırma işleminin tebliğ edildiği, başvurucunun kamulaştırma bedelinin artırılmasına ilişkin davayı takipsiz bıraktığı ve kamulaştırma bedelinin ödenmesi talebiyle ilgili bankaya ödeme makbuzu gönderdiği vurgulanmıştır. Mahkemeye göre 2942 sayılı Kanun'un 17. maddesinde düzenlenen şartların gerçekleşmesi nedeniyle davanın kabulüne karar verilmesi gerekmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla Mahkeme kararının taraflara tebliğ edilmediği ve kesinleşmediği anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, kamulaştırma bedeli ödenmeden taşınmazına el konulması nedeniyle açılan kamulaştırmasız el atma ve tazminat davasının reddedildiğinden yakınmaktadır. Başvurucu, kamulaştırma bedelinin artırılması davası açtıktan sonra ihtilafsız olan kamulaştırma bedelinin ödenmesi şartıyla taşınmazı devredeceğine ilişkin dilekçeyle başvuru yaptığını ancak buna rağmen kamulaştırma bedelinin kendisine ödenmediğini ifade etmiştir. İdare, her ne kadar kamulaştırma bedelinin ödendiğine ilişkin beyanda bulunmuşsa da yapılan yargılamada kamulaştırma bedelinin kendisine ödenmediğinin en azından ödenmek üzere bloke edilmediğinin açıkça anlaşıldığını açıklamıştır. Sonuç olarak başvurucu açıklanan nedenlerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Bakanlık görüşünde; İdarenin açtığı tapu iptal ve tescil davasında verilen kabul kararının başvurucu tarafından temyiz edilmediği dikkate alındığında başvuru yollarının tüketilmediği açıklanmıştır. Yargılama makamlarının dava konusu maddi olay ve olguları, delillerin değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucu ve kullanılan takdir yetkisinin nedenlerini gerekçelendirdiği, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Son olarak inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda yer alan iddiaları tekrarlamıştır.

10. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. Öte yandan somut olayda dava konusu taşınmazın tapuda başvurucu adına kayıtlı olduğu görülmekle birlikte başvurucunun taşınmazının kamulaştırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun taşınmazın kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği tartışmasızdır. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

12. Anayasa’nın 13. ve 35. maddelerine göre mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Anayasa Mahkemesi, daha önce çeşitli kararlarında kamulaştırmasız el atma yoluyla yapılan müdahalelerin kanuni bir dayanağı bulunmadığından mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığını kabul etmiştir (Celalettin Aşçıoğlu, B. No: 2013/1436, 6/3/2014; Mustafa Asiler, B. No: 2013/3578, 25/2/2015; İbrahim Oğuz ve diğerleri, B. No: 2013/5926, 6/10/2015; Şevket Karataş).

13. Anayasa’nın kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddesinin birinci fıkrasında “Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hâllerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.” denilmektedir. Devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından yapılabilmesi, kamu yararının bulunması, kamulaştırma kararına ilişkin kanunda gösterilen esas ve usullere

uyulması, gerçek karşılığın kural olarak peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal ögeleridir (AYM, E.2018/156, K.2019/22, 10/4/2019, § 29). Gerçek karşılığın peşin olarak ödenmesi, Anayasa'nın 46. maddesiyle maliklerin lehine olarak getirilen özel bir güvence mahiyetindedir.

14. Başvuru konusu somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi, kamulaştırma işleminin başvurucuya tebliğ edilmesiyle işlemeye başlayan hak düşürücü sürenin dava tarihi itibarıyla dolduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiş; kamulaştırma bedelinin başvuruya ödenip ödenmediğine ilişkin bir değerlendirmede bulunmamıştır. Bu bağlamda mahkeme kararlarının başvurucunun geçerli bir kamulaştırmanın temel unsuru olan kamulaştırma bedelinin ödenmediğine yönelik iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte yeterli ve uygun bir gerekçe içermediği anlaşılmıştır. Nihayetinde başvurucu, dava konusu taşınmazına fiilen el atılmasına rağmen kendisine herhangi bir bedel ödenmediğini ileri sürerek iddiasını somut bir temele dayandırmıştır. Ancak mahkeme kararında başvurucunun iddia ve itirazlarının dayandığı kamulaştırma bedelinin ödenmediği olgusuna ilişkin herhangi bir değerlendirmede bulunulmaksızın sonuca gidilmiştir.

15. Sonuç olarak idari ve yargısal sürecin bütününe bakıldığında mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği, başvurucunun bu güvencelerden yararlandırılmadığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple başvurucunun mülkiyet hakkı ile müdahalenin dayandığı kamu yararı arasında olması gereken adil denge, başvurucu aleyhine bozulmuş olup mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçüsüzdür.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 484.267,20 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

18. Başvuruda mülkiyet hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesine (E.2018/546, K.2018/1289) iletilmek üzere Seferihisar Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/285, K.2018/49) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL YANAR

B. No: 2020/35909 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35909

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL YANAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35909)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : İsmail YANAR

Vekili : Av. Hüseyin Bahadır ACAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sahte fatura kullanıldığı gerekçesiyle resen tarh edilen vergi ziyaı cezalı katma değer vergisinin kaldırılması talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun yasal defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede alış belgeleri arasında sahte faturalara rastlanılmıştır. Başvurucu tarafından kullanılan bu faturaların yasal defterlere kaydının yapıldığı ve ilgili dönem beyannamelerine intikal ettirildiği hususlarının tespit edildiği gerekçesiyle 15/5/2019 tarihli vergi inceleme raporu düzenlenmiştir.

3. Anılan raporda 2016/Mart, Nisan ve Mayıs dönemlerinde sahte fatura kullanıldığından bahisle 2016/4 dönemine ilişkin olarak bir kat vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi tarhiyatı yapılmıştır.

4. Başvurucu tarh edilen vergi ziyaı cezalı katma değer vergisinin iptali istemiyle Antalya 1. Vergi Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

5. Mahkeme, başvurucunun açmış olduğu davayı 28/1/2020 tarihli kararı ile kabul etmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucuya fatura düzenleyen P... Mobilya İnş. Turz. İth. İhr. San. ve Tic. Ltd. Şti.nin (Firma) 2016 yılında katma değer vergisi, kurumlar vergisi, kurum geçici vergisi beyannamelerini verdiği, muhtasar beyannamede işçi çalıştırdığını beyan ettiği, 2016 yılı yasal defter ve kayıtlarında dönem sonu kapanış kayıtlarında yer alan brüt satış tutarı ile yıllık katma değer vergisi (KDV) matrahının uyumlu olduğu tespiti yapılmıştır. Mahkeme buradan hareketle fatura temin edilen Firmadan yapılan alışların tarihlerine bakıldığında, başvurucuya düzenlenen faturaların sahte olduğu hususunun somut olarak ortaya konulamadığı, Firmanın başvurucuya fatura düzenlediği dönemlerde faaliyette olmadığına dair herhangi bir somut tespit bulunmadığını vurgulamıştır. Mahkeme son olarak Firmanın başvurucu adına düzenlediği faturaların sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı olduğu hususunun açık ve somut bir şekilde ortaya konulamaması nedeniyle faturalarda gösterilen indirim konusu katma değer vergilerinin reddedilmesi suretiyle resen salınan vergi ziyaı cezalı katma değer vergilerinde hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varmıştır.

6. Antalya Vergi Dairesi Başkanlığının (İdare) istinaf talebi Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 10/9/2020 tarihli kararı ile kabul edilmiş ve davanın kesin olarak reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucu adına fatura düzenleyen Firmanın yüksek tutarda KDV matrahı beyan etmesine rağmen ödenecek vergisinin cüzi olması, ödemesi gerekli vergileri ödememesi, kısa sürede üç mali müşavir değiştirmesi, mal ve hizmet satın aldığı ve fatura düzenlediği mükelleflerin çoğu hakkında olumsuz tespitlerin bulunması hususlarına vurgu yapılarak anılan Firmanın başvurucu adına düzenlediği faturaların gerçek bir mal ve hizmet teslimine dayanmadığı ve sahte belge olduğu sonucuna varıldığı belirtilmiştir.

7. Nihai karar, başvurucuya 22/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

8. Başvurucu 16/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilemez olduğu hususunda oybirliği sağlanamaması nedeniyle kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; verilen karar ile İdareye imtiyaz tanındığını, kararın hukuka uygun olmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu eşitlik ilkesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de yukarıda yer verilen şikâyetlerinin özü yargılama sürecinde maddi olayın değerlendirilmesinde takdir hatası yapılarak davasının reddedilmesidir. Bu itibarla başvurucunun tüm ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

12. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz

takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

13. Bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale iddiası içermeyen, yargılama aşamasında elde edilen delillerin takdiri ile bu deliller ışığında hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin somut başvuru, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup gerekçeli kararda yer verilen hukuki tespitler ve dayanaklar (bkz. § 6) gözönünde bulundurulduğunda derece mahkemesi kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir. Bu itibarla ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RUKİYE ORTAYAZICI

B. No: 2020/37034 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37034

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RUKİYE ORTAYAZICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37034)

Karar Tarihi: 17/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 10/7/2024-32598

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Rukiye ORTAYAZICI

Vekili : Av. Mümin KARAOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şikâyetçi olunan kamu görevlileri hakkındaki idari soruşturma dosyasıyla ilgili bilgi edinme talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 1964 doğumlu olan başvurucu, oğlu hakkında yürütülen adli soruşturma kapsamında Samsun Valiliği İl Emniyet Müdürlüğünde (Emniyet Müdürlüğü/İdare) ifade verilmesi esnasında görüntüsünün alındığından bahisle taciz ve olumsuz davranışlara maruz kaldığını ileri sürerek ilgililer hakkında şikâyetçi olmuştur. Şikâyet edilen polis memurları hakkında açılan idari soruşturmada Emniyet Müdürlüğü 11/1/2018 tarihinde dosyanın işlemden kaldırılmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu, idari soruşturmanın hukuka aykırı şekilde kapandığından bahisle14/2/2018 tarihinde 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince soruşturma dosyasının kendisine verilmesi için idareye talepte bulunmuştur. İdare 23/2/2018 tarihinde

4982 sayılı Kanun'un 7. ve 19. maddesi gereğince talebin reddedildiğine dair cevap vermiştir.

4. Başvurucu, bilgi edinme talebinin idarece reddedilmesi üzerine işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Davanın görüldüğü Samsun 1. İdare Mahkemesi 22/11/2018 tarihinde "Kanunun 19. maddesinde belirtilen durumlarda, kurum ve kuruluşlardan istenilen bilgi ve belgelerin söz konusu kanun kapsamı dışında olduğu belirtilmiş ise de; tamamlanmış soruşturmalarda istenen bilgi ve belgelerin bu madde kapsamında değerlendirilemeyeceği açıktır. Uyuşmazlıkta; davacının talep ettiği idari soruşturmanın tamamlanmış olduğunun anlaşıldığı, idarece verilmeyen ilgili soruşturma dosyasında bulunan belgelerin bilgi edinme hakkı kapsamı dışında bırakılan bilgi ve belgelerden olmadığı görülmekle, söz konusu belgelerin verilmemesinin, 4982 sayılı Kanunun amacı olarak belirlenmiş olan; demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık, açıklık ve hukuk devleti ilkelerine aykırı olacağı, tamamlanmış olan soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgelerin bilgi edinme hakkı kapsamında edinilebileceği açık olduğundan, anılan bilgi ve belgelerin davacıya verilmemesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı" gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Davalı idarenin karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi 24/12/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, kesinleşen mahkeme kararına dayanarak idari soruşturma dosyasının kendisine verilmesi için 27/2/2020 tarihinde talepte bulunmuştur. İdare 19/3/2020 tarihinde "Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna müracaat etmeksizin yargı yoluna başvurulduğundan ilgili kurula müracaat edilmesi halinde çıkacak sonuca göre talebin tekrar değerlendirileceği" gerekçesiyle başvurucunun talebini reddetmiştir.

6. Başvurucu, kesinleşmiş mahkeme kararına rağmen talebinin yerine getirilmemesi üzerine ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Samsun Cumhuriyet Başsavcılığı 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun gereği ilgililer hakkında soruşturma izni istemiştir. Samsun İl İdare Kurulu 5/8/2020 tarihinde ilgililer hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Başvurucu söz konusu karara itiraz etmiş, davanın görüldüğü Samsun Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 15/10/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Aynı zamanda Samsun Cumhuriyet Başsavcılığı da ilgililer hakkında soruşturma izni verilmemesi nedeniyle 4/11/2020 tarihinde dosyanın işlemden kaldırılmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 6/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 20/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, oğlunun bir olaya ilişkin ifade verdiği sırada refakatçi olarak bulunduğu emniyet müdürlüğünde olumsuz davranışlarına maruz kaldığını ileri sürdüğü bazı polisler hakkında idari otoritelere şikâyetçi olmuş ve daha sonraki süreçte şikâyetine ilişkin olarak yürütülen idari soruşturma dosyasının bir suretinin kendisine verilmesini istemiştir. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi önünde söz konusu idari soruşturma dosyasının kesinleşmiş bir yargı kararının varlığına rağmen kendisine verilmemesinden yakınmıştır.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) Bakanlık görüşünde; öncelikle başvurucunun mağdur sıfatının bulunup bulunmadığına yönelik bir inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucunun elde etmek istediği bilgilere erişimin sağlanmasının düşüncesini açıklama hakkını kullanmasının bir aracı olmadığı, dolayısıyla ortak koruma alanına girmeyen başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir. Esasa ilişkin yapılacak değerlendirmede ise başvurucunun talebinin reddedilmesini haklı kılacak ilgili ve yeterli gerekçelerin sağlandığı, ret işleminin gerekçelerinin açıklandığı, yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgular ile iddiaları ve delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında özetle bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Başvurucu, Emniyet Müdürlüğü görevlilerinin kendisinin taciz olarak nitelendirdiği bazı davranışlarına muhatap olduğunu iddia etmiştir. Polislerin kendisine yönelik haksız davranışlarıyla manevi olarak zarar görmesine neden olduklarını iddia etmesi üzerine polisler hakkında yürütülen soruşturmaya ilişkin bilgiler başvurucunun özel ve aile yaşamıyla yeterince yakından bağlantılıdır. Özel hayata saygı hakkı Anayasa'nın 20. maddesinde koruma altına alınmıştır. Maddi ve manevi varlığı koruyan özel hayata saygı hakkı kişilerin ve toplumun güvenliğini sağlama, yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olanlara yardım etme görevi olan ve kamu gücü kullanan polisin haksız davranışlarına ilişkin talep edilen ilgili ve uygun bilgilerin sağlanmasına olanak tanıyan etkili ve erişilebilir bir usul oluşturulmasını gerektirir. Bu nedenle söz konusu dosyaya ilişkin bilgi edinme talebinin reddedilmesinin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Somut olayda kesin nitelikteki bir yargı kararıyla devlete bilgi verme yükümlülüğü yüklenmesine rağmen söz konusu talebin reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulmuştur.

14. İlgili idare, başvurucunun talebini ilk olarak 4982 sayılı Kanun'un 7. ve 19. maddesine dayanarak reddetmiştir. Başvurucunun kesin nitelikteki yargı kararına dayanarak yaptığı ikinci başvuru ise Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna (Kurul) müracaat etmeksizin yargı yoluna başvurduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Buna rağmen Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile 19. maddesinin ve Kurula başvurulması gerektiğine yönelik gerekçenin somut başvuruya konu müdahalenin kanuni dayanağı olabileceği konusunda şüphe bulunmaktadır. Bundan başka idarenin gerekçelerinden müdahalenin hangi meşru amacın korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu da açıkça anlaşılamamaktadır. Bununla birlikte mevcut başvurunun şartlarında müdahalenin kanuni bir dayanağının olup olmadığı ile meşru bir amaca dayanıp dayanmadığı hususunda oluşan tereddütlerin müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığına yönelik incelemeyle birlikte ele alınarak nihai bir karara varmanın daha isabetli olacağı değerlendirilmiştir.

15. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve

orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Mehmet Ali Gündoğdu ve Mustafa Demirsoy, B. No:2015/8147, 8/5/2019, § 41; Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan [GK], B. No: 2014/17354, 22/5/2019, § 89). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz şekilde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Wikimedia Foundation Inc. ve diğerleri, B. No: 2017/22355, 26/12/2019 § 65; Ferhat Üstündağ, § 46; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

16. Somut olayda başvurucunun bilgi talebinde bulunmasının amacı ilgililer hakkındaki idari soruşturma dosyasının hukuka uygun olmayan şekilde işlemden kaldırıldığı düşüncesi ile buna yönelik adli ve idari sürece katılma isteğidir. Bu kapsamda anılan bilgiye erişim talebinin başvurucunun hukuki süreçlere dair düşüncesini oluştururken karşılanması gerektiği ortadadır. Buna rağmen idare ilk kararında herhangi bir değerlendirme yapmaksızın 4982 sayılı Kanun'un 7. ve 19. maddelerine atıfla başvurucunun bilgi edinme talebini reddetmiştir.

17. 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesinde, bilgi edinme başvurusunun kurum ve kuruluşların elinde bulunan bilgi ve belgelere ilişkin olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte Kanun'un ikinci fıkrasında; ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz yanıt verilebileceği hükmü düzenlenmiştir. Mevcut başvuruda ise başvurucunun bilgi edinme talebinde bulunduğu idari soruşturma dosyasının ilgili idarenin elinde olmadığı söylenemeyeceği gibi anılan dosyanın başvurucuya verilmesi için ayrı ve özel bir çalışma ve araştırma gerektirdiğini söylemek de mümkün değildir.

18. Yine 4982 sayılı Kanun'un 19. maddesine göre idari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler; kişilerin özel hayatına haksız müdahale oluşturma, kişilerin veya soruşturmayı yürütenlerin hayatını veya güvenliğini tehlikeye düşürme, soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürme ve gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olma durumlarının varlığı hâlinde bilgi edinme hakkı kapsamı dışında kalmaktadır. Söz konusu durumların varlığının her somut olay özelinde değerlendirilmesi ve buna göre bir karar verilmesi gerekir. Oysa idare, bilgi edinme talebinin reddine yönelik cevabi yazısında yalnızca 19. maddeye atıfta bulunmuş ve söz konusu bilgi edinme talebinin anılan maddede yer alan hangi istisnai durum kapsamında kaldığına yönelik herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

19. Nitekim idarenin bilgi edinme talebinin reddi üzerine açılan davada İdare Mahkemesi; söz konusu talebin tamamlanmış bir idari soruşturmaya ait olduğunu, idarece verilmeyen, ilgili soruşturma dosyasında bulunan belgelerin bilgi edinme hakkı kapsamı dışında bırakılan bilgi ve belgelerden olmadığını, bilgi edinme talebinin bu hâliyle reddedilmesinin bilgi edinme hakkının amacıyla bağdaşmayacağını belirtmiş ve böylelikle işlemin iptaline karar vermiştir. Anılan kararda idare mahkemesi başvurucunun bilgi edinme talebine yönelik olarak 4982 sayılı Kanun'un 19. maddesi yönünden esaslı değerlendirmelerde bulunmak suretiyle idarenin gerekçesinin hukuka uygun olmadığını da belirtmiştir.

20. Buna rağmen başvurucunun kesin nitelikte yargı kararı üzerine idareye yeniden talepte

bulunması üzerine idare bu kez de öncelikle Kurula başvurması gerektiği gerekçesiyle bilgi edinme başvurusunu reddetmiştir. 4982 sayılı Kanun'un 13. maddesinde bilgi edinme taleplerinin reddedilmesi üzerine yargı yoluna başvurulmadan önce Kurula itiraz edilebileceği düzenlenmesine rağmen söz konusu yol zorunlu tutulmamıştır. Buradan çıkan sonuç ise bilgi edinme talebinin reddine yönelik işlemlerde Kurula başvuru yolunun ihtiyari nitelikte olduğudur. Diğer yandan bilgi edinme taleplerinin reddedilmesi hâlinde yargı yoluna gitmeden evvel Kurula başvurmayı zorunlu kılan herhangi bir norm da mevzuatta mevcut değildir. Bu kapsamda idarenin Kurula başvurması gerektiğini belirterek başvurucunun talebini ikinci kez reddetmesinin kanuni bir dayanağı olmadığı görülmüştür.

21. Somut olayın şartlarında yukarıda yer verilen değerlendirmeler bir bütün olarak dikkate alındığında gerek 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile 19. maddesinin gerekse de kanuni bir dayanağı olmamasına rağmen Kurula başvurması gerektiğine dair gerekçelerin başvurucunun özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir. Aynı zamanda söz konusu müdahalenin meşru bir amacı olduğu da idari makamlarca gösterilememiştir. Başvuruya konu bilgi edinme talebinin kesin nitelikteki bir yargı kararı bulunmasına rağmen idari makamlarca reddedilmesi bakımından ileri sürülen gerekçelerin başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale yönünden ilgili ve yeterli olmadığı görülmüştür. Bu itibarla söz konusu müdahalenin başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik haksız bir müdahale olduğu, bunun zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı, dolayısıyla demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, kesin nitelikte bir yargı kararı mevcut olmasına rağmen idari soruşturma dosyasının kendisine verilmemesi üzerine yargı kararlarını uygulamayan kişiler hakkında suç duyurusunda bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca ilgililer hakkındaki soruşturma dosyasının işlemden kaldırılmasına karar verildiğini ve bu hâliyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

25. Sözleşme’nin 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Dolayısıyla bir ceza davasında haklarında suç isnadı bulunmayan mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme’nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24). Somut olayda da başvurucu hakkında suç

isnadına ilişkin olmayan ve üçüncü kişilerin cezalandırılmasına yönelik ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının kapsamına girmediği anlaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Somut başvuruda ihlalin idari işlemden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması ve idare mahkemelerinin kararları da gözönünde bulundurularak başvurucunun bilgi edinme talebinin karşılanması amacıyla kararın Samsun Valiliği İl Emniyet Müdürlüğüne gönderilmesi gerekir.

29. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla Samsun Valiliği İl Emniyet Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE,

D. 20.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAZİYE KUM VE DENİZ KUM

B. No: 2021/2166 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2166

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAZİYE KUM VE DENİZ KUM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2166)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Raziye KUM

2. Deniz KUM

Vekili : Av. Yusuf TUNA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi üzerinden çalışma arkadaşları hakkında şikâyet başvurularında bulunması nedeniyle görev yerinin değiştirilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Özer İdris Kum13/1/2024 tarihinde vefat ettiğinden başvurucunun mirasçıları, avukatları aracılığıyla 21/3/2024 tarihinde verdikleri dilekçeyle başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmişlerdir. Bu nedenlebaşvurucu sıfatı, Özer İdris Kum'un ölümünden sonra başvuruyu devam ettiren kişilere aittir ancak karar yazımına ilişkin kolaylık adına işbu kararda geçen başvurucu ifadesi yalnızca Özer İdris Kum için kullanılacaktır.

3. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Bolu'nun Göynük ilçesinde bir lisede müdür olarak görev yapmaktadır.

4. Somut olayda başvurucu, müdürlük yaptığı okulda yaşanan olaylar hakkında

Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden muhtelif tarihlerde dört ayrı başvuru yapmıştır. Başvurucu, söz konusu başvurularda özetle;

- 23/11/2018 tarihli başvuruda Edebiyat Öğretmeni H.B.Ö.nün okulda hiç kimse ile iletişim kuramadığı hâlde okul müdürü olarak kendisini müdür yardımcıları ve çevre ile iletişim kuramamakla suçlayarak ceza almasına neden olduğunu,

- 14/12/2018 tarihli başvuruda H.B.Ö.nün pansiyon nöbetlerini düzenli tutmadığını, açmış olduğu, kursu kafasına göre kapattığını, Öğretmen A.H.Ö.nün pansiyon öğrencilerini ev sohbetlerine götürdüğünü,

- 25/11/2018 tarihli başvuruda Öğretmenler E.Y., H.K., ve H.B.Ö.nün planlışekilde iftira atmalarından ve suçlamalarından dolayı müdürlük görevinden alındığını,

- 24/1/2019 tarihli başvuruda bir grup insanın kendisini sürekli şikâyet ve tehdit ettiğini, görev yapmasını engellemek için ellerinden gelen her şeyi yaptığını, çirkin iftiralar atmaya devam ettiğini belirtmiştir.

5. İdare 10/1/2019 tarihli yazısında başvurucunun 14/12/2018 tarihli CİMER başvurusunda dile getirdiği iddialar hakkında disiplin amiri olarak işlem yapma yetkisi olduğunu, anılan yetkiye rağmen başvurucunun neden bu konuda CİMER'e başvuru yaptığının anlaşılamadığını ifade etmiş; bunun yanında başvurucunun iddialarını somut delillere dayandırmasının zaman ve emek israfını önleyeceğini vurgulamıştır. Son olarak başvurucunun şikâyetlerine dair iş ve işlemlerle ilgili bilgi ve belgeyi ivedilikle İl Millî Eğitim Müdürlüğüne ulaştırmasını istemiştir.

6. Başvurucu, anılan yazı kapsamında İl Millî Eğitim Müdürlüğüne herhangi bir evrak sunmamıştır. Bunun yanında muhtelif tarihlerde CİMER'e üç yeni başvuru daha yapmıştır. Başvurucu 13/3/2019 tarihli başvurusunda, Öğretmen H.B.Ö.nün "1.453 Fidan Dikim Projesi" ve "kariyer günleri" hakkında olumsuz söylemlerde bulunarak çalışma barışını bozduğundan, Müdür Yardımcısı A.S.nin gıyabında "Çakal." dediğinden ve öğrencilere kaynak kitap aldırdığından yakınmıştır. Öte yandan başvurucu, konuya taraf olmasının soruşturma yapmasına engel olduğunu, bir daha mağdur olmak istemediğini, 19/3/2019 tarihli başvurularında ise birkaç öğretmen ile bir memurun soyut nitelikteki olumsuz ifadelerine dayanan bir soruşturma geçirmesi nedeniyle Gerede'ye sürüldüğünü, süreçte Şube Müdürü L.Ş.nin tehditlerine maruz kaldığını, naklen atama hakkında aldığı yürütmenin durdurulması kararının idarece geç uygulandığını, sorumlulardan şikâyetçi olduğunu belirtmiştir. Son olarak kullandığı "Çakal." ifadesiyle ilgili olarak Öğretmen Ş.A.dan şikâyetçi olduğunu ifade etmiştir.

7. Nihayetinde idare bahse konu iddiaları gözeterek disiplin soruşturması başlatmıştır. Başvurucu; konuya ilişkin ifadesinde geçmişte geçirdiği soruşturma üzerine görev yerinin değiştirilmesini ve disiplin cezası ile cezalandırılmasını merkeze alarak hakkında olumsuz ifade veren öğretmenlerden şikâyetçi olmuştur. Başvurucu, H.B.Ö. hakkındaki iddialarını İlçe Müdürü B.Y.ye bildirdiğini ancak sonuç alamadığından konuyu CİMER'e yazdığını belirtmiştir. İdarenin 10/1/2019 tarihli yazısında belirttiği hususlarla ilgili olarak ise konuya taraf olduğundan ve etik bulmadığından işlem yapmadığını, takip eden CİMER başvurularında zaten konuya ilişkin açıklamalar yaptığını, bu başvurularda İl Millî Eğitim Müdürlüğünün verdiği cevap ve yazılara inanmadığını ve bunları kabul etmeyeceğini belirttiğini ifade etmiştir. Başvurucu geçmişte A.K. tarafından basında hedef gösterildiğini ancak bu konuda idari soruşturma açılmadığını belirterek buna dahîl olan kişilerden

şikâyetçi olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında ilçe belediye başkanı ve parti il başkanının da olduğu çok sayıda kişinin ismini vererek bu kişilerin kendisine baskı yaptığını ve hedef gösterdiklerini ileri sürmüştür. Başvurucu ifadesinin kalan kısımlarında ise daha önce CİMER başvurularında dile getirdiği iddialarını yinelemiştir.

8. Somut olay kapsamında ifadelerine başvurulan diğer kişiler ise olaylar nedeniyle okulda huzurlu bir çalışma ortamı olmadığını, başvurucu ile yönetici kadrolarında görev yapan diğer kişiler arasında birtakım problemler ve iletişim eksikliği olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında tanıkların büyük bir kısmının başvurucunun iddialarına ilk elden vakıf olmadığı, başvurucu tarafından haberdar edildiği anlaşılmaktadır.

9. Soruşturma neticesinde başvurucunun üst kurum tarafından verilen görevi yerine getirmediği, CİMER ve Savcılık başvurularıyla öğretmen, yöneticiler ve vatandaşlar nezdinde huzursuzluk yarattığı değerlendirilmiştir. İdare, bu çerçevede başvurucunun okulun yönetiminde ve temsilinde lider olamayacağı, yetkilerini iş birliği içinde, güven ve saygıya dayanarak kullanamayacağı gerekçeleriyle okulda çalışma huzuru ve iç barışın bozulmasına sebebiyet veren başvurucuyu müdürlük görevinden alarak 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 8. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendi uyarınca ilçe millî eğitim müdürlüğü emrinde görevlendirmiştir. Öte yandan başvurucunun şikâyetçi olduğu Müdür Yardımcısı A.S. ve Öğretmen H.B.Ö.nün de bu çerçevede görev yerleri değiştirilmiştir.

10. Başvurucu, hakkında tesis edilen işlemin iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi, başvurucunun daha önce hakkında yürütülen disiplin soruşturmasının etkisinden kurtulamadığını, okul müdür yardımcısı ve bazı öğretmenlerle sorunlar yaşadığını, bu sorunlar nedeniyle okulun çalışma barışının bozulmasına neden olduğu gibi görev yaptığı okulun yönetimi ve temsilinden sorumlu olması nedeniyle yapması gereken iş ve işlemleri yapmayarak sanki okul idaresi dışındaki bir üçüncü kişi gibi hareket ettiğini (CİMER yoluyla şikâyet gibi) belirterek dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuyla davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 21/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 18/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, CİMER'e yaptığı başvurular nedeniyle müdürlük görevinden alınarak İl Millî Eğitim Müdürlüğü emrine öğretmen olarak atanmasının hak arama hürriyetini ve ifade özgürlüğünü, müdürlük görevinin sona ermesi nedeniyle uğradığı maddi kaybın ise mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş; ayrıca soruşturma raporunun kendisine verilmediğini ve mahkeme kararlarının gerekçesiz olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ifade etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken ilgili mevzuat hükümlerinin, yargı içtihatlarının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği açıklamalarını yinelemiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağı olan 5242 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin üst makam tarafından verilen görevlerin okulda uygulanmasının sağlanması ve başvurucunun görev yaptığı okuldaki çalışma arkadaşlarıyla arasındaki husumetin öğrencileri olumsuz etkilemesinin engellenmesi bağlamında eğitim hizmetlerinin gereği gibi sürekli ve düzenliyürütülmesine yönelik önlemlerin bir parçası olduğu, söz konusu amaçların Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

16. Anayasa Mahkemesi kamu görevlilerinin naklen atanması şeklindeki disiplin uygulamasının hizmet gerekleri doğrultusunda idare tarafından geniş takdir yetkisi kapsamında gerçekleştirilen idari bir işlem olduğunu belirtmiştir. İdarenin bu konudaki geniş takdir yetkisinin sebebinin ise esasen naklen atama işleminin kamu görevlileri üzerinde bir yaptırım olarak değil kamu hizmetlerinin etkin şekilde işlemesini sağlamak amacıyla başvurulabilecek bir araç olarak öngörülmesi olduğu tespit edilmiştir. Nitekim idarenin kamu hizmetlerinin etkin işlemesini sağlamak için hangi gerekliliklere ihtiyaç olduğunu tespit edebilmek yönünden en iyi konumda bulunduğu açıktır(Elif Güneysu, B. No: 2017/31733, 7/10/2021, §§ 48, 50; Ahmet Karaçay, B. No: 2019/19717, 8/6/2023, § 14)

17. Bununla birlikte idareye memurların hizmet gereği naklen atanmaları konusunda geniş bir takdir yetkisi verilmesi bu yetkinin keyfî olarak kullanılabileceği anlamına da gelmez. İdare, naklen atama konusunda kamu görevlisinin bir kusuru olup olmadığından bağımsız olarak kamu hizmetinin etkin bir biçimde devam etmesi amacıyla bu araca başvurulduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle somut olarak ortaya koymalıdır. Aksi hâlde başvurucunun disiplin soruşturması geçirmesine sebep olan eylemleriyle bağlantılı olarak anayasal haklarının ihlal edilmesine sebep olunabilir (Elif Güneysu, § 52; Muhammet Serkan Şener, B. No: 2016/13501, 17/11/2021, § 41; Ahmet Karaçay, § 15).

18. Somut olayda başvurucu, müdür olarak görev yaptığı okuldaki yönetici ve öğretmenlerle ilgili şikayetlerini CİMER başvuruları üzerinden dile getirmiştir. Şikayetlere konu iddiaların soruşturulması neticesinde başvurucunun eylemleriyle okuldaki çalışma barışını bozduğu ve iddiaları hakkında idarece yazılı olarak bilgi ve belge istenilmesine rağmen resmi yollar yerine CİMER üzerinden bilgi vermesi nedenleriyle idari yönden ilçe milli eğitim müdürlüğü emrinde görevlendirilmesine karar verilmiştir. İdare mahkemesi, tesisedilen işlemin hukuka uygun olduğunu belirterek davayı reddetmiş ve anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir (bkz. §§ 4-10).

19. Başvurucu somut olaya konu CİMER başvurularında, daha önce geçirdiği bir soruşturma nedeniyle farklı bir ilçeye naklen atanmasını ve disiplin cezası ile cezalandırılmasını merkeze alarak şikayetlerini temellendirmiştir. Başvurucu ifadesinin ilgili kısmında anılan soruşturma kapsamında hakkında olumsuz ifade veren çalışma arkadaşlarından şikayetçi

olduğunu belirtmiştir. Dahası başvurucu bazı öğretmenlerin kendisine karşı planlı ve sistematik bir şekilde iftira ve suçlamalarda bulunduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla şu halde başvurucu ile bir kısım çalışma arkadaşları -yönetici, öğretmen- arasında süregelen bir anlaşmazlığın olduğu ve bu durumun husumet seviyesine ulaştığı açıktır (benzer değerlendirmeler için bkz. Ahmet Karaçay, B. No: 2019/19717, 8/6/2023, § 17)

20. Somut olayda idare, bahse konu CİMER başvurularından haberdar olması üzerine başvurucuya ileri sürdüğü iddialar hakkında okul müdürü olarak yaptığı iş ve işlemlere ilişkin bilgi vebelgeleri müdürlüğe ulaştırmasına yönelik bir yazı göndermiştir. Başvurucu ise söz konusu yazıya cevap vermemiş ve yeni CİMER başvuruları yaparak birtakım açıklamalarda bulunmuştur. Başvurucu; açıklamalarında, ileri sürdüğü iddiaların tarafı olduğundan ilgili kişiler hakkında işlem yapmasının etik olmadığını, İl Millî Eğitim Müdürlüğünün yazılarına inanmadığını ve kabul etmeyeceğini belirtmiştir. Bu itibarla başvurucunun süregelen husumet nedeniyle idari yönden sahip olduğu yetkilerini kullanmasının sakıncalı olduğunu ve üst makama (İl Millî Eğitim Müdürlüğü) güvenmediğini doğrudan kabul etmesi karşısında başvurucunun somut olayda asli görevlerinden olan okulun düzeni ve disipliniyle ilgili tedbirleri aldığını, üst makamla koordineli ve uyumlu bir şekilde çalıştığını kabul etmek mümkün olmamıştır.

21. Öte yandan dosya kapsamında alınan ifadelere göre başvurucu ile çalışma arkadaşları arasındaki husumetin okul (öğretmenler, öğrenciler) ve çevresinde alenileştiği, durumun okul huzurunu ve çalışma barışını bozarak eğitim hizmetinin gereği gibi sürekli ve düzenli yürütülmesini etkilediği görülmüştür. Bunun yanında çok sayıda tanığın somut olaya konu meseleleri başvurucudan duyduğunu ifade etmesi karşısında başvurucunun bir yönetici olarak yürütülen soruşturmanın kamu hizmetini etkilememesi için gerekli özeni gösterdiği de söylenemez (benzer değerlendirmeler için bkz. Ahmet Karaçay, § 18).

22. Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre somut olay, başvurucunun bir müdür olarak düzen ve disipline ilişkin bir meselede idari yönden gerekli tedbirleri almak yerine daha güvenli bulduğu CİMER'e başvuru yoluyla alternatif bir disiplin yolu ihdas etmeye çalışmasından ibarettir. Başvurucu böylelikle mevzuatı uygulamaktan imtina etmiş ve üst makamın gönderdiği resmî yazıyı da cevaplamayarak yöneticilik görevlerini yerine getirmemiştir. Bunun yanında başvurucu ile çalışma arkadaşları arasındaki anlaşmazlığın husumet seviyesine ulaştığı ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesine tehlikeye düşürdüğü de açıktır. Son olarak başvurucunun olayın alenileşmesindeki payı -CİMER başvuruları ve olayı başkalarıyla paylaşması- da göz ardı edilemez (eğitim kurumları yöneticisinin sorumlulukları için bkz. İbrahim Çiçek, B. No: 2015/19462, 26/12/2018, § 39) .

23. Buna göre başvurucunun CİMER başvurularının somut olaydaki etkileri itibarıyla müdürlük görevinden alınarak görev yerinin değiştirilmesine neden olabilecek davranışlardan olduğu anlaşıldığından şu halde başvuru konusu müdahalenin salt CİMER başvurularında bulunma nedeniyle tesis edilmediği değerlendirilmiştir.

24. Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında başvurucuyu müdürlük görevinden alarak İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü emrine öğretmen olarak görevlendiren idarenin ve müdahalenin hukuka uygunluğunu denetleyen derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesi tarafından öngörülen kriterlere (bkz. §§ 16, 17) uygun değerlendirmeler yaptığı ve müdahalenin kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini sağlama ihtiyacını giderdiğini somut olarak ortaya koyduğu kanaatine varılmıştır (bkz. §§ 9, 10).

25. Son olarak görev yerinin değiştirilmesi işleminin hizmet gereklerinin dışında cezai ve

caydırıcı amaçlarla gerçekleştirildiğine veya kamu görevlisinin hayatı üzerinde katlanması gerekenden daha ciddi etkiler yarattığına ilişkin emareler bulunmayan durumlarda -idarenin bu alandaki geniş takdir yetkisi de gözetildiğinde- naklen atama işleminin hizmet gerekleri doğrultusunda gerçekleştirildiği, hukuka uygun olduğu yönündeki karinenin güçleneceğini kabul etmek gerekir. Somut olayda görev yaptığı İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü emrine atanan başvurucu, müdürlük görevinden alınmasının ve belirli bir okulda sabit olarak görevlendirilmemesinin maddi kayba yol açtığını ileri sürmek dışında bu durumun çalışma hayatı üzerinde bir kamu görevlisi olarak katlanması gerekenden daha ağır, ciddi veya olumsuz etkiler yarattığına dair bir iddiada bulunmamıştır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu atama işleminin başvurucunun hayatı üzerinde cezai bir etki doğmasına sebep olan orantısız bir müdahale teşkil ettiği kanaatine de ulaşmamıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Muhammet Serkan Şener, § 44).

26. Açıklanan gerekçelerle demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olan müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünü ihlal etmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

27. Başvurucu, soruşturma raporunun kendisine tevdi edilmemesinin konuya ilişkin iddia ve delillere ulaşmasını engellediğini belirterek savunma hakkının kısıtladığından yakınmıştır. Sözü edilen disiplin raporunun başvuru dosyasına tam bir şekilde sunulduğu ve başvurucunun erişimine açık olduğu görülmüştür. Bu itibarla yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde işlemin tesisi aşamasında adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların yargılamanın adil bir şekilde yapılmasını engelleyecek bir duruma yol açacak nitelikte olmadığı görülmüştür (savunma hakkı yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. K.Ş., B. No: 2016/3267, 28/1/2020, § 46). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucu, müdürlük görevinden asli kadrosu olan öğretmenliğe atanması nedeniyle maddi kayıp yaşadığından yakınmıştır. Bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerekir. Başvuru konusu olayda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değer veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklenti bulunmadığı anlaşılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Altuğ Tuncer, B. No: 2016/2834, 18/7/2019, §§ 47, 48). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEZİR ÖZCAN

B. No: 2021/3958 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3958

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEZİR ÖZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3958)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Nezir ÖZCAN

Vekili : Av. Cahit ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında sanığın hazır bulunma talebinin reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya uzaktan katılımının sağlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yargılanmıştır. Adana 11. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülen yargılamanın duruşması sekiz celsede tamamlanmıştır. Yargılamada 10/11/2016 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda duruşmanın 2/12/2016 tarihinde yapılmasına ve başvurucunun duruşma tarihinde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığı ile duruşmada hazır bulundurulmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu, yargılamanın 2/12/2016 tarihli ilk celsesine tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumundan SEGBİS aracılığı ile katılmıştır. Duruşma Tutanağı'nda başvurucunun SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılmak istemediği yönünde Mahkemeye itirazda bulunduğuna dair herhangi bir beyanı yer almamaktadır. Duruşmada başvurucu, müdafiinin de hazır

bulunmasıyla savunma yapmıştır. Mahkeme; bir sonraki celsede başvurucunun duruşmada SEGBİS aracılığıyla hazır edilmesine, duruşmaya ara vererek sonraki celsenin 25/1/2017 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvurucu, duruşmanın diğer celselerine de SEGBİS aracılığıyla katılarak aleyhindeki delillere yönelik savunma yapmıştır.

5. Hükmün açıklandığı ve müdafinin de hazır bulunduğu yargılamanın 9/4/2018 tarihli sekizinci celsesine de SEGBİS aracılığı ile katılan başvurucunun bizzat duruşmada hazır bulunmak istediğine dair Mahkemeye herhangi bir bildirimde bulunduğunu ortaya koyan somut bir veriye rastlanmamıştır. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, istinaf ve gerekçeli temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra duruşmalara bizzat katılamaması nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını belirterek hükmün bozulmasını talep etmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 3/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 13/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, duruşmada hazır bulunma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, yargılama süreci boyunca SEGBİS aracılığı ile dinlenildiğini belirterek savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun müdafi yardımından yararlanmak suretiyle herhangi bir sınırlamaya maruz kalmadan ve teknik bir bağlantı sorunu yaşamadan etkili şekilde savunma yapma imkânı bulduğu ifade edilmiştir.

11. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, Şehrivan Çoban ([GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020) ve Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) kararlarında duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararlarda öncelikle kişilerin istemine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden inceleneceğini ifade etmiştir. Anılan kararlarda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Şehrivan Çoban, §§ 72-104; Emrah Yayla, §§ 58-86).

14. Anılan kararlarda ölçülülük yönünden yapılan incelemede ise başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayanılarak kabul edilmediğinin ortaya konulmaması ve başvurucunun SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde esaslı işlemlerin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir.

15. Diğer taraftan Anayasa'nın 36. maddesi veya diğer herhangi bir maddesi, kişilerin adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat etmelerini yasaklayan bir hüküm içermemektedir. Ne var ki adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat edilmesinin Anayasa'ya uygun olabilmesi için feragat iradesinin açık olmasının ve sonuçlarının kişi yönünden makul olarak öngörülebilir olmasının yanında asgari usul güvencelerinin de sağlanmış olması, ayrıca adil yargılanma hakkından feragat edilmesini meşru olmaktan çıkaran üstün bir kamu yararının bulunmaması gerekir (Nurettin Balta, B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45).

16. Adil yargılanma hakkı güvencelerinden açık bir şekilde feragat edilebileceği gibi örtülü şekilde feragat edilmesi de mümkündür. Her iki durumda da feragatin tereddüde yer vermeyecek şekilde açık olması ve aynı zamanda kamu yararına aykırılık taşımaması gerekir. Ayrıca örtülü feragatin geçerli olabilmesi için feragat eden tarafın söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceğinin ortaya konulması gerekmektedir. Dolayısıyla yetkili yargı organlarının bu konuda varsayıma dayalı bir değerlendirme yapmamaları gerekir (duruşmada hazır bulunma hakkı bakımından yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Emrah Yayla, § 75). Bununla birlikte adil yargılanma hakkı güvencelerinden feragat iradesi, bunu gösteren olguların bulunmasından veya suç isnadı altındaki kişinin tutum ve davranışlarından anlaşılabilir.

17. Anayasa Mahkemesi Ansar Onat (B. No: 2019/14515, 15/6/2022) kararında değerlendirdiği koşullar dâhilinde duruşmada hazır bulunma hakkından feragat edilmesi durumunda anılan hakka dair bir müdahalenin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu başvuruya konu olayda, duruşmalara SEGBİS aracılığı ile katıldığı sırada başvurucunun bu duruma yönelik herhangi bir itiraz ileri sürmediği belirtilmiştir. Ayrıca yargılamaya uzaktan katılım sürecinde ses ve görüntü kalitesiyle ilgili sorun yaşandığına ilişkin bir iddia ve itiraza, duruşma tutanakları ve başvuru formunda yer verilmediği vurgulanmıştır. Bu durumda başvurucunun doğrudan duruşmada hazır bulunma hakkından feragat ettiğine dair bir beyanı bulunmamakta ise de talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmalara katılmak zorunda bırakılmadığı açıklanmıştır. Anılan kararda, başvurucunun duruşmalara bizzat katılma talebini celse aralarında Mahkemeye iletmemesi de dikkate alındığında söz konusu hakka ilişkin feragat etme iradesini zımnen ortaya koyduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca başvurucunun SEGBİS aracılığı ile duruşmaya katılımının sonuçlarını makul olarak öngörebilecek durumda olmadığına dair somut bir veri bulunmadığı gibi duruşmada hazır bulunma hakkından feragat ile ilgili asgari usul güvencelerinin kendisine sağlanmadığına yönelik bir iddiasının da başvuru formuna yansımadığı belirtilmiştir. Buna ek olarak başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkından feragat etme iradesini gösterdiğine ilişkin kabulü meşru olmaktan çıkaracak üstün bir kamu yararının mevcut olduğundan söz etmenin de somut olayın koşullarında mümkün olmadığı, dolayısıyla başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkına bir müdahalede bulunulmadığı değerlendirilmiştir (Ansar Onat, § 23). Somut olayda da anılan kararlarda yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ESENGÜL YILDIRIM VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/30032 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30032

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESENGÜL YILDIRIM VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30032)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Nahit GEZGİN

Başvurucular : 1. Esengül YILDIRIM

2. Gökhan YILDIRIM

3. Şenay GÜLER

4. Tugay YILDIRIM

5. Yılmaz GÜLER

Vekili : Av. Serhat BADEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kişinin kolluğa ait aracın kapısını açıp dışarıya atlamak suretiyle intihar etmesi ve bu olaydan idarenin sorumlu olduğu iddiasıyla açılan davanın reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruculların yakını olan 21 yaşındaki P.Y., 1/4/2006 tarihinde saat 21.30 sıralarında Ankara Mamak İlçe Jandarma Komutanlığını (Komutanlık) telefonla arayarak suç ihbarında bulunmuştur. P.Y.nin bildirdiği olay yerine giden jandarma görevlileri, P.Y. ile komşularının tartıştıklarını öğrenmiştir. Tartışmanın devam etmesi üzerine jandarma görevlileri, P.Y. ile

tartışmanın taraflarından birisini ve P.Y.nin bir yakınını bilgi ve görgülerine başvurmak üzere devriye aracıyla Komutanlığa götürmüştür. P.Y. ifade vermek istememiştir. İşlemlerin tamamlanmasının ardından P.Y. de dâhil olmak üzere Komutanlığa götürülen kişiler, evlerine götürülmek üzere devriye aracına bindirilmiştir. P.Y. araç hareket hâlinde iken araçtan atlayarak intihar etmiştir.

3. Başvurucular, P.Y.nin idarenin denetimindeki askerî araçta ölümüne sebebiyet verilip olayda idarenin hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürerek 6.000 TL maddi ve 22.000 TL manevi zararın ödenmesi talebiyle 13/6/2007 tarihinde Ankara 9. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde İçişleri Bakanlığı aleyhine dava açmıştır.

4. Davalı idare savunmasında bir hizmet kusuru bulunmadığından maddi ve manevi tazminat koşullarının gerçekleşmediğini belirterek davanın reddi gerektiğini ileri sürmüştür.

5. İdare Mahkemesi ölümün idarenin denetim ve gözetimi altındaki devriye aracında gerçekleştiği, davalı idarenin mevzuat ile yüklenmiş bir görevi olmasa bile evlerine bırakılmak üzere devriye aracına bindirilen kişilerin korunmasındaki sorumluluğun davalı idarece üstlenildiği ve böylece idarenin denetiminde olan askerî araç içindeki P.Y.nin ölümüne sebebiyet verildiği gerekçesiyle başvuruculların tazminat taleplerinin kabulüne 26/2/2010 tarihinde oyçokluğu ile karar vermiştir.

6. Davalı idarenin kararı temyiz etmesi üzerine Danıştay Onuncu Dairesi 29/1/2015 tarihinde kararı usul ve kanuna aykırı bularak bozmuştur. Bozma kararı gerekçesinde, idarenin hukuki sorumluluğundan söz edilebilmesi için zararın bulunmasının yanında bunun idareye yüklenebilen bir işlem veya eylemden doğması, başka bir deyişle zararla idari faaliyet arasında nedensellik bağının kurulabilmesi gerektiği, zararla idari faaliyet arasında nedensellik bağının bulunmamasının zararın idari faaliyetten doğmadığını gösterdiği, zararın oluşmasında zarara uğrayanın ya da üçüncü kişinin bir kusurunun olması hâlinde idarenin tazmin sorumluluğunun ortadan kalkacağı ya da kusur ölçüsünde azalacağı belirtilmiş; davalı idare personeli hakkında başlatılan cezai soruşturmada P.Y.nin hâreket hâlindeki askerî araçtan kendisini atması sonucunda yaralanıp tedavisi sırasında öldüğü, olayda başka bir kişinin kastının ya da herhangi bir kusurunun olmadığı gerekçesiyle personel hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, ölümün mütevaffanın kendi eylemi sonucunda gerçekleştiği, ölenin olaya söz konusu katılımının idari faaliyet ile zarar arasında olması gereken illiyet bağını kestiği açıklanmıştır.

7. Başvuruculların 1/6/2015 tarihinde yaptıkları karar düzeltme talebi Danıştay Onuncu Dairesinin 12/2/2016 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

8. Bozma kararı üzerine dosyayı yeniden ele alan İdare Mahkemesi 1/6/2016 tarihinde bozma kararına uymuş ve davayı reddetmiştir.

9. Başvuruculların kararı temyiz etmeleri üzerine Danıştay Onuncu Dairesi 7/4/2021 tarihinde temyiz talebini reddederek İdare Mahkemesinin kararını onamıştır.

10. Başvurucular nihai kararı 16/6/2021 tarihinde öğrenmiş, 12/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucular; ölenin bir kolluk devriye aracı ile götürülmesinden doğan utanma duygusuyla hayatına son verdiğini, askerî araç içinde hayatına son verebileceğinin değerlendirilip güvenlik tedbiri alınmadığını, ölenin aracın kapısının yanına oturtulup kapının kilitlenmediğini, araç şoförü dışında araçta sadece bir askerî personel olduğunu, devletin bireyleri kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek tehlikelere karşı da korumakla yükümlü olduğunu, söz konusu ihmaller ile gerçekleşen ölüm arasında bir illiyet bağı bulunmadığı gerekçesinin hatalı değerlendirme olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının birtakım güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde devletin yaşam hakkı kapsamındaki yükümlülükleri açıklanmış, somut olayda söz konusu yükümlülüğün ihlal edilmediğinin değerlendirildiği ifade edilmiştir.

12. Başvurucunun iddiaları yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Devlet yetki alanındaki tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü altındadır (Coşkun Gül ve diğerleri, B. No: 2019/11609, 22/2/2022, § 34). Pozitif yükümlülükler kapsamındaki yaşamı koruma yükümlülüğü,anılan risklere karşı hem hukuki hem de fiilî tedbirler alınmasını gerektirir. Bu tedbirler korumasız kişilerin etkili şekilde korunmalarını sağlamalı, yetkililerin bilgi sahibi oldukları veya olmaları gerektiği durumlarda makul adımlar atmalarını içermelidir (T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135). Bu bağlamda yapılan değerlendirmede öncelikle yaşamı korumak için önleyici idari tedbirler almaya ilişkin yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğini incelerken Anayasa Mahkemesinin bu konuda dikkate aldığı ölçütlere değinmek gerekir. Anayasa Mahkemesine göre anılan pozitif yükümlülük, özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi gözönüne alınarak yetkililer üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır. Bu pozitif yükümlülüğün ortaya çıkması için yetkililerce belirli bir kişinin hayatına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumların varlığı kabul edildikten sonra böyle bir durum dâhilinde, makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde kamu makamlarının önlem almakta başarısız olduklarının tespiti gerekmektedir (Aziz Biter ve diğerleri, B. No: 2015/4603, 19/2/2019, § 63).

14. Somut olayda başvuruculaın yakını, başvuruculaın iddiasına göre adli bir olay nedeniyle ifadesinin alınıp kolluğun devriye aracı ile ifade verme işlemi sonrasında evine götürülmesinden kaynaklanan utanma duygusu nedeni ile yaşamına son vermiştir. Başvuruda ölenin intihara eğilimli olduğu veya herhangi bir ruhsal rahatsızlığı olup kendisine zarar verme potansiyeli olduğu ve bu potansiyelin davalı idarece bilindiği yönünde bir iddia ileri sürülmemiştir. Adli olay nedeniyle ifadesine başvurulan herhangi bir kişinin yaşaması muhtemel utanma veya korku, endişe gibi başkaca bir ruh hâli ile hareket ederek hayatına son verilebileceğinin idarece bilinmesi gerekliliğinden söz etmek de mümkün değildir. Dolayısıyla olayın gerçekleşme koşulları gözönünde bulundurulduğunda idarenin ölenin hayatına ilişkin olası bir gerçek ve yakın bir tehlikeden haberdar olması gerektiği sonucuna ulaşılamamıştır. Aksinin kabulünün yaşamı koruma yükümlülüğünü insan davranışlarının öngörülmezliğinin dikkate alınmaksızın bu konuda yetkililer üzerine aşırı bir yük oluşturacak şekilde yorumlamak anlamına gelebileceği hatırlatılmalıdır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucular, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'da 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan ve 5/4/2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici 2. maddeye göre 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurular için Tazminat Komisyonuna başvuru yapılmasının yolu açılmıştır. Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna varılmıştır (Veysi Ado [GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023, § § 47, 50).

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CANSAN İPLİK PAZARLAMA SANAYİ VE DIŞ TİCARET A.Ş.

B. No: 2021/30498 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30498

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CANSAN İPLİK PAZARLAMA SANAYİ VE DIŞ TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30498)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Cansan İplik Pazarlama Sanayi ve Dış

Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Özge MAMAL ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gerekçeli karar tebliğ edilmeden tefhim dikkate alınarak istinaf başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirket tarafından alacaklısı olduğu şirket aleyhine kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla icra takibi başlatılmıştır. Aleyhine takip başlatılan şirket, icra takibine konu çek metninde alacaklıya ait cironun iptal edilmek suretiyle kaldırıldığını, takip yapılamayacağını ileri sürerek icra mahkemesinde takibin taliki veya iptali davası açmıştır.

3. İstanbul 11. İcra Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) tarafların katıldığı 13/6/2017 tarihli duruşmada kısa kararla davanın kabulüne ve takibin iptaline; takip konusu asıl alacağın üzerinden %20 oranında tazminatın ve %10 oranında para cezasının başvurucudan alınarak

aleyhine takip başlatılan (davacı) şirkete ödenmesine karar vermiştir. Kısa kararda tarafların yüzüne karşı tebliğden itibaren 10 günlük süre içinde istinaf yolunun açık olduğu belirtilmiştir.

4. Mahkeme 14/7/2017 tarihinde gerekçeli kararı yazmıştır. Kararda, takip dayanağının 30/11/2015 tanzim ve 30/11/2015 vade tarihli 50.000 TL bedelli çek alacağına ilişkin olduğu, takip konusu çek metninin incelenmesinde alacaklıya ait cironun iptal edilmek suretiyle kaldırıldığı ve cirosunun çizildiği bu nedenle etkili hamil olarak kabul edilemeyeceği belirtilerek davanın kabulü ile takibin iptaline, asıl alacağın %20'si oranında tazminatın ve alacağın %10'u oranında para cezasının başvurucudan alınarak aleyhine takip başlatılan (davacı) şirkete ödenmesine karar verilmiştir. Tarafların, tebliğden itibaren on günlük yasal süre içinde istinaf yoluna başvurabileceği kararda belirtilmiştir. Gerekçeli karar taraflara tebliğ edilmemiştir.

5. Başvurucu 18/11/2019 tarihinde istinaf talebinde bulunmuştur.

6. Mahkeme 2/1/2020 tarihli ek kararla istinaf talebinin süre aşımından reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; takibin taliki veya iptali davasında tarafların yüzüne karşı 13/6/2017 tarihinde karar verildiği ancak başvurucunun yasal on günlük istinaf süresi geçtikten sonra 22/11/2019 tarihinde istinaf başvurusunda bulunduğu belirtilmiştir. Ek karara ilişkin olarak on gün içinde istinaf yoluna başvurulabileceğine kararda yer verilmiştir.

7. Başvurucu, kısa kararın gerekçe içermediğini nitekim Mahkemenin de kısa kararda gerekçeli kararın tebliğiyle istinaf süresinin başlayacağını belirttiğini ancak gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmediğini, Ulusal Yargı Ağı Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları incelemede gerekçeli kararın yazıldığını gördüklerini ve bunun üzerine istinaf talebinde bulunduklarını ileri sürerek ek karara karşı da istinaf talebinde bulunmuştur.

8. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 23. Hukuk Dairesi 10/2/2021 tarihli kararla; ek kararın usul ve kanuna uygun olduğuna ve istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; her ne kadar ilk derece mahkemesi tarafından kısa kararda istinaf yoluna başvuru süresinin tebliğden itibaren on gün olduğu belirtilmiş ise de kanunun açıkça gösterdiği hak düşürücü sürelerin hâkim tarafından değiştirilmesi veya uzatılmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir. İstinaf süresinin başlangıcının yanlış gösterilmesinin başvurucu yararına hak doğurmayacağı vurgulanmıştır. Karar 30/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu 13/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

11. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, duruşmada verilen kısa kararda istinaf süresinin gerekçeli kararın tebliğinden itibaren başlayacağı belirtilmişken gerekçeli kararın tebliğ edilmediğini, kısa kararın da gerekçe içermediğini, mahkeme kararına güvenerek hareket ettiğini ileri sürerek istinaf isteminin süre aşımından reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

15. Hak arama özgürlüğüne yapılan müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Başvuru konusu olaya ilişkin verilen süre ret kararı ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı karar gerekçesinde dayanılan kanun maddelerinden anlaşılmıştır. Hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması açısından kanun yolu başvuruları için süre koşulu getirilmesinin meşru bir amacı olduğu da görülmektedir (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Mehmet Hanifi Şelem, B. No: 2018/24557, 19/10/202, §§ 36-49). Başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirilip getirilmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

16. Anayasa Mahkemesi kanun yoluna başvuruda sürenin hangi tarihten (tefhim veya tebliğ) başlayacağı hususunu daha önceki bazı kararlarında değerlendirmiş (Mehmet Hanifi Şelem, §§ 49-52; Abdullah Yıldırım ve diğerleri, B. No: 2015/7007, 22/7/2020, §§ 32-38; Mürvet Orhan ve Osman Orhan, B. No: 2016/67616, 21/3/2019, §§ 42-49) bu kapsamda anılan kararlarda; 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre kararın tefhiminin mahkemenin hükme ilişkin tüm hususların gerekçesi ile birlikte açıklanması ile gerçekleşeceği, 6100 sayılı Kanun'un 297. maddesinde belirtilen zorunlu unsurları karşılamadığı takdirde ortada usulün öngördüğü anlamda oluşturulmuş bir hüküm bulunmadığından başvurucunun kanun yoluna ilişkin hak ve yükümlülüklerinin gerekçeli kararın tebliği ile birlikte sonuç doğuracağı belirtilmiş; kanun yolu süresinin, ilk derece mahkemesi tarafından karar gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatılmasına ilişkin yorumun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

17. Bireysel başvuruya dayanak dava dosyasına ilişkin olarak yapılan incelemede Mahkemenin kısa kararında gerekçeye yer verilmeyip sadece hüküm sonucunun tefhim edildiği görülmektedir. Kısa kararda da (bkz. § 3) gerekçeli kararın tebliğinden itibaren on günlük süre içerisinde istinaf yoluna başvurulabileceği ifade edilmiştir.

18. Başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, gerekçeli kararın da başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği tespit edilmiştir. Bu durumda kanun yolu mercilerinin somut olayın koşullarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesi tarafından karar gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumlarının öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna

ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesini talep etmiştir.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 23. Hukuk Dairesine (E.2020/489, K.2021/153) iletilmek üzere İstanbul 11. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2017/716, K.2017/812) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN GÜLLÜ

B. No: 2022/13630 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/13630

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN GÜLLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/13630)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Hüseyin GÜLLÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir başka ülkede gözaltında kalınan sürenin hükmolunan cezadan mahsup edilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına üye olma isnadıyla yürütülen soruşturma kapsamında 10/7/2017 tarihinde Isparta Sulh Ceza Hâkimliğince tutuklamaya yönelik yakalama kararı çıkarılmıştır. Başvurucu 28/7/2018 tarihinde Lefkoşa kolluk kuvvetlerince yakalanmış ve 30/7/2018 tarihinde Türkiye'ye iade edilene kadar burada gözaltında kalmıştır.

3. Başvurucu, Mersin Emniyet Müdürlüğü görevlileri tarafından 31/7/2018 tarihinde teslim alınmış ve aynı tarihte Isparta Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir. Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 12/6/2019 tarihli kararıyla başvurucu müsnet suçtan 7 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş, anılan mahkûmiyet hükmü onanarak kesinleşmiştir.

4. Bu hüküm gereğince başvurucunun hapis cezasının infazına başlanmış ve başvurucu hakkında 11/8/2020 tarihinde müddetname düzenlenmiştir. Bu müddetnamede, 30/7/2018

ile 31/7/2018 tarihleri arasındaki bir gün gözaltı süresi ile 31/7/2018 ile 6/8/2020 tarihleri arasındaki 737 günlük tutukluluk süresi başvurucunun cezasından mahsup edilmiştir.

5. Başvurucu 16/11/2021 tarihli dilekçesinde, 11/8/2020 tarihli müddetnamede gözaltında kaldığı sürenin yanlış belirtildiğini ileri sürmüş ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı Polis Genel Müdürlüğünce (Polis Genel Müdürlüğü) düzenlenen, kendisinin 28/7/2018 ile 30/7/2018 tarihleri arasında iki gün gözaltında kaldığına dair belgeyi dilekçesinin ekinde sunmuştur. Başvurucu, bu sürenin de cezasından mahsup edilmesini talep etmiştir.

6. Tarsus İnfaz Hâkimliğince (İnfaz Hâkimliği) 9/12/2021 tarihli müzekkereyle Ağır Ceza Mahkemesinden başvurucunun gözaltında geçirdiği sürelerin ve bu sürelerin daha önce mahsup edilip edilmediğinin bildirilmesi istenmiştir. 10/12/2021 tarihli yazıda; başvurucunun 30/7/2018 ila 31/7/2018 tarihlerinde gözaltında kaldığı, başka gözaltı süresinin bulunmadığı belirtilmiştir. Bunun üzerine İnfaz Hâkimliği 23/12/2021 tarihli kararıyla başvurucunun mahsup talebini reddetmiştir. Başvurucunun itirazı, Tarsus 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 4/1/2022 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurucu, kesinleşme şerhinin 14/1/2022 tarihinde kendisine tebliğiyle nihai kararı öğrendiğini bildirmiş olup 28/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, yargılama giderlerinden geçici olarak muaf tutulmasına, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) 17/4/2023 tarihli görüş yazısında, başvurucunun 12/9/2022 tarihli dilekçeyle mahsup edilmeyen iki günlük gözaltı süresinin mahsup edilmesi talebini yenilediği bildirilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, Polis Genel Müdürlüğüne 13/9/2022 tarihinde yazdığı müzekkereyle, başvurucunun iki gün gözaltında kaldığına ilişkin evrakın ve hangi suçtan gözaltında kaldığının iletilmesini istemiştir. Polis Genel Müdürlüğünün 28/2/2023 tarihli yazısında başvurucunun 28/7/2018 tarihinde suç işlemeye teşebbüs suçundan tutuklandığı ve 30/7/2018 tarihinde Türkiye'ye iade edildiği bildirilmiştir.

10. Ağır Ceza Mahkemesi 20/3/2023 tarihinde İnfaz Hâkimliğine söz konusu yazıyı iletmiş ve başvurucunun mahsup talebinin değerlendirilmesini istemiştir. İnfaz Hâkimliği 29/3/2023 tarihli kararıyla başvurucunun mahsup talebini kabul etmiş ve iki gün KKTC'de gözaltında kaldığı sürenin cezasının infaz süresinden mahsup edilmesine karar vermiştir. Başvurucu hakkında 23/3/2023 tarihinde denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilerek başvurucu ceza infaz kurumundan tahliye edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, KKTC'deki iki günlük gözaltında kaldığı sürenin cezasından mahsup edilmemesi üzerine mahsup talebinin hukuka aykırı şekilde reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Bakanlık görüşünde, başvurucunun mahsup talebinin reddedilmesinin ardından bireysel başvuruda bulunmasından sonra yeniden müddetname düzenlendiği ve bu müddetnamede bireysel başvuruya konu edilen iki günlük gözaltı süresinin de mahsup edildiği bildirilmiştir. Bu nedenle başvurucunun mağdur sıfatının bulunup bulunmadığının ve müddetnamedeki mahsup hesabının düzeltildiğinin yapılacak incelemede gözetilmesi gerektiğini belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesi şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir.”

14. Bireysel başvuru sonrasında, İnfaz Hâkimliği tarafından başvurucunun mahsup talebinin kabul edilerek eksik kaldığı iddia edilen gözaltı süresinin başvurucunun cezasından mahsup edilmesine karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşılmıştır. Öte yandan somut olayda İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başvurunun incelenmesini gerekli kılan istisnai koşulların da bulunmadığı değerlendirilmiştir.

15. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının incelemenin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşıldığından İçtüzük’ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereğince başvurunun bu kısmının düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET DEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/47922 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/47922

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET DEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/47922)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Mehmet DEMİR

2. Ahmet Ali DEMİR

3. Ali Bekir ÇEVİK

4. Hatice SARI

5. Havva ERKABAKTEPE

6. Hüsamettin KİRAZLAR

7. İsmail YILMAZ

8. İsmehan KEPİR

9. Ahmet DEMİR

10. Mehmet SÜRMELİ

11. Murat SARI

12. Mustafa YILDIZ

13. Nevin SÜRMELİ

14. Nezahat KEPİR

15. Süreyya SÜRMELİ

16. Ümmüye KOÇAK

17. Yakup YILMAZ

18. Yusuf KOÇAK

19. Zafer ÖZTÜRK

20. Zeynep DEMİR

21. Aynur TOSUN

22. Esma DEMİR

23. Nurgül COŞKUN

Başvurucular Vekili : Av. Hüseyin MUTLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve kanun iptali talebi nedeniyle de hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır. 2022/58886, 2022/58108, 2022/60598, 2022/57978, 2022/58114, 2022/59966, 2022/59972, 2022/63572, 2022/57993, 2022/57948, 2022/59942, 2022/58737, 2022/57952, 2022/58216, 2022/57937, 2022/63574, 2022/65695, 2022/58091 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/47922 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiştir ve inceleme 2022/47922 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvuruculardan Murat DEMİR'in bireysel başvuru tarihinden sonra vefatı üzerine mirasçıları Zeynep DEMİR, Aynur TOSUN, Esma DEMİR ve Nurgül Coşkun bireysel başvuruya devam etme yönünde beyanda bulunmuşlardır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemlerin doğrudan bireysel başvuru konusu yapılamayacağı düzenlenmiştir.

4. Başvurucular 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 41. maddesi ile 25/3/1987 tarihli ve 3332 sayılı Sermaye Piyasasının Teşviki, Sermayenin Tabana Yaygınlaştırılması ve Ekonomiyi Düzenlemede Alınacak Tedbirler ile 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve 3182 Sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a eklenen geçici 4. maddenin iptalini talep etmiştir. Dolayısıyla başvuru konusu olayda, yasama işleminin doğrudan Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla bireysel başvuruda bulunulmuştur (benzer yöndeki karar için bkz. Süleyman Erte, B. No: 2013/469, 16/4/2013).

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruya konu yargılamalarda dört yılı geçmeyen yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varmıştır. Bu doğrultuda başvuruların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

8. Başvurucular, ilgili kanun hükmünün iptal edilmesi, yeniden yargılama yapılması ile tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için ekli listenin (C) sütununda yer verilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Başvuruculara, ekli listenin (D) sütununda yer verilen harcın ekli listede gösterildiği şekilde ve 18.800 TL vekâlet ücretinin ise MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH YİĞİT

B. No: 2022/50596 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/50596

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH YİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/50596)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Abdullah YİĞİT

Vekili : Av. Seçkin ATAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 11/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 27/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan

mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E. 2020/235, K.2020/732) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN YILDIZBAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/52405 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/52405

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN YILDIZBAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/52405)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Ercan YILDIZBAŞ

2. Mustafa YILDIZBAŞ

3. Seval YILDIZBAŞ

Vekili : Av. Mustafa ELAGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucunda alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurular muhtelif tarihlerde yapılmıştır. 2022/52408 sayılı dosya konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/52405 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2022/52405 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

3. 30/32011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, bireysel başvuru yoluna

başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

4. Somut olayda başvurucular, iddialarını ileri sürebilecekleri istinaf olağan kanun yoluna başvurmamış, yaptıkları temyiz başvurusu da istinaf kanun yoluna başvurmadıkları gerekçesiyle reddedilmiştir. Dolayısıyla olağan kanun yollarını usulüne uygun şekilde tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYCAN ERZENGİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/55920 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/55920

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYCAN ERZENGİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/55920)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Aycan ERZENGİN

2. Ekrem METİN

3. Feride ERZENGİN

4. Gültan ERZENGİN

5. Mikail ERZENGİN

6. Nurhat ERZENGİN

7. Seniha ERZENGİN

8. Şener ERZENGİN

9. Yakup ERZENGİN

Başvurucular Vekili : Av. Abdurrahim DEDE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet

hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 30/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 17/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E. 2018/1090, K.2020/36) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET BEKTAŞ

B. No: 2022/68511 | Karar tarihi: 17.04.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/68511

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET BEKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/68511)

Karar Tarihi: 17/4/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Mehmet BEKTAŞ

Vekili : Av. Alp Eren TURANLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, üniversitede gastroenteroloji alanında öğretim üyesi olarak görev yapan başvurucunun mesai saatleri sonrası serbest meslek faaliyetinde bulunma isteğinin kabul edilmemesi üzerine bu işlemin iptali talebiyle açmış olduğu davanın reddine karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile aynı nitelikte olan Ayşe Fahriye Tosun, [GK], B. No:2021/17663, 23/2/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda, derece mahkemelerinin 4/11/1981 tarihli ve2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu hükmü ile birlikte Anayasa Mahkemesinin 7/11/2014 tarihli ve E.2014/61, K.2014/6 sayılı kararındaki gerekçeden hareketle 6514 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 18/1/2014 tarihinde öğretim üyesi sıfatına sahip olsa da bu tarih itibarıyla faal muayenehanesi olmayanların yargı kararlarına güvenerek mesai sonrası çalışma ve faaliyette bulunmak üzere bu statünün belli bir süre devam edeceğine ilişkin meşru bir

beklentisi olamayacağına işaret edilmiş, 18/1/2014 tarihinden önce faal muayenehanesi bulunan kişiler arasında olmayan başvurucunun serbest meslek icrası hakkının bulunmadığı yönündeki kanaatinin açık bir keyfîlik veya bariz takdir hatası içermediği sonucuna ulaşmıştır. Maddi şartları aynı olan mevcut başvuruda anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSNÜ ÇALMUK

B. No: 2018/28230 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/28230

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSNÜ ÇALMUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/28230)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Hüsnü ÇALMUK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, meslekten çıkarma kararı verilmesi ile yeniden inceleme talebinin reddedilmesine ilişkin dönem arasındaki maaşın ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Kocaeli hâkimi olarak görev yapmaktayken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSYK) 24/8/2016 tarihli ve 2016/426 sayılı kararı ile 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca meslekten çıkarılmıştır.

3. Başvurucu, bu karara 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun 33. maddesi uyarınca yeniden inceleme talebiyle itiraz etmiştir. HSYK 29/11/2016 tarihinde başvurucunun itirazını reddetmiştir.

4. Başvurucu, meslekten çıkarılma tarihi ile itirazın reddedildiği tarih arasında ödenmeyen maaş ve banka promosyonları ile manevi zararının karşılanması için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) karşı dava açmıştır.

5. İzmir 4. İdare Mahkemesi davayı 27/12/2017 tarihinde reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca öngörülen meslekten çıkarmanın geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir niteliğinde olduğu açıklanmıştır. 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi kapsamında verilen hâkim ve savcıların meslekten çıkarılmalarına ilişkin kararların idari nitelikte olduğu, 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu uyarınca verilmiş disiplin cezası niteliğinde olmadığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda meslekten 24/8/2016 tarihinde çıkarılan başvurucunun meslekten çıkarılma ile çıkarılmanın kesinleştiği tarih arasındaki döneme ilişkin maaş ödemesi yapılmamasında hukuka aykırılık bulunmadığı açıklanmıştır. Ayrıca başvurucunun manevi tazminat talebi de yerinde görülmemiştir.

6. İzmir Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdari Dava Dairesi kararı usul ve yasaya uygun bulduğunu belirterek başvurucunun istinaf başvurusunu reddetmiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 30/7/2018 tarihinde öğrendikten sonra 14/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu, kesinleşmiş bir meslekten çıkarma kararı olmamasına rağmen 2016 yılı Eylül, Ekim ve Kasım ayların ait maaşının ve banka promosyonunun ödenmemesinden yakınmıştır. Bakanlık 667 sayılı KHK’nın 3. maddesinde öngörülen meslekten çıkarmanın geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu ve başvurucunun bir mülkünün veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentisinin bulunmadığı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi benzer iddiaların ileri sürüldüğü bir başvuruyu Şeyhmus Yılma ([GK], B. No: 2018/37995, 11/1/2024) kararında incelemiştir. Anılan karara konu olayda 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca 24/8/2016 tarihinde hâkimlik mesleğinden çıkarılan başvurucu, yeniden inceleme talebinin reddedildiği 29/11/2016 tarihinden önceki dönem yönünden ödenmesi gereken maaşlarının yarısının ödenmediğinden şikâyet etmiştir. Anayasa Mahkemesi, 2802 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1983 yılından bu yana hâkim ve savcılara ilişkin meslekten çıkarma kararı dâhil işlemlerin bu Kanun hükümlerine uygun şekilde yerine getirildiğini açıklamıştır. Bununla birlikte başvurucunun 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca meslekten çıkarıldığı kaydedilmiştir (Şeyhmus Yılma, §§ 62-65).

13. Anılan kararda idari yargı içtihadına göre 667 sayılı KHK’nın 3. maddesinde öngörülen meslekten çıkarmanın adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütlerinin ve millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen diğer yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan, geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca meslekten çıkarılmasına

karar verilen hâkim veya savcılara bu kararlara karşı 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 11. maddesi uyarınca yargı yoluna başvurma imkânı tanınmasına dikkat çekilmiştir. Bu durumun ise 6087 sayılı Kanun'un 33. maddesi uyarınca zaten yargı yolu açık olan meslekten çıkarma cezaları ile 667 sayılı KHK ile meslekten çıkarma tedbirinin farklı işlemler olduğuna işaret ettiği belirtilmiştir (Şeyhmus Yılma, § 66).

14. Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin olağanüstü tedbir niteliğindeki işlemin sonuç doğurması için kesinleşmesi gerekmediğine ilişkin yorumunun açık ve bariz bir takdir hatası içermediğini kaydetmiştir. Sonuç olarak başvurunun olağanüstü tedbir niteliğindeki işlemle meslekten çıkarılmasına karar verildiği ve bu kararın adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak derhâl sonuç doğurduğu anlaşıldığından meslekten çıkarma kararı verilmesi ile yeniden inceleme talebinin reddedilmesine ilişkin dönem arasındaki maaşın ödenmesi yönünden Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında bir mülkünün veya mülkü elde etme yönünde yeterli hukuki temele dayalı meşru bir beklentisinin bulunmadığına karar verilmiştir (Şeyhmus Yılma, §§ 66, 67).

15. Koşulları yönünden aynı olan eldeki başvuruda Şeyhmus Yılma kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN VECDET DERVİŞOĞLU

B. No: 2019/12120 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/12120

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN VECDET DERVİŞOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/12120)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Osman Vecdet DERVİŞOĞLU

Vekili : Av. Esra AKÖZEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; toplu iş sözleşmesi kapsamında günlük brüt ücretinde düşüş meydana gelmesi nedeniyle sendika hakkının, işçilik alacağından mahrum kalınması nedeniyle mülkiyet hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Uludağ Elektrik Dağıtım Anonim Şirketinde çalışmaktadır. Başvuruya konu olaydan önce başvurucunun günlük brüt ücreti davalı Şirket ile imzaladığı iş sözleşmesi ile belirlenmiştir. Daha sonra başvurucu, Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası (Sendika) üyesi olmuş ve Sendika ile işveren sendikası arasında toplu iş sözleşmesi (TİS) imzalanmıştır. TİS hükümleri kapsamında başvurucunun günlük brüt ücreti düşürülmüştür.

3. Başvurucu 19/7/2012 tarihinde TİS ile ücretlerinde azaltma yapılamayacağını belirterek eksik ödenen kısımların ödenmesi için dava açmıştır. Davalı taraf başvurucuya TİS gereği verilmesi gereken tüm hakların eksiksiz olarak verildiğini savunmuştur.

4. Bursa 8. İş Mahkemesi (İş Mahkemesi) davayı kısmen kabul ederek başvurucunun TİS'ten

kaynaklı fark alacağını davalının ödemesine karar vermiştir. Davalı, kararı temyiz etmiştir.

5. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi kararı bozmuştur. Yargıtay Dairesi, TİS ile belirlenecek ücretin Sendikaya üye olan başvurucu tarafından peşinen kabul edildiğini ve başvurucuya ödenen ücretin TİS ile belirlendiğini kaydetmiştir. Kararda; başvurucuya TİS gereği ödenmesi gereken menfaatlerin davalı tarafça ödendiği ve bu şekilde TİS'in işçiler lehine getirdiği akçalı menfaatlerden yararlandığı, böylelikle başvurucunun toplam aylık gelirlerinde artış olduğu vurgulanmıştır.

6. İş Mahkemesi, bozma kararı ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 3/5/2017 tarihli ve E.2017/22-887, K.2017/885 sayılı kararı (Karar içeriği için bkz. Adil Satık ve diğerleri, B. No: 2018/6659, 1/3/2023, § 8) gereğince davayı reddetmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 1/10/2018 tarihinde kararı onamıştır.

7. Başvurucu nihai hükmü 4/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 12/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Sendika Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, yararlılık ilkesine aykırı olarak TİS kapsamında kök ücretinde azaltma yapıldığını, aynı konuya ilişkin şikâyetlerin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun önceki kararlarında lehe değerlendirildiğini buna karşın mevcut davada itirazlarının dikkate alınmadığını belirterek adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesince başvuruya konu olay ve olgular ile benzer nitelikte olan Adil Satık ve diğerleri kararında başvurucunun ileri sürdüğü şikâyetler incelenmiştir. Buna göre TİS kapsamında ücretlerin düşürülmesine ilişkin iddialar Anayasa'nın "Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı" kenar başlıklı 53. maddesi ışığında ve bir bütün olarak Anayasa'nın "Sendika kurma hakkı" kenar başlıklı 51. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir (Adil Satık ve diğerleri, § 12). Anılan kararda, başvuruculların kendi istekleri ile TİS tarafı olan bir sendikaya üye olarak sözleşmeyle öngörülen bir ücret düzenlemesine tabi oldukları ve tarafların aralarında anlaşarak iş sözleşmesi ya da TİS ile ücretlerde değişiklik yapabileceklerinden ücretin 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 62. maddesine aykırı olarak düşürüldüğünün kabul edilemeyeceği belirtilmiştir (Adil Satık ve diğerleri, § 13).

11. Anayasa Mahkemesi; TİS nedeniyle ücretlerde meydana gelen düşüşün işçi lehine yararlılık ilkesine aykırı olduğu iddiası yönünden bu ilkenin uygulanabilmesi için birden fazla yöntem bulunduğunu, son dönemde Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun grup karşılaştırması yöntemini tercih ettiğini kaydetmiştir. Yargıtayın değerlendirmesi sonucunda her ne kadar kök ücrette bir düşüş söz konusu olmuşsa da TİS'ten yararlanılması neticesinde elde edilen ikramiye, ilave tediye, iş güçlüğü tazminatı, bakım tazminatı gibi diğer haklarla birlikte toplam alınan aylık ücretin iş sözleşmesi ile belirlenen ücretten fazla olduğunun belirlendiğini açıklamıştır. Buna bağlı olarak Yargıtayın yararlılık ilkesinin gerçekleştiği sonucuna ulaştığını belirtmiştir (Adil Satık ve diğerleri, §§ 14, 15). Sonuç olarak başvuruculların tarafı oldukları TİS ile aylık ücretlerinde meydana gelen düşüş

nedeniyle yapılan yargılamalarda Yargıtayın değerlendirmelerinin Anayasa'nın 53. ve 51. maddelerindeki güvenceleri gözetmediği söylenemeyeceğinden ileri sürülen iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir (Adil Satık ve diğerleri, § 16).

12. Aynı mahiyetteki şikâyetleri içeren somut başvuruda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, işçilik alacağından mahrum kalmış olmasından yakınmaktadır.

14. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53).

15. Somut olayda başvurucunun açtığı işçilik alacağı davası reddedildiğinden mevcut bir mülkün varlığından söz edilemeyecektir. Öte yandan başvurucu bir kanun hükmüne veya yerleşik bir yargısal içtihada dayalı meşru bir beklentinin varlığını da ortaya koyamamıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmektedir.

18. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEBEK İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2019/27921 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/27921

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEBEK İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/27921)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Bebek İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Mehmet HORUŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hakkında "ÇED gerekli değildir." kararı verilen rüzgâr enerjisi santralinin taşınmaza zarar vermesi ve reddedilen davada aleyhe yargılama masraflarına hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde başvurucu Şirketin amaç ve kapsamı inşaat ve at yetiştiriciliği olarak belirtilmiştir.

3. İzmir'in Çeşme ilçesinde bir şirket tarafından yapımı planlanan rüzgâr enerjisi santralı (RES) projesi ile ilgili olarak çevresel etkilerine yönelik alınacak önlemler için verilen taahhütleri yeterli bulan İzmir Valiliği 21/5/2008 tarihinde "çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) gerekli değildir." kararı vermiştir. Başvurucu, söz konusu projenin maliki olduğu parsellerin bulunduğu alanda yapımının planlandığını, projenin çevresel etkisinin araştırılması gerektiğini belirterek Valilik kararının iptali için dava açmıştır. Başvurucunun yanında davaya müdahil olan kişiler, projenin çevreye zarar vereceğini ileri sürmüştür. Davalı idare, dava konusu işlemin yatırımcı şirketten alınan taahhütlerden oluştuğunu ve

mevzuata uygun karar verildiğini iddia etmiştir.

4. Davaya bakan İzmir 5. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) proje alanında keşif yaparak bilirkişi raporu almıştır. İdare Mahkemesi 28/5/2015 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda; RES'in mevzuata uygun olarak projelendirildiğini, bilirkişi raporuna göre gürültü ve yaban hayatı bakımından RES'in önemli bir etki yaratmayacağı kanaatine varıldığını açıklamıştır. Başvurucu, kararı temyiz etmiştir.

5. Danıştay Ondördüncü Dairesi 21/6/2016 tarihinde kararı bozmuştur. Danıştay Dairesi, temyiz incelemesinde olan ve birbirine yakın mesafedeki diğer RES projeleri için verilen "ÇED gerekli değildir." kararlarına karşı açılan davalarda alınan bilirkişi raporlarında farklı değerlendirmelere yer verildiğini belirtmiştir. Ayrıca proje alanının doğal sit alanı olduğu ve flora-fauna varlığının bilirkişilerce detaylı olarak incelenmediğini kaydetmiştir. Bu bağlamda içinde çevre mühendisi, ziraat mühendisi ve ornitoloji konusunda uzman kişilerin de bulunacağı yeni bir bilirkişi heyetiyle yapılacak keşif sonrası düzenlenecek bilirkişi raporuyla eksiklik ve çelişkilerin giderilmesi gerektiğini belirtmiştir.

6. İdare Mahkemesi bozma kararına uymuş ve oluşturduğu yeni bilirkişi heyeti ile mahallinde keşif icra etmiştir. Bilirkişi raporunda; RES'in hâlihazırda kurulu ve çalışır vaziyette olduğu, projenin çevreye olumsuz etkilerinin en fazla olabileceği dönemin inşaat süreci olduğu, bu nedenle çevresel etkilerin izleme ve kontrol çalışmalarıyla devam ettirilmesinin daha fazla önem taşıdığı kaydedilmiştir. Raporda sonuç olarak "ÇED gerekli değildir." kararının bilimsel ve teknik açıdan uygun olduğu kanaatine varılmıştır.

7. İdare Mahkemesi 2/2/2018 tarihinde davayı reddetmiştir. İdare Mahkemesi, bilirkişi raporunun hükme esas alınabilecek mahiyette olduğunu, projenin çevreye etkilerine yönelik tedbirlerin alındığını, çevreye verilecek zararın kabul edilebilir düzeyde olduğunu, dolayısıyla dava konusu kararda hukuka aykırılık bulunmadığını açıklamıştır. İdare Mahkemesi, başvurucu tarafından yapılan 14.455,15 TL yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına ve davalı lehine 1.660 TL vekâlet ücreti ile davalılar yanında müdahiller tarafından yapılan toplam 460,75 TL yargılama giderlerinin başvurucudan tahsil edilmesine karar vermiştir.

8. Başvurucunun temyizi üzerine Danıştay Altıncı Dairesi 27/6/2019 tarihinde kararı onamıştır.

9. Başvurucu nihai hükmü 22/7/2019 tarihinde öğrendikten sonra 9/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon 11/9/2023 tarihinde başvurunun makul sürede yargılanma hakkının ve çevre hakkının ihlal edildiği iddialarının kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin ise Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Taşınmazın Zarara Uğradığına İlişkin İddia

11. Başvurucu; taşınmazlarına RES projesi kapsamında acele kamulaştırma usulüyle el konulduğunu, bu işlemlerin kesinleşen kararla iptal edildiğini açıklamıştır. Bununla birlikte kamulaştırma işlemi yapılmasa da taşınmazlarının doğaya zarara verecek olan RES tehdidi altında kaldığını belirten başvurucu, taşınmazların endüstriyel lisans sahası içinde ve yakınında kalması nedeniyle zarar gördüğünü iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık)

RES projesinin çevresel etkiler ile başvurucunun taşınmazları üzerindeki sonuçları arasındaki bağın ortaya konulamadığı, diğer taraftan dava konusu işlemin çevre hukuku ilkeleri dikkate aldığında kamu yararına yönelik meşru bir amaç taşıdığı ve başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklenmediği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında daha önce kamulaştırma davası reddedilen parsellerle ilgili yeniden kamulaştırma süreci başlatıldığını, taşınmazlarının RES nedeniyle kamulaştırma tehdidi altında olduğunu açıklamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bir anonim şirket olan başvurucu, ticari alanda faaliyet göstermektedir. Bu bağlamda tüzel kişiliğin niteliğiyle faaliyeti arasındaki ilişki ve RES'in taşınmazları üzerindeki olumsuz etkisine ilişkin olarak başvurucunun iddiaları gözetildiğinde başvurunun mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

13. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

14. Başvurucunun başvuru yollarının tüketilmesi noktasında kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 27, 28). Ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağının veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (Şehap Korkmaz, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33).

15. Başvuruya konu olayda "ÇED gerekli değildir." kararının iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi sonrasında başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, RES projesinin taşınmazı üzerinde yarattığı olumsuz etkilerden yakınmaktadır. Derece mahkemeleri kararları incelendiğinde dava konusu işlemin hukuka uygun olup olmadığı ile sınırlı bir değerlendirme yapılıp idari işlemin taşınmazın değerini etkileyip etkilemediğine dair bir iddiayı değerlendirmemiştir. Başvurucu, idari işlem nedeniyle uğradığını iddia ettiği maddi zararların tazmini için yargısal makamlar önünde dava açma imkânına sahiptir. Diğer taraftan başvurucu, uğradığını iddia ettiği zarar yönünden başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağı veya etkili olmadığına dair herhangi bir iddia ileri sürmemiştir. Bu hâliyle başvurucunun söz konusu dava yolunu tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu görülmektedir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik sebepleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılama Masraflarına İlişkin İddia

17. Başvurucu, yüklü yargılama masraflarına katlanmak zorunda kaldığından yakınmaktadır.

18. Başvuruya konu olayda yargılama giderinin başvurucudan tahsiline hükmedilen bir miktar para olduğundan başvurucunun mal varlığına dâhil olan bu paranın Anayasa'nın 35.

maddesi anlamında mülk teşkil etmektedir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. A.D., B. No: 2015/10393, 9/1/2019, § 58). Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin öncelikle kanuni bir dayanağı olmalı, kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunmalı ve son olarak ise müdahale ölçülü olmalıdır (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

19. Yargılama masraflarının başvurucu üzerinde bırakılması, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümleriyle öngörülmekte ve davayı kaybeden tarafça ödenmesi kapsamında meşru bir amaç taşımaktadır. Anayasa Mahkemesi A.D. kararında yargılama kapsamında yapılan giderlerin bu giderlere yol açan davayı kaybeden tarafa yükletilmesinin mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi haklılaştırabileceğini, bununla birlikte uyuşmazlığın çözümüne hiçbir yarar sağlamadığı anlaşılan yargılama masraflarının yapılmasının müdahaleyi ölçüsüz kılabileceğini belirtmiştir. Ayrıca yargılama giderleri yükletilmesinin her hâlde, yargı sisteminin iyi yönetilmesi amacı çerçevesinde kamu yararı ile karşılaştırıldığında müdahalenin bireylere şahsi olarak aşırı bir külfete yol açmaması gerektiğini vurgulamıştır (aynı kararda bkz. § 72).

20. Somut olayda davanın reddedilmesine bağlı olarak başvurucu aleyhine vekâlet ücretine ve yargılama sırasında yapılan giderlere hükmedilmiştir. Yargılama masraflarının vekâlet ücreti ile başvurma harçları, vekâlet harçları, posta giderleri, keşif harçları ve keşif-bilirkişi giderleri olduğu görülmektedir. Başvurucunun yapılan yargılama giderlerinin uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlamayan hususlar olduğuna dair bir iddiası bulunmamaktadır. Diğer taraftan yargılama masraflarının (bkz. § 7) -toplam tutarı gözetildiğinde- başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Taşınmazın zarara uğradığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılama masraflarına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SINIRLI SORUMLU KAVAK ARSA VE KONUT YAPI KOOPERATİFİ

B. No: 2019/39103 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/39103

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SINIRLI SORUMLU KAVAK ARSA VE KONUT YAPI KOOPERATİFİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/39103)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Sınırlı Sorumlu Kavak Arsa ve Konut Yapı Kooperatifi

Vekili : Av. Bora İMADOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmaz üzerine konulan ihtiyati tedbirin kaldırılmasının davanın kısmen reddine neden olması ve dava değerinin hatalı belirlenmesi suretiyle yüksek miktarda aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Kooperatif, Eskişehir'in Sazova mahallesindeki taşınmazının 39204/183900 hissesini genel kurul kararına istinaden Sınırlı Sorumlu B. Konut Yapı Kooperatifine (B. Konut Yapı Kooperatifi) 30/12/1993 tarihinde satmıştır.

3. Başvurucu 14/5/1995 tarihinde B. Konut Yapı Kooperatifi aleyhine Eskişehir 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (1. Asliye Hukuk Mahkemesi) dava açmıştır. Bu davada başvurucu, taşınmazın satışına dayanak olan olağan genel kurul kararının hukuka aykırı olması nedeniyle geçersiz olduğunu ve iptali için ayrı bir dava açıldığını belirterek taşınmazdaki B.

Konut Yapı Kooperatifi adına oluşturulan tapu kaydının iptalini ve başvurucu adına tescilini talep etmiştir. Yargılama sırasında belirlenemeyen bir tarihte davaya konu taşınmaz üzerine ihtiyati tedbir konulduğu anlaşılmaktadır.

4. Başvurucu Yönetim Kurulu tarafından başvurucu Denetim Kurulu aleyhine 9/8/1996 tarihinde Eskişehir 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (2. Asliye Hukuk Mahkemesi) açılan diğer davada ise genel kurul kararının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle iptali talep edilmiştir.

5. 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 9/4/1997 tarihli Duruşma Tutanağı'nda taşınmaz üzerine yapılan inşaatın ihtiyati tedbir yoluyla durdurulması yönündeki talebin reddine karar verildiği ifade edilmiştir.

6. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 25/5/2004 tarihinde, davalının genel kurulun usulüne uygun yapılıp yapılmadığını bilmesinin ve bunu araştırmasının mümkün ve gerekli olmadığı, zarar oluşursa iç ilişkide talep edilebileceği, diğer davanın sonucunun bu davayı etkilemeyeceği, her ne kadar davalı B. Konut Yapı Kooperatifi Başkanı'nın başvurucunun yedek yönetim kurulu üyesi olduğu anlaşılsa bile başvurucuyu temsil etmeye yetkisi olmadığı, satış işleminde davacı başvurucuyu temsil etmediği ve bu durumun davalının iyi niyetli olmadığını göstermeyeceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Kararla birlikte 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 112. maddesi uyarınca taşınmaz üzerindeki tedbirin kaldırılmasına karar vermiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay Dairesi) 22/9/2005 tarihinde genel kurul kararının iptali için açılan davanın bekletici mesele yapılması suretiyle bir karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

7. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 9/5/2006 tarihinde önceki kararında direnmiştir. Yapılan temyiz talebini inceleyen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) 15/11/2006 tarihinde Yargıtay Dairesi bozma kararında belirtilen gerekçelerle direnme kararının bozulmasına karar vermiştir.

8. 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 19/7/2005 tarihinde usulsüz şekilde toplantıya iştirak edenler dışında toplantı yeter sayısına ulaşılamadığı gerekçesiyle başvurucu kooperatifin 13/6/1993 tarihli genel kurul kararının mutlak butlan ile batıl olduğunun tespitine karar vermiştir. Karar kanun yollarından geçerek 25/4/2008 tarihinde kesinleşmiştir.

9. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, HGK bozma kararı sonrası 15/2/2007 tarihinden itibaren yargılamaya devam etmiş ve başvurucu vekili 22/1/2008 tarihli duruşmada daha evvel kaldırılan ihtiyati tedbir kararının tekrar uygulanmasını talep etmiştir. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi aynı duruşmada talebin kabulüne, taşınmazın 39204/183900 hissesi üzerine ihtiyati tedbir konulmasına karar vermiştir.

10. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 23/10/2008 tarihinde davanın kabulüne, imar görerek başka parsel numarası alan taşınmazların tapu kayıtlarının davalı hissesi yönünden iptaline ve başvurucu adına tesciline karar vermiştir. Ayrıca 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, taşınmaz için 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun 28. maddesi gereğince tapu müdürlüğüne müzekkere yazılmasına karar vermiştir.

11. Kararın temyizi üzerine Yargıtay Dairesi 18/1/2011 tarihinde tapu kayıtlarında yer alan çelişkilerin giderilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuş, yapılan karar düzeltme talebini de 27/5/2011 tarihinde reddetmiştir.

12. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi bozma ilamına uymuş, yargılama sırasında dava konusu taşınmazların bir kısmı üzerine bina inşa edilerek kat mülkiyeti kurulması sonrasında üçüncü kişilere yapılan devirlerin olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu 7/5/2012 tarihinden sonra sunduğu farklı tarihli dâhilî dava dilekçeleriyle devralan bağımsız bölüm maliklerini davaya dâhil etmiş ve bu dilekçelerde bağımsız bölüm maliklerinin iyi niyetli üçüncü kişi olmadıklarını ileri sürerek dâhilî davalılar adına kayıtlı taşınmazların tapu kaydının iptal edilmesini ve adına tapuya tesciline karar verilmesini talep etmiştir. Ayrıca dâhilî dava dilekçelerinde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 125. maddesi uyarınca seçimlik hakkını kullandığını ve taşınmazların bir kısmını devralanlara karşı davaya devam etmek istediğini ifade etmiştir.

13. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, başvurucunun bazı taşınmazların kamulaştırılması nedeniyle kamulaştırma bedelleri üzerine ihtiyati tedbir konulmasına ilişkin 30/7/2012 tarihli talebini 2/8/2012 tarihinde reddetmiştir. Başvurucu 18/2/2013 tarihinde dava konusu taşınmazlar üzerine ihtiyati tedbir konulması talebini içeren yeni bir dilekçe sunmuş, taşınmazın ferdileşmesi esnasında ve imar uygulaması sonucu değişen duruma göre yeni maliklerin davaya dâhil edildiğini belirterek bu maliklerin taşınmazlarının satış ve devrinin önlemesi için tapu kayıtlarının üzerine ihtiyati tedbir konulmasını ya da "Davalıdır." şerhi verdirilmesini talep etmiştir. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi bu talebi kabul etmiş ve 20/2/2013 tarihinde 136 bağımsız bölüm üzerine ihtiyati tedbir konulmasına karar vermiştir.

14. Bazı bağımsız bölüm malikleri 20/2/2013 tarihli karara itiraz etmiştir. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 20/9/2013 tarihinde 52 bağımsız bölüm yönünden itirazı kabul etmiş ve bu bağımsız bölümlerin devir alındıkları tarihlerde üzerinde tedbir olmadığına işaret ederek ihtiyati tedbirin kaldırılmasına karar vermiştir. 9/4/2013 tarihli duruşmada başvurucu tarafa keşifte belirlenen bedel üzerinden eksik harcın ikmali için süre verildiği ve başvurucunun 14/6/2013 tarihinde 91.463 TL tamamlama harcı yatırdığı anlaşılmaktadır. Son olarak bir bağımsız bölüm malikinin tedbirin kaldırılması talebi 7/11/2014 tarihinde reddedilmiştir.

15. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 13/11/2015 tarihinde davanın kısmen kabulüne, bir kısım parseller açısından davalı B. Konut Yapı Kooperatif hisselerinin iptali ile başvurucu adına tapuya kayıt ve tesciline, dâhilî davalıların devraldıkları kalan parseller yönünden ise davanın reddine karar vermiştir. Ayrıca kabul edilen kısım yönünden 491.701,87 TL dava değeri üzerinden yapılan hesaplama sonucu 33.068,07 TL nispi vekâlet ücretinin davalı B. Konut Yapı Kooperatifinden alınarak başvurucuya verilmesine, reddedilen kısım yönünden dâhilî davalıların paylarına isabet eden toplam 25.971.688 TL dava değeri üzerinden hesaplanan 324.366,88 TL nispi vekâlet ücretinin başvurucudan alınarak dâhilî davalılara verilmesine karar verilmiştir. Bunun yanında 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, kabul edilen kısım yönünden alınması gereken 33.588,15 TL nispi karar ve ilam harcının peşin alınan 7.88 TL ve 91.463 TL tamamlama harcından mahsubu ile hazineye gelir kaydına, bakiyesi 57.882,73 TL'nin karar kesinleştikten sonra davacı başvurucuya iadesine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle:

i. Taşınmazdaki hisseyi satış yoluyla devralan davalı B. Konut Yapı Kooperatifi ile yüklenici S.S.Ö. Kent Konut Yapı Kooperatifi arasında düzenleme şeklinde kat karşılığı inşaat yapım ve satış vaadi sözleşmesi imzalandığı, ayrıca davalı B. Konut Yapı Kooperatifinin aynı bölgede bulunan arsa malikleri N.E. ve H.A.S. ile de ayrı bir kat karşılığı inşaat yapım ve satış vaadi sözleşmesi imzaladığı, yüklenicinin sözleşme gereği 138 villayı arsa sahibi B. Konut Yapı Kooperatifine teslim ettiği belirtilmiştir. Arsa sahibi B. Konut Yapı Kooperatifinin sözleşme gereği kendisinde kalması gereken 43 villa haricinde mülkiyetini devretmeyi

taahhüt ettiği 95 villanın kat irtifakı tapularını yükleniciye satış yolu ile 28/10/2005 tarihinde devrettiği, ayrıca arsa maliklerinden N.E. ve H.A.S.ye sözleşme kapsamında villaların kat irtifakı tapularının devredildiği ifade edilmiştir.

ii. Davalı B. Konut Yapı Kooperatifinin maliki olduğu ve imar görerek farklı parsel numaraları alan taşınmazlardaki hisseler yönünden genel kurul kararının iptali ile tescil yolsuz hâle geldiğinden davanın kabulüne karar verildiği ifade edilmiştir. Ayrıca bu kısımlar hakkında kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açıldığı ve davaların kesinleştiği ancak tapuda işlem yapılmadığı, kamulaştırma bedelinin kime ödeneceği hususunun ise dava konusu olmadığı belirtilmiştir.

iii. Geriye kalan parseller yönünden ise davalı B. Konut Yapı Kooperatifi ile yüklenici kooperatifin kuruluşlarından itibaren yönetim kurulu ve denetim kurulu üyeleri ile ortaklarının ayrı olduğuna, aralarında bir menfaat birlikteliği bulunmadığına, dahili davalıların iyi niyetli üçüncü kişi olduklarına ve kötüniyetli olduklarının ispat edilemediğine vurgu yapılmıştır.

iv. 28/5/2015 tarihli bilirkişi heyeti tarafından dava konusu parsellerin ve 138 villanın belirlenen bedeli üzerinden davanın kabul edilen ve reddedilen miktarlarına göre harç, yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmolunduğu ifade edilmiştir.

16. Yargıtay Dairesi yapılan temyiz taleplerini 19/4/2018 tarihinde reddederek kararı onamış ve karar düzeltme istemlerini de 16/9/2019 tarihinde reddetmiştir.

17. Başvurucu, nihai hükmü 31/10/2019 tarihinde öğrendikten sonra 28/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Birinci Bölüm İkinci Komisyon 12/9/2023 tarihinde başvurunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanmasının Bölüm kararını gerektirmesi nedeniyle Bölüme gönderilmesine karar vermiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu, açtığı tapu iptali ve tescil davası sırasında taşınmaz üzerine inşaat yapılacağının öğrenilmesi üzerine inşaatın durdurulması talebiyle mahkemeden ihtiyati tedbir talebinde bulunduğunu ancak bu talebinin reddedildiğini, 1086 sayılı mülga Kanun'da ihtiyati tedbir talebinin reddine ilişkin karara karşı gidilebilecek kanun yolu bulunmadığından itiraz ve temyiz yoluna başvurulamadığını ileri sürmüştür. Dava konusunun üçüncü kişilere devrinin önlenmesi için Mahkemece konulan ihtiyati tedbirin ise ilk davanın reddi kararı ile birlikte kaldırıldığını, bu kararın bozulmasına kadar geçen yaklaşık dört yıllık sürede davalının imar ve benzeri kötü niyetli işlemlerle kooperatifi feshedip bireyselleşmeye geçtiğini, taşınmaz üzerine 138 villa yapıp sattığını, her ne kadar 22/1/2008 tarihli taleplerine istinaden yeniden tedbir konulmuş ise de bireyselleşen bu kısımlar üzerine tedbir konulamadığını ve geri dönülemez hak kayıplarına yol açıldığını iddia etmiştir. Dava sırasında inşaat yapılmaması için talep ettikleri ihtiyati tedbir kabul edilmiş veya taşınmazın devrinin önlenmesi için konulan tedbir kaldırılmamış olsaydı taşınmazın üçüncü kişilere devredilmemiş olacağını ve bugün tüm taşınmazın maliki olacağını ifade etmiştir. Dahili davalıların arsa payları nedeniyle davaya dahil edilip bu bedel üzerinden harç ödendiği hâlde taşınmaz üzerine yapılan villaların değerinin de hesaba

dâhil edilerek yüksek miktarda aleyhe vekâlet ücretine hükmedildiğini belirterek adil yargılanma ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

20. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

22. Başvurucunun taşınmazın devrine dayanak olan genel kurul kararının iptali talebiyle açtığı dava kabul edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun taşınmazın iadesi talebiyle açtığı tapu iptali ve tescil davası yönünden Anayasa'nın 35. maddesi anlamında bir mülkünün veya mülkü elde etme yönünde meşru bir beklentisi olduğu değerlendirilmiştir.

23. Başvuru konusu olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arası bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda, devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerekir.

A. Genel İlkeler

24. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda olayda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri bulunmaktadır. Dolayısıyla tarafların karşı karşıya gelen menfaatlerini gözeterek mülkiyet hakkını korumakla yükümlü bulunan devletin, maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği dikkate alınarak sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda ilk olarak devletin etkili bir hukuksal mekanizma oluşturma yükümlülüğü çerçevesinde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir (Novartis Ag, B. No: 2015/11867, 14/11/2018, § 76).

25. İkinci olarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71; Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36).

26. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, §

53).

27. Son olarak ise mülkiyet hakkını koruyacak ve yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı incelenmelidir. Özel kişilerin mülkiyet haklarının çatıştığı bu gibi durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağının takdiri, kanun koyucuya ve somut olayın koşulları gözönünde bulundurularak derece mahkemelerine ait bir yetkidir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca da yol açmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi, pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Buna göre olayın bütün şartları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari, B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52).

B. İlkelerin Olaya Uygulanması

28. Somut olayda başvurucu genel kurulunca 1993 yılında alınan karara dayanılarak taşınmazın devri sonrasında başvurucu tarafından iki ayrı dava açılmıştır. Bu davalardan biri 1995 yılında açılan ve bireysel başvuruya da konu edilen tapu iptali ve tescil talebi, bir diğeri ise 1996 yılında açılan kooperatif genel kurulu kararının iptali talebidir. Tapu iptali ve tescil davasını inceleyen 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, taşınmazın üçüncü kişilere devrinin önlenmesine yönelik ihtiyati tedbir talebini kabul etmiş ancak taşınmaz üzerine inşaat yapılmaması yönündeki ihtiyati tedbir talebini ise reddetmiştir. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi genel kurul kararının iptali talebiyle açılan davanın sonucunun beklenmesine karar vermiştir. Dolayısıyla uyuşmazlık konusunun devrinin önlenmesine yönelik ihtiyati tedbir talebinin 1. Asliye Hukuk Mahkemesince derhâl karara bağlandığı, davanın reddedildiği 2004 yılına kadar ihtiyati tedbirin kaldırılmadığı görülmüştür.

29. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 25/5/2004 tarihinde davanın reddine karar vermiş ve 1086 sayılı mülga Kanun'un 112. maddesi uyarınca taşınmaz üzerindeki tedbiri kaldırmıştır. Tedbirin kaldırılmasına karar verilen tarih ile bozma sonrası yeniden yargılamaya başlanıldığı 15/2/2007 tarihi arasında davalı B. Konut Yapı Kooperatifinin yüklenici bir başka kooperatif ile kat karşılığı inşaat ve satış vaadi sözleşmesi imzaladığı, bu kapsamda taşınmaz üzerine 138 adet villa yapıldığı, bunlardan 95 tanesinin kat irtifakı tapularının yükleniciye 28/10/2005 tarihinde satıldığı ve arsa sahibi olan N.E. ve H.A.S.ye de sözleşme kapsamında villaların kat irtifakı tapularının devredildiği anlaşılmaktadır. Bozma sonrası yeniden yapılan yargılama sırasında başvurucunun talebi üzerine taşınmaz üzerine yeniden ihtiyati tedbir konulduğu görülmüştür.

30. Başvurucu, taşınmaz üzerindeki inşaat yapımının ihtiyati tedbir yoluyla durdurulması talebinin reddedilmesinden ve taşınmazın devrinin önlenmesi için konulan ihtiyati tedbirin ilk davanın reddi ile kaldırılması nedeniyle taşınmaz üzerine inşa edilen yapıların satılmasından yakınmaktadır. Başvurucu, bu devirler nedeniyle devralan üçüncü kişileri davaya dahil ettiğini, genel kurul kararının iptal edilmesi nedeniyle ilk satış işleminin dayanağının ortadan kalktığını, dolayısıyla taşınmaz üzerine inşa edilen yapıların devredilmesi önlenmiş olsaydı davanın tamamen kabul edileceğini ileri sürmüştür.

31. Özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıkta kamu makamlarının taraf menfaatlerinin dengelenmesine ilişkin yasal düzenlemelere ve tedbirlere yer verip vermediği, bu düzenleme ve tedbirlerin etkili bir çözüm sağlama kapasitelerinin bulunup bulunmadığı ve

somut olay açısından doğurduğu etkilerin mülkiyet hakkının korunmasına yeterli ve elverişli olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereği olarak etkili hukuki mekanizmalar kuran kamu makamlarının yapılacak yargılama sonunda bir davanın kazanılmasını garanti etmek gibi bir yükümlüğünün bulunmadığı da açıktır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirilerek sonuca ulaşılacaktır.

32. Gerçekten de 1. Asliye Hukuk Mahkemesi genel kurul kararının iptalinin yapılan ilk satış işlemini yolsuz hâle getirdiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla taşınmaz üzerinde inşa edilen yapılar devredilmemiş olsaydı bu kısım yönünden de davanın kabul edilebileceği söylenebilecektir. Ancak bu son durumda tarafların ileri sürdükleri iddia ve savunmalar 1. Asliye Hukuk Mahkemesince incelenmiş, deliller tartışılmış, mahkeme kararı kanun yolu incelemelerinden geçmiş ve davada haklılık durumu tam anlamıyla ortaya konulmuş durumdadır. Oysa ki yargılama sırasında 1. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafların davada haklılık durumu hakkında yeterli bir kanıya sahip olmayıp yaklaşık ispat kuralları çerçevesinde ihtiyati tedbir talebi hakkında karar vermiştir. Bu nedenle mahkemelerin geçici hukuki koruma niteliğindeki ihtiyati tedbir gibi hususlarda belirli bir takdir haklarının bulunduğuna vurgu yapmak gerekir.

33. Yapı kooperatifi olan taraflar arasında yapılan satışın dayanağı olan genel kurul kararının hukuka aykırılığı iddiası ile başlayan hukuki süreçte iki ayrı dava açıldığı ve bu yargılama süreçleri sonunda verilecek kararların kooperatifler ve üyelerinin menfaatlerini olumlu veya olumsuz yönde etkileyeceği kuşkusuzdur. Dava konusunun devrinin ihtiyati tedbir konularak önlenmesine yönelik talebi değerlendiren 1. Asliye Hukuk Mahkemesi talebi kabul etmiş ve taşınmaz üzerine tedbir konulmasına karar vermiştir. 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin mevcut delil durumunu değerlendirerek verdiği bu geçici hukuki koruma kararının taşınmazın devredilmemesi ve dolayısıyla davacının davada haklı çıkması durumunda taşınmazı geri almasını temin edebilecek bir yöntem olduğu açık olmakla birlikte bu tedbirin geçici nitelikte olduğuna ve ilk davanın reddi tarihine kadar yaklaşık dokuz yıl sürdüğüne de dikkat çekmek gerekir.

34. İhtiyati tedbir kararının davanın diğer tarafı üzerinde yaratacağı külfetin de görmezden gelinmemesi gerektiği açıktır. 1086 sayılı mülga Kanun'un 112. maddesini "Esas hakkında mahkeme tarafından verilen kararın tefhim veya tebliğ olunmasını mütaakıp ihtiyaten icra kılınmış olan tedbir mürtefi olur. Şu kadar ki mahkeme hükmün icrasını temin için işbu tedbirin tayin edeceği müddet zarfında devamına karar verebilir. " dikkate alan 1. Asliye Hukuk Mahkemesi nihai karar tarihine kadar tedbirin devamına karar vermiş ve nihai kararla birlikte ihtiyati tedbiri kaldırmıştır. Bu kararla dava konusunun üçüncü kişilere devri mümkün hâle gelmekle birlikte, kanun koyucu dava konusunun devri nedeniyle ortaya çıkması muhtemel hukuki sorunları çözüme kavuşturmak için 6100 sayılı Kanun'un 125. maddesi ile düzenleme yapmış ve davacıya iki seçimlik hak sunmuştur. Buna göre davacı, eski davalıya karşı davayı tazminat davası olarak sürdürebileceği gibi devreden tarafla olan davasından vazgeçerek, dava konusunu devralmış olan kişiye karşı davaya devam edebilecektir. Ayrıca dava konusunu devralmış olan üçüncü kişiye karşı davaya devam eden davacının, davayı kaybetmesi hâlinde dava konusunu devreden davalıya karşı da tazminat davası açabileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereği olarak dava konusunun yargılama sırasında üçüncü kişilere devri sonrasında tarafların korunması maksadına yönelik hukuki düzenlemelere yer verildiği ve bu düzenlemelerin etkili bir giderim sağlama kapasitesinin bulunduğu görülmektedir.

35. Üçüncü kişilere karşı davayı yöneltme seçeneğini kullanan başvurucu, davanın lehine ya

da aleyhine sonuçlanması durumunda ortaya çıkabilecek hukuki sonuçları öngörebilecek durumdadır. Bir başka deyişle başvurucu, üçüncü kişiler tarafından ortaya konulacak savunmaların davanın reddine gerekçe yapılabileceğinin ve davada haksız çıkmasından dolayı yargılama giderleri ile vekâlet ücreti ödemek durumunda kalabileceğinin farkındadır. Her ne kadar başvurucu, bireysel başvuru formunda kooperatifin feshedilerek ferdileştirildiğini ifade etmiş ise de davada reddedilen kısım yönünden ortaya çıkan zararının karşılanması için davalı B. Konut Yapı Kooperatifi aleyhine açabileceği tazminat davasının neden başarısız olacağına ilişkin bir açıklamada bulunmamış ve bu yöndeki delillerini bireysel başvuru dosyasına eklememiştir.

36. Başvurucu dava değerinin belirlenmesine ilişkin şikâyetinde ise dâhilî davalıların arsa payları nedeniyle davaya dahil edildiği ve bu bedel üzerinden harç ödendiği hâlde taşınmaz üzerindeki yapıların bedellerinin de dava değerine dahil edildiğini ileri sürmüş ise de 9/4/2013 tarihli duruşmada başvurucu tarafa keşifte belirlenen bedel üzerinden eksik harcın ikmali için süre verildiği ve başvurucunun 14/6/2013 tarihinde 91.463 TL tamamlama harcı yatırdığı anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesinin görevi dava değerinin kapsamını ve hangi tarihe göre hesap edileceğini belirlemek veya harç miktarını hesap etmek değildir. Başvurucu da ilk yatırdığı harçların ve tamamladığı harcın davada hüküm altına alınan kısmı karşılamadığına yönelik ayrıntılı ve açıklayıcı bir beyanda bulunmamıştır. Dolayısıyla 1. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından reddedilen kısım için belirlenen 25.971.688 TL dava değerinin hesaplanmasına ilişkin açık bir hata tespit edilememiş ve bu bedel dikkate alındığında hesaplanan 324.366,88 TL nispi vekâlet ücretinin de ölçülü olduğu değerlendirilmiştir.

37. Sonuç olarak başvurucunun şikâyetleri kapsamında dava açarak iddia ve delillerini sunabildiği, yargılama sırasında karara bağlanan usuli işlemlere karşı itiraz etme imkânı bulduğu ve mahkeme kararlarına karşı temyiz ve karar düzeltme kanun yolu başvurusunda bulunabildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında mahkeme kararlarında davanın kısmen reddine ilişkin ilgili ve yeterli gerekçeye yer verildiği görülmektedir. Başvurucunun temel şikâyetine konu ihtiyati tedbirin kaldırılması yönünden de kamu makamlarının dava konusunun devrine yönelik kanuni düzenlemeler yaptıkları, başvurucunun kanunda öngörülen seçeneklerden birini kullandığı ve seçtiği bu yolun aleyhine sonuçlanması nedeniyle doğrudan kamu makamlarına atfedilebilecek bir kusur olmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun ihtiyati tedbirin kaldırılmış olmasının telafisi mümkün olmayan bir zarara yol açtığını yeterince ortaya koyamadığı ve aleyhine hükmedilen vekâlet ücretinin ölçülü olduğu kanaatine varıldığından mülkiyet hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığı anlaşılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALFRED RİCHARD PARUSEL VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/6515 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6515

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALFRED RİCHARD PARUSEL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6515)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucular : 1. Alfred Richard PARUSEL

2. Christa Ingrid Hannelore PARUSEL

3. Christoph DREFERS

4. Siegfried Richard SYNOWCZIK

Vekili : Av. Bilgiç ERTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir bankaya elkoyma sürecinde iptale ilişkin yargı kararı sonrası hissedarların zararının tazminine ilişkin alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Olayın Arka Planı

2. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) 6/12/2000 tarihinde, zararının öz kaynaklarını aştığı gerekçesiyle Demirbank T.A.Ş.'nin (Banka) temettü hariç ortaklık hakları ile yönetiminin ve denetiminin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF/Fon) devredilmesine karar vermiştir.

3. TMSF 24/1/2001 tarihinde BDDK'ya gönderdiği bir yazı ile meydana gelebilecek gecikmelerin büyük zarara yol açabileceği gerekçesiyle Banka için ayrı ve hızlı bir satış yönteminin belirlenmesi gerektiğini bildirmiştir. BDDK 25/1/2001 tarihinde Bankayı satışa çıkarmıştır. Yürütülen müzakereler ve alınan teklifler neticesinde Fon Yönetim Kurulu 19/9/2001 tarihinde, Banka hisselerinin 350.000.000 Amerikan doları bedelle H. Bankasına satılmasına karar vermiştir.

4. Bu arada Bankanın hâkim ortağı olan C. Holding tarafından Bankanın Fona devri işleminin iptali istemiyle Danıştay Onuncu Dairesinde (Daire) dava açılmıştır. Daire 3/6/2003 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Ancak bu kararın temyizi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK/Kurul) 18/6/2003 tarihinde hükmü bozmuş, karar düzeltme talebi de Danıştay İDDK tarafından 29/4/2004 tarihinde reddedilmiştir. Daire bozma kararı çerçevesinde 5/11/2004 tarihinde satışa hazırlık işlemlerini iptal etmiştir. Ayrıca TMSF tarafından yapılan satış işlemi de Ankara 10. İdare Mahkemesince 21/4/2004 tarihinde iptal edilmiştir. Bu karar da Danıştay Onüçüncü Dairesince 24/1/2006 tarihinde onanmıştır.

B. Başvurucular Tarafından Açılan İlk Dava Süreçleri

5. Başvurucular, hisse senedi bedellerinin tazmini yönündeki taleplerinin BDDK tarafından zımnen reddedilmesi üzerine BDDK aleyhine Dairede tam yargı davaları açmışlardır. Daire 24/6/2003 ve 26/6/2003 tarihlerinde davaların reddine karar vermiştir. Kararların gerekçesinde, başvuruculara uğradıklarını öne sürdükleri zararlara sebep olarak gösterdikleri BDDK kararının hukuka uygun olduğu belirtilerek davalı idarenin tazminat ödemekle sorumlu tutulamayacağı açıklanmıştır. Başvurucular tarafından temyiz edilen kararlar İDDK tarafından 21/10/2004 tarihinde bozulmuştur. Bozma kararlarında, Dairenin hükme esas aldığı elkoyma sürecine ilişkin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen kararın Kurul tarafından bozulmuş olduğuna işaret edilmiştir. Bu durum karşısında Dairenin yeni bir karar vermesi gerektiği ifade edilmiştir. Kurul BDDK'nın karar düzeltme talebini 26/5/2005 tarihli kararlarıyla reddetmiştir.

6. Danıştay Onüçüncü Dairesi 21/9/2005 tarihinde açılan davaların görev yönünden reddine ve dava dosyalarının Ankara İdare Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Ankara 5. İdare Mahkemesi 22/12/2005 tarihinde, Ankara 10. İdare Mahkemesi 30/11/2005 tarihinde davaların süre aşımı yönünden reddine hükmetmiştir. Ankara 5. İdare Mahkemesine göre Bankanın hisse senetleri 31/1/2001 tarihi itibarıyla TMSF hesabına aktarılmış olup borsada senet tahtasının da kapatılmış olduğu dikkate alındığında 31/1/2001 tarihinde, Ankara 10. İdare Mahkemesine göre ise Bankanın H. Bankasına satışının gerçekleştiği ve bu satışın kamuoyuna duyurulduğu 20/9/2001 tarihinde başvuruculara tüm işlemleri öğrendiği kabul edilmelidir. Başvurucular Chista İngris Hannolere ve Alfred Richard Parusel, Ankara 5. İdare Mahkemesi kararını temyiz etmemiş, temyiz edilen diğer mahkeme kararları Danıştay Onüçüncü Dairesinin 21/6/2006 ve 12/9/2006 tarihli kararlarıyla onanmıştır.

C. Başvuruya Konu Tam Yargı Davası Süreçleri

7. Başvurucular bu defa 14/12/2015 ve 22/2/2016 tarihlerinde, Bankanın devrine ilişkin BDDK kararının ve satışa hazırlık ile TMSF tarafından yapılan satış işleminin kesinleşmiş yargı kararlarıyla iptal edildiğini belirterek hissedarlık haklarının iade edilmesi ve zararlarının karşılanması istemiyle BDDK'ya başvurmuşlardır. Başvuruculara bu talepleri zımnen reddedilmiş, taleplerin zımnen reddine ilişkin işlemler başvuruculara açtığı davalar sonucunda iptal edilmiştir. Bunun üzerine dava dilekçesinde belirtilen değerlere enflasyon

kat sayısı uygulanarak tespit edilen tazminatların, dava tarihinden itibaren 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 4. maddesi uyarınca işleyecek faizi ile birlikte ödenmesi istemiyle İstanbul 7., 11. ve 13. İdare Mahkemesinde tam yargı davaları açmışlardır.

8. Mahkemelerce davaların kısmen kabulüyle Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre enflasyon oranları gözetilerek ulaşılan tazminat tutarlarının davaların açıldığı tarihlerden itibaren işletilecek kanuni faizi ile birlikte başvuruculara ödenmesine hükmedilmiştir. Kararlar taraflarca istinaf edilmiştir. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) BDDK'nın istinaf başvurularını kabul ederek mahkeme kararlarını kaldırmış başvuruculara hisse senetlerinin değerinin İdareye başvuru tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte tahsiline hükmetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi kararlarında, başvuruculara mülkiyet hakkının kapsamının sahip oldukları hisse senetlerinin değeri, değer artışı ve temettüsü ile sınır olduğu belirtilmiştir. Başvuruculara süre aşımı ile reddedilen iptal davasından çok sonra BDDK'ya başvurarak talepte bulundukları açıklanmıştır. Davanın açıldığı tarihe kadar hisse senetlerinin en az enflasyon oranında değer kazandığı varsayımıyla belirlenen olası maddi zarardan BDDK'nın sorumlu tutulmasına olanak olmadığı sonucuna varıldığı tespit edilmiştir. Son olarak başvuruculara ancak gerçek maddi zararlarını BDDK'ya başvuru tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faiziyle birlikte isteyebilecekleri belirtilmiştir.

9. Nihai kararlar başvurucular vekiline 6/2/2020, 11/2/2020 ve 5/3/2020 tarihlerinde tebliğ edilmiştir. Başvurucular 20/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyonca kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

11. Komisyonca konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2020/6519 ve 2020/6522 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2020/6515 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2020/6515 numaralı başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucular; hissedarı oldukları Bankaya elkonulması kararının hukuka aykırı olduğunun kesinleşmiş yargı kararlarıyla tespit edildiğini ifade etmişlerdir. Başvurucular el konulan hisselerin bedelinin tazmini için açtıkları davaların kabul edilmekle birlikte söz konusu tazminat tutarlarının aradan geçen on yedi yıllık süre içinde enflasyon karşısında değer kaybına uğradığını belirterek mülkiyet, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin AİHM kararlarına değinilerek başvuruculara iddia ettikleri zararlarının giderildiğine, yabancı para cinsinden ödeme tarihindeki kura veya yerleşik Danıştay içtihadına göre yasal faiz dışında başkaca bir ödeme yapılamayacağı belirtilmiştir. Bakanlık bunun yanında başvuruculara alacaklarının önemli ölçüde değer kaybına uğratılmadığını vurgulamıştır. Başvurucular Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçelerinde; gerçek zararın mahkemelerce hükmedilen tazminatın çok üzerinde olduğunu, yapılan hesaplama yönteminin zararın bütünüyle giderilmemesine yol açtığını açıklamışlardır.

14. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Başvuruculların kamu makamlarınca el konulmadan önce Bankanın hisse senetlerine sahip oldukları açıktır. Anayasa Mahkemesi daha önce hisse senetlerinin mülk teşkil ettiğini çeşitli kararlarında açık bir biçimde belirtmiştir (Josef Asboth, B. No: 2013/6484, 31/3/2016, § 46; Hamdi Akın İpek, B. No: 2015/17763, 24/5/2018, § 84). Diğer taraftan Bankanın TMSF'ye devri ve sonrasında satışına ilişkin idari işlemler kesinleşmiş yargı kararlarıyla iptal edilmiş, bunun üzerine başvuruculların hisse senetleri geçersiz kılınmıştır. Dolayısıyla başvuruculların mülkiyet haklarına müdahale edildiği kuşkusuzdur. Başvuruculların mülkiyet haklarına yapılan müdahalenin bankacılık sektörünün düzenlenmesi amacına ilişkin olduğu dikkate alındığında bu müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür (Alois Harrer ve diğerleri, B. No: 2017/26283, 15/1/2020, § 46).

17. Somut olayda başvurucular hisse senetlerinin iade edilmesi veya bu senetlerin geçersiz kılınması nedeniyle uğradıkları zararın tazmini amacıyla davalar açmış, yapılan yargılamalar neticesinde başvuruculara tazminat ödenmesi yönündeki kararlar kesinleşmiştir. Yargılamalarda verilen kararlar ile hisse senetlerinin devrine yol açan idari işlemlerin hukuka aykırı olduğu açık bir biçimde tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu kararlardaki tespitlerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığından başvuruculların mülkiyet haklarına yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunmadığı ortadadır (Alois Harrer ve diğerleri, § 47).

18. Derece mahkemelerince başvurucular yararına bankaya el konulduğu günden bir gün önceki hisse senedi rayiç değeri üzerinden tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Ancak başvurucunun bu alacağının tespit edilmiş olması tek başına mağdur sıfatını ortadan kaldırmamaktadır. Başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kaldırılabilmesi için ileri sürülen ihlalin hem zaman hem de mağdurun bu hakkı kullanamadığı süre gözönüne alınarak telafi yoluna gidilmesi gerekmektedir (Alois Harrer ve diğerleri, § 48). Başvurucular ise söz konusu tazminat tutarlarının enflasyon karşısında değer kaybettiğinden yakınmışlardır.

19. Anayasa Mahkemesi, kamu kurum ve kuruluşlarından olan çeşitli para alacaklarının değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri daha önce incelemiş; buna göre kamu makamlarının para borçlarını makul olmayan bir gecikme ile ödedikleri durumlarda para alacağında meydana gelen değer aşınmalarının başvurucular üzerinde şahsi olarak aşırı bir yük oluşturması hâlinde müdahale ölçülü olmadığından mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir (kamulaştırma bedeli yönünden bkz. Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013; Ali Şimşek ve diğerleri, B. No: 2014/2073, 6/7/2017; bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay, B. No: 2015/4812, 7/2/2019).

20. Somut olayda, başvuruculların mülkiyet haklarına yapılan müdahalenin hukuka aykırı olduğu ve dolayısıyla hisse senetlerinin haksız yere geçersiz kılındığı mahkemelerce kabul edilmiş bir olgudur. Anayasa Mahkemesi mahkemelerin Bankaya el konulduğu tarihten bir

gün önceki hisse senedi Türk lirası rayiç değerinin esas alınması gerektiği yönündeki tazminat hesabının ihlalin giderimini sağlamaya elverişli olduğu kanaatindedir (Alois Harrer ve diğerleri, § 56). Ancak söz konusu tazminat tutarına idareye başvuru tarihinden itibaren kanuni faiz işletilmesiyle yetinilmiştir. Hâlbuki TÜİK verilerine göre başvuruculaların tazminat tutarlarının hesaplandığı 2000 yılının Aralık ayındaki 100 TL'nin, dava konusu yapılan alacakların ödenebilmesi için icra edilebilir kararların verildiği 2017 yılı Ekim, 2018 Temmuz ve Ekim ayındaki karşılığı sırasıyla 796,15 TL, 893,08 TL ve 997,10 TL olup arada geçen sürede gerçekleşen enflasyon oranı % 696,15, % 793,08 ve % 897,10'dur. Öte yandan başvuruculara hesaplanan tazminatların karar tarihi dikkate alındığında dahi yaklaşık on yedi yıl sonra ödenebildiği dikkate alınmalıdır.

21. Sonuç olarak alacaklarının değer kaybına uğratılması başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklendiğinden söz konusu müdahalenin kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeyi başvurucular aleyhine bozduğu sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeninden yargılanma yapılması ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 7. İdare Mahkemesi (E.2018/2251, K.2019/1379), İstanbul 11. İdare Mahkemesi (E.2018/1322, K.2019/498) ve İstanbul 13. İdare Mahkemesine (E.2018/1364, K.2019/1789) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç bedelinin başvurucular Christa Ingrid Hannelore Parusel ve Alfred Richard Parusel'e MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, diğer başvuruculların her birine 446,90 TL

harç bedelinin AYRI AYRI ÖDENMESİNE; 18.800 TL vekâlet ücretinin tüm başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İMDAT KILAVUZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/7266 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/7266

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İMDAT KILAVUZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/7266)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : 1. İmdat KILAVUZ

2. Mihket KARADUMAN

3. Nihal KILAVUZ

4. Temel KILAVUZ

Vekili : Av. Muhammet Yusuf DÜNDAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, Bilecik'in Bozüyük ilçesi Yeniçepni köyünde bulunan taşınmazların malikleridir. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü (TCDD/İdare) tarafından Bozüyük 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kamulaştırma bedeli ve tescil davaları açılmıştır. Mahkemece davaların kabulüne ve dava konusu taşınmazların tapu kaydının iptali ile İdare adına tesciline ayrıca tespit edilen kamulaştırma bedellerinin başvuruculara ödenmesine karar verilmiştir.

3. Taraflarca temyiz edilen Mahkeme kararları Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) kararlarıyla bozulmuştur. Mahkemece bozma kararlarına uyularak yapılan yargılama sonucunda davaların kabulüne, dava konusu taşınmazların tapu kaydının iptali ile İdare adına tesciline ayrıca yeniden tespit edilen kamulaştırma bedellerinin başvuruculara ödenmesine karar verilmiştir. Başvurucu Temel Kılavuz ve İmdat Kılavuz tarafından temyiz edilen kararlar, Daire tarafından kamulaştırma bedeli için faiz başlangıç tarihleri ve vekâlet ücreti yönünden düzeltilerek onanmıştır.

4. Nihai hükümleri başvurucu Temel Kılavuz ve İmdat Kılavuz 5/12/2019, 7/12/2019 ve 21/1/2020 tarihinde, diğer başvurucular Nihal Kılavuz ve Mikhet Karaduman 27/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 26/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon 2020/7268 ve 2020/7269 numaralı başvuruların 2020/7266 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar vermiştir. Komisyon, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkı yönünden kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Nihal Kılavuz ve Mihket Karaduman Yönünden

6. Başvurucular, kamulaştırma bedeli ve tescil davasında emsal taşınmazlar için %300 oranında uygulanan objektif değer artışının kendi taşınmazları bakımından %50 olarak uygulanması nedeniyle kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğini belirterek adil yargılanma ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16). Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

8. Somut olayda başvuruculların temyiz formundaki bilgilere göre 20/3/2019, 14/4/2019, 16/4/2019 ve 3/5/2019 tarihlerinde Mahkeme kararlarını tebellüğ etmiş olmalarında rağmen temyiz olağan kanun yoluna başvurmadıkları görülmüştür. Başvuruculların ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü iddiayı ilk derece yargılaması ve temyiz incelemesi aşamalarında ileri sürmesi gerekir. Somut olayda başvuruculların, iddialarını ileri sürebileceği temyiz olağan kanun yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

9. Açıklanan gerekçelerle başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Temel Kılavuz ve İmdat Kılavuz Yönünden

10. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir (Hüseyin Aşkan, § 20). Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğu,

bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23).

11. Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında; kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

12. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararındaysa tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde, elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvuruculaların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

13. 2020/7268 ve 2020/7269 numaralı başvurulara konu somut olaylarda nihai karar olan Daire kararlarına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede, anılan kararların başvurucular vekili tarafından ilk kez sırasıyla 5/12/2019 ve 7/12/2019 tarihinde açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bireysel başvuru süresinin bu tarihlerden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Başvuruların ise 26/2/2020 tarihinde yapıldığı anlaşılmıştır.

14. 2020/7266 numaralı başvuruya konu somut olayda ise başvurucular vekilince Dairenin nihai kararı 21/1/2020 tarihinde elektronik tebligatın açılması suretiyle öğrenilmiştir. Başvurunun 26/2/2020 tarihinde yapıldığı anlaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucular Nihal Kılavuz ve Mihket Karaduman yönünden başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucular Temel Kılavuz ve İmdat Kılavuz yönünden başvuruların süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ENİS DEMİRCİOĞLU

B. No: 2020/8388 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/8388

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ENİS DEMİRCİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/8388)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Mehmet Enis DEMİRCİOĞLU

Vekili : Av. Gülüzar ARISOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kesinleşen icra takipleri ve mahkeme kararları neticesinde varlığı kabul edilen Sabah Yayıncılık A.Ş.den olan alacağın, bu Şirketin yönetim ve denetimine el koyan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun uygulamaları sonucunda ortaya çıkan kamu alacağının önceliği gereğince tahsil edilememesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Kiralayan sıfatıyla M.A.Ş. ve kiracı sıfatıyla Sabah Yayıncılık A.Ş. (borçlu Şirket) arasında sözleşme başlangıç tarihi 1/1/2000, sözleşme süresi 15 yıl olacak şekilde 19/8/1999 tarihli taşınmaz kira sözleşmesi akdedilmiştir. Devam eden süreçte başvurucu, M.A.Ş. ile borçlu şirket arasında 19/4/2001 tarihli ek sözleşme imzalanmış, sözleşmede başvurucunun 19/8/1999 tarihli kira sözleşmesinin tüm hükümlerini kabul ettiği belirtilmiş, borçlu Şirket tarafından ek sözleşmede belirtilen brüt kira bedelinin yarısına tekabül eden 125.000 Amerikan dolarının M.A.Ş.ye, kalan kira bedeli olan 125.000 Amerikan dolarının ise başvurucuya ödeneceği açıklanmıştır.

3. Başvurucu, 2003 yılında borçlu Şirketten kira sözleşmesi kapsamında 2000, 2001 ve 2002 yıllarına ait aylık kira bedellerini tahsil etmek amacıyla 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümleri uyarınca çok sayıda takip başlatmıştır. Başvuru formu ve eklerinde yer alan belgelerden 2004 sayılı Kanun hükümleri kapsamında başlatılan bu takipler neticesinde çok sayıda haciz işlemi yapıldığı anlaşılmıştır.

A. Borçlu Şirkete El Konulması Süreci

4. Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulunun (BDDK) 27/10/2000 tarihli ve 86 sayılı kararıyla Etibank A.Ş.nin (Banka) temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi 18/6/1999 tarihli ve 4389 sayılı mülga Bankacılık Kanunu'nun 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları uyarınca Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF/Fon) devredilmiştir. TMSF 11/8/2003 tarihli ve 476 sayılı Kurul kararıyla, borçlu Şirketin içerisinde bulunduğu Medya Grubuna dâhil şirketlerin mevcut alacakların, takip ve tahsil edilmesinde ihtiyati haciz de dâhil olmak üzere 28/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiştir. 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun geçici 11. maddesinin verdiği yetkiye istinaden 4389 sayılı mülga Kanun'un 15. maddesinin (7) numaralı fıkrasının (a) bendi ve 5411 sayılı Kanun'un 134. maddesi gereğince TMSF tarafından 11/6/2004 tarihli ve 291 sayılı Kurul kararıyla aralarında borçlu Şirketin de bulunduğu şirketlerin denetim kurullarına denetçi atanmıştır. Akabinde 30/3/2007 tarihli ve 2007/138 sayılı Kurul kararıyla, söz konusu şirketlerin temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin TMSF tarafından devralınmasına karar verilmiştir.

5. TMSF tarafından 5411 sayılı Kanun'un 134. maddesi hükümleri doğrultusunda Merkez Grubu şirketleri ile aralarında borçlu Şirketin de bulunduğu şirketlerin 6183 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda haczedilen mal, hak ve varlıklarından ATV-Sabah Ticari ve İktisadi Bütünlüğü oluşturulmuş ve oluşturulan bütünlüğün satışına karar verilmiştir. 5/12/2007 tarihinde gerçekleştirilen ihale ile bütünlük, 1.100.000.000 Amerikan doları üzerinden ihale edilmiş, ihale bedelinin 22/4/2008 tarihinde tahsil edilmesi ile birlikte bütünlük 24/4/2008 tarihinde alıcısına devir ve teslim edilmiştir.

6. İhale bedeline ilişkin olarak bütünlük içerisinde mal, hak ve varlıkları bulunan borçlu şirketlerin kamu kurum ve kuruluşlarından talep edilen borç bilgileri toplanarak 5411 sayılı Kanun'un 134. ve 136. maddeleri ile 21/11/2006 tarihli ve 26353 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Tarafından Ticari ve İktisadi Bütünlük Oluşturulan Mahcuzların Satışına İlişkin Yönetmelik (Yönetmelik) hükümleri kapsamında ihale bedelinin ne şekilde paylaştırılacağına dair ATV-Sabah Ticari ve İktisadi Bütünlüğü sıra cetveli hazırlanarak 2/12/2008 tarihli ve 27072 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Sıra cetvelinde TMSF alacağı 13.099.695.404 TL olarak belirtilmiş, başvurucunun alacağı sıra cetvelinde gösterilmemiştir.

7. Devam eden süreçte, bütünlüğe dâhil şirketlerin vergi borçları nedeniyle sıra cetveli tadil edilmiş ve tadil işlemleri 2/4/2011 tarihli ve 27893 sayılı Resmî Gazete ile 14/7/2011 tarihli ve 27994 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

8. Bilgin Grubu ile TMSF arasında 28/11/2008 tarihinde, TMSF alacaklarına isabet edecek satış bedelinin Dinç Bilgin Grubunun TMSF'ye olan borçlarına mahsubuna ve yasal dağılımın hukuken kesinleşmesi, bu çerçevede protokol konusu TMSF alacaklarının tahsil edilmesi hâlinde Dinç Bilgin Grubunun münhasıran protokol kapsamında belirlenen borçlarından ibrasına yönelik hükümleri düzenleyen bir protokol imzalanmıştır. Protokole

konu borç indirimli faiz oranları üzerinden hesaplanarak 966.186.287 Amerikan doları olarak tespit edilmiştir. İlgili protokol, sıra cetvelinin başvuru konusu davaların reddedilmesi ile birlikte 2020 yılında kesinleşmiş ve TMSF'nin 10/12/2020 tarihli ve 2020/422 sayılı Kurul kararıyla yürürlüğe girmiştir. Anılan protokol kapsamında mahsup işlemleri yapılarak ihale bedelinden kalan bakiyenin tamamı TMSF alacaklarına mahsup edilmiş, böylece ilgili gruba ve bu gruptan alacaklı olan kişilere iade edilecek bir tutar bulunmadığı tespit edilmiştir.

B. Taşınmazın TMSF'ye Devrine İlişkin Süreç

9. Üsküdar 1. İcra Müdürlüğü tarafından satışa çıkarılan İstanbul'un Üsküdar ilçesi Hacı Hesna Hatun Mahallesi'nde bulunan 1310 ada ve 146 parsel sayılı taşınmaz borçlu Şirketin aralarında bulunduğu şirketler grubu tarafından 24/4/2000 tarihinde ihale neticesinde satın alınmıştır. Akabinde bu ihalenin feshi talebiyle dava açılmıştır. TMSF ilgili Tapu Müdürlüğüne gönderiği 3/3/2004 tarihli yazıyla anılan taşınmazın Medya Grubu şirketlerince tescili talep edildiğinde, tapu kütüğünün beyanlar hanesine şerh konulması ve TMSF lehine haciz şerhinin işlenmesi gerektiğini bildirmiştir. Tapu Müdürlüğünce 10/3/2004 tarihli ve 1670 sayılı yevmiye numaralı işlem ile taşınmazın tapu kaydına TMSF lehine haciz şerhi işlenmiştir.

10. TMSF 21/7/2005 tarihli ve 295 sayılı Kurul kararıyla anılan taşınmazın mülkiyetinin edinildiği tarihin, hisseleri Fona intikal eden Etibank A.Ş.den ilk kredinin ve/veya banka kaynağının kullanılma tarihinden sonra ve Etibank A.Ş.nin Fona intikal tarihinden önce olması sebebiyle 4389 sayılı mülga Kanun'un 15. maddesinin (7) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince taşınmazın banka kaynağı kullanılmak suretiyle edinildiğini kabul etmiş ve Fonun alacaklarına ve/veya Etibank A.Ş.nin Fon tarafından devralınan zararlarına mahsuben taşınmazın Fon adına devir ve tesciline karar vermiştir. Akabinde TMSF 26/12/2005 tarihli ve 52104 sayılı işlemiyle ilgili tapu müdürlüğünden 5411 sayılı Kanun'un 140. maddesi gereğince söz konusu taşınmazın üzerindeki hacizler dâhil olmak üzere tüm takyidatından arındırılarak TMSF adına tescil edilmesini talep etmiştir.

11. Başvurucunun borçlu Şirketten olan alacağını tahsil etmek amacıyla Şişli 6. İcra Müdürlüğünde başlattığı takip neticesinde belirtilen taşınmaz üzerine 22/2/2006 tarihli ve 1725 yevmiye numaralı ve 3/4/2006 tarihli ve 3348 yevmiye numaralı işlemlerle haciz şerhi işlenmiştir. Taşınmaz 8/6/2006 tarihinde üzerindeki hacizler terkin edilmek suretiyle TMSF adına tescil edilmiştir. TMSF taşınmaz üzerindeki payını 23/11/2007 tarihinde üçüncü kişiye devretmiştir.

C. Başvurucu Tarafından Açılan Davalara İlişkin Süreç

12. Başvurucu, İstanbul 3. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) 1/4/2010 tarihinde TMSF'ye karşı açtığı davada yapılan başvuruya rağmen alacağının sıra cetvelinde yer almaması sebebiyle sıra cetvelinin iptaline karar verilmesini talep etmiştir. İdare Mahkemesi 18/6/2010 tarihinde davanın sıra cetvelinin Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren işlemeye başlayan süre içinde açılmadığından süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar Danıştay Onüçüncü Dairesinin (Daire) 27/6/2011 tarihli kararı ile onanmıştır. Başvurucunun karar düzeltme talebinde bulunması üzerinde Daire 20/6/2013 tarihinde karar düzeltme talebini kabul ederek onama kararını kaldırmıştır. Kararda öncelikle İdare Mahkemesinin dava açma süresinin sıra cetvelinin Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren başladığı yönündeki kabulünün hatalı olduğu açıklanmıştır. Kararın devamında başvurucunun sıra cetvelinden TMSF'ye

başvuru yaptığı 15/1/2010 tarihi itibarıyla haberdar olduğu gözetildiğinde davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmesinde isabetsizlik bulunmadığı belirtilerek anılan gerekçeyle İdare Mahkemesi kararının onanmasına karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

13. Başvurucu 1/4/2010 tarihinde İstanbul 9. İdare Mahkemesinde (9. İdare Mahkemesi) İstanbul'un Üsküdar ilçesi Hacı Hesna Hatun Mahallesi 1310 ada ve 146 parsel sayılı taşınmazın üzerindeki haciz şerhleri terkin edilmek suretiyle TMSF'ye devredilmesine ilişkin TMSF'nin 26/12/2005 tarihli ve 52104 sayılı işlemin iptali istemiyle dava açmıştır. 9. İdare Mahkemesince davanın reddine karar verilmiştir. Kararda, taşınmaz üzerine başvurucu lehine haciz konulduğu tarihten önce Fon tarafından taşınmazın Fon adına devir ve tesciline karar verildiği, bu işleme dayanak teşkil eden 4389 sayılı mülga Kanun'un 15. maddesinin (7) numaralı fıkrasının (b) bendine göre taşınmazın devir ve tesciline ilişkin kararın başka bir işleme gerek kalmaksızın uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Kararda yine belirtilen düzenleme kapsamında banka kaynağı kullanılmak suretiyle edinildiği ve/veya edindirildiği kabul edilen para, her türlü mal, hak ve alacaklar üzerinde ilk kredinin ve/veya banka kaynağının kullanıldığı tarihten sonra üçüncü kişilere yapılan satış, devir ve temlik, sınırlı ayni hak tesisi gibi işlemler ile üçüncü kişiler lehine tesis edilen ayni ve şahsi tüm hakların Fona karşı hüküm ifade etmeyeceğinin belirtildiği, buna göre başvurucunun şahsi hak niteliğinde olan alacak hakkı için taşınmaza konulan haciz şerhinin Fona karşı hükümsüz kalacağının açık olduğu açıklanmıştır. Başvurucunun temyiz talebinde bulunması üzerine Daire 25/6/2019 tarihinde 9. İdare Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiş, başvurucunun karar düzeltme talebi Dairece 8/1/2020 tarihinde reddedilmiştir.

14. Başvurucu 14/2/2014 tarihinde TMSF aleyhine İstanbul 1. İdare Mahkemesinde (1. İdare Mahkemesi) açtığı davada, ATV-Sabah Ticari ve İktisadi Bütünlüğü satış bedeline dair sıra cetvelinin TMSF'nin alacağı olan miktarın değişmesi nedeniyle artakalan miktarın kendisinin de dâhil olduğu alacaklılara dağıtılması istemiyle sıra cetvelinin yeniden düzenlenmesine ilişkin başvurusunun reddine ilişkin işlemin iptaline karar verilmesini talep etmiştir. 1. İdare Mahkemesi 26/12/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, TMSF tarafından gönderilen belgelerden anlaşıldığı üzere belirtilen ticari ve iktisadi bütünlüğün satışından elde edilen meblağın dağıtımı için öngörülen sıra cetvelinde belirtilen alacak miktarlarında bir değişiklik olmadığı açıklanmıştır. Kararda mevcut hâliyle elde edilen meblağın Fonun alacağını karşılamaya yetmediği, dolayısıyla sıra cetvelinde Fonun alacağından sonra gelen başvurucunun alacağının anılan sıra cetveli uyarınca tahsil edilme imkânı bulunmadığı vurgulanmıştır. 1. İdare Mahkemesine göre alacak miktarlarında bir değişiklik olmaması nedeniyle sıra cetvelinin yeniden düzenlenmesini gerektirecek bir durum bulunmadığından başvurucunun sıra cetvelinin yeniden düzenlenmesi yönündeki talebinin reddedilmesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Başvurucu tarafından temyiz edilen 1. İdare Mahkemesi kararı Dairece 27/6/2019 tarihinde onanmış, başvurucunun karar düzeltme talebi 8/1/2020 tarihinde reddedilmiştir.

15. Başvurucu, TMSF'ye karşı 3/7/2010 tarihinde İstanbul 2. İdare Mahkemesinde (2. İdare Mahkemesi) açtığı davada 2/4/2011 tarihli ve 27893 sayılı ile 14/7/2011 tarihli ve 27994 sayılı Resmî Gazete'lerde yayımlanan sıra cetvelinde yapılan tadil işlemlerinin iptaline karar verilmesini talep etmiştir. 2. İdare Mahkemesince 29/1/2016 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda, sıra cetveli tadilatlarının 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında

Kanun kapsamında ATV-Sabah Ticari ve İktisadi Bütünlüğünün satışından elde edilen ihale bedelinden öncelikli alacaklılara ödemekle yükümlü olduğu mali borçlarının yeniden yapılandırılması neticesinde yapıldığı, söz konusu ticari ve iktisadi bütünlüğün satışından elde edilen meblağın dağıtımı için dava konusu sıra cetvelinde belirtilen alacak miktarlarında bir miktar değişiklik olsa bile mevcut hâliyle elde edilen meblağın TMSF'nin alacağını karşılamaya yetmediği belirtilmiştir. 2. İdare Mahkemesine göre sıra cetvelinde TMSF'nin alacağından sonra alacaklı sırasında bulunan başvurucunun alacağına ilişkin ayrılan bir payın olmaması sebebiyle sıra cetveline ilişkin tadil işlemlerinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Anılan karar, başvurucunun temyiz talebinde bulunması üzerine Dairenin 27/6/2019 tarihli kararıyla onanmış, başvurucunun karar düzeltme talebi Dairece 8/1/2020 tarihinde reddedilmiştir.

16. Sonuç olarak başvurucu, sıra cetvelinde kendisinden önce yer alan kamu alacağı sebebiyle başvuru tarihi itibarıyla yaklaşık yirmi yıldır alacağını tahsil edememiştir.

17. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

18. Komisyonca 2020/8913 ve 2020/9084 numaralı başvuruların 2020/8388 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmiştir. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

D. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

19. Başvurucu 17/3/2020 tarihinde 3. İdare Mahkemesinde TMSF'ye karşı kira alacağı ile bu alacakla bağlantılı diğer alacaklarının karşılığı olarak 40.441.253,83 TL'nin kendisine ödenmesi talebiyle yaptığı başvurunun zımnen reddine dair işlemin iptali istemiyle dava açmış, 3. İdare Mahkemesince 30/11/2021 tarihinde davanın reddine karar verilmiş, başvurucunun istinaf başvurusu İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi tarafından 13/11/2023 tarihinde reddedilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla kararın temyiz incelemesinde olduğu anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu;

i. Borçlu Şirketten mahkeme kararları ile kesinleşen alacağının, devam edilen icra takiplerine rağmen 4389 sayılı mülga Kanun ve 5411 sayılı Kanun hükümlerinin TMSF'ye verdiği olağanüstü yetkilerle yapılan müdahaleler sonucunda tahsil edilemediğini ileri sürmüştür.

ii. Borçlu Şirketin çeşitli tarihlerde yapılan protokollerle hiçbir ilgilisi olmamasına rağmen Bankanın borçlarının ve kamu borçlarının kefili hâline getirildiğini, böylece kira alacağı için teminat niteliğinde olan borçlu Şirketin mal varlığının TMSF'ye devredildiğini açıklamıştır.

iii. Kira alacağının 5411 sayılı Kanun'un 134. maddesi gereği sıra cetveline dâhil edilerek öncelikli olarak ödenmesi gerekirken kendisine ödeme yapılmadığını dile getirmiştir.

iv. Kesinleşmiş mahkeme kararları ile tespit edilen alacağının tahsil edilme imkânının TMSF'nin müdahalesi ile imkânsız hâle getirilerek kararların icrası hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

v. Açılan davalarda mahkemelerce dayanağı olup olmadığı araştırılmaksızın sadece

TMSF'nin gönderdiği bilgi ve belgelere göre değerlendirme yapılarak karar verildiğini, aksi yöndeki iddialarının karşılanmadığını belirtmiştir.

vi. Bu gerekçelerle mülkiyet, adil yargılanma ve mahkeme kararlarının icrası haklarının ve silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında esas itibarıyla başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

22. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesi Tasfiye Hâlinde Cemtur Seyahat ve Turizm Ltd. Şti. kararında başvurucunun 2004 sayılı Kanun hükümleri uyarınca borçlu şirket hakkında başlatmış olduğu takibin, 4389 sayılı mülga Kanun ve 5411 sayılı Kanun'un verdiği olağanüstü yetkilere dayanılarak TMSF ve TMSF yönetimindeki borçlu şirketin müdahaleleri ile sonuçsuz bırakıldığına işaret etmiştir. Öte yandan Anayasa Mahkemesi aynı kararda; TMSF'nin kendisine ayrıcalık tanıyan mevzuat hükümlerine dayanarak devletin alacağını garanti almak amacıyla yaptığı müdahalenin mülkiyetin kullanımının kontrolü ya da mülkiyeti düzenleme yetkisi kapsamında olduğu tespitini de yapmıştır (Tasfiye Hâlinde Cemtur Seyahat ve Turizm Ltd. Şti. [GK], B. No: 2013/865, 1/3/2016, §§ 115, 122, 123).

25. Anayasa Mahkemesi anılan kararında 5411, 6183 ve 2004 sayılı Kanunların ilgili hükümlerinin alacakların dağıtımı bakımından ayrı ayrı sıralama yapmaya imkân verdiği, sıralamada önceliğin belirlenmesi inisiyatifinin tamamen TMSF'de olduğu ve bu belirlemeyi yapan TMSF'nin aynı zamanda alacaklı da olması sebebiyle kendi lehine fakat başvurucu aleyhine olacak şekilde sıra cetvelini düzenleyebileceği anlaşılıyor ve bu husus hukuki öngörülebilirliği zorlaştırıyor ise de kanunilik yönünden bir sorun bulunmadığı tespitinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi oluşan kamu zararının tahsilini amaçlayan müdahalenin meşru bir amaca hizmet ettiğini de ayrıca belirtmiştir (Tasfiye Hâlinde Cemtur Seyahat ve Turizm Ltd. Şti, §§ 135, 142).

26. Anayasa Mahkemesi son olarak ölçülülük yönünden yaptığı değerlendirmede; alacaklının bankacılık faaliyetleriyle ilgisi bulunmayan alacağını tahsil etmesinin TMSF tarafından borçlu şirkete el konması sonrasında mevzuat hükümlerinin geçmişte doğmuş borç-alacak ilişkilerine etkili olacak şekilde uygulanarak yapılan müdahaleler ile engellendiğini ve borçlu şirketin tüm varlıklarının TMSF tarafından satılıp elde edilen gelirin tamamının diğer kamu alacakları ile TMSF'nin el konulan banka kaynaklı alacaklarına karşılık olarak ayrıldığını, bu süreçte iyi niyetli üçüncü kişi olduğu anlaşılan alacaklının haklarının gözetilmemesinin devletin denetim ve gözetiminden sorumlu olduğu, batan banka nedeniyle oluşan banka zararının dolaylı olarak alacaklılar üzerinde bırakılmasına yol açtığı tespitinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, alacaklı aleyhine meydana getirilen hukuki belirsizlik gözönünde bulundurulduğunda batan bankanın kamu tarafından üstlenen zararlarının karşılanması şeklindeki kamu yararı amacıyla karşılaştırıldığında alacaklının üzerinde aşırı bir yüke sebep olunduğu ve mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında gözetilmesi gereken adil dengenin kişiler aleyhine bozulduğu kanaatiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği

sonucuna varmıştır (Tasfiye Hâlinde Cemtur Seyahat ve Turizm Ltd. Şti, § 170).

27. Başvurulara konu somut olayda başvurucu tarafından borçlu Şirket ile akdedilen kira sözleşmesinden kaynaklı alacağın tahsili amacıyla 2003 yılından itibaren çok sayıda takip başlatılmış, kesinleşen takipler neticesinde haciz işlemleri gerçekleştirilmiştir. TMSF 11/6/2004 tarihli Fon Kurulu kararıyla aralarında borçlu Şirketin de bulunduğu şirketlerin denetim kurullarına denetçi atamış, akabinde 30/3/2007 tarihli Fon Kurulu kararıyla borçlu Şirket dâhil olmak üzere ilgili şirketlerin yönetim ve denetimine el koymuştur. Devamında borçlu Şirket dâhil olacak şekilde oluşturulan ticari ve iktisadi bütünlük 1.100.000.000 Amerikan doları ihale bedeli ile satılmış, ihale bedelinin paylaştırılmasına ilişkin hazırlanan sıra cetvelinde ihale bedelinin Fon alacağını karşılamaya yetmemesi sebebiyle başvurucunun alacağına yer verilmemiştir.

28. Başvurucu, alacağını taşınmaz kira sözleşmesine dayandırmaktadır. Sözleşmenin içeriği ve niteliği dikkate alındığında, başvurucu ve borçlu Şirket arasında kurulan hukuki ilişkinin bankacılık faaliyetleri ile ilgisinin olmadığı açıktır. Nitekim TMSF tarafından gruba ait banka kayıtlarını başvurucunun kullandığına dair bir iddia ileri sürülmemiştir. Bu sebeple başvurucu ve borçlu Şirket arasında mevcut olduğu anlaşılan kira ilişkisin ötesinde muvazaalı bir ilişkinin var olduğunun kabulünü gerektirir bir neden bulunmamaktadır. Bu durum başvurucunun iyi niyetli üçüncü kişi olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir.

29. İyi niyetli başvurucunun borçlu Şirket ile aralarında kira ilişkisinden kaynaklı alacağını tahsil etmek amacıyla başlattığı ve haciz aşamasına getirdiği anlaşılan icra takiplerine ilişkin sürecin devamının TMSF'nin 5411 sayılı Kanun ve Yönetmelik hükümleri kapsamında müdahalesi ile engellendiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda başvurucunun açtığı davada iptalini talep ettiği TMSF'nin 26/12/2005 tarihli işlemi ile borçlu Şirketin hak sahibi olduğu anlaşılan taşınmaz üzerinde başvurucu lehine konulan haciz şerhleri terkin edilerek taşınmaz TMSF adına tescil edilmiştir. Böylece başvurucu, alacağının en azından bir kısmını borçlu Şirketten tahsil etme olanağına sahip iken TMSF'nin bu müdahalesi sonucunda bu imkân ortadan kalkmıştır.

30. Başvurucu ile borçlu Şirket arasındaki kira sözleşmesi ve bu sözleşmeye göre kiralanan taşınmazın borçlu Şirketçe kullanılmasına rağmen kira bedellerinin ödenmediğinin iddia edildiği döneme ilişkin tarihler dikkate alındığında başvurucunun borçlu Şirkete 5411 sayılı Kanun ve ilgili Yönetmelik hükümleri uyarınca dâhil olduğu grubun bankacılık faaliyetinden kaynaklanan kamu zararı nedeniyle TMSF tarafından el konabileceğini, bu Şirket hakkında olası icra takiplerinin aynı hükümlere dayanılarak sonuçsuz bırakılabileceğini ve TMSF ile diğer kamu alacaklarının kendi alacağının önüne geçeceğini öngörmesi beklenemez.

31. Sonuç olarak borçlu Şirketten olan bankacılık faaliyetleriyle ilgisi bulunmayan ve tahsil etme aşamasına getirildiği anlaşılan alacağın tahsilinin borçlu Şirkete TMSF tarafından el konulması sonucunda ortaya çıkan kamu alacağının öncelikli tahsili sebebiyle engellenmesi, borçlu Şirketin tüm varlıklarının TMSF tarafından başvurucunun sürece dâhil edilmeden satılarak elde edilen gelirin TMSF'nin el konulan Banka kaynaklı alacaklarına karşılık olarak ayrılması nedenleriyle başvurucu aleyhine hukuki belirsizlik meydana getirildiği görülmektedir. Nitekim bu süreçte iyi niyetli üçüncü kişi olduğu anlaşılan başvurucunun haklarının gözetilmeyerek alacağını tahsil etme imkânı ortadan kaldırılmıştır. Bu kapsamda devletin denetim ve gözetiminden sorumlu olduğu Banka nedeniyle oluşan banka zararının dolaylı olarak başvurucuya yüklenmesi de bu belirsizliği artırmıştır. Bu belirsizlik dikkate alındığında batan Bankanın kamu tarafından üstlenilen zararlarının karşılanması şeklindeki

kamu yararı amacıyla karşılaştırıldığında dahi başvurucunun üzerine aşırı bir yüke sebep olunduğu ve bu itibarla başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında gözetilmesi gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35 maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucu, 2020/8388 numaralı bireysel başvuruda yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle 2020/8388 numaralı başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

36. Başvurucu, ihlalin tespiti, maddi ve manevi tazminat ile yargılanmanın yenilenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

37. Başvurularda mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

39. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 1.340,70 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 20.140,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 1. İdare Mahkemesi (E.2014/345, K.2014/2419), İstanbul 2. İdare Mahkemesi (E.2014/1387, K.2016/212) ve İstanbul 9. İdare Mahkemesine (E.2010/589, K.2011/655) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 1.340,70 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 20.140,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET MUHAMMET ÇAY

B. No: 2020/9481 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/9481

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET MUHAMMET ÇAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/9481)

Karar Tarihi: 18/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 31/7/2024-32618

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Ahmet Muhammet ÇAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kazai rüşt kararının zamanında alınmadığı belirtilerek atama işleminin yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Birinci Bölüm İkinci Komisyon tarafından 25/10/2023 tarihinde başvurucunun şikâyetleri adil yargılanma hakkı ve özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmiştir. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkı yönünden başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur. Özel hayata saygı hakkı yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 15/8/1995 doğumlu olan başvurucu, Yozgat'ta bulunan Atatürk Anadolu Sağlık Meslek Lisesi, Acil Tıp Teknisyenliği Bölümünden 14/6/2013 tarihinde mezun olmuştur. Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS)-2013/1 sayılı yerleştirme sonuçlarına göre Sağlık Bakanlığının mülga Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumuna (İdare) sağlık memuru olarak yerleştirilen başvurucunun kazai rüşt kararının tercih işlemlerinin son günü olan 3/7/2013 tarihi itibarıyla alınmadığı gerekçesiyle 26/7/2013 tarihinde atamasının yapılmamasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, bu işlemin yürütmesinin durdurulması ve iptali talebiyle Ankara 13. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, İdareye atama için başvurduğu tarih itibarıyla kazai rüşt kararının bulunduğunu ve ergin olduğunu, yerleştirildiği kadroya atanmaması işleminin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

7. İdare Mahkemesi 6/11/2013 tarihli kararıyla işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Memuriyete girişte yaş" kenar başlıklı 40. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bir meslek veya sanat okulunu bitirenler en az 15 yaşını doldurmuş olmak ve Türk Medeni Kanununun 12 nci maddesine göre kazai rüşt kararı almak şartiyle Devlet memurluklarına atanabilirler." şeklindeki hüküm hatırlatılmıştır. Bu bağlamda kazai rüşt kararının devlet memurluğuna atanmada aranan bir şart olduğu ve atama işlemi sırasında başvurucunun bu şartı taşıdığı vurgulanarak İdarece bu şartın dışında tercih sırasında kazai rüşt kararının alınmadığı gerekçesiyle atama işlemini gerçekleştirmemesinin hukuka uygun olmadığı belirtilmiştir. Akabinde İdare Mahkemesi aynı gerekçeyle 31/12/2013 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

8. İdare bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde İdare, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yayımlanmış olan KPSS-2013/1 sayılı Tercih Kılavuzu'nda yer alan "1. Başvurma Genel Şartları" başlığının (b) maddesine göre işlem tesis edildiğini belirtmiştir. İdare, anılan maddede "Bir meslek veya sanat okulunu bitirenler en az 15 yaşını doldurmuş olmak ve Türk Medeni Kanununun 12’nci maddesine göre kazai rüşt kararı almak şartıyla Devlet memurluklarına atanabilirler. Kazai rüşt kararının tercih işlemlerinin son günü itibariyle alınmış olması gerekmektedir." şeklindeki düzenlemenin yer aldığını, başvurucunun tercih işlemlerinin son günü itibarıyla kazai rüşt kararının bulunmadığını ifade ederek İdare Mahkemesi kararının bozulmasını talep etmiştir.

9. Danıştay Onikinci Dairesi (Daire) 14/4/2015 tarihli kararıyla İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğunu belirterek İdarenin temyiz talebinin reddine ve anılan kararın onanmasına karar vermiştir. İdare bu kararın düzeltilmesini talep etmiş, karar düzeltme dilekçesinde temyiz dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

10. Daire 5/10/2018 tarihinde karar düzeltme talebini kabul ederek bu kez İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiş; kararın gerekçesinde, kazai rüşt kararının tercih işlemlerinin son günü itibarıyla alınmış olmasına yönelik gerekliliğin kılavuzda yer aldığı, başvurucunun ise tercih işlemlerine son başvuru tarihi olan 3/7/2013 tarihinden sonra 11/7/2013 tarihinde kazai rüşt kararı aldığını ifade ederek İdare Mahkemesi kararının

hukuka uygun olmadığını belirtmiştir.

11. İdare Mahkemesi, Dairenin bozma kararına uyarak aynı gerekçeyle 13/3/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Bu karar üzerine 14/3/2019 tarihi itibarıyla başvurucunun görevine son verilmiştir.

12. Başvurucu bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu, yaklaşık beş yıldır sağlık görevlisi olarak çalıştığını, buna göre geleceğini planladığını ve düğün arifesinde olduğunu belirtmiş; atanmama işleminin hukuka aykırı olduğu yönündeki iddialarını yinelemiştir. Sonuç olarak İdare Mahkemesinin 13/3/2019 tarihli kararına karşı yapılan bu temyiz başvurusu Dairenin 19/6/2019 tarihli kararıyla reddedilerek İdare Mahkemesi kararının onanmasına karar verilmiştir. Başvurucu, bu kararın düzeltilmesini talep etmiş; Daire karar düzeltme talebini 7/11/2019 tarihinde reddetmiştir.

13. Nihai karar 12/2/2020 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

14. Öte yandan devam eden süreçte Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü "kazâî rüşt kararı ile atanan personel" konulu Bakanlık oluru ile bahse konu personelin görevlerine devamının sağlanması ve ilgililer hakkında devam eden davalarda da kanun yoluna gidilmemesi yönünde işlem tesis etmiştir.

15. Bunun üzerine başvurucu, kendisiyle aynı durumda olanların görevlerine devam ettiğini belirterek İdareye verdiği dilekçeyle görevine yeniden atanma talebinde bulunmuş, bu talebinin zımnen reddedilmesi üzerine zımni ret işleminin yürütmesinin durdurulması ve iptali talebiyle dava açmıştır. Ankara 16. İdare Mahkemesi 25/12/2020 tarihinde zımni ret işleminin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiş; kararın gerekçesinde İdare Mahkemesinin 6/11/2013 tarihli kararı uyarınca göreve iade edilip yaklaşık 5 yıl 4 ay görev yaptıktan sonra görevine son verilen başvurucunun hukuk devleti ve eşitlik gibi anayasal normlar ve hakkaniyet uyarınca emsalleri hakkında alınan "atama tarihi itibariyle kazai rüşt kararı almış olanların görevlerine son verilmeyeceği" yönündeki karardan yararlandırılmak suretiyle, davalı idareye yeniden atanma talebiyle yaptığı başvurunun kabul edilerek göreve başlatılması gerekmekte iken aksi yönde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığını belirtmiştir. Ankara 16. İdare Mahkemesi 25/2/2021 tarihinde aynı gerekçeyle anılan işlemin iptaline karar vermiştir. Bu karar, İdare tarafından istinaf başvurusunda bulunulmadığından 20/10/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 657 sayılı Kanun'un "Genel ve özel şartlar" kenar başlıklı 48. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

...

2. Bu Kanunun 40 ncı maddesindeki yaş şartlarını taşımak,"

17. 657 sayılı Kanun'un "Memuriyete girişte yaş" kenar başlıklı 40. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Bir meslek veya sanat okulunu bitirenler en az 15 yaşını doldurmuş olmak ve Türk Medeni

Kanununun 12 nci maddesine göre kazai rüşt kararı almak şartiyle Devlet memurluklarına atanabilirler."

18. 3/5/2002 tarihli ve 24744 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik'in (Yönetmelik) "Adayların başvurmaları ve atanmaları" kenar başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Adaylar, yerleştirildikleri kamu kurum ve kuruluşlarına, Tercih Kılavuzu'nda yazılı olan belgeler ve KPSS Sınav Sonuç Belgesi ile birlikte atanmak üzere süresi içinde başvururlar.

Kamu kurum ve kuruluşları, atamaya yetkili amirin onayı ile beş kişiden oluşan bir sınav değerlendirme komisyonu kurar. Bu komisyon, atanmak üzere bildirilen adayları, aranılan nitelikler yönünden inceleyerek, nitelikleri uyanların atamalarının yapılmasını teklif eder.

...

Ancak, atama için öngörülen koşullara uymayan veya gerekli belgeleri süresi içinde getiremeyen adayların atamaları yapılmaz."

19. ÖSYM Yönetim Kurulunun 18/6/2013 tarihli ve 2013/13.06 sayılı kararı ile onaylanan KPSS-2013/1 sayılı Tercih Kılavuzu'nun ilgili kısmı şöyledir:

"1. BAŞVURMA GENEL ŞARTLARI

İlan edilen kadro veya pozisyonlara atanmak için başvuracak adayların aşağıdaki genel şartlara sahip olmaları gerekmektedir.

...

b) 18 yaşını tamamlamış olmak. (Bir meslek veya sanat okulunu bitirenler en az 15 yaşını doldurmuş olmak ve Türk Medeni Kanununun 12'nci maddesine göre kazai rüşt kararı almak şartıyla Devlet memurluklarına atanabilirler. Kazai rüşt kararının tercih işlemlerinin son günü itibariyle alınmış olması gerekmektedir.)"

20. Kılavuzun ilgili kısmında yer alan "Kazai rüşt kararının tercih işlemlerinin son günü itibariyle alınmış olması gerekmektedir." şeklindeki düzenlemenin iptal edilmesi talebiyle açılan davada Danıştay Onikinci Dairesi 7/3/2017 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...getirilen kuralların, sınav, yerleştirme ve atama işlemlerinin belli bir düzen içerisinde yürütülmesi, adayların haklarının güvenceye alınması, yükümlülüklerinin önceden belirlenmesi ve kamu kurum ve kuruluşlarının personel ihtiyaçlarının zamanında karşılanması amacını taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu amaçlar güdüldüğü içindir ki, atanılacak kadrolar için belirlenen koşulların adaylarda bulunup bulunmadığının, yapılacak atama işlemlerinin temelini teşkil eden ve atama işlemlerinden ayrı olarak değerlendirilemeyecek olan yerleştirme aşamasında ÖSYM tarafından; atama aşamasında ise, kurulacak komisyon tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

Bu durumda; Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı tarafından, ancak yerleştirme işlemlerinde aranabilecek olan yaş koşulunu, yerleştirmeye esas tercih işlemlerinin son günü itibarıyla aranmasını öngören dava konusu düzenlemede hukuka aykırılık görülmemiştir."

21. Mezkûr kararda iki üyenin yazdığı karşıoyun gerekçesi ise şöyledir:

"... 657 sayılı Kanun'un 40. maddesinde, kazai rüşt kararı almak şartıyla Devlet memuru olunabileceği hükme bağlanmakla birlikte, maddede bu koşulun tercih işlemlerinin son günü itibarıyla aranacağı hususunda bir ibareye yer verilmediğinden, bu koşulun atama işlemlerinin yapılması sırasında aranmasının yeterli olacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Öte yandan, kazai rüşt kararı, hukuk mahkemelerinin inisiyatifinde olan bir sürecin sonunda alındığından, bu kararın tercih işlemlerinin son gününe yetiştirilmesi memur adaylarının elinde olmayabilecektir.

Bu durumda, ... 'Kazai rüşt kararının tercih işlemlerinin son günü itibariyle alınmış olması gerekmektedir' ibaresinde hukuka uyarlık görülmemiştir."

22. Danıştay Onikinci Dairesinin anılan kararına karşı yapılan temyiz başvurusu Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 29/5/2019 tarihli kararıyla reddedilmiş ve kararın onanmasına oyçokluğuyla karar verilmiştir.

23. Öte yandan Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 49635782/929 sayılı, bila tarihli ve "kazâî rüşt kararı ile atanan personel" konulu Bakanlık oluru ise şöyledir:

"KPSS-2013/1 yerleştirme sonuçlarına göre Bakanlığımız -mülga- Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Başkanlığı bünyesine 657 sayılı Kanun'un 4/A maddesi kapsamında sağlık personeli olarak yerleştirilmesi yapılanlardan; KPSS Yerleştirme Tercih Kılavuzunda belirtilen '18 yaşını tamamlamış olmak. (Bir meslek veya sanat okulunu bitirenler en az 15 yaşını doldurmuş olmak ve Türk Medeni Kanunu'nun 12'nci maddesine göre kazai rüşt kararı almak şartıyla Devlet memurluklarına atanabilirler. Kazai rüşt kararının tercih işlemlerinin son günü itibariyle alınmış olması gerekmektedir.)' şartını taşımayanların atamaları yapılmamış; bu işleme karşı bahse konu kişiler tarafından Bakanlığımız aleyhine dördü Danıştay nezdinde, 21'i yerel mahkemede olmak üzere toplam 25 kişi dava açmıştır.

...

Netice olarak halen 25 davacından 11'i görevine devam etmekte, 14 davacının görevine son verilmiş bulunmaktadır. Bakanlığımıza intikal eden yargı kararları nazara alındığında, 11 davacının daha görevine son verilebileceği düşünülmektedir.

Yedi yıl devam eden ve aynı konuda birbirinden farklı kararların verildiği bir yargı sürecinden sonra yaklaşık yedi yıl kamu görevini yürüten bir personelin görevine son vermek, idari istikrar ilkesi ve hukuki güvenlik ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Yerleştirme işleminden hemen sonra atama şartını taşıyan ve yaklaşık yedi yıl Bakanlığımızda görev yapan personelin görevine devamının sağlanmasının idari istikrar ilkesine daha uygun olacağı düşünülmektedir.

...

Bu minvalde ... hukuki güvenlik ve idari istikrar ilkeleri ile ilgililerin atama tarihinden önce kazai rüşt kararı almış oldukları esas alınarak halen Bakanlığımızda görev yapmakta olan bahse konu personelin aleyhlerindeki kararlara göre görevlerine son verilmemesi ve kanun yolu başvurusundan sarf-ı nazar edilmesi hususunu tensiplerinize arz ederim."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 18/4/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; İdare Mahkemesinin 6/11/2013 tarihli yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararından sonra atama işleminin gerçekleştirildiğini ve göreve başladığını, bundan sonra sosyal ve mesleki hayatına ilişkin planlamalar yaptığını, evlenmeye karar verdiğini, Dairenin 5/10/2018 tarihli kararından sonra ise düğün arifesinde görevine son verildiğini ve çaresiz kaldığını belirtmiştir. Verilen kararın özel hayatı üzerindeki etkilerinin yargı makamlarınca dikkate alınmadığını vurgulayan başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde; başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediğinin, ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının, başvurucunun yerleştirildiği göreve atanmamasının özel hayatı üzerindeki etkilerini ortaya koyup koymadığının değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

27. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında ölçütler belirlenmesi ve bu ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 88). Somut başvurunun da bu yönüyle ele alınması ve yapılacak değerlendirmeler neticesinde özel hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılması durumunda başvurucunun tüm iddialarının özel hayata saygı hakkı bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirmiştir.

1. Uygulanabilirlik Yönünden

29. Anayasa Mahkemesi önceki birçok kararında, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (söz konusu koşullar için bkz. C.A. (3), §§ 97-101; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-90; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110; Enis Aras [GK], B. No: 2018/36485, 14/12/2022, §§ 39-49).

30. Öte yandan bazı kariyer mesleklerde sosyal çevrenin, mesleki ilişkilerin ve dış dünyayla ilişki kurmanın mesleğin ifası gereği önem arz ettiği belirtilmelidir. Özellikle kişilerin mesleğin ifası bağlamında kariyer planlarına ilişkin iradelerinin anlaşıldığı ve bu iradeye müdahale edildiği durumlarda sonuca dayalı yaklaşım bağlamında -somut olayın kendine özgü koşullarına göre- aranan asgari eşiğin sağlandığının kabulü gerekebilir (Enis Aras, § 47).

31. Başvurucu, sağlık meslek lisesi acil tıp teknisyenliği bölümünden mezun olmuş, aldığı

mesleki eğitim kapsamında bir kariyer planlaması çerçevesinde KPSS'ye girerek bu sınav sonucunda bir kadroya yerleştirilmiştir. Atamasının gerçekleştirilmemesi sonrasında buna ilişkin işlemin yürütmesinin durdurulması ile mesleğe başlayan başvurucu, beş yılı aşkın süre görev yapmış; devam eden yargılama sürecinde İdare Mahkemesinin Dairenin bozma kararına uyarak 13/3/2019 tarihinde davanın reddine karar vermesiyle bu kez başvurucunun görevine son verilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun mesleki eğitiminden hareketle bir kariyer planladığı, bununla birlikte mesleki ilişkiler ve sosyal çevre oluşturduğu söylenebilir.

32. Bu durumda başvurucunun iddiaları da dikkate alındığında sonuca dayalı nedenlerle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir olduğu kanaatine varılmış ve başvurucunun iddiaları bir bütün hâlinde anılan hak kapsamında değerlendirilmiştir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. İdarenin 26/7/2013 tarihli işlemiyle başvurucunun yerleştirildiği kadroya atanmamasına karar verilmiş, 6/11/2013 tarihinde bu işlemin yürütmesinin durdurulması ile başvurucunun atama işlemi gerçekleştirilmiştir. Başvurucu, beş yılı aşkın bir süre görev yaptıktan sonra İdare Mahkemesinin 13/3/2019 tarihli davanın reddine ilişkin kararıyla başvurucunun görevine son verilmiştir. Her ne kadar başvurucu, yeniden atanma talebinin zımnen reddine ilişkin işlemi dava konusu etmiş ve Ankara 16. İdare Mahkemesinin 25/2/2021 tarihli işlemin iptaline ilişkin kararıyla yeniden göreve başlamış ise de başvurucunun göreve devam edemediği dönemler dikkate alındığında bakılmakta olan bireysel başvuruda mağdur sıfatının devam ettiği kabul edilmelidir.

34. Netice itibarıyla açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

35. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her zaman mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Tamer Mahmutoğlu, § 98).

36. Başvurucunun kazai rüşt kararını tercih işlemlerinin son günü itibarıyla almadığı gerekçesiyle atama işleminin gerçekleştirilmediği ve buna ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davanın reddedildiği dikkate alındığında başvurunun devletin negatif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Müdahalenin Varlığı

37. Başvurucunun atama işleminin gerçekleştirilmemesi şeklindeki idari işlemin nihai durumda yargı kararıyla iptal edilmeyerek kesinleşmesi, bu suretle başvurucunun mesleğini yapma imkânından mahrum bırakılması nedeniyle özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

38. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

39. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

i. Genel İlkeler

40. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmesi gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şekli anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66; Tamer Mahmutoğlu, § 103; Ayşe Ortak [GK], B. No: 2018/25011, 6/1/2022, § 72).

41. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte; böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman, § 66; Turgut Duman, § 67; Tamer Mahmutoğlu, § 104; Ayşe Ortak, § 73).

42. Kanunun bu gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması gerekir (Halime Sare Aysal, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68; Tamer Mahmutoğlu, § 105; Ayşe Ortak § 74).

43. Hukukun kendisi -beraberinde getireceği idari pratiğin dışında- söz konusu işlemin meşru amacını da gözönünde tutarak keyfî müdahalelere karşı bireyi korumak için yetkili makamlara bırakılan takdir yetkisinin kapsamını yeterince açık bir şekilde göstermelidir. Diğer bir anlatımla hukuk sistemi, kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde müdahalelerde bulunma yetkisinin verildiğini açık ifadelerle ortaya koyacak nitelikte olmalı ve bu bağlamda ilgili müdahalenin muhataplarına müdahaleye zemin hazırlayan koşullar ile müdahalenin sonuçları açısından bir öngörüde bulunabilmeleri imkânı tanımalıdır (Halime Sare Aysal, § 64; Fatih Saraman, § 68; Turgut Duman, § 69; Tamer Mahmutoğlu, § 106; Ayşe Ortak § 75).

44. Öte yandan her ihtimale çözüm getiremeyecek olan yasal mevzuatın sağladığı koruma seviyesi, büyük ölçüde ilgili metnin düzenlediği alan ve içeriğiyle birlikte muhataplarının niteliği ve sayısıyla yakından bağlantılıdır. Bu nedenle kuralın karmaşık olması ya da belirli ölçülerde soyutluk içermesi ve buna bağlı olarak hukuki yardım ile tam olarak anlaşılabilir hâle gelmesi tek başına hukuken öngörülebilirlik ilkesine aykırı görülemez. Bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kural belirli ölçülerdeki takdir alanını elbette uygulayıcıya bırakabilir. Fakat bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın öngörülebilirliğini sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu, § 107; Ayşe Ortak § 76).

45. Nihayetinde söz konusu koşulların yerine getirilip getirilmediğini denetleyecek merci olan yargı organları, müdahalelere dayanak olarak gösterilen kanuni düzenlemelerin erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte olup olmadığını irdelemekle, en başta da ilgili kanuni düzenlemeleri önlerine gelen davalarda anılan çerçevede kalarak uygulamakla yükümlüdür (Tamer Mahmutoğlu, § 108; Ayşe Ortak § 77).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

46. Başvurucunun KPSS-2013/1 sayılı yerleştirme sonuçlarına göre yerleştirildiği kadroya atanmamasına ilişkin işlem, kılavuzda yer alan "Kazai rüşt kararının tercih işlemlerinin son günü itibariyle alınmış olması gerekmektedir." şeklindeki düzenlemeye dayanmaktadır. 657 sayılı Kanun'da ise kazai rüşt kararı almış olmak yukarıda da belirtildiği üzere atama işleminin bir şartı olarak düzenlenmiştir. Bu bakımdan somut başvuruya konu uyuşmazlıkta ortaya çıkan sonuç, ÖSYM tarafından yapılan bir düzenleme ile 657 sayılı Kanun'da yer alan atama şartlarından birine süre sınırı getirilmesidir. Daha açık ifadeyle kazai rüşt kararının tercih işlemlerinin son günü itibarıyla alınmış olması şeklindeki sınırlandırma kanuni düzenlemenin bir gerekliliği olarak değil idarenin düzenleyici işleminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

47. Mevzuat hükümleri gözönüne alındığında KPSS sonucunda bir kamu kurumuna yerleştirildikten ve gerekli belgeler yerleştirilen idareye süresi içinde teslim edildikten sonra atama işlemi tesis edilmektedir. Yönetmelik hükmünde de belirtildiği gibi (bkz. § 18) KPSS sonucunda bir kadroya yerleştirilen ilgililer, gerekli belgelerle birlikte yerleştirildikleri kuruma başvurmakta; söz konusu kurum nezdinde kurulan komisyon tarafından yerleştirilmesi yapılan kişiler aranan nitelikler yönünden incelendikten sonra bu kişilerden nitelikleri uyanların atamalarının yapılması teklif edilmektedir. Bununla birlikte atama için öngörülen koşullara uymayan veya gerekli belgeleri sunmayan adayların atamaları yapılmamaktadır.

48. Somut başvuruda başvurucu, atama işleminin yapılabilmesi için gerekli olan kazai rüşt kararını atama işlemi gerçekleşmeden önce yerleştirildiği idareye teslim etmiştir. Nitekim İdare Mahkemesince verilen 6/11/2013 ve 31/12/2013 tarihli kararlarda da kazai rüşt kararının devlet memurluğuna atanmada aranan bir şart olduğu ve atama işlemi sırasında başvurucunun bu şartı taşıdığı belirtilmiştir (bkz. § 7). Eklemek gerekir ki başvurucunun kazai rüşt kararını atama işleminden önce -somut olayda tercih işlemlerinin son gününe kadar- almış olması gerektiğine ilişkin herhangi bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır.

49. Öte yandan başvurucunun özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının var olduğunun kabul edilebilmesi için kanun koyucunun bu doğrultuda bir iradesinin olması yahut bu bağlamda bir düzenleme yapılması için kapsamının ve idarenin

takdir alanının sınırlarının belirlendiği, asgari bir kesinlik içeren, öngörülebilir bir kuralın var olması gerekmektedir. Somut olayda ise atama işleminin şartlarından biri olan kazai rüşt kararının ne zaman alınmış olması gerektiğine ilişkin bir düzenleme olmadığı gibi kazai rüşt kararının alınması gereken zaman aralığını idarenin takdir alanına bırakan bir kanuni düzenleme de bulunmamaktadır.

50. Sonuç olarak başvurucunun özel hayata saygı hakkına yapılan müdahale ÖSYM tarafından düzenlenen ve yayımlanan kılavuza dayanmaktadır. Bu bağlamda herhangi bir kanuni düzenleme olmaksızın, bir idari işlem ile başvurucunun mesleğini icra etmesinin engellendiği anlaşılmıştır.

51. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

52. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. GİDERİM

53. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

54. Her ne kadar başvurucu son tahlilde Ankara 16. İdare Mahkemesinin 25/2/2021 tarihli kararıyla yeniden göreve başlamış ise de göreve devam edemediği dönemler nedeniyle başvurucunun özlük ve parasal hakları yönünden kayba uğradığı dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2019/293, K.2019/722) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Onikinci Dairesi (E.2019/2204, K.2019/5113) ve

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL FATİH AŞGÜN

B. No: 2020/19612 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19612

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL FATİH AŞGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19612)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Halil Fatih AŞGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; disiplin cezasının iptali talebiyle açılan davada ileri sürülen deliller değerlendirilmeden davanın reddine karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Kalp ve Damar Cerrahisi Ana bilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

3. Başvurucu hakkında "Association Between Inherited Thrombophlilia and Impaired Right Ventricular Function in Deep Vein Thrombosis Without Symptomatic Pulmonary Embolism" ismi ile yayımlanan makalesinde etik ihlalde bulunduğu iddiasıyla ilgili olarak Tıp Fakültesi Dekanlığının 18/1/2013 tarihli yazısı ile soruşturma açılmış ve 15/11/2013 tarihli soruşturma raporu (Rapor) düzenlenmiştir.

4. Raporda başvurucunun anılan araştırması için Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 5/5/2011 tarihinde izin aldığı, bu izni alırken sunmuş olduğu formlarda araştırmanın ismini "Pulmoner emboli tanısı bulunmayan derin ven trombozlu hastalarda sağ ventrikül fonksiyonlarının değerlendirilmesi" olarak belirttiği, gönüllü bilgilendirme formunda

hastalara sadece ekokardiyografi yapılacağını beyan ettiği, araştırma sonuçlanıp makale yayınlandığında ise ismin ve yöntemin değiştirildiğinin, genetik testlerin araştırmaya eklendiğinin tespit edildiği belirtilmiştir. Raporda ayrıca bu değişikliklerin Klinik Araştırmalar Etik Kurul Onayına sunulması gerekirken sunulmadığı ve gönüllü onam formlarında da bu değişikliklerin yapılarak hastaların genetik sonuçlarının değerlendirmeye alınacağı konusunda bilgilendirilmesi gerekirken bilgilendirme yapılmadığı belirtilmiştir. Ayrıca Etik Kurula ve hastalara sunulan hiçbir formda genetik analiz yapılacağına dair bir bildirim ve izin talebinin olmadığının, başvurucunun hastaların genetik verilerini nasıl elde ettiğini tatmin edici bir şekilde izah edemediğinin ve makalede yer alan bilgiler arasında da uyumsuzluklar olduğunun altı çizilmiştir. Son olarak Raporda başvurucunun soruşturma esnasında verdiği ifadeleri ile Etik Kurula verdiği ifadeler arasında uyumsuzluk bulunduğuna başvurucunun araştırmanın yapılacağı zaman dilimi konusunda aldığı izin süresini aşmak suretiyle uyumsuzluk oluşturduğuna değinilmiştir.

5. Başvurucuya, belirtilen fiiller nedeniyle Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Rektörlüğünün (İdare) 2/12/2013 tarihli işlemi ile 21/8/1982 tarih ve 17789 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yüksek Öğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği'nin 8. maddesinin (i) bendi ve 4. maddesinin (d) bendi gereğince 1/30 oranında aylıktan kesme cezası uygulanmıştır.

6. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasına karşı Çanakkale İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Mahkeme 29/8/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

"...Davacı hakkında düzenlenen soruşturma raporu ve ekleri ile dosyada bulunan bilgi ve belgelerin değerlendirilmesinden; davacının 'Association Between Inherited Thrombophlilia and Impaired Right Ventricular Function in Deep Vein Thrombosis Without Symptomatic Pulmonary Embolism' ismi ile yayımlanan makalesi hakkında Etik Kurula verdiği teminatları yerine getirmediği, Kurula bildirdiği araştırma ismini ve yöntemini değiştirdiği halde bu konuda Etik Kurula bilgi vermediği, gönüllü onam formlarında belirlenen hususların dışında hasta üzerinde yapılacak uygulamalarda kurul ve hasta onayı almadan değişiklikler yaptığı, Etik Kurula bildirdiği süreler dışında da hastalar üzerinde izni ve yetkisi olmadan işlemler yaptığı, elde ettiği verilerin bir kısmını Etik Kurula gerekli bildirim yapılmadan ve hasta izni olmadan yayınladığı hususlarının soruşturma kapsamında sübuta erdiği anlaşılmaktadır.

Bu duruma göre; davacının, sübuta eren fiilleri nedeniyle Yüksek Öğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliğinin 8. maddesinin (i) bendi ve 4. maddesinin (d) bendi gereğince 1/30 oranında aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına ilişkin dava konusu 02.12.2013 tarih ve 4810 sayılı davalı idare işleminde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

7. Başvurucu tarafından karar 29/12/2014 tarihinde Danıştay Sekizinci Dairesinde (Daire) temyiz edilmiştir. Başvurucu 13/10/2015 tarihli ek beyan dilekçesiyle yayınları ile ilgili etik ihlalde bulunulmadığına dair tespiti içeren Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 28/8/2015 tarihli yazısını Daireye sunmuştur. Yazıda Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından etik ihlal saptanmadığı görüşü aktarılmaktadır. Temyiz talebi Dairenin 6/2/2018 tarihli kararıyla başvurucunun ek beyan dilekçesinde belirttiği iddiasına yönelik herhangi bir değerlendirmeye de yer verilmeden reddedilerek mahkeme kararı onanmıştır.

8. Başvurucu tarafından yapılan karar düzeltme başvurusu da yine Dairenin 23/1/2020 tarihli kararıyla reddedilmiş ve hüküm kesinleşmiştir.

9. Nihai karar başvurucu vekiline elektronik tebligat yoluyla 19/3/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 29/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durduğundan başvurunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir.

11. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

12. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

13. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı bünyesinde oluşturulan Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından iddialar kapsamında yapılan inceleme ve değerlendirme sonucu yayınlarında etik ihlal saptanmadığına oybirliği ile karar verildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca yayınlarında etik ihlal bulunmadığına dair bu tespiti içeren Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 28/8/2015 tarihli yazısının temyiz aşamasında Danıştay Sekizinci Dairesine sunulmasına karşın Dairece bu konuya yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvurucunun şikâyetlerinin özü yargılama sürecinde sunduğu delillere yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmadan, mahkemelerce bu konudaki iddia ve itirazları karşılanmadan davanın reddine karar verildiği hususuna ilişkindir. Bu itibarla ihlal iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa

dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

18. Somut olayda, başvurucunun araştırmasında etik kurallara uymadığı gerekçesiyle hakkında tesis edilen disiplin cezasına karşı açılan bir iptal davası söz konusudur. Mahkeme, soruşturma raporundaki tespitlerden hareketle başvurucunun fiillerinin sübuta erdiği gerekçesiyle davayı reddetmiş ve bu karar onanmıştır. Bununla birlikte başvurucunun, yayınlarında etik ihlali bulunmadığı yolundaki 28/8/2015 tarihli Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı yazısını temyiz aşamasında Danıştaya sunmasına karşın Dairece bu bilgiye ilişkin herhangi bir araştırma yapılmadığı ve değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmaktadır.

19. Bu itibarla, uyuşmazlığın sonucuna etkili olabilecek nitelikteki esaslı bir iddia ve itirazın karşılanmaması nedeniyle başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. Diğer yandan bu ihlal kararının başvurucunun açtığı davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçesini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yargılama mercilerinin takdirindedir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması

için yeniden yargılama yapılmak üzere Çanakkale İdare Mahkemesine (E.2014/108, K.2014/771) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

P.T.

B. No: 2020/22319 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22319

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

P.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22319)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : P.T.

Yasal Temsilcisi : A.T.

Vekili : Av. Damla İLTER ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, çocuğun cinsel istismarı suçuyla ilgili olarak etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun yasal temsilcisi olan anne, olay tarihinden yaklaşık iki yıl önce eşi U.T.den boşanmış, ortak çocukları olan 20/8/2015 doğumlu P.T.nin velayeti anneye verilmiş, küçüğün haftanın belli günleri ve saatlerinde baba yanında kalması şeklinde baba ile çocuk arasında kişisel ilişki kurulmuştur.

3. 7/4/2019 tarihinde baba U.T.nin yanından dönen P.T. canının yandığını söyleyerek tuvalet ihtiyacını gidermek istememiş ve yasal temsilcinin annesine, babasının özel bölgelerine dokunduğunu işaretle göstermiştir. Bunun üzerine yasal temsilci, P.T.yi Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürmüş; muayene sonrasında düzenlenen 7/4/2019 tarihli genel

adli muayene raporunda "Genital Bölge: dış genital bakısında hafif kızarıklık ve ödem mevcut." tespiti yapılmıştır. Hastanede olayın adli vaka olduğu söylenerek başvurucu kolluğa yönlendirilmiştir.

4. Yasal temsilcinin polis merkezine başvurması üzerine nöbetçi Cumhuriyet savcısının talimatıyla başlatılan soruşturma kapsamında onun ve yasal temsilcinin annesi C.B.nin, şüpheli sıfatıyla baba U.T. ile annesi S.T.nin adli kollukta ifadeleri alınmıştır. Yasal temsilci 8/4/2019 tarihli ifadesinde; mahkeme kararı gereğince, boşanma sonrası velayeti kendisine verilen küçük kızının belirli günlerde boşandığı eşinin yanına gittiğini, olay tarihinden yaklaşık üç hafta önce eşinin evine giden kızının dönüşte annesine çişini yaparken canının yandığını söylediğini ancak durumdan şüphelenmediğini, daha sonra 7/4/2019 tarihinde yine babasının evinden dönen kızının canının yanması nedeniyle tuvaletini yapmak istemediğini ve annesine, bir daha babasının yanına gitmek istemediğini çünkü babasının özel bölgelerine parmağıyla dokunduğunu söylemesi üzerine kızını muayene ettirmek için hastaneye götürdüğünü, hastane çalışanlarının yönlendirmesi üzerine hastaneden aldığı raporla kolluğa başvurduğunu, eski eşinden şikâyetçi olmadığını, küçük kızına genital ve anal muayene yapılmasını istemediğini belirtmiştir.

5. 8/4/2019 tarihinde küçüğün psikolog ile yaptığı görüşmeye ilişkin görüşme raporuna "Mağdur çocuk P.T. polise ifade verecek yaşta olmadığından; anne ve kendisi ile yaptığımız görüşmede babasının evine gittiğinde, babasının parmakla dokunduğunu fakat bunu tuvalette tuvaletini yaptığı esnada olduğunu beyan etti. Babanın mağdur çocuğa herhangi bir istismarının olup olmadığı kanaati oluşmadığından yapılan doktor muayenesinde göz önünde bulundurularak işlem yapılması uygun olacağı düşünülmüştür." kaydı düşülmüştür.

6. Küçüğün annesi olan yasal temsilcinin verdiği CD'deki iki video kolluk görevlileri tarafından izlenip 8/4/2019 tarihli Görüntü İzleme Tutanağı'nı düzenlenmiş; tutanakta, videolarda babanın parmağı ile küçüğün vücudunun özel bölgelerine nasıl dokunduğunu/bastırdığını tarif ettiğine ilişkin görüntüler olduğu belirtilmiştir.

7. Yasal temsilcinin annesi olan C.B.nin adli kollukta bilgi veren sıfatıyla ifadesi alınmıştır. C.B. ifadesinde kızı ile eski eşinin boşanmasından sonra torununa kendisinin baktığını, U.T.nin mahkeme kararı gereğince on beş günde bir küçüğü evine götürdüğünü, 7/4/2019 günü U.T.nin torununu saat 15.00 sıralarında getirdiğini, torununun babasının yanına tekrar gitmek istemediğini ve babasının kendisine parmağıyla dokunduğunu ifade ettiğini, babasının ona nasıl dokunduğunu göstermesini torunundan istediğinde parmağını bacağına birkaç kez bastırarak "İşte böyle yapıyor?" dediğini ve "Başka nerene yapıyor?" diye sorduklarında torununun parmağını genital ve anal bölgelerine de bastırarak "Buralara da yapıyor, buralara yaptıktan sonra da kakamı ve çişimi yaparken acıyor." dediğini ve torununun özel bölgelerini kontrol ettiğinde genital bölgesinde kızarıklık gördüğünü ifade etmiştir.

8. U.T. 8/4/2019 tarihinde kollukta verdiği ifadede iddiaların doğru olmadığını, eski eşi olan yasal temsilci ile annesinin kızıyla irtibatını kesmek için bu iddiayı ileri sürdüğünü, annesi S.T. ile yaşadığını, 7/4/2019 günü kızına gün boyunca annesinin baktığını, onun da tanık olarak ifadesine başvurulmasını istediğini, öz kızına karşı böyle iğrenç bir davranışta bulunmadığını belirtmiştir. U.T 2/5/2019 tarihinde Cumhuriyet savcısınca alınan ifadesinde de ilk ifadesine benzer şekilde iddiaları yalanlamıştır. Baba U.T.nin annesi olan S.T. adli kollukta verdiği ifadesinde olay günü küçüğün hep yanında olduğunu, oğlunun küçüğe karşı herhangi bir olumsuz davranışı olmadığını dile getirmiştir.

9. Yasal temsilci 9/5/2019 tarihinde Cumhuriyet savcısı huzurunda verdiği ifadesinde; önceki beyanında bir arkadaşının şikâyeti olmasa da soruşturmanın yürütüleceği, şikâyetçi olması hâlinde ileride kendi aleyhine tazminat davası açılabileceği şeklinde verdiği bilgiye istinaden ve henüz olay netleşmeden şikâyetçi olmak istemediğini, kızının muayenesi yapıldığı için tekrar genital ve anal muayenesinin yapılmasını istemediğini, olay nedeniyle eski kocasından şikâyetçi olduğunu ifade etmiştir.

10. Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) talebi üzerine Adli Tıp Kurumu İstanbul Anadolu Adli Tıp Şube Müdürlüğü 15/5/2019 tarihli bir rapor düzenlemiştir. Bu raporda "P.T.'nin şubemizde yapılan muayenesinde; ana kucağında iken diz-dirsek pozisyonunda yapılan anal muayenede anal bölgede herhangi bir ekimoz görülmediği, anal sfınkter tonusu normal görünümde olduğu, Hymen muayenesinde; hymen annüler yapıda olup fevhası 0,3-0,4 cm olduğu görüldüğüne; Sonuç: Çocuğun yaşının küçük olması ayrıca babası tarafından cinsel istismara uğradığı iddiası olması nedeniyle vakanın çocuk psikiyatristi tarafından değerlendirilmesinin uygun olduğu, sorulan husus cevaplandırılabilmesi için çocuğun dava dosyası ile birlikte muayene olmak üzere Adli Tıp Kurumu 6. İhtisas Kurulu'na gönderilmesinin uygun olduğu" belirtilmiştir.

11. Bünyesinde iki ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı ve bir çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı bulunan Adli Tıp Kurumu Adli Tıp 6. İhtisas Kurulunun 19/7/2019 tarihli raporunda sonuç olarak küçük P.T.de anksiyete belirtileri tespit edildiği ancak bu psikiyatrik bulguların iddia edilen cinsel istismar olayı ile ilişkili olup olmadığı hususunda küçüğün yaşı nedeniyle Kurulca kesin karara varılamadığının oybirliği ile mütalaa olunduğu görülmüştür.

12. Başsavcılıkça toplanan bilgi ve belgelerden müştekinin soyut iddiası dışında şüphelinin yüklenen suçu işlediğini gösterir dava açmaya yeterli kanıt ve emare bulunmadığı anlaşıldığından 25/9/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

13. Yasal temsilcinin bu karara karşı yaptığı itiraz Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiş, yasal temsilci bu kararı 11/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra COVID-19 tedbirleri kapsamında sürelerin durdurulduğu dönemi dikkate alarak 9/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

14. Yasal temsilci, boşanma kararı neticesinde Mahkemece verilen karar sebebiyle boşandığı eski eşiyle görüşen küçüğün babasının cinsel istismarına uğradığını, bu olay nedeniyle başlatılan soruşturmanın ise küçüğün Çocuk İzleme Merkezine yönlendirilmek suretiyle gözlenmesi ve olayı aydınlatabilecek şekilde ifadesi alınması gerekirken bunun yapılmaması, babaanne S.T.nin Amasra'da ikamet ettiğinin yasal temsilci tarafından biliniyor olması karşısında S.T.nin ifadesinde verdiği olay günü küçüğün hep yanında olduğu, oğlunun küçüğe karşı herhangi bir olumsuz davranışı olmadığı bilgisinin denetlenmesi için S.T.nin HTS kayıtlarının alınmaması, küçüğün genital muayenesinin ancak bir buçuk ay sonra yapılması ve Adli Tıp Kurumu Adli Tıp 6. İhtisas Kurulu tarafından küçükte tespit edilen anksiyete belirtilerinin sebebinin sorgulanmaması nedenleriyle etkili şekilde yürütülmeyerek baba hakkında ceza davası açılmadığını belirtmiş; adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

15. Başvuru, kötü muamele yasağının usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

16. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5.

maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Bu usul yükümlülüğü, iddianın savunulabilir olması şartıyla, devlet görevlisi olmayan kişilerin kötü muamele teşkil eden eylemleri yönünden de geçerlidir (bazı değişiklilerle bkz. Özlem Tuncel Kaya, B. No: 2013/8868, 10/3/2016, § 35). Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

17. Yasal temsilci olan anne, olay tarihinde üç buçuk yaşında olan küçüğün basının yanından dönüşünde tekrar babasının yanına gitmek istememesi ve babasının parmağıyla cinsel bölgelerine dokunduğunu ifade etmesi nedeniyle kızının cinsel istismara uğradığından şüphelenmiştir. Şüphe üzerine küçük kızını götürdüğü hastanede muayene edilmesi neticesinde genital bölgesinde kızarıklık ve ödem tespit edilmiştir. Hastanedeki görevli personelin yönlendirmesi ile kızının cinsel istismara uğradığını düşünerek karakola başvurmuş ancak bir arkadaşının tavsiyesi üzerine olayın vahameti nedeniyle şikâyetçi olmasa da soruşturma yapılacağından ve ileride kendisi aleyhine bir tazminat davası açılabileceğinden eski eşinden şikâyetçi olmamıştır. Yasal temsilci daha sonra Cumhuriyet savcısı huzurunda verdiği ifadesinde şikâyetçi olduğunu ifade etmiştir (bkz. § 9).

18. Yasal temsilcinin şikâyeti üzerine Başsavcılıkça derhâl soruşturma başlatılmış, mağdur küçüğün psikologla görüştürülerek ifadesi alınmaya çalışılmış, soruşturma kapsamında yasal temsilcinin ve tanık gösterdiği annesinin ifadeleri detaylı şekilde dinlenmiştir (bkz. §§ 7, 9). Yine şikâyet edilen U.T.nin hem adli kollukta hem de Başsavcılıkta savunma ve iddiaları kayıt altına alınmış, U.T.nin dinlenilmesini istediği annesi S.T.nin de tanıklığına başvurulmuştur (bkz. § 8).

19. Olayın aydınlığa kavuşturulabilmesi için suçun mağduru olduğu iddia edilen küçük P.T. ilk olarak psikologla görüştürülmüş, sonrasında Adli Tıp Kurumu İstanbul Anadolu Adli Tıp Şube Müdürlüğünden rapor alınmıştır. Bu raporda "...vakanın çocuk psikiyatristi tarafından değerlendirilmesinin uygun olduğu..." kanaatine varılması nedeniyle Başsavcılıkça Adli Tıp Kurumu Adli Tıp 6. İhtisas Kurulundan tekrar bir rapor alınmıştır. Buna göre soruşturma kapsamında alınan bilirkişi raporlarının varılan yargısal kanaatte etkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla Başsavcılıkça etkili bir soruşturmanın gereği olarak makul bir sürat ve özenle delillerin toplandığı görülmüştür.

20. Yukarıda da bahsi geçen uzman ve bilirkişi raporları uyarınca Başsavcılıkça -yasal temsilcinin iddiasının aksine- çocuğun cinsel istismarına ilişkin herhangi bir eylemin bilimsel olarak doğrulanamadığı sonucuna varılmıştır.

21. Öte yandan yasal temsilcinin etkili bir soruşturma yapılmadığını savunurken toplanması gerektiği hâlde Başsavcılıkça toplanmadığını ifade ettiği deliller, küçüğün Çocuk İzleme Merkezine yönlendirilmek suretiyle olayı aydınlatabilecek şekilde ifadesinin alınması

gerekirken bunun yapılmaması, şüpheli babanın annesi ile birlikte yaşadığı iddiasına ilişkin olarak anne S.T.nin HTS kayıtlarının alınmaması, küçüğün genital muayenesinin ancak bir buçuk ay sonra yapılmasıdır (bkz. § 14).

22. Küçüğün psikologla görüşmesi sonrasında, bünyesinde iki ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı ile bir çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı bulunan Kurul tarafından olaya ilişkin ifadelerinin dinlenildiği görülmüştür. Ayrıca küçüğün ilk olarak gittiği Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen 7/4/2019 tarihli genel adli muayene raporu da dosya içine alınmıştır. Küçüğün babaannesi S.T.nin olayın yaşandığı iddia edilen gün küçüğün yanında olduğuna ilişkin ifadesi sorgulanmasına rağmen bu ifadeye ilişkin bir itirazda ya da yalan tanıklık suçunun işlendiği iddiası ile şikâyette bulunulduğuna dair bir iddia, bilgi ya da belge de mevcut değildir.

23. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa’nın 17. maddesi gereğince yürütülecek soruşturmalarda soruşturma makamlarının olayın gelişimine ve delillerin elde edilmesine ilişkin olarak ileri sürülen her türlü iddiayı ve talebi karşılama zorunluluğu bulunmamaktadır. Soruşturma kapsamında yürütülecek soruşturma işlemlerinin belirleyicisi, yetkili soruşturma makamlarıdır (Yavuz Durmuş ve diğerleri, B. No: 2013/6574, 16/12/2015, § 62; Mahpulah Özarslan, B. No: 2016/12544, 15/9/2020, § 62).

24. Sonuç olarak başvuru konusu olayda başvurucu, gerektiği hâlde Başsavcılıkça toplanmayan herhangi bir delilin varlığını ortaya koyamamıştır. Başvurucunun suç ihbarı üzerine derhâl başlatılan ceza soruşturması sürecine etkili bir şekilde katılımı sağlanmıştır. Dolayısıyla Başsavcılık tarafından makul özenle deliller toplanmış, olayın aydınlatılması bakımından ciddiyetle araştırma yapılmıştır. Bu bağlamda elde edilen delillerin hukuki olarak yorumlanmasında Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında korunan hakkı zedeleyecek mahiyette bir değerlendirme yapılmadığını ya da soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğini gösterir herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutuna yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun (küçüğün) ve temsilcisinin kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN BENZER

B. No: 2020/23395 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23395

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN BENZER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23395)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Süleyman BENZER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda infaz koruma memurları tarafından darbedilme ve bu olaya ilişkin olarak ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İddiasına göre başvurucu, hükümlü olarak tek kişilik odada tutulduğu Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) 30/4/2019 tarihinde saat 10.00 sıralarında tutulduğu odanın havalandırma alanına çıkarılmıştır. Burada yürüyüş yaparken aynı havalandırma alanına pencereleri bakan ve süngerli oda olarak tabir edilen odaya alınan, kim olduğunu bilmediği birkaç kadın mahkûmun bağırışını duyan başvurucu, merakla kadınlara kim olduklarını ve neden buraya konulduklarını sormuş ancak bağırışlar devam ettiği için sesini duyuramamıştır. Bir süre sonra süngerli odaya alınan kadın mahkûmlar başvurucuya kim olduğunu ve saatin kaç olduğunu sormuş, başvurucu yanıt verdikten sonra yürümeye devam etmiştir. Saat 10.30 sıralarında havalandırma alanına beş altı infaz koruma memuru gelmiş, herhangi bir direnç göstermemesine rağmen kendisini uyarmadan kollarını arkasına doğru ters çevirmiş, tekme ve yumruk atıp hakaret ederek kendisini havalandırma alanından içeri almıştır. Talebi üzerine saat 12.00 gibi revire götürülmüş,

revirde yedi ila on kadar infaz koruma memuru olduğunu görünce bu duruma itiraz etmiş, infaz koruma memurları hakaret etmiş, birkaç infaz koruma memuru kolunu ve boğazını sıkmıştır. Olayların kayda geçirilmesi talebi karşısında ise doktor ve revir odasındaki sağlık memuru sessiz kalmıştır.

3. Dört infaz koruma görevlisi başvuruya konu olay hakkında aynı gün bir tutanak tutmuştur. Bu tutanağa göre "..saat 10.35 sularında havalandırmada olan Süleyman Benzer, plastik odanın havalandırma tarafına bakan pencere demirlerine tırmanmış şekilde plastik odada bulunan A.Ç. P.B., H.A. ve N.A.'a yaptıkları eylemlerinde yanlarında olduğunu, eylemlerine devam etmelerini, kendilerine destek olacağını ve plastik odada kalanlarla birlikte slogan atarken görevli infaz koruma memurları tarafından fark edilerek havalandırması bitirilip koğuşuna götürülmek istendiğinde aktif direniş gösterip zorluk çıkartmıştır. Orantılı güç kullanılarak koğuşuna götürürken bu devlet bunun hesabını verecek, hepiniz şerefsizsiniz, sonuna kadar eylemlere destek vermeye devam edeceğini beyan etmiştir. Hükümlü Süleyman Benzer koğuşa alındıktan sonra da koğuş penceresinden aynı eylemlerine devam etmiştir."

4. Olay nedeniyle Ceza İnfaz Kurumunun başlattığı soruşturmada Disiplin Kurulu 7/5/2019 tarihli kararla "...Kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etmek veya davranışta bulunma..." gerekçesiyle başvurucunun ücret karşılığı çalışılan işten 3 ay yoksun bırakma disiplin cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiş, başvurucunun bu cezaya itirazı etmesi üzerine Düzce İnfaz Hâkimliği eylemin sabit olmadığı gerekçesiyle disiplin cezasının kaldırılmasına karar vermiştir. İnfaz Hâkimliğindeki beyanında başvurucu; sloganlara katılmadığını, sadece infaz koruma memurlarının havalandırma alanına gelip kendisine saldırdığında "Kahrolsun işkence" şeklinde slogan attığını belirtmiştir.

5. Başvurucunun olay nedeniyle hakkında verilen disiplin cezasına itirazını inceleyen Düzce İnfaz Hâkimliğine gönderilen ve Ceza İnfaz Kurumunca yazılan 15/5/2019 tarihli müzekkere cevabından olayın asıl yaşandığı yer olan tekli koğuşların havalandırma bahçesinde kamera sistemi olmadığı, dolayısıyla olaylara ilişkin kamera görüntüsü bulunmadığı anlaşılmıştır.

6. Ceza İnfaz Kurumu hekimi tarafından başvuru hakkında düzenlenen 30/4/2019 tarih ve 12.13 saatli genel adli muayene raporunda "muayene edenin şikayeti: her iki ayakta ağrı tarifliyor lezyon yok sol yanakta ağrı tarifliyor lezyon yok" notuna ve "muayene bulguları: boyun sağ kenarında kızarıklık mevcut 5x1 cm ön kolda abrazyon mevut darp cebir izine rastlanmamıştır basit tıbbi müdahale ile giderilebilir katii hekim raporudur." tespitine yer verilmiştir. Raporda başvurucunun da imzası mevcuttur.

7. Başvurucunun Düzce Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) verdiği şikâyet dilekçesi üzerine olay hakkında başlatılan soruşturma kapsamında Başsavcılık, kamera görüntülerini temin etmiştir. Bu görüntülere ilişkin alınan 16/7/2019 tarihli kamera çözüm raporunda görüntülerde sadece Ceza İnfaz Kurumunun koridorlarının olduğu, başvurucuya karşı uygulanan fiziki şiddete ya da başvurucunun direnç gösterdiğine dair bir tespitte bulunulmadığı belirtilmiştir. Rapora göre;

- Saat 10.02'de koğuşundan çıkarılan başvurucunun üzeri aranmış ve bir personel nezaretinde alt kata indirilerek saat 10.03'te havalandırmaya çıkarılmıştır.

- Saat 10.35'te iki personel nezaretinde üç personel havalandırma alanının kapısını açarak içeri girmiş ve başvurucuyu havalandırma alanından almıştır.

- İki personelin koluna girmesi suretiyle üst kata çıkardığı başvurucu saat 10.36'da

koğuşuna yerleştirilmiştir.

- Koğuşundan çıkarılan başvurucu saat 12.01'de kendisine eşlik eden iki personelle birlikte muayene odasına girmiştir.

- Saat 12.02'de bir diğer personel muayene odasına girmiştir. Saat 12.03'te muayene odasının kapısı kapatılmıştır.

- Saat 12.13'te başvurucu, iki personel nezaretinde muayene odasından çıkarılarak koğuşuna yerleştirilmiştir.

8. Başsavcılık, yürüttüğü soruşturma neticesinde "Olay anına ilişkin kamera kayıtlarının yapılan incelemesi neticesinde düzenlenen kamera çözüm raporunda hükümlü Süleyman Benzer'e memurlarca kötü muamele, darp veya cebirde bulunulduğuna dair herhangi bir görüntü bulunmadığı,...tekli odada kalmakta olan ve havalandırma saati sırasında, havalandırma duvarına ve odasının penceresine tırmanmaya çalışan müşteki Süleyman Benzer'in aynı saatte ceza infaz kurumundaki süngerli odada bulunan ve slogan atan DHKPC'li kadın mahkumların eylemlerine destek vermeye çalıştığı, bu nedenle memurlarca kendisine müdahale edildiği, müştekinin vücudundaki lezyonların boyunda kızarıklık ve sol kolunda abrazyon şeklinde basit yaralanma olduğu, bu durumun da memurlarca müştekiye müdahale edilirken meydana geldiği ve memurlarca zor kullanma yetkisinin aşıldığı anlamına gelmeyeceği, bu nedenle müştekiye işkence yapıldığına dair, doktor raporu ve kamera kayıtlarıyla desteklenmeyen soyut iddialar dışında ilgili memurlar hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilemediği anlaşılmış olmakla..." gerekçesiyle 2/12/2019 tarihinde kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

9. Başvurucu, Başsavcılık kararına 23/1/2020 tarihli dilekçe ile itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucu; alınan doktor raporunun infaz koruma memurlarının kendisine fiziksel şiddet uyguladığını ispat ettiğini ve infaz koruma memurlarına direndiğinin kabul edilmesinin hatalı olduğunu, kamera görüntüleri izlenirse memurlara direnmediğinin görüleceğini ileri sürmüştür. Başvurucunun itirazını Düzce 1. Sulh Ceza Hâkimliği 21/2/2020 tarihli kararıyla, ileri sürülen sebeplerin kararın kaldırılmasını gerektirir nitelikte olmadığını, verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğunu değerlendirerek reddetmiştir. Ret kararı başvurucuya 21/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 21/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda görevli infaz koruma memurlarının sözlü ve fiziksel şiddetine uğradığını, Başsavcılığa verdiği şikâyet dilekçesi üzerine etkili bir soruşturma yürütülmediğini, kamera kayıtlarının toplanmadığını ifade ederek kötü muamele yasağının, ayrımcılık yasağının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadı hatırlatıldıktan sonra adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

12. Başvuru, kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutu kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun ayrımcılık yasağına ilişkin olarak ileri sürdüğü iddia havalandırma hakkının

kullandırılmamasıdır. Başvurucunun gerek başvuru formu gerekse suç ihbarı dilekçesi, etnik kökeni veya başka bir sebeple bu şekilde davranıldığına ilişkin bir iddia içermediğinden ve havalandırma alanından çıkarılmasında komşu odaya alınan diğer mahpusların slogan atma eylemine katılması gerekçesi dışında farklı bir sebep bulunduğunu destekleyici bir argüman ya da bilgi ve belge bulunmadığından ayrımcılık yasağı yönünden ayrıca inceleme yapılmasına lüzum görülmemiştir.

A. Kötü Muamele Yasağının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda görevli infaz koruma memurlarının sözlü ve fiziksel şiddetine uğradığı gerekçesiyle başvuruda bulunmuştur.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Genel ilkeler için bkz. Cezmi Demir ve Diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014; Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45, 46.

16. Tutuklu ve hükümlüler ceza infaz kurumu yönetiminin sorumluluk ve kontrolüne tabidir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 91; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95; Serdar Avci, B. No: 2015/19474, 9/1/2020, § 56). Anayasa'nın 17. maddesinde ceza infaz kurumunda güvenliği sağlamak, düzeni korumak ve suç işlenmesini önlemek için güç kullanımı yasaklanmamaktadır. Ancak bu kapsamda sınırları belli bazı durumlarda, mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde, aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

17. Başvurucu 30/4/2019 tarihinde infaz koruma memurlarınca darbedildiğini, hakaret ve tehdit edildiğini ileri sürmüştür. Aynı gün başvurucu hakkında düzenlenen sağlık raporunda başvurucunun boyun sağ kenarında 5x1 cm ebadında kızarıklık ve sol ön kolda sıyrık tespit edildiği ifade edilmiştir. Bir kişinin devletin gözetim ve denetimi altında bulunduğu bir zaman diliminde yaralandığının tespit edilmesi hâlinde yaralanmanın nasıl oluştuğu hususunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğü devlete aittir (Cezmi Demir ve Diğerleri, § 94; Sinan Işık, B. No: 2013/2482, 13/4/2016, § 87; Ali Ulvi Altunelli, B. No: 2014/11172, 12/6/2018, § 63). Bu yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmemesi kötü muamele yasağının maddi boyutu açısından devleti sorumluluktan kurtarmayacaktır.

18. Olayın yaşandığı yer olan tekli koğuşların havalandırma bahçesini gösteren bir kamera olmadığından ve başvurucu ile infaz koruma memurları dışında olayın bir tanığı da bulunmadığından, infaz koruma memurlarının başvurucuya müdahalesinin şeklinin ve boyutunun belirlenebilmesi için başvurucunun anlatımı ile infaz koruma memurlarının düzenlediği tutanağın dikkate alınması gerekir.

19. Başvurucu, havalandırma alanında yürüyüş yapmaktayken bu alana bakan, pencereleri olan süngerli odaya koyulan mahpusların bağırışlarını işitmesi üzerine insani bir merakla onlarla konuşmaya çalıştığını, kesinlikle slogan atma eylemine katılmadığını, bir süre sonra havalandırma alanına gelen beş altı infaz koruma memurunun uyarmadan, kendisine saldırılarak kollarını arkasına doğru ters çevirdiğini, tekme, yumruk attıklarını ve hakaret ettiklerini iddia etmiştir. Başvurucu; direnmediğini, kendisine fiziki şiddet uygulandıktan sonra sadece "Kahrolsun işkence." şeklinde slogan attığını savunmuştur. Olay nedeniyle infaz koruma memurlarınca düzenlenen tutanakta ise başvurucunun süngerli odaya alınan

mahpuslarla birlikte slogan attığının fark edilmesi üzerine koğuşuna götürülmesi için havalandırma alanına giren infaz koruma memurlarına aktif direniş gösterip zorluk çıkarmış olduğu ifade edilmiştir.

20. Bu durumda olaya ilişkin yegane iki veri arasında farklılık söz konusudur. Soruşturma makamınca değerlendirilen kamera görüntüleri ve başvurucunun vücudundaki iz ve emarelerin niteliği neticesinde dört infaz koruma memuru tarafından düzenlenen tutanak başvurucu beyanına üstün tutularak başvurucunun koğuşuna götürülmek istenmesine direndiği sonucuna ulaşılmıştır. Kamera görüntülerinde başvurucunun iki personel tarafından kollarına girilmek suretiyle koğuşuna götürülmesi ve kendisinin de olay anında "Kahrolsun işkence." şeklinde slogan attığını kabul etmesi birlikte değerlendirildiğinde Başsavcılığın ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bu hâlde başvurucunun alınan tedbire direnmesi nedeniyle somut olayda infaz görevlilerince zor kullanmanın kaçınılmaz hâle geldiği kamu makamlarınca ortaya konulmuştur.

21. Bu aşamadan sonra kötü muamele yasağının ihlal edilmemesi bakımından kullanılan gücün orantılı olması şartı aranmaktadır. Koğuşuna gitmemekte direnen başvurucunun basit tıbbi müdahale ile giderilecek düzeyde yaralanmasının ağırlığı da dikkate alındığında sadece boynunda kızarıklık ve sol ön kolunda sıyrık oluşturacak nitelikte olan ve kamera görüntülerine göre bir dakikadan daha az süren müdahalede (Saat 10.35'de iki personel nezaretinde başka üç personel tarafından havalandırma alanının kapısı açılarak içeri girilmiş, başvurucu havalandırma alanından alınmış ve saat 10.36'da koğuşuna yerleştirilmiştir.) kullanılan gücün orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

22. Diğer taraftan başvurucu götürüldüğü revir muayene odasındaki infaz koruma memurlarının kolunu ve boğazını sıktığını, bu eylemlere tanıklık eden doktor ve sağlık memurunun ise talebine rağmen rapora buna ilişkin bir kayıt düşmediklerini iddia etmişse de başvurucunun da imza etmiş olduğu gerçeği yansıtmadığını iddia ettiği bu doktor raporuna itiraz ettiğine, yeniden rapor düzenlenmesi yönünde talepte bulunduğuna dair bir bilgi/belge de bulunmadığı görülmüştür.

23. Başvurucunun sadece boynunda kızarıklık ve sol ön kolunda sıyrık olduğunun tespit edildiği tıbbi raporun başvurucunun fiziksel şiddete ilişkin (tokat, yumruk, tekme) beyanlarıyla örtüştüğü de söylenemeyecektir.

24. Başvurucu, fiziksel şiddet yanında infaz koruma memurlarının sözlü şiddetine de uğradığını iddia etmiş ancak soruşturma veya başvuru sürecinde kim tarafından, ne şekilde hakarete uğradığını veya tehdit edildiğini açıklamamıştır. Ayrıca kamera kayıtlarında ses kaydı bulunmadığından infaz görevlileri ile başvurucu arasında geçen konuşmalar kaydedilememiştir. İnfaz görevlilerinin sözlü şiddete başvurduğuna ilişkin somut delil bulunmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmiştir. Başvurucunun bireysel başvuru aşamasında da sözlü şiddete ilişkin somut açıklamalarda bulunmadığı gibi soruşturma dosyasında bulunmayan farklı bir delil sunmadığı da görülmüştür. Bu durumda sözlü şiddet iddiası yönünden de soruşturma makamınca ulaşılan sonuçtan farklı bir sonuca ulaşmayı gerektiren bir olgu tespit edilmemiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, infaz görevlilerinin kötü muamelesine maruz kalmasına rağmen ceza soruşturmasının etkili yürütülmediğinden şikâyet etmiştir.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün usule ilişkin bir boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve karıştıkları olaylarda kamu görevlilerinin ya da kurumlarının kendi sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve Diğerleri, § 110).

29. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde -Anayasa'nın 17. maddesi "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu mümkün olmazsa bu madde sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25).

30. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamları resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamalıdır. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı; soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Cezmi Demir ve Diğerleri, § 114). Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız biçimde kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi, bir bütün olarak etkili olması gerekir (Cezmi Demir ve Diğerleri, § 116).

31. Olay günü başvurucu hakkında Ceza İnfaz Kurumu Hekimliği tarafından sağlık raporu düzenlenerek başvurucunun yaralandığı tespit edilmiştir. Başvurucunun şikâyeti üzerine infaz görevlileri hakkında derhâl ceza soruşturması başlatılarak kamera görüntüleri temin edilmiş, görüntüler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Olay günü yaşananların bütün olarak değerlendirilebilmesi amacıyla başvurucu hakkında yapılan disiplin soruşturmasının dosyası Ceza İnfaz Kurumundan getirtilmiştir. Dolayısıyla Başsavcılık tarafından makul özenle soruşturmanın tamamlandığı, olayın aydınlatılması bakımından ciddiyetle araştırma yapıldığı söylenebilir.

32. Öte yandan başvurucunun etkili bir soruşturma yapılmadığını savunurken toplanması gerektiği hâlde Başsavcılıkça toplanmadığını söylediği tek somut delil havalandırma alanına ait kamera görüntülerinin izlenmemiş olduğudur ki bu alanda kurulu bir kamera sistemi olmadığı sabittir (bkz. § 5). Bunun dışında ise başvurucunun toplanmadığını ileri sürdüğü başkaca somut delil yoktur.

33. Bir diğer husus toplanan delillerin soruşturma ve yargı makamlarınca değerlendirilmesi ve soruşturmanın tamamlanma süresidir. Somut olayda yaklaşık yedi ayda süren soruşturmanın makul sürede tamamlandığı değerlendirilmiştir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HANIM ÖZPINAR VE MEHMET ÖZPINAR

B. No: 2020/23585 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23585

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HANIM ÖZPINAR VE MEHMET ÖZPINAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23585)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Soner GÖÇER

Başvurucular : 1. Hanım ÖZPINAR

2. Mehmet ÖZPINAR

Vekili : Av. Tevrat DURAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; mahpusun infaz kurumunda hastalığa yakalanması ve akabinde sağlık hizmetine erişiminde ihmal gösterilmesi nedeniyle ölmesi ve bu olayda ihmali bulunan kamu görevlileri hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının, açılan tam yargı davasının ise kısmen reddedilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/7/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculaların yakını M.T.Ö. 9/4/2012 tarihinde tutuklanarak Bakırköy Metris 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna konulmuştur. Daha sonra sırası ile 19/6/2012 tarihinde Silivri 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna, 6/4/2016 tarihinde Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumuna, 27/4/2016 tarihinde Emirdağ Açık Ceza İnfaz Kurumuna ve son olarak 4/6/2016 tarihinde Edirne Açık Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir.

8. M.T.Ö.nün Silivri 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sırada yapılan verem taraması sonrasında Beşiktaş Verem Savaş Derneğinin 28/9/2015 tarihli raporu ile kendisinin verem şüphesi ile hastaneye sevk edilmesi gerektiği rapor edilmiş; M.T.Ö. bu doğrultuda 19/10/2015-22/10/2015 tarihlerinde arasında Çatalca Verem Savaş Dispanseri Verem Savaş Polikliniğine sevk edilmiş, yapılan muayenede balgam numunesi üzerinde yapılan inceleme sonucunda başvurucunun verem olmadığı tespit edilmiştir.

9. M.T.Ö.nün farklı infaz kurumlarında kaldığı dönemlerde ayrıca;

i. Diş problemi nedeniyle 24/3/2014 ve 18/8/2015 tarihleri arasında defaatle infaz kurumu diş hekimi tarafından muayene edildiği, devlet hastanesine veya ağız ve diş sağlığı hastanesine sevkinin ve tedavisinin sağlandığı,

ii. 4/7/2015 tarihinde rahatsızlanması nedeniyle acil olarak devlet hastanesine sevkinin ve tedavisinin sağlandığı,

iii. Karın ağrısı şikâyeti nedeniyle 21/12/2015 ve 23/2/2016 tarihleri arasında defaatle infaz kurumu hekimi tarafından muayene edildiği, devlet hastanesine veya eğitim ve araştırma hastanesine sevkinin sağlandığı, hastaneye yatışının yapıldığı ve nihayetinde eğitim ve araştırma hastanesinde ileus (bağırsak tıkanması) tanısı ile ameliyatı yapıldığı, ameliyat sonrası patolojik bulgu saptanmaması üzerine 23/2/2016 tarihinde taburcu edildiği,

iv. 3/3/2016 tarihinde devlet hastanesi genel cerrahi polikliniğine sevk edildiği, süturları alındığı, akut patoloji olmadığı tespit edildiği, 8/3/2016 ve 30/3/2016 tarihleri arasında defaatle devlet hastanesinin beyin cerrahisi ve enfeksiyon hastalıkları polikliniklerine sevkinin sağlandığı, nihayetinde Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Nöroşirurji Polikliniğine sevkinin uygun görülmesi üzerine 30/3/2016 tarihinde bahsi geçen hastaneye ve polikliniğe sevkinin sağlandığı, oradan mahkûm koğuşu olan bir merkeze sevk edilmesinin uygun görüldüğü anlaşılmıştır.

10. M.T.Ö.nün İnfaz Kurumu Müdürlüğüne yazdığı dilekçe ile Kurum idaresinin devamlılık arz etmeyen iç hizmetlerinde ücretsiz çalışmayı talep etmesi üzerine 10/11/2015 tarihinde alınan İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile talebine istinaden gönüllü çalışmasına karar verilmiş; bir süre sonra tekstil atölyesinde çalışmayı istemesi üzerine 12/11/2015 tarihinde alınan İdare ve Gözlem Kurulu kararıyla isteğine istinaden atölyede çalışmasına karar verilmiştir. Aile Hekimliğinin 6/4/2016 tarihinde düzenlediği, kendisinin infaz kurumunda herhangi bir iş kolunda çalıştırılmasının sağlığı açısından sakıncası olmadığı yönündeki raporu uyarınca önce 7/6/2016 tarihinde mutfak hizmetlerinde çalıştırılmasına karar verilmiş; kendisinin iş değişikliği talep etmesi üzerine 14/6/2016 tarihinde Kurumun temizlik hizmetlerinde çalışmasına karar verilmiştir.

11. M.T.Ö.nün Edirne Açık Ceza İnfaz Kurumunda cezası infaz edilmekte iken 26/7/2016 tarihinde rahatsızlanması üzerine 112 Acil Servis ambulansı ile Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine yatışı yapılmış, M.T.Ö. 15/8/2016 tarihinde hastanede vefat etmiştir. Ölüm belgesinde ölüm sebebi "pnömoni" (zatürre) olarak belirtilmiştir.

A. Ölüm Olayı Hakkında Resen Başlatılan Ceza Soruşturması Süreci

12. M.T.Ö.nün ölümü üzerine Edirne Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) resen ceza soruşturması başlatmıştır.

13. 15/8/2016 tarihinde yapılan ölü muayene ve otopsi işlemi neticesinde kesin ölüm sebebi tespit edilememiş, Cumhuriyet Başsavcılığınca kesin ölüm nedenine ilişkin mütalaası istenen Adli Tıp Kurumu Edirne Adli Tıp Şube Müdürlüğü 8/2/2017 tarihli raporunda ölüm sebebini akciğer tüberkülozu (verem) olarak bildirmiştir.

14. Başsavcılık 9/2/2017 tarihinde bahsi geçen adli tıp raporu doğrultusunda "...ölümün akciğer tüberkülozu neticesinde gelişmiş olduğu...başka birisine yüklenebilecek kast, kusur ve tesire rastlanmadığı, kimseye atfedilebilecek suç ve suç unsuru bulunmadığı..." gerekçesi ile kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

15. Karar, M.T.Ö.nün yakını E.Ö.ye 25/4/2017 tarihinde tebliğ edilmiş fakat E.Ö. karara itiraz etmemiştir.

B. Başvuruculaların Suç Duyurusu Üzerine Yürütülen Ceza Soruşturması Süreci

16. M.T.Ö.nün diğer yakınları olan başvurucular, avukatları aracılığıyla Başsavcılığa verdikleri 10/4/2017 tarihli şikâyet dilekçesiyle M.T.Ö.nün ölümünde sorumlulukları olan Ceza İnfaz Kurumu ve sağlık personelinin cezalandırılması için kamu davası açılmasını talep etmiştir.

17. Başsavcılık 18/4/2017 tarihinde özetle ölüm olayına ilişkin olarak daha önce kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, bu karara tarafların sulh ceza hâkimliği nezdinde itiraz edebileceği, soruşturmanın mükerrer olduğu gerekçesiyle itiraz yolu açık olmak üzere kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

18. Karar 29/6/2017 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiş, başvurucular karara itiraz etmemiştir.

C. Disiplin Soruşturması Süreci

19. Vefat olayı ile ilgili olarak idari yönden soruşturma açılmıştır. Ceza İnfaz Kurumu müdürü hakkında açılan soruşturmada Edirne Cumhuriyet Başsavcılığı Disiplin Amirliği 18/9/2017 tarihinde soruşturmaya yer olmadığına, infaz koruma memurları ve sağlık memuru hakkında açılan soruşturmada ise Kurum Disiplin Amirliği 12/4/2018 tarihli kararlarıyla soruşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

D. Tam Yargı Davası Süreci

20. Başvurucular 8/5/2017 tarihinde Edirne İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde, Bakanlık aleyhinde özetle M.T.Ö.nün Ceza İnfaz Kurumundayken verem mikrobu kaparak hastalandığını, hastalığın devamı sırasında mevzuata aykırı olarak ve zorla pis ortamlarda çalıştırıldığını, kendisinin ve ailesinin taleplerine rağmen Ceza İnfaz Kurumu yönetimince hastaneye sevk edilmediğini, bu nedenle hastalığının teşhis edilemediğini, bunun neticesinde de hayatını kaybettiğini, idarenin M.T.Ö.nün hastalığı kapmasında, hastalığın

ilerlemesinde, teşhis ve tedavi edilememesinde kusuru bulunduğunu belirterek maddi ve manevi zararlarının tazmini için tam yargı davası açmıştır.

21. İdare Mahkemesi, M.T.Ö.nün ceza infaz kurumunda kalması ve çalıştırılmasının hastalığına ve ölüm olayına etkisi ile teşhis ve tedavi süreçlerinin değerlendirilerek idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının tespit edilmesi için dosyanın Adli Tıp Kurumuna gönderilmesine karar vermiştir.

22. Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 8. Adli Tıp İhtisas Kurulu tarafından hazırlanan 20/3/2019 tarihli mütalaada şu sonuca varılmıştır.

"...[D]üzenli zaman aralıkları ile Beşiktaş Verem Savaş Derneği tarafından yapılan verem taraması sonrasında Beşiktaş Verem Savaş Derneğinin 28/09/2015 tarih ve 78/2015 sayılı raporunda hükümlünün verem şüphesi ile hastaneye sevk edilmesi gerektiği rapor edildiği, 19/10/2015-22/10/2015 tarihlerinde arasında Çatalca Verem Savaş Dispanseri Verem Savaş polikliniğine sevk edilen hükümlünün yapılan muayene sonucunda P.P.D.:20 SKOR:1 olarak tespit edildiği, balgam sonuçları incelendiğinde sonuçların negatif(-) olduğu...

...

...Şüpheli madde alım öyküsü ile bilinç kapalı olarak hastaneye götürülen kişinin daha önce çekilen akciğer grafisi, mikrofilminin dosyada olmaması nedeniyle incelenememekle birlikte Akciğer tüberkülozu kronik bir hastalık olup akut ölüme sebep olmayacağı ancak hemoptizi, asfiksi, tbc menenjit ve peritonit gibi komplikasyonları ile ölüm gerçekleşebileceği, kişinin otopsisinde bu bulgular tespit edilmediğinden ölümün tüberküloz sonucu meydan geldiğini gösterir tıbbi belge olmadığı cihetle mevcut belgelerle kesin ölüm sebebi ve mekanizmasının bilinemediği...

...

...PPD taraması sırasında 20 mm endürasyon ölçülen kişide balgam da ARB istendiği, ARB negatif geldiği, mikobakteri ve basil görülmediği, tüberküloz açısından gerekenlerin yapılmış olduğu, torakolomber bölgede tespit edilen şüpheli soğuk abse odağından biyopsi alınarak inceleme yapıldığına dair dosyada tıbbi belge olmadığından bu abse şüphesi lezyonun tüberkülozddan kaynaklanıp kaynaklanmadığı hususunda değerlendirme yapılamadığı ancak bu lezyonun akut ölüme yol açmayacağı, şikayetlerine uygun olarak tanısı konulup tedavi edildiği... ayaktan birden fazla kez poliklinik hizmeti aldığı... şikayetleri doğrultusunda ceza infaz kurumu tarafından revirde ve de ilgili hastanelerin polikliniklerine sevk edilerek tedavi edildiği dikkate alındığında Cezaevi infaz kurumu yetkililerinin uygulama hatası bulunmadığı oy birliği ile mütalaa olunur..."

23. Yargılama sonucunda İdare Mahkemesi 26/6/2019 tarihli kararı ile maddi tazminat talebinin reddine, manevi tazminat talebinin ise kısmen kabulüne (20.000 TL'lik kısmının kabulüne, kalan 80.000 TL'lik kısmının ise reddine) karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Davanın maddi tazminat istemi yönünden incelenmesi;

...

Olayda, dava dosyası içerisinde yer alan tüm bilgi ve belgeler ile bilirkişi incelemesi neticesinde hazırlanılan Adli Tıp raporunda yer verilen tespitler birlikte değerlendirildiğinde...(M.T.Ö.nün)...şikayetleri doğrultusunda ceza infaz kurumu tarafından

revirde ve de ilgili hastanelerin polikliniklerine sevk edilerek tedavi edildiği, bu bağlamda, Cezaevi infaz kurumu yetkililerinin...yaptığı tüm işlemlerin tıp kurallarına uygun olduğuna dair anılan bilirkişi raporu ve aksini ortaya koyan başkaca somut bir bilgi belgenin sunulamaması dikkate alındığında, maddi tazminat isteminin reddi gerekmektedir.

Davanın manevi tazminat istemi yönünden incelenmesi;

...

Bakılan davada, Edirne Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğü'nün 08/02/2017 tarihli,2017/120 sayılı raporunda, 'ölümün akciğer tüberkülozu (verem) neticesinde gelişmiş olduğu' tespitine yer verildiği anlaşılmıştır. Tıp biliminin ilerlediği günümüz koşullarında tüberkülozdan ölümlerin son derece azalmış olduğu bilinen bir gerçektir. Hal böyle iken..(M.T.Ö.nün)...davalı idarenin denetim ve gözetiminde ceza evinde bulunmakta iken, ölümünün akciğer tüberkülozu (verem) neticesinde gelişmiş olmasının, dolayısıyla ölüm şeklinin, müteveffanın anne-babası olan davacıların acı ve ızdırabını artıracağı, yaşama gücünün ve sevincinin azalmasına yol açacağı ortada olup, olayın yarattığı travmatik etki, hissedilecek acı ve üzüntü nazara alındığında, manevi açıdan keder ve ıstırap yaşayan anne-baba için ayrı ayrı 10.000,00 TL manevi tazminatın hakkaniyete uygun olduğu ve anılan tutarın da davalı idarece tazmin edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır."

24. Taraflar karşılıklı olarak karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Dokuzuncu İdare Dava Dairesi 2/7/2020 tarihinde istinaf başvuruların reddine kesin olarak karar vermiştir.

25. Karardan 9/7/2020 tarihinde haberdar olan başvurucular 13/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 18/4/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucular, yakınlarının Ceza İnfaz Kurumunda iken hastalık kapıp ölmesinde kamu görevlilerinin ihmali olmasına rağmen olayla ilgili etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculara göre yakınları, Ceza İnfaz Kurumundayken verem mikrobu kaparak hastalanmış, hastalığın devamı sırasında mevzuata aykırı olarak ve zorla pis ortamlarda çalıştırılmış, kendisinin ve ailesinin taleplerine rağmen Ceza İnfaz Kurumu yönetimince hastaneye sevk edilmemiş, bu nedenle hastalık teşhis edilememiş, neticede de yakınları hayatını kaybetmiştir. Başvurucular, kendilerinin ifadelerine dahi başvurulmaksızın kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, olaya ilişkin etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğini iddia etmiştir.

28. Bakanlık görüşünde; başvuruculaların kovuşturmaya yer olmadığına dair karar aleyhine itiraz kanun yoluna başvurmamalarını başvuru yolunun tüketilip tüketilmediği noktasında, kabul edilebilirlik incelemesi sırasında değerlendirilmesi gerektiği, şikâyetin esasına ilişkin olarak ise başvuruculaların yakınının sağlık hizmetlerinde düzenli olarak yararlanma imkânı olduğu, Kurum tarafından ölüm sebebi olan verem hastalığının tespiti için dönemsel olarak hükümlülerin sağlık taramasından geçirildiği hususlarının dikkate alınması gerektiği

yönünde görüş bildirmiştir.

2. Değerlendirme

29. Kasıtlı olmayan fiiller nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarında kamu makamlarının muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan bir kusuru olduğu veya olası sonuçların farkında olmasına rağmen kendilerine verilen yetkiler kapsamında tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda ilgililer diğer hukuk yollarına başvurmuş olsalar dahi kişilerin hayatının tehlikeye girmesine neden olanlar hakkında bir ceza soruşturması yürütülmesi gerekir (T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 129). Bu yaklaşım özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin ceza infaz kurumu görevlilerince sağlık hizmetlerine erişimden mahrum bırakılması sonucu ölmeleri hâlinde de geçerlidir (Ahmet Canpolat ve diğerleri, B. No: 2018/10959, 27/7/2022, § 71). Anayasa Mahkemesi daha önce benzer bir yaklaşımla infaz kurumunda meydana gelen intiharın engellenmesi noktasında ihmal gösterilmesi hâlinde de yaşam hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyeti ceza soruşturması üzerinden incelemiştir (pek çok karar arasından bkz. Abdulbaki Sanlav ve diğerleri, B. No: 2018/31589, 31/3/2022).

30. Başvurucular yaşam hakkı bakımından yakınmalarını, yakınlarının infaz kurumunda iken hastalık kapıp ölmesinde kamu görevlilerinin ihmali söz konusu olmasına rağmen olayla ilgili etkili bir soruşturma yürütülmemiş ve nihayetinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesine dayandırmıştır. Başvuruculara göre yakınları, ceza infaz kurumunda bulunurken verem mikrobu kaparak hastalanmış, hastalığın devamı sırasında mevzuata aykırı olarak ve zorla pis ortamlarda çalıştırılmış, kendisinin ve ailesinin taleplerine rağmen infaz kurumu yönetimince hastaneye sevk edilmemiş, bu nedenle hastalık teşhis edilememiş ve neticesinde yakınları hayatını kaybetmiştir.

31. Başvuruculaın şikâyetleri, yakınlarının infaz kurumunda iken hastalık kapıp ölmesinde ihmal gösterildiği temelindedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi kasıtlı olmayan fiiller nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarında kamu makamlarının muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan bir kusuru olduğu durumlarda ilgililer hakkında bir ceza soruşturması yürütülmelidir (T.A., § 129). Kısacası somut olay bakımından yaşam hakkı şikâyetinin Anayasa Mahkemesi huzurunda dile getirilmesinden önce tüketilmesi gereken yol ceza soruşturmasıdır.

32. Ölüm olayı üzerine Başsavcılıkça resen başlatılan ceza soruşturması neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği gibi (bkz.§ 14) başvuruculaın şikâyeti üzerine ikinci kez kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir (bkz. § 17). Başvurucular, kovuşturmaya yer olmadığına dair iki karara sulh ceza hâkimliği nezdinde itiraz yolu açık olmasına rağmen itiraz etmemiştir. Başvuruculaın şikâyeti üzerine verilen ikinci kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda (bkz. § 17) ölüm olayına ilişkin olarak daha önce kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, bu karara tarafların sulh ceza hâkimliği nezdinde itiraz edebilecekleri, soruşturmanın mükerrer olduğu gerekçesine dayanılmıştır. Bu durumda yaşam hakkının korunmadığına ilişkin şikâyetler yönünden başvuru yolunun bireysel başvuru yapılmadan önce tüketildiğinden söz edilemeyecektir.

33. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edildiğine yönelik iddianın diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden ayrıca incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucular, İdare Mahkemesince hükme esas alınan Adli Tıp Kurumu 8. Adli Tıp İhtisas Kurulunun raporunun Adli Tıp Kurumu Edirne Şube Müdürlüğünün raporu ve benzer doğrultudaki Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi raporuyla kesin ölüm sebebi noktasında çelişmesine rağmen bu çelişki giderilmeden hüküm kurulduğunu, kaldı ki Adli Tıp Kurumunun tam yargı davasının karşı tarafı olan Bakanlığa bağlı olması nedeniyle tarafsız olarak rapor düzenleyemeyeceğini ileri sürmüştür. Başvuruculara göre üniversitelerin göğüs hastalıkları ana bilim dallarında görev yapan öğretim üyelerinden oluşturulacak bir bilirkişi heyetinden rapor alınması doğru olacaktır. İnfaz kurumuna sağlıklı şekilde giren yakınları, kaptığı hastalık ve neticesinde gelişen olaylar nedeniyle öldüğünden ispat yükü tam yargı davasının karşı tarafı olan Bakanlığa yüklenmelidir.

35. Bakanlık görüşünde; tam yargı davasında başvurucular lehine manevi tazminata hükmedilmesinin mağdur sıfatının devam edip etmediği noktasında değerlendirilmesi gerektiği, şikâyetin esasına ilişkin olarak ise başvuruculaların yakınının sağlık hizmetlerinden düzenli olarak yararlanma imkânı olduğu, ölüm sebebi olan verem hastalığının tespiti için Kurumun dönemsel olarak hükümlüleri sağlık taramasından geçirdiği hususlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

2. Değerlendirme

36. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

37. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

39. Anayasa Mahkemesi, Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında ilgili hükmü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermiştir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

40. Hakkaniyete uygun yargılamanın bir unsuru olan gerekçeli karar hakkı, Anayasa’nın 141. maddesinin birinci fıkrası uyarınca mahkemelerin uyması gereken bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Bir muhakemede usule ilişkin koruma sağlayan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri olan gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK],

B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 31).

41. İnsan haklarına ilişkin güvenceler soyut ve teorik olarak değil uygulamada ve etkili bir şekilde sağlanmalıdır. Buna göre mahkemelerin ileri sürülen iddia ve savunmalara şeklen cevap vermiş olması yeterli olmayıp iddia ve savunmalara verdiği cevapların dayanaksız olmaması, mantıklı ve tutarlı olması da gerekir. Diğer bir ifadeyle mahkemelerce belirtilen gerekçeler, davanın şartları dikkate alındığında makul olmalıdır (Sencer Başat ve diğerleri, § 36).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Somut olayda başvurucular, açtıkları tam yargı davasıyla maddi ve manevi zararlarının tazminini talep etmiştir.

43. Dosya kapsamındaki iki rapordan biri olan Adli Tıp Kurumu 8. Adli Tıp İhtisas Kurulunun raporunda, ölümün tüberküloz sonucu meydan geldiğini gösterir tıbbi belge olmadığı, kesin ölüm sebebinin tespit edilemediği ifade edilmişken; Adli Tıp Kurumu Edirne Şube Müdürlüğünün raporunda ölüm sebebi akciğer tüberkülozu (verem) olarak mütalaa edilmiştir.

44. Yargılama neticesinde İdare Mahkemesi (bkz. § 23) maddi tazminat talebini -Adli Tıp Kurumu 8. Adli Tıp İhtisas Kurulunun raporunda yer verilen tespitleri dikkate alarak- ceza infaz kurumu yetkililerinin ihmali bulunmadığı gerekçesi ile reddetmiş ancak manevi tazminat talebini Adli Tıp Kurumu Edirne Şube Müdürlüğünün raporu dikkate alarak başvuruculaların yakınının Ceza İnfaz Kurumunda denetim ve gözetim altında iken akciğer tüberkülozu (verem) neticesinde öldüğü gerekçesiyle kısmen kabul etmiştir.

45. İdare Mahkemesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinden birisini reddedip diğerini kabul ederken iki farklı raporu hükmüne esas almıştır. İhtisas Kurulunun raporunda ölümün tüberküloz sonucu meydan geldiğini gösterir tıbbi belge olmadığı mütalaa edilmiş iken, Şube Müdürlüğünün raporunda ölüm sebebi akciğer tüberkülozu (verem) olarak mütalaa edilmiştir. Manevi tazminat talebi, başvuruculaların yakınının Ceza İnfaz Kurumunda denetim ve gözetim altında iken akciğer tüberkülozu (verem) neticesinde öldüğü kabulü ile -kısmen- kabul edilmiş iken maddi tazminat talebinin reddedilmesinin makul ve ikna edici gerekçeleri ortaya konulmamıştır.

46. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak başka bir yargı mercii tarafından bir kimse lehine karar verildiği, ancak diğer bir yargı merciinin aynı olgu hakkında farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin belirtilmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati öneme sahiptir (Mehmet Okyar, B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29).

47. Açıklanan gerekçelerle, adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

V. GİDERİM

48. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesinin yanında maddi ve manevi tazminat talebinde de bulunmuştur.

49. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Edirne İdare Mahkemesine (E.2017/838, K.2019/769) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FAHRETTİN ÖZAYITGU VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/27113 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27113

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAHRETTİN ÖZAYITGU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27113)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Fahrettin ÖZAYITGU

2. Feridun ÖZAYITGU

3. Serkan ÜLGENTAY

4. Sevil ÖZAYITGU

5. Sibel DEMİRCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki mülkiyet hakkına ilişkin iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul süreye ilişkin iddialarının incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YALÇIN ULUSLARARASI NAKLİYAT DIŞ TİCARET PETROL ÜRÜNLERİ MADENİ YAĞLAR SANAYİ VE TİC. LTD. ŞTİ. - MERKEZİ ŞIRNAK/GAZİANTEP ŞUBESİ

B. No: 2020/30719 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30719

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YALÇIN ULUSLARARASI NAKLİYAT DIŞ TİCARET PETROL ÜRÜNLERİ MADENİ YAĞLAR SANAYİ VE TİC. LTD. ŞTİ. - MERKEZİ ŞIRNAK/GAZİANTEP ŞUBESİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30719)

Karar Tarihi:18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : YALÇIN ULUSLARARASI NAKLİYAT DIŞ TİCARET PETROL ÜRÜNLERİ MADENİ YAĞLAR SANAYİ VE TİC. LTD. ŞTİ. - MERKEZİ ŞIRNAK/GAZİANTEP ŞUBESİ

Vekili : Av. Adar ADIBELLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, el koyma tedbirinin haksız şekilde uygulanması ve uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru 10/9/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

2. Şüpheli C.Ö.nün yolcu olarak bulunduğu başvurucu şirkete ait araçta faturası ve bandrolü olmayan sigara ele geçirilmesi üzerine 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na muhalefet suçundan yapılan soruşturma kapsamında söz konusu araca

9/2/2015 tarihinde Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından el konulmasına karar verilmiştir. Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığınca 29/3/2015 tarihinde iddianame düzenlenerek şüpheli C.Ö.nün 5607 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan cezalandırılması ve sicile şerh konulmak suretiyle el koyma tedbiri uygulanan aracın sahibine iadesine karar verilmesi talebiyle kamu davası açılmıştır.

3. Nusaybin 1. Asliye Ceza Mahkemesinde görülmekte olan davada başvurucu şirket malen sorumlu sıfatıyla yer almıştır. Yargılama devam etmekteyken başvurucu 10/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Başvurucu şirket tarafından yapılan bireysel başvuru sonrasında görülmekte olan dava, fiili ve hukuki irtibat bulunduğu belirtilerek Cizre 1. Asliye Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) başka bir dava dosyası ile birleştirilmiştir. Mahkemece yapılan yargılama sonucunda 14/6/2022 tarihinde sanık C.Ö.nün cezalandırılmasına, başvurucu şirkete ait araç üzerindeki tedbir şerhinin kararın kesinleşmesi beklenmeksizin derhal kaldırılmasına karar verilmiş, 15/6/2022 tarihinde başvurucunun aracı üzerindeki mahrumiyet kaldırılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu; malen sorumlu olarak yer aldığı ceza yargılamasında dava konusu suç ile herhangi bir ilgisinin olmamasına rağmen aracının siciline şerh konulduğu, yargılama boyunca elkoyma tedbirinin devam ettiğini, uzun süren yargılama boyunca aracında bulunan tedbir şerhi nedeniyle tasarruf yetkisini kullanmadığını belirtmiştir. Başvurucu; ayrıca iyi niyetli üçüncü kişi olduğunu, aracın müsadere edilme ihtimali olmadığı hâlde tedbir şerhinin kaldırılmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

7. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32).

8. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere

disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

9. Somut olayda başvurucu, bireysel başvuruya konu olan tedbir şerhinin bireysel başvuruda bulunduğu tarihten sonra 14/6/2022 tarihinde Mahkemece kaldırıldığı hususunda Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

10. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçteki gelişmelerin bildirilmesi, başvurucunun mağdur statüsünün değerlendirilmesine yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna karşılık başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurusunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

12. Başvurunun mahiyeti dikkate alınarak 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük’ün 83. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZOĞLU ULUSLARARASI NAKLİYAT VE DIŞ TİCARET A.Ş.

B. No: 2020/31253 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31253

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZOĞLU ULUSLARARASI NAKLİYAT VE DIŞ TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31253)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Azizoğlu Uluslararası Nakliyat ve Dış Ticaret Anonim Şirketi

Vekili : Av. Adar ADIBELLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, el koyma tedbirinin haksız şekilde uygulanması ve uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru 10/9/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Şüpheli A.A.nın sevk ve idaresinde olan başvurucu şirkete ait araçta 400 litre kaçak motorin ele geçirilmesi üzerine 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na muhalefet suçundan yapılan soruşturma kapsamında söz konusu araca 15/7/2014 tarihinde Hatay 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından el konulmasına karar verilmiştir. Hassa Cumhuriyet Başsavcılığınca 7/8/2014 tarihinde iddianame düzenlenerek şüpheli A.A.nın 5607 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan cezalandırılmasına ve ele geçirilen kaçak eşyanın

taşınmasında kullanılan aracın müsaderesine karar verilmesi talebiyle kamu davası açılmıştır.

3. Hassa Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından yapılan yargılama sonunda 24/3/2015 tarihinde sanık A.A.nın beraatine, el konulan başvurucu şirkete ait aracın müsaderesine yer olmadığına, aracın sahibine iadesine ve üzerindeki tedbir şerhinin karar kesinleştiğinde kaldırılmasına karar verilmiştir.

4. Katılan Gümrük İdaresi vekili tarafından anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuş, Yargıtayca temyiz incelemesi sonucunda 30/10/2019 tarihinde bozma kararı verilmiştir. Mahkemece bozma kararına uyularak yargılama devam etmekteyken başvurucu 10/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

5. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonucunda 3/11/2020 tarihinde sanık A.A.nın mahkûmiyetine, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, el konulan başvurucu şirkete ait aracın müsaderesine yer olmadığına ve aracın üzerindeki tedbir şerhinin kaldırılmasına karar verilmiştir. Anılan karar itiraz edilmeden 11/12/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, malen sorumlu olarak yer aldığı ceza yargılamasında dava konusu suç ile herhangi bir ilgisi olmamasına rağmen aracının siciline şerh konulduğunu, yargılama boyunca el koyma tedbirinin devam ettiğini ve uzun süren yargılama boyunca aracında bulunan tedbir şerhi nedeniyle tasarruf yetkisini kullanmadığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca iyi niyetli üçüncü kişi olduğunu, tedbir şerhinin kaldırılmaması nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

8. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32).

9. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51.

maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

10. Somut olayda başvurucu, bireysel başvuruya konu olan tedbir şerhinin bireysel başvuruda bulunduğu tarihten sonra Mahkemece 3/11/2020 tarihinde kaldırıldığı hususunda Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

11. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçteki gelişmelerin bildirilmesi başvurucunun mağdur statüsünün değerlendirilmesine yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna karşılık başvurucu İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurusunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

13. Başvurunun mahiyeti dikkate alınarak 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYDAR DEMİR VE ZELİHA YALÇİN

B. No: 2020/32967 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32967

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYDAR DEMİR VE ZELİHA YALÇİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32967)

Karar Tarihi: 18/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 31/7/2024-32618

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mahmut ATEŞ

Başvurucular : 1. Haydar DEMİR

: 2. Zeliha YALÇİN

Vekilleri : Av. Hüseyin AYGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk kuvvetlerinin terörle mücadele operasyonu kapsamında silahlı güç kullanımı sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 20/9/2016 tarihinde Tunceli'de iki beyaz minibüs içinde taşınan çeşitli yaşam malzemelerinin PKK terör örgütü üyelerine teslim edileceği yönünde istihbari bilgiler elde edilmesi üzerine Venk Köprüsü olarak tabir edilen bölgede güvenlik güçlerince operasyon düzenlenmiştir.

3. Olay Tutanaklarına göre operasyon bölgesine gelen beyaz renkli bir minibüse güvenlik güçlerince yapılan dur ihtarına minibüste bulunan kişilerce uzun namlulu silahlarla ateş edilerek karşılık verilmiş ve çatışma başlamıştır. Çatışma sırasında araçtan inen ve yaralı

olduğu tahmin edilen iki kişinin Munzur Irmağı yönüne kaçtığı, aramalara rağmen bulunamadığı, araç içindeki bir kişinin ise çatışmada öldüğü tutanaklara yansımıştır. Ayrıca çatışma sırasında olay yeri yakınlarındaki ormanlık alanda bulunan başka bir kişi güvenlik güçlerine ateş açmış, ateşle karşılık verilmesi üzerine yaralanan bu kişi kaçmış, daha sonra kaçan kişinin İ.T. olduğundan şüphelenilmiş ve İ.T. yakalanmıştır. Bunun yanı sıra olay yerinden ve minibüs içinden Kalaşnikof marka iki tüfek ve bu tüfeklere ait şarjörlerle birlikte PKK terör örgütü mensuplarına ait olduğu değerlendirilen kıyafet, yaşam malzemeleri ve çeşitli deliller ele geçirilmiştir.

4. Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığı, olayla ilgili olarak aynı tarihte soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında yapılan ölü muayenesi, otopsi ve kimlik tespiti çalışmaları sonucunda çatışmada ölen kişinin başvuruculların oğlu E.D. olduğu tespit edilmiştir. E.D.nin kardeşi A.D.nin teşhis tanığı olarak beyanı alınmış ve E.D.nin cesedi A.D.ye teslim edilmiştir.

5. Soruşturma kapsamında ele geçen silah, boş kovan ve taşınabilir bellek, E.D.nin üzerinden çıkan elbiseler ve diğer deliller üzerinde kriminal incelemeler yapılarak uzmanlık raporları düzenlenmiştir. Operasyona katılan güvenlik güçlerinin müşteki sıfatıyla beyanlarına başvurulmuştur. Ayrıca soruşturma kapsamında E.D.nin PKK terör örgütü ile irtibatı bulunduğuna dair tanık ifadeleri alınmıştır.

6. 27/9/2016 tarihinde 2016/1785 numaralı soruşturma üzerinden sulh ceza hâkimliğince soruşturma dosyası içeriğini inceleme ve belgelerden örnek alma yetkilerinin kısıtlanması kararı verilmiştir. Karar gerekçesinde "PKK/KCK terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin soruşturma yürütülmekte olup soruşturmanın tehlikeye düşmemesi amacıyla" bu kararın verildiği belirtilmiştir. Soruşturma sürecinde 2016/1785 numaralı soruşturma dosyası 2016/1761 numaralı dosya ile birleştirilerek kapatılmış, 2016/1761 numaralı dosya ise 2016/1765 numaralı dosya ile birleştirilerek kapatılmış, soruşturmaya 2016/1765 numaralı dosya üzerinden devam edilmiştir. Başvurucular kısıtlama kararına 28/11/2018 tarihinde itiraz etmiştir. Başvuru dosyasında bu itiraz ile ilgili verilen karara dair bilgi bulunmamaktadır.

7. Soruşturma sırasında, tutuklu bulunan İ.T. hakkındaki soruşturma tefrik edilmiş; olayla irtibatlı olduğuna dair deliller elde edilen R.G. hakkında yakalama emri düzenlenmiştir. 21/1/2019 tarihinde başvuruculların ifade vermek istediklerini beyan ederek müracaat etmeleri üzerine müşteki sıfatıyla beyanları alınmıştır. Başvurucular özetle E.D.nin örgütle irtibatı olmadığını, tam tersine daha önceden PKK terör örgütü tarafından kaçırılarak tehdit edildiğini, olaydan iki gün önce E.K. isimli bir kişinin örgütün kendilerine 20.000 TL para cezası kestiğine dair bir kâğıt getirip E.D.ye verdiğini beyan etmiştir.

8. Başvurucular 15/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Bireysel başvurudan sonra 12/12/2022 tarihinde E.D. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair ek karar verilmiştir. Karar gerekçesinde, kasten öldürme ile devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma suçlarından hakkında soruşturma yürütülmekte ise de E.D.nin 20/9/2016 tarihinde ölmesi nedeniyle hakkında soruşturma yürütülmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

10. İnceleme tarihi itibarıyla değinilen olayla ilgili soruşturma Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığının 2016/1765 numaralı dosyası üzerinden derdesttir.

11. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucular; E.D.nin terör örgütünce kaçırılan bir sivil olduğunu, güvenlik güçlerinin orantısız güç kullanması sonucu hayatını kaybettiğini, çatışmada ağır şekilde yaralanmasına rağmen E.D.ye tıbbi yardım sağlanmadığını, olayla ilgili soruşturmanın makul sürede başlamadığını ve tamamlanmadığını, soruşturmaya katılımlarının sağlanmadığını, talep ettikleri delillerin toplanmadığını, bu nedenlerle yaşam hakkı ile birlikte adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde özetle ölüm olayının planlı bir operasyon kapsamında, gerekli olan uyarılara rağmen, karşı tarafın silahlı güce başvurması üzerine bu saldırıyı defetmeye yeterli ve orantılı güç kullanımı sonucu gerçekleştiği bildirilmiştir. Ayrıca soruşturma kapsamında olayda yer alan kişilerin kimliklerinin tespit edilmesi yönünde çalışmalar yapıldığı, böylelikle gelişme kaydedilerek soruşturmaya devam edildiği ifade edilmiştir.

15. Başvurucular Bakanlık görüşlerine karşı beyanlarında hak ihlali iddialarını tekrar etmiş; ayrıca Bakanlık görüşlerinde E.D.nin şüpheli olarak ele alındığını, buna karşılık soruşturmanın E.D.nin güvenlik güçlerince öldürülmesine ilişkin olduğunu, şüphelilerin orantısız güç kullanan güvenlik görevlileri olduğunu ileri sürmüştür.

16. Başvuru yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir. Bununla birlikte E.D.nin ölümüyle ilgili soruşturma devam ettiğinden ve bireysel başvuru dosyasında yaşam hakkının maddi boyutuyla ilgili inceleme yapmaya yeterli bilgi bulunmadığından inceleme yalnızca yaşam hakkının usul boyutu kapsamında yapılmıştır.

17. Öte yandan somut başvuruya konu olayla ilgili ve derdest olan bir ceza soruşturması bulunduğundan bireysel başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresi hususlarında da bir değerlendirme yapılmalıdır.

18. Yaşam hakkı ile ilgili bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünden inceleme yapılabilmesi için -mutlak surette gerekli olmasa da- soruşturmanın ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır (Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu, B. No: 2014/15732, 24/1/2018, § 86).

19. Diğer taraftan başvuruculara yetkili makamlara müracaat etmelerine rağmen doğal olmayan bir ölümle ilgili soruşturma başlatılmamışsa, başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa veya soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa başvuruculardan soruşturmanın sonucunu beklemelerini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda başvurucular, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetlerini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunmalıdır. Başka bir deyişle başvurucular, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapmalıdır. Doğal olarak başvuruculara etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varmaları gerektiği her davanın şartlarına bağlı olarak değerlendirilecektir (aynı yöndeki karar için bkz. Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu, § 87).

20. Ceza soruşturmasının etkili olmadığı iddiasını içeren somut başvuru, soruşturmanın başlamasından 4 yıl 1 ay sonra yapılmıştır. E.D.nin ölümüyle ilgili soruşturmanın kendine

özgü şartları dikkate alındığında başvuruculardan bireysel başvuruda bulunmak için etkili olmadığını düşündükleri bir soruşturmanın tamamlanmasını beklemelerinin istenemeyeceği ve başvuruculaın özen yükümlülüğüne uygun olarak soruşturmanın etkisiz bir hâl aldığını düşündükleri andan itibaren süresinde bireysel başvuruda bulundukları değerlendirilmiştir. Doyasıyla somut başvuruda bireysel başvuru yollarının tüketilmesi ve süre bakımından kabul edilemezliğe karar verilmesini gerektirecek bir neden bulunmadığı anlaşılmıştır.

21. Bu itibarla açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Devlet, yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu gerçekleşen ölümlere ilişkin soruşturmaların etkili olabilmesi için soruşturma makamlarının olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olması, resen ve derhâl harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi gerekir. Soruşturma süreci kamu denetimine açık olmalı ve ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılımları sağlanmalıdır. Makul bir özen ve süratle yürütülmesi gereken soruşturma sonucunda alınan karar, soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olmalı; bunun yanı sıra yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermelidir (aynı yöndeki kararlar için bkz. Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014; İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016; Cembeli Erdem, B. No: 2014/19077, 18/4/2018; Cem Sarısülük ve diğerleri [GK], B. No: 2015/16451, 15/12/2021).

23. Somut başvuruda öncelikle belirlenmesi gereken husus E.D.nin ölümünde sorumluluğu olan kişilerin belirlenmesi ve gerekiyorsa cezalandırılmalarını sağlayacak bir soruşturmanın resen ve makul bir sürede başlatılıp başlatılmadığıdır.

24. 2016/1765 numaralı soruşturma kapsamında E.D.nin şüpheli olduğu eylemlerle ilgili olarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir (bkz. § 9). Aynı soruşturma kapsamında terörle mücadele operasyonuna katılan kamu görevlilerinin müşteki sıfatıyla ifadeleri alınmıştır (bkz. § 5). Buna göre Başsavcılığın olayın hemen ardından başlattığı soruşturmada operasyon sırasında güvenlik kuvvetlerine karşı terör eylemlerinde bulunan kişilerin kimlik, eylem ve cezai sorumluluklarını belirlemeyi amaçladığı görülmüştür. Başvuruculaın ifadeleri ise 21/1/2019 tarihinde, soruşturma başladıktan 2 yıl 4 ay sonra ve başvuruculaın ifade vermek üzere Başsavcılığa talepte bulunmalarının ardından alınmıştır. Dolayısıyla E.D.nin ölümünde sorumluluğu olan kişilerin belirlenmesi amacıyla yapılan soruşturmanın resen ve derhâl başlatılmadığı aksine başvuruculaın ifade vermek üzere Başsavcılığa başvurmaları üzerine ve ölüm olayının üstünden uzun bir süre geçtikten sonra başlatıldığı anlaşılmıştır.

25. Somut başvuru bakımından ikinci olarak soruşturma dosyası içeriğini inceleme ve belgelerden örnek alma yetkilerinin kısıtlanması nedeniyle etkili soruşturma yükümlülüğünün bir unsuru olarak, ölen kişinin yakınlarının soruşturmaya katılımlarının sağlanması ve soruşturmanın kamu denetimine açık olması ilkelerinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekir (soruşturma dosyası içeriğini inceleme yetkisinin

kısıtlanması kararı ile soruşturmaya katılım sağlanması ilkesi arasındaki ilişkiyle ilgili ayrıntılı açıklama ve değerlendirmeler için bkz. Dündar Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2017/40247, 2/11/2023, §§ 46-53).

26. Ceza soruşturmasında maddi olayların tüm yönleriyle ortaya çıkarılma amacının gerçekleştirilebilmesi için kabul edilen gizlilik kuralının savunma hakkı, silahların eşitliği, suçtan zarar görenlerin soruşturmaya katılımlarının sağlanması ve soruşturmanın kamu denetimine açık olması ilkeleri çerçevesinde bazı sınırlamalara tabi olduğu kuşkusuzdur (savunma hakkı kapsamında yapılan değerlendirmeler için bkz. Ali Pala, B. No: 2013/3056, 14/10/2015, §§ 40-44). Bu hâlde soruşturma işlemlerinin ve bu işlemler sonucunda elde edilen delillerin soruşturma taraflarından gizli tutulmasıyla elde edilmek istenen kamu yararı ile soruşturmanın nispi bir şeffaflık içinde yürütülmesi suretiyle temel hakların korunmasının sağlanması arasında makul denge gözetilmelidir.

27. Somut olayda Sulh Ceza Hâkimliği 27/9/2016 tarihinde müdafilerin dosyayı inceleme ve dosyadan örnek alma yetkilerinin kısıtlanmasına karar vermiştir. Kararda yalnızca "PKK/KCK terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin soruşturma yürütülmekte olup soruşturmanın tehlikeye düşmemesi amacıyla" bu kararın verildiği gerekçesine yer verilmiştir. Kararda hangi belgelerin suçtan zarar gören kişilerin vekillerince incelenebileceğine yönelik bir değerlendirme bulunmadığından soruşturma dosyasının tümüyle başvurucu avukatlarının erişimlerine kapatıldığı görülmüştür. Somut olayın şartlarında terörle mücadele operasyonu kapsamında görev yapan kamu görevlilerinin görüntülerinin ya da bu kişilerin kimliklerinin ortaya çıkmasına neden olabilecek bilgilerin, kapsamlı operasyon planının ya da istihbarat çalışmalarının incelenmesine izin verilmemesi makul bir tedbir olarak kabul edilebilir. Buna karşılık tanık ifadeleri, olay yeri inceleme raporları, kriminal inceleme raporları gibi ana deliller hakkında kısıtlama kararı verilmesinin -bu belgelere erişimin kısıtlanma gerekçesinin de açıklanmadığı gözetildiğinde- suçtan zarar görenlerin soruşturmaya katılımlarının sağlanması ilkesiyle bağdaştığını söylemek mümkün değildir.

28. Öte yandan 27/9/2016 tarihli kısıtlama kararının 2016/1785 numaralı soruşturma üzerinden verildiği, daha sonra bu dosyanın 2016/1761 numaralı dosya ile 2016/1761 numaralı dosyanın ise 2016/1765 numaralı dosya ile birleştirilerek kapatıldığı görülmüştür. Bu durumda kısıtlama kararının yalnızca 2016/1785 numaralı soruşturma dosyası içeriğini mi yoksa birleştirilen tüm dosyaların içeriğini mi kapsadığı konusunda da bir açıklık yoktur. Buna ek olarak Ulusal Yargı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden incelenen soruşturma dosyalarında başvuruculaların kısıtlama kararına 2018 yılında yaptıkları itiraz hakkında verilen bir karar da yoktur. Dolayısıyla somut olayda başvuruculaların yaşam hakkının ihlali iddialarıyla ilgili soruşturmaya yeterli ölçüde katılımları sağlanarak delillerini ileri sürme ve verilen kararlara itiraz etme imkânından mahrum bırakıldığı kanaatine varılmıştır.

29. Somut başvuruda son olarak E.D.nin ölümüyle ilgili olarak yürütülen ceza soruşturmasının makul sürede tamamlanıp tamamlanmadığı incelenmelidir.

30. E.D.nin ölümüyle neticelenen olaylara ilişkin ceza soruşturmasında olay yeri incelemesi, olay yerinden delillerin toplanması ve bunlar üzerinde kriminal inceleme yapılması, ölü muayene ve otopsi işlemleri, operasyona katılan görevlilerin ifadelerinin alınması gibi temel nitelikteki delillerin makul bir hızla toplandığı görülmüştür. Buna karşılık soruşturma, yaşanan silahlı çatışma sırasında E.D. ile birlikte minibüste bulunan diğer kişilerin kimliklerinin belirlenmesi ve özellikle R.G. hakkındaki yakalama kararının infazına

çalışılması nedeniyle yaklaşık 7 yıl 4 aydır derdesttir.

31. Elde edilmeye çalışılan delillerin E.D.nin ölümünde sorumluluğu olan kişilerin tespiti veya ölümü çevreleyen maddi olayların tam olarak aydınlatılmasından çok güvenlik güçlerine karşı silahlı faaliyette bulunan kişilerin eylemlerinin aydınlatılmasına yönelik olduğu açıktır. Dolayısıyla başvuruya konu ceza soruşturmasının başvurucuların, genel olarak da toplumdaki diğer bireylerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılıklarını sürdürmeleri, hukuka aykırı eylemlere müsamaha gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından makul bir süratle yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutu yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucular, ileri sürdükleri hak ihlallerinin tespiti ile yeniden soruşturma yapılmasına karar verilmesinin yanında manevi zararlarının giderilmesi talebinde bulunmuştur.

34. Somut olayda yaşam hakkının usul boyutu yönünden ihlal edildiğine, bu ihlalin başvurucuların yakınlarının ölümüyle ilgili soruşturmaya etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması ve soruşturmanın belirli bir derecede kamu denetimine açık olması, soruşturmanın resen ve derhâl başlatılması ile soruşturmanın makul bir sürede yürütülerek sonuçlandırılması ilkelerine riayet edilmemesinden kaynaklandığına karar verilmiştir. Dolayısıyla derdest olan ceza soruşturmasında ihlal kararında belirtilen eksiklerin giderilmesi amacıyla kararın Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi gerekir.

35. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 200.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Yaşam hakkının usul boyutu bakımından ihlal edildiği iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutu bakımından İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara net 200.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin gereği için Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2016/1765) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMİT ARSLAN

B. No: 2020/33007 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33007

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMİT ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33007)

Karar Tarihi: 18/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 31/7/2024-32618

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Ümit ARSLAN

Vekili : Av. Emrah BORAZAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlilerinin fiziksel şiddet uygulaması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda ilgili olaylar özetle şöyledir:

3. Van Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanun'a muhalefet suçundan soruşturma başlatmıştır.

4. Bu soruşturma kapsamında Van 1. Sulh Ceza Hâkimliği 9/11/2016 tarihli kararıyla başvurucunun ikametgâhında arama yapılmasına karar vermiştir.

5. Bu karar doğrultusunda 10/11/2016 tarihinde başvurucunun ikametgâhında arama

yapılmış, akabinde başvurucu gözaltına alınmıştır. Başvurucu 10/11/2016-18/11/2016 tarihleri arasında gözaltında kalmıştır.

6. 10/11/2016 tarihli Arama Tutanağı'nda E.A. ve S.A.nın refakatinde arama yapılan bazı materyallere el konulduğu belirtilerek ikametgâh sahibine aramadan dolayı herhangi bir zarar görüp görmediği sorulmuş; S.A. giriş kapısının zarar gördüğünü ve kırıldığını, başvurucu da herhangi bir zararı olmadığını ifade etmiştir. Bu tutanağı başvurucu da imzalamıştır.

7. Başvurucu yapılan yargılama sonucunda beraat etmiştir. Beraat kararı 2/11/2018 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Başvurucu 5/12/2018 tarihinde Başsavcılığa sunduğu dilekçe ile 10/11/2016 tarihinde yapılan arama esnasında kolluk görevlilerinin sözlü ve fiziksel şiddetine maruz kaldığını iddia ederek şikâyetçi olmuştur.

9. Başvurucu; şikâyet dilekçesinde polislerin kapıyı kırarak ayakkabılarıyla içeri girdiğini, polis kimliklerini ve mahkeme kararını göstermediklerini, ailesine silah doğrultarak yarı çıplak hâldeyken kendisini yaka paça dışarı attıklarını, dışarıda yere yatırarak eşi, çocukları, kardeşleri ve diğer aile fertlerinin göreceği şekilde diz ve göğüs bölgesine vurduklarını, küfrederek kendisine hakaret ettiklerini, darp ve cebir raporlarıyla da sabit olan bu muamele nedeniyle yaralandığını, kolluk kuvvetlerine direnmemesine rağmen eylemlerin zor kullanma yetkisinin ölçülülüğü ve yerindeliğiyle bağdaşmadığını, darbedilmesinin insan onuruyla bağdaşmayan muamele yasağı kapsamında olduğunu, olayda zamanaşımı engelinin söz konusu olmadığını belirtmiştir. Ayrıca Arama Tutanağı'nın çelişkili olduğunu, hazırunun kapının kırıldığına dair şerhine rağmen tutanakta kapının çalındığı ve başvurucunun kapıyı açtığının belirtildiğini, kolluk kuvvetlerinin uyguladığı şiddet ve darbın tutanaktaki bu çelişkiden dahi anlaşılacağını ifade etmiş; şikâyet dilekçesine doktor raporunu eklemiştir. Başvurucu; S.A., E.A. (aramada hazır bulunan kişiler) ve G.A.nın tanık olarak dinlenmesini, Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesine yazı yazılarak tüm tıbbi tetkik ve kayıtların istenmesini talep etmiştir.

10. Başvurucu hakkında gözaltına alınması sonrasında Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen 10/11/2016 tarihli raporda başvurucunun sağ göğüs altında birkaç bölgede kızarıklık, sağ diz altında muhtemel darba bağlı şişlik ve 2 cm'lik kızarıklık görüldüğü belirtilmiştir.

11. Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti üzerine soruşturma işlemlerine başlamıştır. Bu kapsamda başvurucunun kolluk görevlilerinin şiddetine maruz kaldığını ileri sürdüğü 2016 tarihli soruşturmaya ilişkin olarak Arama Tutanağı başta olmak üzere ilgili evrakı temin ederek dosyaya eklemiştir.

12. Başsavcılık topladığı bilgi ve belgeler ışığında 24/6/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başsavcılığın kararı şöyledir:

"... Yukarıda açık kimlik ve adres bilgileri yazılı müşteki vekilinin, C.Başsavcılığımıza sunduğu dilekçesinde; olay tarihinde müvekkili hakkında yapılan tahkikat sırasındaki yakalama ve arama emrinin infazı sırasında darp edildiği ve ikametine zarar verildiğini beyanla şikayetçi olması üzerine Cumhuriyet Başsavcılığımız tarafından soruşturmaya başlanılmış ise de; müştekinin iddia konusu eylemlerinin soyut ve genel beyan mahiyetinde bulunduğu ve dosya arasında mevcut tutanağın hazirunlar ile birlikte imzalandığı ve tutanak konusu olaydan 2 yıl sonra söz konusu iddialara bulunulduğu, bu haliyle atılı suçun

işlendiğine dair yeterli delil elde edilemediği anlaşılmakla … kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar verildi."

13. Başvurucu, söz konusu karara itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde darp raporunun eklendiği dosyada iddiaların soyut olduğunun söylenemeyeceğini, tutanağın imzalanmasına önem atfedilmesine rağmen tutanaktaki çelişkinin gözardı edildiğini, işkence suçu yönünden zamanaşımının söz konusu olmadığını, işkence suçu yönünden iki yıl gibi kısa sayılan bir süreyi gözönünde bulundurarak kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

14. Başvurucunun itirazını değerlendiren Van 2. Sulh Ceza Hâkimliği 3/9/2020 tarihinde Başsavcılığın kararını usul ve kanuna uygun bularak itirazı reddetmiştir. İtirazın reddine dair kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; arama tutanağında şikayetçinin herhangi bir zararının bulunmadığını beyan ettiği, olay tarihinde alınan şikayetçi beyanlarında; arama sırasında herhangi bir darp, cebir veya işkence iddiasında bulunulmadığı anlaşılmakla, yapılan soruşturma kapsamında yeterli araştırma sonucunda delillerin toplandığı, gerekçeli olarak hukuki nitelendirmelerin yapıldığı, Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararındaki gerekçenin yerinde olduğu, hakimliğimizce de soruşturmanın genişletilmesine gerek görülmediği, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda usul ve kanunu aykırılık bulunmadığı değerlendirilerek müşteki vekilinin itirazının reddine… [karar verilmiştir.]"

15. Başvurucu, kararı 11/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 12/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; kolluk görevlilerinin fiziksel ve sözlü şiddet niteliğindeki fiillerine maruz kaldığını, bu kapsamda yürütülen soruşturma sonunda yaralandığını tespit eden sağlık raporunun varlığına rağmen eksik araştırmayla kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiğini, bu karara karşı yaptığı itirazın yeterli gerekçe açıklanmadan reddedildiğini belirterek kötü muamele yasağının, etkili soruşturma yükümlülüğünün, adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

17. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Kişilerin kendi tutumu kesin olarak zorunlu kılmadıkça güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince kişilere fiziksel güç kullanılması ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 81). Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma meydana gelmişse bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamların üzerindedir (S.D., B. No: 2013/3017,

16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme şartlarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

20. Başvurucu, gözaltına alınmadan önce kolluk görevlilerince yapılan arama işlemi sırasında kötü muameleye uğradığını ileri sürmüş ve bu iddiasına ilişkin olarak arama işleminin gerçekleştirildiği gün alınan doktor raporuna değinmiştir. Doktor raporunda başvurucunun sağ göğüs altındaki birkaç bölgede kızarıklık, sağ diz altında muhtemel darba bağlı şişlik ve 2 cm'lik kızarıklık görüldüğü belirtilmiştir. Başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin başvurusu üzerine yürütülen soruşturmada Cumhuriyet savcısı, yaralanmanın kaynağıyla ilgili bir değerlendirmede bulunmadan iddianın soyut olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Dolayısıyla başvurucunun yaralanması olayıyla ilgili olarak tatmin edici ve inandırıcı açıklama getirme yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre nasıl oluştuğu soruşturma makamınca ortaya konulmayan yaraya neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., §§ 84-88; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, §§ 90-94). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

21. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğranıldığına dair savunulabilir bir iddia varsa bu iddia hakkında etkili bir soruşturma yürütülmelidir. Yaralama olayının güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin kasıtlı eylemi sonucunda meydana geldiğinin ileri sürüldüğü hâllerde ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalı; soruşturma, olaya karışmış olanlardan bağımsız kişilerce yürütülmeli, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı, kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmelidir. Ayrıca soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir (sözü edilen ilkelerin yer aldığı örnek kararlar için bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

22. Somut olayda Başsavcılık, gözaltı sonrasında düzenlenen raporda başvurucunun yaralandığına ilişkin birtakım tespitler bulunmasına rağmen resen soruşturma başlatmamış; doktor raporuyla ilgili herhangi bir değerlendirmede bulunmamış; arama işleminde görev alan polislerin ifadesine başvurmamış, başvurucunun dinlenmesini istediği ve olay esnasında orada bulunan tanıkları dinlememiştir. Bu nedenle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması ve 100.000 TL maddi

tazminat ile 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Van Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2018/25349) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

O.K.

B. No: 2021/2948 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2948

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

O.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2948)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : O.K.

Vekili : Av. Sinan DAĞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında sanığın hazır bulunma talebinin reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya uzaktan katılımının sağlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yargılanmıştır. Batman 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülen yargılama dört celsede tamamlanmıştır. Yargılamada 24/7/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda duruşmanın 10/10/2018 tarihinde yapılmasına, başvurucunun duruşma tarihinde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığı ile duruşmada hazır bulundurulmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu, yargılamanın 10/10/2018 tarihli ilk celsesine SEGBİS üzerinden bağlantı sağlanamaması nedeniyle katılamamıştır. Anılan celsede başvurucu müdafii bizzat hazır bulunmuş, bir sonraki celsede başvurucunun duruşmada hazır bulundurulması talebinde

bulunmuştur. Mahkeme, bir sonraki celsede başvurucunun hazır edilmesi için Ceza İnfaz Kuruma müzekkere yazılmasına, duruşmaya ara vererek sonraki celsenin 25/10/2018 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvurucu; duruşmanın ikinci, üçüncü ve dördüncü celselerine SEGBİS aracılığıyla katılarak aleyhindeki delillere yönelik savunma yapmıştır.

5. Yargılamanın hükmün açıklandığı 13/2/2019 tarihli son celseye SEGBİS aracılığıyla katılan başvurucunun duruşmada bizzat hazır bulunmak istediğine dair Mahkemeye bildirimde bulunduğunu ortaya koyan somut bir veriye rastlanmamıştır. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

6. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesinin 3/4/2019 tarihli kararıyla bozulmuştur.

7. Bozma kararı sonrası Mahkeme tarafından görülen yargılama üç celsede tamamlanmıştır. Yargılamada 8/5/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda duruşmanın 17/7/2019 tarihinde yapılmasına ve başvurucunun hazır edilmesi için ceza infaz kuruma müzekkere yazılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu, yargılamanın 17/7/2019 tarihli ilk celsesine tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumundan SEGBİS aracılığı ile katılmıştır. Duruşma Tutanağı'nda başvurucunun SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılmak istemediği yönünde Mahkemeye itirazda bulunduğuna dair herhangi bir beyanı yer almamaktadır. Duruşmada başvurucu, müdafiinin de hazır bulunmasıyla savunma yapmıştır. Mahkeme bir sonraki celsede başvurucunun duruşma salonunda hazır edilmesi için kuruma müzekkere yazılmasına, duruşmaya ara vererek sonraki celsenin 15/10/2019 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu, duruşmanın ikinci ve üçüncü celselerine de SEGBİS aracılığıyla katılarak aleyhindeki delillere yönelik savunma yapmıştır.

10. Yargılamanın hükmün açıklandığı 16/10/2019 tarihli son celsesine de SEGBİS aracılığıyla katılan başvurucunun duruşmada bizzat hazır bulunmak istediğine dair Mahkemeye bildirimde bulunduğunu ortaya koyan somut bir veriye rastlanmamıştır. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

11. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesinin 2/12/2019 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir. Başvurucu bu karara karşı temyiz kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. Başvuru formu ekinde yer alan temyiz kanun yolu başvuru dilekçesinde rızasına aykırı olarak duruşmaya SEGBİS vasıtasıyla uzaktan katılımının sağlandığı yönünde herhangi bir itiraza yer verilmemiştir.

12. Yargıtay 16. Ceza Dairesi 30/9/2020 tarihinde temyiz talebinin reddine ve hükmün onanmasına karar vermiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 25/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, duruşmada hazır bulunma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul

edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; duruşmalara katılımının SEGBİS vasıtasıyla sağlandığını, bizzat katılmasına imkân tanınmadığını, bu suretle de savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

16. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun müdafi yardımından da yararlanmak suretiyle herhangi bir sınırlamaya maruz kalmadan ve teknik bir bağlantı sorunu yaşamadan etkili bir şekilde savunma yapma imkânı bulduğu ifade edilmiştir.

17. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden incelenmiştir.

18. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

19. Somut olayda başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü iddiaları temyiz kanun yolunda belirtmediği, böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği anlaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZE VURUR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/5124 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5124

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZE VURUR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5124)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Azize VURUR

2. Doğan VURUR

3. Halide VURUR

4. Mehmet Ali VURUR

5. Nilgün VURUR

6. Tuğba VURUR

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma olayı nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binası yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi

yaralanmıştır. Başvurucu Doğan Vurur da söz konusu saldırı sonucu ağır yaralanmış, %80 engelli hâle gelmiştir. Başvurucu Doğan Vurur'un 5/6/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru üzerine 3/2/2014 tarihinde sulhname imzalanmış ve 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 26.410,31 TL tutarında maddi tazminat başvurucuya ödenmiştir.

3. Söz konusu terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda özetle Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından -araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle- Hatay Emniyetine bilgi sunulduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlemiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucu Doğan Vurur ile diğer başvurucular olan eşi ve çocukları 18/11/2015 tarihinde İçişleri Bakanlığına sundukları dilekçe ile Doğan Vurur'un yaralanması nedeniyle uğradıkları manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebin 26/11/2015 tarihli işlemle reddi üzerine 25/1/2016 tarihinde, 5233 sayılı Kanun hükümleri kapsamında idare ile imzalanan sulhnamenin iptali ile maddi ve manevi zararlarının ödenmesi talepleriyle tam yargı davası açılmıştır. Dava dilekçesinde, patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğu, istihbarat bilgisi bulunmasına rağmen önlem alınmadığı ileri sürülmüş ve dava açma süresine ilişkin açıklama yapılarak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açıldığı vurgulanmıştır.

6. Hatay İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 17/2/2016 tarihli kararıyla davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde sulhnamenin iptali ve maddi tazminat talepleri bakımından sulhnamenin imzalandığı 3/2/2014 tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde dava açılması veya aynı süre içinde idareye yapılan başvuru neticesinde tesis edilecek işlemin neticesine göre işlemin tebliğinden itibaren geri kalan dava açma süresi içinde dava açılması gerektiği, manevi tazminat talebi bakımından ise 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca olay tarihinden itibaren bir yıl içinde en geç 12/5/2014 günü idari başvuru yapılarak sonucuna göre otuz gün içinde dava açılması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda olayın üzerinden uzun süre geçmesinin ardından dava açma süresini canlandırma imkânı bulunmayan 18/11/2015 tarihli idari başvuru üzerine verilen ret cevabının ardından 25/1/2016 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğu ifade edilmiştir.

7. Başvuruculların temyiz talebi üzerine Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 14/11/2018 tarihli kararıyla süre ret kararını bozmuştur. Kararın gerekçesinde; 2577 sayılı Kanun'da tam yargı davaları için öngörülen bir ve beş yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ortaya çıktığı andan itibaren hesaplanmasının şart olduğu, somut olayda ise başvurucunun eylemin idariliğini 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile öğrendiğinin kabulünün gerektiği, bu nedenle de ceza davasının açılmasından itibaren bir yıl içinde 18/11/2015 tarihinde yapıldığı anlaşılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olduğu belirtilmiştir. Daire gerekçesinde ayrıca sulhname imzalandıktan sonra idarenin sorumluluğunun hizmet kusuru ilkesi

uyarınca çözülebileceğini belirterek sulhnamenin iptali talebinin de tazminat talepleri ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir. Davalı idarenin karar düzeltme talebi üzerine Daire, bozma kararını kaldırarak İdare Mahkemesinin 17/2/2016 tarihli süre ret kararını 19/10/2020 tarihinde onamıştır.

8. Başvurucular, nihai kararı 22/1/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 12/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucular, terör saldırısının gerçekleşmesinde idarenin kusuru olduğunun olay tarihinde öğrenilmesinin mümkün olmadığını, süre ret kararındaki yorumun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede sınırladığını ve saldırının yaşanmasında kusuru olan idarenin bu ihmalinin yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal ettiğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde somut olay süreci, insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Olayın niteliği ve formdaki iddialar doğrultusunda inceleme adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden yapılmıştır.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

14. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

15. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

16. Başvuruculaların açtığı davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle İdare Mahkemesince reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına edilen müdahale olduğu açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

17. Somut sürece bakıldığında mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağa sahip olduğu ve sınırlamanın meşru amacının bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

18. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

19. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

20. Eldeki başvuruya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi, meydana gelen yaralanma ile buna neden olan eylemin patlamanın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihinde öğrenilip 3/2/2014 tarihinde sulhname imzalandığı ve bu tarihlerden itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir. Başvurucular, idarenin kusurlu olduğunu ve emniyet birimlerinin olayda ihmali bulunduğunu ceza davası ile öğrendiklerini belirterek idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak bu tarihin esas alınmamasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Leyla Bitik ve diğerleri, B. No: 2019/24350, 16/3/2023, § 52).

22. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması, dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (çok sayıda karar arasından bkz. Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 55).

23. Somut olayda yaralanmanın 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak olayda idarenin kusurunun bulunması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru bulunduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile ortaya çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculların anılan süreçten önce yaralanma olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe, dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye ve veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvuruculların yaralanmaya neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu meydana gelen yaralanma ile derhâl öğrendiklerinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

24. Bu itibarla başvuruculların olayın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihi esas alınarak uğradıkları zararla ilgili idari başvuru yapmak suretiyle dava açmalarının beklenmesi başvuruculara orantısız bir külfet yüklemektedir.

25. Bu hâle göre İdare Mahkemesinin dava açma süresinin başlangıç tarihine ilişkin yorumunun başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculların mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvuruculların mahkemeye erişim haklarına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucular, yaşam hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetilerek söz konusu ihlal iddiası yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

28. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TLtazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yaşam hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2016/105, K.2016/154) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

UĞUR AYHAN ZOR

B. No: 2021/5135 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5135

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

UĞUR AYHAN ZOR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5135)

Karar Tarihi: 18/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 18/9/2024-32666

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Uğur Ayhan ZOR

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısı sonucu meydana gelen ölüm olayı nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvurucunun annesi F.Z. ile kız kardeşi M.Z. de söz konusu saldırıda hayatını kaybetmiştir. F.Z. ve M.Z.nin mirasçısı olan başvurucunun 22/5/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru üzerine 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 51.685,90 TL tutarında maddi tazminat başvurucuya ödenmiştir.

3. Söz konusu terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda özetle Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle Hatay Emniyetine bilgi sunulduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu, ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlenmiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucu 18/11/2015 tarihinde İçişleri Bakanlığına sunduğu dilekçe ile yakınları F.Z. ve M.Z.nin ölümü nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebinin 24/11/2015 tarihli işlemle reddedilmesi üzerine başvurucu 25/1/2016 tarihinde, 5233 sayılı Kanun hükümleri kapsamında idare ile imzalanan sulhnamenin iptal edilmesi ile maddi ve manevi zararlarının ödenmesi talepleriyle tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde, patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğunu, istihbarat bilgisi bulunmasına karşın önlem alınmadığını ileri sürmüş; dava açma süresine ilişkin açıklama yaparak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açtığını vurgulamıştır.

6. Hatay İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 17/2/2016 tarihli kararıyla davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, sulhnamenin iptali ve maddi tazminat talepleri bakımından sulhnamenin imzalandığı 21/6/2013 tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde dava açılması veya aynı süre içinde idareye başvurulup başvuru neticesinde tesis edilecek işlemin sonucuna göre işlemin tebliğinden itibaren geri kalan dava açma süresi içinde, manevi tazminat talebi bakımından ise 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca olay tarihinden itibaren bir yıl içinde en geç 12/5/2014 günü idari başvuru yapılarak sonucuna göre otuz gün içinde dava açılması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda olayın üzerinden uzun süre geçmesinin ardından dava açma süresini canlandırma imkânı olmayan 18/11/2015 tarihli idari başvuru üzerine verilen ret cevabının ardından 25/1/2016 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğu ifade edilmiştir.

7. Başvurucunun temyiz talebi üzerine Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 14/11/2018 tarihli kararıyla süre ret kararını bozmuştur. Kararın gerekçesinde; 2577 sayılı Kanun'da tam yargı davaları için öngörülen bir ve beş yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ortaya çıktığı andan itibaren hesaplanmasının şart olduğu, somut olayda ise başvurucunun eylemin idariliğini 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile öğrendiğinin kabulü gerektiği, bu nedenle de ceza davasının açılmasından itibaren bir yıl içinde 18/11/2015 tarihinde yapıldığı anlaşılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olduğu ifade edilmiştir. Daire, gerekçesinde ayrıca sulhname imzalandıktan sonra idarenin sorumluluğunun hizmet kusuru ilkesi uyarınca çözülebileceğini belirterek sulhnamenin iptali talebinin de tazminat talepleri ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir. Davalı idarenin karar düzeltme talebi üzerine Daire, bozma kararını kaldırarak İdare Mahkemesinin 17/2/2016 tarihli süre ret kararını 19/10/2020 tarihinde onamıştır.

8. Başvurucu, nihai kararı 22/1/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 12/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; terör saldırısının gerçekleşmesinde idarenin kusuru olduğunun olay tarihinde öğrenilmesinin mümkün olmadığını, süre ret kararındaki yorumun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede sınırladığını, saldırının yaşanmasında kusuru olan idarenin bu ihmalinin yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal ettiğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olay süreci, insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Olayın niteliği ve formdaki iddialar doğrultusunda inceleme adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden yapılmıştır.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

14. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

15. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

16. Başvurucunun davayı süresinde açmadığı gerekçesiyle İdare Mahkemesince

reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

17. Somut sürece bakıldığında mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağa sahip olduğu ve sınırlamanın meşru amacı bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre şartı öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

18. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

19. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

20. Eldeki başvuruya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi, meydana gelen ölümler ile buna neden olan eylemin patlamanın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihinde öğrenilip 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalandığı ve bu tarihlerden itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir. Başvurucu, idarenin kusurlu olduğunu ve emniyet birimlerinin olayda ihmali bulunduğunu ceza davası ile öğrendiğini belirterek idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak bu tarihin esas alınmamasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Leyla Bitik ve diğerleri, B. No: 2019/24350, 16/3/2023, § 52).

22. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz

dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (çok sayıda karar arasından bkz. Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 55).

23. Somut olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır ancak olayda idarenin kusuru olması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru olduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile açığa çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvurucunun, yakınlarının ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiğinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

24. Bu itibarla başvurucunun olayın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihi esas alınarak uğradığı zararla ilgili idari başvuru yapmak suretiyle dava açmasının beklenmesi başvurucuya orantısız bir külfet yüklemektedir.

25. Bu hâle göre İdare Mahkemesinin dava açma süresinin başlangıç tarihine ilişkin yorumunun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucu, yaşam hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetilerek söz konusu ihlal iddiası yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TLtazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yaşam hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2016/110, K.2016/156) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EROL TOMAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/5443 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5443

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EROL TOMAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5443)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Erol TOMAK ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (D) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/5443 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2021/5443 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Yunis Bayram Yönünden

3. Başvurucu 22/12/2023 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiğini açıkça bildirmiştir.

4. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Ekli listenin (C) sütununda Yer Alan Başvurucular Yönünden

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Başvurucu Yunis Bayram yönünden başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

2. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Ekli listenin (C) sütununda belirtilen başvurucular yönünden mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (F) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli listenin (G) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

H. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen vekâlet ücretinin tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KUTBEDDİN KARAGÖZ

B. No: 2021/8803 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8803

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KUTBEDDİN KARAGÖZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8803)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Kutbeddin KARAGÖZ

Vekili : Av. Mustafa Kemal BARAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 2015 yılında Ankara Garı önünde gerçekleştirilen canlı bomba saldırısı sonucu yaralanma olayının meydana gelmesi ve yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiği iddiasıyla açılan tam yargı davasında kusur sorumluğuna ilişkin değerlendirme yapılmadan karar verilmesi nedeniyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 20/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 11/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, aynı konu hakkında verdiği birçok kararda (örnek kararlar için bkz. Ali Hıdır Tekin, B. No: 2018/35243, 15/9/2021; Abdul Kadir Ünlü, B. No: 2018/33200, 15/9/2021) başvurunun yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenebileceğini tespit edip idari yargı mercilerinin davayı yalnızca sosyal risk ilkesi

çerçevesi ele almak suretiyle teoride ve uygulamada etkili olan tam yargı davası yolunu etkisiz kıldıkları, böylece yaşamı koruma yükümlülüğüne yönelik ihlalin tespit edilmesi hususunda davacılara başarı şansı sunmadıkları gerekçesiyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucuların Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 8. İdare Mahkemesine (E.2016/5420, K.2019/2952) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GAZİ MUT

B. No: 2021/25319 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25319

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GAZİ MUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25319)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Gazi MUT

Vekili : Av. Serkan AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, savunma tanıklarının dinlenmemesi nedeniyle tanık dinletme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir hastanede tekniker olarak çalışmaktadır. Başvurucunun yanında staj eğitimi için çalışan mağdurun şikâyeti üzerine başvurucu hakkında soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma sonucunda başvurucunun sarkıntılık yapmak suretiyle cinsel istismar suçundan cezalandırılması amacıyla başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

3. İlk derece mahkemesi, başvurucu müdafiiyle psikolog bilirkişinin hazır olduğu duruşmada mağduru dinlemiştir. Bilirkişi, mağdur beyanının "abartılı bir algı" içerdiği kanaatini bildirmiştir. Aynı celsede başvurucu müdafi, görevli hemşire ve diğer stajyerlerin tanık olarak dinlenmesini talep etmiştir. Mahkeme, bu kişilerin olaya ilişkin tanıklıklarının söz konusu olmadığı ve mevcut delil durumuna göre dinlenmelerinin yargılamaya bir katkı sağlamayacağı gerekçesiyle talebi reddetmiş; iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamıştır.

4. Bu duruşmadan sonra başvurucu müdafi, Mahkemeye sunduğu savunma dilekçesinde; mağdurun mesai saatleri içinde çalışma yerini terk ettiğini, bu durumu staj öğrencilerinden sorumlu hemşireye bildirmesi üzerine sorumlu hemşirenin mağduru uyardığını, bu nedenle mağdur ile aralarında husumet başladığını ileri sürmüştür. Başvurucu, bu husumet iddiasını ispat edebilmek için savunma tanıklarını dinletmek istediğini belirtmiştir.

5. Devam eden celsede Mahkeme, tanık dinletme talebine yönelik yeni bir değerlendirme yapmamış; başvurucunun son savunmalarını alarak sarkıntılık düzeyinde kalan cinsel istismar suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Mahkeme, mahkûmiyet kararında yeni tanıştığı bir kişiye iftira atması beklenmeyen mağdurun istikrarlı ve uyumlu olduğu düşünülen beyanlarına dayanmıştır. Kararın gerekçesinde Mahkeme, tanıkların dinlenmeleri talebinin reddedilmesine ilişkin de bazı değerlendirmeler yapmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"İddia, müştekinin aşamalarda birbiri ile uyumlu ve istikrarlı beyanları, müşteki ve sanığın 3 gün kadar kısa bir süre staj sebebiyle birlikte çalıştığı ve müştekinin sanıkla önceye dayalı bir tanışıklığının da bulunmadığı, bu kadar kısa bir süre içinde yeni tanıştığı bir kişiye karşı müştekinin iftira atmasının hayatın olağan akışına uygun olmadığı, ayrıca sanık tarafından [mağdurun] husumet beslediği belirtilmiş ise de, belirtilen husumetin sanığa böyle bir iftira atmasını gerektirecek boyutta görülmediği, müştekinin yaşadığı duruma çözüm bulmak amacıyla öncelikle olayı hastane yönetimine bildirip staj yerinin değiştirilmesini istediği hususları tüm dosya kapsamı ile birlikte değerlendirildiğinde, müşteki beyanlarına itibar edilmesi gerektiği kanaatine varılmakla, sanığın müştekiye yönelik ani ve kesintili şekilde gerçekleştirdiği eylemlerinin sarkıntılık düzeyinde kalan cinsel istismar suçunu oluşturduğu anlaşılmış olup, bu suçtan cezalandırılmasına yönelik aşağıdaki şekilde hüküm tesis edilmiştir."

6. Başvurucu, diğerlerinin yanı sıra mağdur ile staj yapan A.S. ve hemşire İ. isimli tanıkların dinlenmesi taleplerinin reddedilmesi ve çelişkili mağdur beyanlarına itibar edilerek mahkûmiyet kararı verilmesi nedenleriyle istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf mahkemesinin, 23/3/2021 tarihinde başvuruyu esastan reddetmesi ile karar kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 31/3/2021 tarihinde öğrenmiş 22/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, hükme esas alınan mağdur beyanlarına karşı savunma tanıklarının dinlenmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

10. Başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme hakkı yönünden incelenmiştir.

11. Sanığın hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir. Ancak başvuruculların tanıklara soru sorabilmesi, onlarla yüzleşebilmeleri mutlak bir hak değildir.

Makul gerekçelerle getirilen kısıtlamalar, kimi zaman başvurucunun iddia tanıklarına soru sorabilme ve onlarla yüzleşme imkânını da ortadan kaldırabilmektedir. Diğer yandan bir mahkûmiyet -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; İsmet Özkorul, B. No: 2013/7582, 11/12/2014, §§ 44, 45; AZ.M., B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 46-67; Levent Yanlık, B. No: 2013/1189, 18/11/2015, §§ 67-77). Bu bakımdan adli makamlar, beyanı hükme dayandırılacak tanıkların duruşmada hazır edilmesi için makul bir çaba sergileme yükümlülüğü altındadır.

12. Savunma tanıklarının iddia tanıklarıyla aynı şartlar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı, silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirmesi, kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. Ancak bu hak, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağrılmasını ve dinlenmesini gerektirmez. Bu düzenlemenin esas amacı, sanığın aynı şartlar altında ve silahların eşitliği ilkesine uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla bir sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemesi gerekir (Atila Oğuz Boyalı, § 47; Ahmet Zeki Üçok, B. No: 2013/1966, 25/3/2015, § 70).

13. Somut olayda Mahkeme, mağdur beyanlarına üstünlük tanıyarak başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu ise mağdurun görev yerini terk etmesi nedeniyle ikazı için sorumlu hemşireye bildirimde bulunduğunu, sorumlu hemşirenin mağduru uyarması nedeniyle mağdurun husumet beslediğini belirtmiştir. Bu husumetin açığa çıkarılması için başvurucu, tanıklarının dinlenmesini talep etmiş, Mahkeme dinlenmesi istenen kişilerin olaya ilişkin bizzat tanıklıklarının bulunmaması ve dinlenmelerinin yargılamaya bir yenilik katmayacağı gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Mahkeme, kararının gerekçesinde müştekinin başvurucuya iftira atmasının hayatın olağan akışına uygun olmadığını belirtmiş, mağdur ile aralarında başvurucunun iddia ettiği gibi bir husumet olduğu kabul edilse dahi bu husumetin başvurucuya böyle bir iftira atılmasını gerektirecek boyutta olmadığını özellikle vurgulamıştır. Ayrıca Mahkeme kararında, müştekinin yaşadığı duruma çözüm bulmak amacıyla öncelikle olayı hastane yönetimine bildirip staj yerinin değiştirilmesini istediği olgusuna dayanmıştır.

14. Tüm bu gerekçeleri dikkate alındığında Mahkemenin, başvurucunun tanıklara soru sorabilmesi veya onlarla yüzleşebilmelerini makul olmayan gerekçelerle kısıtladığı söylenemez. Diğer bir ifadeyle Mahkemenin, mağdur beyanlarına karşı başvurucuya kendisini savunma araçlarını kullanma imkânı sağlamadığı ve tanıkları dinletme talebi hakkında yeterli bir değerlendirme yapmadığı kabul edilemez. Bu nedenle başvurucunun tanıklarını dinletme talebinin reddedilmesinin yargılamayı bütünü itibarıyla adil olmaktan çıkarmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle tanık dinletme hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.